YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL POLİTİKA ANA BİLİM DALI

DÜNYA BANKASI VE İSLAM KALKINMA BANKASI'NIN YOKSULLUKLA MÜCADELE POLİTİKALARI: 2002 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

ENES ASLAN

DANIŞMAN: Prof. Dr. BİLAL SAMBUR

Ankara

Haziran, 2016

DÜNYA BANKASI VE İSLAM KALKINMA BANKASI'NIN YOKSULLUKLA MÜCADELE POLİTİKALARI: 2002 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ

ENES ASLAN

TARAFINDAN

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

SOSYAL POLİTİKA ANA BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

HAZİRAN 2016

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

.....

(Ünvanı Adı ve Soyadı)

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

_____

(Ünvanı Adı ve Soyadı)

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

.....

Prof. Dr. Bilal Sambur

Danışman

Prof. Dr. Bilal Sambur (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Psikoloji) .....

Doç Dr. Emrah Akbaş (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Politika) .....

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir Develi (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İktisat) .....

Prof. Dr. Adem Efe (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Hizmet) .....

Doç. Dr. Nezir Akyeşilmen (Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler) .....

İNTİHAL

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Enes ASLAN

ABSTRACT

WORLD BANK AND ISLAMIC DEVELOPMENT BANK'S POLICY TOWARD ALLEVIATION OF POVERTY WITH A SPECIAL REFERENCE TO THE CASE OF TURKEY AFTER 2002

Aslan, Enes

PhD, Department of Social Policy

Advisor: Prof. Dr. Bilal SAMBUR

June, 2016, 320 pages

Poverty is one of the most important socio – economic problems in today's world. Around the world, in rich or poor nations, poverty has always been present. Even though relief of poverty was not international economic institutions' one of the high priorities in the early years of those institutions, it has been deemed as one of the high priorities due to strong criticisms made on policies. In this study, policies, approaches, strategies, efficiency and changing role of World Bank and Islamic Development Bank's in global poverty reduction have been investigated and evaluated after 2002 term in Turkey. While doing this various definition of poverty and its measurement methods is studied. Then reports are scanned and then the size of poverty in the world is searched with income and non-income indicators. In order to reach a permanent solution of reducing poverty, international cooperation with an effective policies for poverty reduction is needed. Islamic Development Bank and World Bank are the most significant institutions as capable of providing this cooperation and coordination among the international economic institutions. On the other hand, the World Bank's leading efforts alone in global poverty reduction are insufficient. Development Banks, like Islamic Development Bank, which is directly related to poverty on the issue, should work on this problem in coordination with World Bank. In addition, national governments should place the relief of poverty on the top of their agenda and design comprehensive policies in poverty reduction and apply them in a determined way.

Keywords: Poverty, Poverty Reduction Strategies, International Economic Institutions, Global Poverty Reduction Approaches, Socio – Economic Problems

ÖZET

DÜNYA BANKASI VE İSLAM KALKINMA BANKASI'NIN YOKSULLUKLA MÜCADELE POLİTİKALARI: 2002 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Aslan, Enes

Doktora, Sosyal Politika Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bilal SAMBUR

Haziran, 2016, 320 sayfa

Yoksulluk, bugünkü en önemli sosyo-ekonomik problemlerinden biridir. Uluslar zengin veya fakir olsa dahi yoksulluk herzaman güncel kalmaya devam etmektedir. Başlangıçta yoksulluğun azaltılması uluslararası ekonomik kuruluşlar için öncelik olmamasına rağmen, uyguladıkları politikalara yapılan yoğun eleştiriler nedeniyle, bu kuruluşların zamanla önemli öncelikleri arasında yer almaya başlamıştır. Bu çalışmada, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası küresel yoksullukla mücadele politikaları, yaklaşımları, stratejileri, etkinliği ve bunların nasıl değiştiği 2002 sonrası Türkiye bağlamında ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Bunun için ilk önce yoksulluğun çeşitli tanımları ve ölçüm yöntemleri üzerinde durulmuştur. Ardından yoksulluk konulu raporlar incelenmiştir. Bunu takiben dünyada yoksulluğun boyutları gelir ve gelir dışı göstergeler ile araştırılmıştır. Yoksullukla mücadelede kalıcı bir çözüm için, bu sorunla mücadelede etkili politikaları içeren uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır. Uluslararası ekonomik kuruluşlar arasında bu işbirliği ve koordinasyonu sağlayabilecek en önemli kuruluşlar İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'dır. Ancak, küresel yoksullukla mücadelede Dünya Bankası'nın öne çıkan çabaları tek başına yeterli değildir. Bu konuda yoksullukla doğrudan ilgili olan, İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar da Dünya Bankası'yla yoksulluk konusunda koordineli çalışmalar yapmalıdır. Bunun yanında, ulusal hükümetler de yoksulluğu önlemeyi gündemlerinin en başına koymalı ve kapsamlı yoksulluğu azaltma politikaları belirleyerek kararlılıkla uygulamaya çalışmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar, Küresel Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları, Sosyo – Ekonomik Problemler

İTHAF

Aileme

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim ve tez çalışmam boyunca ilminden faydalandığım, insani ve ahlaki değerleri ile örnek edindiğim, yanında çalışmaktan onur duyduğum ve ayrıca tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu hoşgörü ve sabırdan dolayı değerli tez danışmanım Prof Dr. Bilal SAMBUR'a ve bana yardımcı olan Doç. Dr. Emrah Akbaş ve Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir Develi hocalarıma, bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan ve kararlarımı her zaman destekleyerek beni yüreklendiren sevgili aileme, yorucu fakat bir o kadar da keyifli olan bu yolda vermiş oldukları destek, anlayış ve sabır için şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL iii

ABSTRACT iv

ÖZET v

İTHAF vi

TEŞEKKÜR vii

İÇİNDEKİLER viii

ŞEKİLLER LİSTESİ xii

KISALTMALAR xiv

BİRİNCİ BÖLÜM 1

ARAŞTIRMA BİLGİLERİ 1

1.1 Giriş 1

1.2 Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları 3

1.3 Araştırmanın Amacı ve Beklenen Yararları 5

1.4 Araştırmanın Yöntemi 6

1.4.1 Nitel Araştırma 7

1.4.2 Derinlemesine Görüşme Tekniği 8

1.4.3 Görüşmelerin Evreni 10

1.4.4 Metodoloji ve Veri Kaynağı 11

1.5 Araştırma Planı 14

İKİNCİ BÖLÜM 17

TANIM, KAVRAM VE KURAMLAR 17

2.1 Yoksulluk 17

2.1.1 Yoksullukla İlgili Çalışmalar 20

2.1.2 Yoksulluğun Tarihsel Kökenleri ve Kaynakları 21

2.1.3. Yoksulluğun Türleri 22

2.1.3.1 Mutlak - Göreli Yoksulluk 22

2.1.3.2.Gelir-İnsani Yoksulluk 26

2.1.3.3 Objektif - Subjektif Yoksulluk 27

2.1.3.4. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk 28

2.1.3.5. Geçici Yoksulluk – Kronik Yoksulluk 30

2.1.3.6 Diğer Yoksulluk Türleri (Yeni Yoksulluk, Karma Yoksulluk, Nöbetleşe Yoksulluk, Sosyal İmkanlar Yoksulluğu, Ultra Yoksulluk) 31

2.1.3.7 Güçsüzlük ve Sesini Duyuramama 33

2.1.3.7 Zayıflık ve Korunmasızlık 33

2.1.3.8 Sosyal Dışlanma, Bağımlılık ve İzolasyon 34

2.2 Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar 34

2.2.1 Kapsayıcı ve Sömürücü Kuruluşlar 34

2.3. Uluslar Arası Ekonomi Politikaları ve Yoksulluk 36

2.4. Kuramlar 37

2.4.1.Yoksulluk Açısından Kuramlar 37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 45

DÜNYA BANKASI, İSLAM KALKINMA BANKASI VE TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDEN YOKSULLUĞA GENEL BAKIŞ 45

3.1 Türkiye Perspektifi 45

3.1.1 Kapitalizm Bağlamında Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları, Karakteristik Özellikleri ve Sebepleri 45

3.1.2 Antikapitalizm Bağlamında Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları, Karakteristik Özellikleri ve Sebepleri 47

3.2 Dünya Bankası Perspektifi 50

3.2.1 Dünya Bankası ve Yoksulluk 50

3.2.2 Dünya Bankası'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi 54

3.2.3 Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadeledeye Olan Bakış Açısı ve Yaklaşımı 59

3.2.5 Dünya Bankası Küreselleşme, Kalkınma ve Dönüşüm 61

3.2.6 Dünya Bankası Yoksulluk Göstergeleri ve Ölçümleri 68

3.2.7 Yoksulluk Bağlamında Dünya Bankası'nın Sosyal Politika Stratejileri 72

3.2.9 Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki Tecrübeleri 77

3.3 İslam Kalkınma Bankası Perpektifi 89

3.3.1 İslam Kalkınma Bankası ve Yoksulluk 89

3.3.2 İslam Kalkınma Bankası'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi 103

3.3.3 İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadeledeye Olan Bakış Açısı ve Yaklaşımı 109

3.3.4 İslam Kalkınma Bankası Küreselleşme, Kalkınma ve Dönüşüm 111

3.3.5 İslam Kalkınma Bankası Yoksulluk Göstergeleri ve Ölçümleri 115

3.3.6 İslam Kalkınma Bankası'nın Sosyal Politika Stratejileri 117

3.3.7 İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki Tecrübeleri 124

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 129

2002 SONRASI TÜRKİYE'DEKİ DÜNYA BANKASI VE İSLAM KALKINMA BANKASI POLİTİKALARI 129

4.1 Dünya Bankası Bağlamında Türkiye: Genel Bakış 129

4.2 Öncelikli Alanlar 135

4.2.1 Rekabetçilik ve Özel Sektörün Geliştirilmesi 135

4.2.2 İşgücü Piyasaları 136

4.2.3 Yoksulluk Ve Sosyal Koruma 137

4.2.4 Eğitim 137

4.2.5 Sağlık 138

4.2.6 Enerji Ve İklim Değişikliği 138

4.2.7 Çevresel Yönetim ve Belediye Hizmetleri 139

4.2.8 Afet Önleme ve Afet Yönetimi 140

4.3 Dünya Bankası'nın Türkiye İle İşbirliği 140

4.3.1 Dünya Bankası ve Türkiye İşbirliği: Ülke Programının Görünümü 143

4.3.2 Dünya Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Tasarımı 151

4.3.3 Dünya Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Stratejisi 153

4.3.4 Dünya Bankası Türkiye İşbirliği Stratejisinin Uygulanması Programının Yönetilmesi 154

4.4 Dünya Bankası Türkiye Projeleri 155

4.4.1 Dünya Bankası Kredi ve Fonlarının Etkisi 170

4.4.2 Dünya Bankası Yapısal Uyum Programları'nın Etkisi 182

4.5 İslam Kalkınma Bankası Bağlamında Türkiye: Genel Bakış 191

4.6 Öncelikli Alanlar 199

4.7 İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye İle İşbirliği 200

4.7.1 İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Stratejileri 200

4.8 İslam Kalkınma Bankası Türkiye Projeleri 202

4.8.1 İslam Kalkınma Bankası Kredi ve Fonlarının Etkisi 213

BEŞİNCİ BÖLÜM 217

5.1 İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası Anlayışlarının Birbirinden Ayrılması 217

5.2 İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası Anlayışlarının Birbirine Yaklaşması 224

5.3 Sonuç ve Öneriler 234

KAYNAKÇA 245

EKLER 252

Ek-1: Politika Yapıcılara Uygulanan Derinlemesine Görüşme Soru Formu 252

Ek-2: Derinlemesine Görüşmelerin Deşifre Edilmiş Word Dosya Metinleri 254

Ek-3: 2002 – 2016 Yılları Arasındaki Dünya Bankası Türkiye Projeleri 295

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İnsani Gelişme Endeks Değeri 40

Şekil 2. 1990-2015 Dünya Yoksulluk Sınırı 51

Şekil 3. 1990-2015 Yılları Arasındaki Dünya Yoksul Sayıları 52

Şekil 4. Dünyanın Çeşitli Bölgelerinde bulunan Mutlak Yoksulluk (%) Oranları 53

Şekil 5. Dünya'da ki 1.90 Doların Altında Yaşayan Yoksulların Oranı 53

Şekil 6. Dünya Bankası'nın Kuruluşundan Beri Yaptığı Destekler 84

Şekil 7. Dünya Bankası Sektörel Uygulamaları 85

Şekil 8. GSYİH ve İş Sayısındaki Yavaş Büyüme 86

Şekil 9. Sağlık Sonuçlarında Bölgesel Farklılıklar 87

Şekil 10. 1990-2014 Yılları Arasındaki Kapsamlı Dünya Yoksulluk Oranları 101

Şekil 11. Üst Orta Gelir Grubuna Sahip İİT Ülkelerinin Global Açlık Endeksi Değerleri 102

Şekil 12. Üst Orta Gelir Grubuna Sahip İİT Ülkelerinin İnsani Kalkınma Endeksi Değerleri 103

Şekil 13. İnsani Kalkınma İndeksi Hesaplama Kriterleri 113

Şekil 14. Türkiye İslam Kalkınma Bankası Stratejik Çerçeve 119

Şekil 15. Dünya Bankası'nın Mali Yıllara Göre Kredi Taahhütleri 131

Şekil 16. Sektörlere Göre Net Taahhütler 142

Şekil 17. Seçilen Orta Gelirli Ülkelerde Eşitsizlik 143

Şekil 18. Türkiye 2001 Yılından Sonraki Büyüme Oranı 144

Şekil 19. Türkiye'de ki Kredi Artışı 145

Şekil 20. Türkiye İçin Kilit İşgücü Piyasası Göstergeleri 147

Şekil 21. Eğitim seviyelerine göre işsizlik oranı, 2000 ve 2015 148

Şekil 22. 2012-2015 MY Dönemi İçin Öngörülen IBRD Finansman Programı 154

Şekil 23. IBRD ve IDA: 10 Büyük Kredi Alan Ülke – Milyon Dolar.....173

Şekil 24. Dünya Bankası'nın Türkiye'ye Kredi Verme Süreci.....178

Şekil 25. İKB'nin Yıllara Göre Proje Sayıları Ve Değerleri.....198

Şekil 26. Türkiye Sosyo-Ekonomik İstatistikleri.....200

Şekil 27. 2010-2013 Türkiye ve İslam Kalkınma Bankası Ülke İşbirliği Stratejisi(US Milyon $) Büyüme Senaryosu.....201

Şekil 28. İslam Kalkınma Bankası'ndan En Çok Kredi Alan İlk 5 Ülke.....213

KISALTMALAR

AGÜ	Az Gelişmiş Ülke
CAS	Ülke Destek Stratejisi
CPS	Ülke İşbirliği Stratejisi
DB	Dünya Bankası
DYY	Doğrudan Yabancı Yatırımlar
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ICSID	Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi
IDA	Uluslararası Kalkınma Ajansı
IDB	İslam Kalkınma Bankası
IFC	Uluslararası Finans Kurumu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
İKB	İslam Kalkınma Bankası
MCPS	Üye Ülke Ortaklık Stratejisi
MDG	Milenyum Kalkınma Hedefleri
MIGA	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
OECD	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OIC	İslam Konferansı Örgütü
SDG	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SDP	Sosyal Destek Projesi
TKB	Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası

UN	Birleşmiş Milletler
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
WB	Dünya Bankası

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BİLGİLERİ

"Dünya herkesin ihtiyacına yetecek kadarını sağlar, herkesin hırsını karşılamaya yetecek olanı değil."

"Yoksulluk, şiddetin en kötü şeklidir."

Mahatma Gandhi

1.1 Giriş

Yoksulluk son yıllarda sosyal politika başta olmak üzere birçok disiplin açısından ön planda olan konular arasında önemle yerini korumaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin Kalkınma hedeflerine bakıldığında yoksullukla mücadele bu hedeflerin en önemlilerinden biridir. Yoksullukla karmaşık ve anlaşılması güç yapısıyla geçmişten günümüze kadar devam eden küresel ve sosyo ekonomik bir sorun ve anlamlandırılamayan bir alan olmuştur. Zaman geçtikçe yoksulluk kavramı ve yoksul insanlar sadece gelişmemiş ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde bile var olmuş bu da yoksullukla mücadele politikalarının yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Özellikle küresel gündemde Yoksulluğun kısa sürede azaltılmasını öngören Binyıllık Kalkınma Hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi uluslararası gündem maddeleri yoksulluk konusunu uluslararası siyasal gündemin bir parçası haline getirmiştir. Yoksulluk hem sonuç hem de neden hüviyetine sahip olan bir olgu olması dolayısıyla yoksullukla mücadele politikalarının sadece yerel düzeyde değil küresel düzeyde de ele alınması önemlidir. Yoksulluk Türkiye gibi ülkeler içinde hassasiyetle durulan bir konumdadır. Hernekadar yoksulluk subjektif bir kavram olarak görülsede stratejik konumlandırmalar ile yoksullukla mücadele edilebilecektir. Yoksulluğun parametrelerinin doğru kurgulanması şarttır.

Genel çerçevede yoksulluk tartışmaları ağırlıklı olarak yoksulluğun kavramlaştırılması ve ölçülmesi çabaları ile yoksullukla mücadele çalışmaları üzerinden yürütülmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren yoksulluk ve yoksunluk kavramlarının küresel bir sorun olarak algılanmaya başlanmasıyla uluslararası ölçekli kuruluşların doğrudan ve dolaylı olarak

yoksullukla mücadele konsuna büyük bir ilgi gösterdikleri ve katkı sağlamaya çalıştıkları görülmektedir. Bu sayede günümüzde yoksullukla mücadele konusuna büyük bir ilgi oluşmuş ve global bir gündemin oluşması sağlanmıştır. Yoksullukla mücadele faklı bileşenlerden oluşan bir yapı olması dolayısıyla kamu stratejileri, cinsiyet gibi konularda bu yapının bir tarafını oluşturmaktadır.

Kemal (1995) özellikle yoksullukla mücadele noktasında kamu stratejilerinin ve politikalarının değerlendirilmesine odaklanmıştır. Yoksulluğu azaltmak için dört mekanizmadan bahsetmiştir. Bunlardan ilki; yeni teknolojiler ile küçük ve büyük ölçekli şirketlerin teşvikidir. İkincisi, vergilendirme politikalarının makul olmasıdır. Üçüncüsü, toplumun yoksul kesiminin fırsatlarının geliştirilmesi ve hanehalkına düşen gelir eşitsizliğinin düşürülmesidir.

Siddiqui (2001) yoksullukla mücadele noktasında cinsiyetin önemli bir alan olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda beşeri sermayenin formasyonel gelişiminin kadınların ekonomiye dahil edilmesi noktasında ve cinsiyet temelli yoksulluğun azaltılmasında önemli olabileceğini belirtmiştir.

Dünya Bankası ilk zamanlarda farklı hedeflere odaklı olarak kurulmuştur. Son yıllarda ise yoğun olarak yoksullukla mücadele noktasında çalışmalar yapmaktadır. Belirli zamanlarda yayınladığı yoksulluk konulu Kalkınma Raporları ilekonuyu dünya'nın gündeminde tutmaktadır. İslam Kalkınma Bankası ise son yıllarda yayınladığı raporlar ve yaptığı çalışmalarla ülkelerin yoğun olarak insani gelişme alanında ilerlemesine yönelik çabalar içerisinde bulunmaktadır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası uluslararası yatırımların teşvik edilmesinden çevre sorunlarına kadar olan birçok konuda ülkelere finansal ve teknik destek sağlayan önemli küresel kuruluşlardandır. Dünya Bankası özellikle küresel anlamda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun önlenmesiyle ilgili politikalar üreten, İslam Kalkınma Bankası ise daha çok İslam Ülkeleri'nde ki yoksulluğu önlemeye yönelik hedefleri ve politikaları olan ancak son yıllardaki sistem farklılığı ile birlikte küresel bir vizyona sahip olan hedefleri izlediği görülmektedir. Bu kuruluşların verdiği rakamların da gösterdiği gibi yoksulluk günümüz dünyasının karşı karşıya olduğu en ciddi sorunlardan birinioluşturmaktadır.

Yoksulluk ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel çatışmaların kaynağı olduğu içinmücadele edilmesi şarttır. İnsanlık tüm zamanlardaki en hızlı gelişim dönemlerinden birini yaşamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri, üretim ve tüketim gibi küresel etkiye sahip olan olgular insan refahını yüksek düzeyde artırmıştır. Dünya'da ülklerin büyüme oranları sürekli olarak açıklanmasına rağmen hala gelir eşitsizliği ön planda durmaktadır. İnsanlığın küresel olarak yaşadığı bu yüksek gelişim düzeyine rağmen ortalama olarak yedi buçuk milyarlık dünyada insanların neredeyse yarısı yoksulluk ile yaşamaktadır. Bir buçuk milyar civarında insan ise yoksulluk sınırı olan günde 1.90 dolardan daha az bir gelirle yaşamak zorunda kalmaktadır. Yoksulluğun bu boyutu, yapılması gereken mücadelenin ne kadar önemli ve karmaşık olduğunu göstermektedir. Bu nokta çerçevesinde, global ekonomik bütünleşmenin ara ileticisiolan ve global yoksullukla mücadele politikaları konusuyla dolaylı ya da doğrudan şekilde ilişkili olan İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın politikaları, rolü, stratejileri, uygulamaları ve bunların etkinliği, çeşitli kaynaklara ve verilere dayalı olarak karşılaştırmalı olarak ve özellikle 2002 sonrası Türkiye dönemini içerisine alacak şekilde ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yoksulluğun kontrol altına alınamaması ve sürekli olarak artması yeni yoksulluk hedefli paradigmaların ortaya çıkarılmasının gerekliliğine, uzun zamandır Batı'nın hâkim olduğu küresel ekonomik yönetişim kalıplarının içerisindeki politikaların değişmesi gerekliliğine ve yeni birmodel veya bakış açısınınüretilmesine olan ihtiyacın önemli ölçüde arttığına işaret etmektedir.

1.2 Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları

Araştırma probleminin konuyu net olarak ortaya koyması çok önemlidir. Yani Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın 2002 sonrasındaki yoksullukla mücadele politikalarını incelerken bu politikaların dezavantajlı tarafları belirlenmeli ve sorunlar ortaya koyulmalıdır. Yoksulluk konusunun sadece hızlı büyüme ve toplumsal dayanışma ile kendiliğinden ortadan kalkacağı beklentisi kökten bir çözümün bulunmasını güçleştirmektedir. Küresel anlamda yaşanan yoksulluk; baş edilebilir olmaktan çıkarak yaygın ve baş etmesi zor bir yoksulluğa geçişi ile birlikte kronik ya da yeni yoksulluk kavramları bağlamında detaylı olarak tartışılmaya başlanmıştır. Toplumda dışlanma riski taşıyan ve sistemle bütünleşmesi giderekzorlaşan bir yapı temel olarakKronik yoksulluk olgusu olarak işaret edilmektedir. Yoksulluğun kronik bir şekil alması ile birlikte yoksul kesimin eğitim ve sağlık gibi anakonular olmak üzere en temel hak ve olanaklardan

mahrum olan bir yaşamsürmeleri ve yoksulluktan kurtulma şansları açıkça gün yüzüne çıkmıştır. Uluslararası kuruluşların yaptığı politikalar ve destek programlarının dünya'da devam eden olumsuz yoksulluk göstergeleriışığında yeniden gözden geçirilmesi önemlidir.

Dünya'da çoğu ülkede önemli bir küresel sorun olan yoksulluk kavramı üzerine çok çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar genel olarak yoksulluğun boyutları ve nedenleriüzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Uluslararası ekonomik kuruluşların yoksullukla mücadele konusundaki etkinliği ve politikalarıalanlarında yapılan çalışmaların sayısı ise çok daha az olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, "Yoksullukla mücadelede başlıca uluslararası kuruluşlardan olan Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele politikaları nedir ve nasıl olmalıdır?" sorusunun cevabı araştırılmaktadır. Kapitalizm ve sosyalizm olgusuna karşı, insan merkezli bir ekonomik kalkınma anlayışı mı yoksa gelir odaklı bir yaklaşım mı olması gerektiği şeklindeki bakış açıları farklı açılımların oluşmasına sebep olmuştur. Bunun yanında Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadelede etkisi ne olmalı ve yoksullukla mücadelede katkısınasıl arttırılabilir gibi problemler çözüm üretilmesi gereken ana gündem maddelerinden olmuştur. Araştırma özellikle 2002 yılından itibaren Türkiye uygulama örneklerini ele alması bakımından kapsamı daraltılmıştır.

Yoksullukla ilgili çalışmalarınçoğunluğuna bakıldığına yapısal ve yöntemsel sorunlar ön planda olmaktadır. Yapısal sorun ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgilidir. Gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkeler yoksulluk bağlamında ülke gerçekliğini anlamada güçlüğe düşmektedir. Diğer bir taraf olan yöntemsel sorun ise yoksullukla ilgili kullanılan yoksulluk teorik yaklaşımlarında geçerlidir. Sorun iki ayrı ülke yapısına aynı perspektifi uygulama çabasıdır. Bu çalışmada karşılaşılan en önemli sorunlardan biri toplumsal ve tarihsel bağlamda yoksulluğun uluslararası kuruluşlar bağlamında karşılaştırmalı çalışmalarının yetersizliği ve yapılan çalışmaların birbirleri ile uyumlu olmamasıdır. Dolayısıyla yoksulluğun kaynağına ulaşmadaki güçlük yoksulluğun incelenmesini de güçleştirmektedir. Bu tez çalışmasındaki önemli sorulardan biri de Dünya Bankası-İslam Kalkınma Bankası-Türkiye düzleminde geliştirilebilecek düşünce ve strateji birlikteliklerinin olup olamayacağı ile ilgili olacaktır.

1.3 Araştırmanın Amacı ve Beklenen Yararları

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın kurulduğu günden bu yana yüzlerce ülkede krizler olmuş ve yoksullukla mücadele konusunda büyük bir savaş verilmiştir. Ülkeler arasındaki gelir farklılıkları çoğalmış, zengin daha zenginleşmiş yoksul ise daha da yoksullaşmıştır. Yapılacak çalışma ile dünya'da yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşümler çerçevesinde bu kuruluşların politikaları bağımsız olarak irdelenerek gözden geçirilecek vekaynaklarının etkin kullanılmasına yönelik adımlar atılmasınoktasında incelenen veriler ışığında tavsiyelerde bulunulacaktır. Yani aslında bir paradigmatartışması ortaya çıkarılması istenmektedir. Yoksullukla mücadele konusundaki enstrümanları incelemek ise çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın özellikle 2002 sonrası Türkiye sürecindeki bakış açısı ve stratejilerinin neler olduğu araştırılacak bundan sonraki dönemler için nasıl daha etkili adımlar atılabilir sorusunun cevabı bulunmaya çalışılacaktır. Böylece Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Enerji, Sağlık, Eğitim, Alt Yapı, Ulaştırma, Çevre, İmalat, Sanayi, Tarım, Madencilik gibi alt sektörlerden hangisine daha fazla fon sağlaması gerektiği ortaya çıkarılmış olacaktır. Yoksullukla mücadeleyi anlamak için birey ve toplum olgusunu anlamakta zaruri olmuştur ve çalışma bu noktaya odaklı bir yapıya da büründürülmesi amaçlanmıştır. Dünya'da yaşanan ve özellikle kapitalizmin neden olduğu ileri sürülen ekonomik krizlerin tekrar etmemesi için yeni yollar sunulması gerektiği söylenmektedir. Yapılacak bu çalışma kapitalizm, küreselleşme gibi süreçlerin bu kuruluşlar bağlamında etkilerini iredeleyecektir. İslam Kalkınma Bankası'nın ekonomik açıdan Küreselleşmeyi yöneten Dünya Bankası ile ortak çalışmalar yapmasının mı yoksa bir alternatif kurum olarak rekabet etmesinin mi Türkiye bağlamında yarar sağlayacağı bu iki kuruluşun perspektiflerinden karşılaştırılmalı olarak incelenmesi hedeflenmektedir.

Bu olgular neden-sonuç ilişkisi içerisinde açıklanacaktır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası uluslararası bağlamda yoksullukla mücadele ve kalkınma noktasında itici potansiyele sahip oldukları için yoksulluk sorununun çözümüne özellikle bu iki kurumun politikalarını inceleyerek başlamak elbette ki daha doğru olacaktır. Yoksulluk konusu göreli yoksulluk, sosyal içerme ve dışlanma, çalışan yoksullar gibi farklı tanımları barındırması dolayısıyla farklı açılardan ele alınması gerekmektedir. Bu kuruluşların yoksulluk yoksulluğa bakış açılarınınözellikle 2002 sonrası Türkiye başlığıyla kapsamlı

olarak değerlendirilmesi Türkiye'nin yoksulluk ve küreselleşme bağlamındaki tarihi sürecin değerlendirilmesi açısından da çok önemlidir. Özellikle 2023 hedefleri çerçevesinde yol alan Türkiye'nin bölgesinde önemli bir ülke olması nedeniyle yoksullukla mücadele noktasındaki politika projeksiyonlarının araştırılması hem Türkiye için hem de diğer ülkler için önemli bir adım teşkil edecek ve bu konuyla ilgili yeni bir paradigma ve sistem anlayışı ortaya çıkarılabilecektir.

Yoksullukla mücadele bağlamında Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın 2002 sonrası Türkiye politikalarının incelendiğiliteratürdeki ilk çalışmalardan biri olacak olması açısından önemlidir. Araştırmada tüm tanımlar, yoksullukla mücadeleparadigması bağlamında ele alınarakkapsayıcı, multidisipliner ve yenilikçi bir bakışla analiz edilesi hedeflenmektedir.

1.4 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası Yoksullukla Mücadele Politikaları bağlamında Türkiye'nin 2002 sonrası sürecindeki yoksulluğun niteliğini ve boyutlarını tespit etmeye yöneliktir. Araştırma genel niteliği itibariyle, yoksulluğa ilişkin politikalar için veri elde edebilmek amacı da taşımaktadır. Araştırmanın sonuç ve öneriler bölümünde toplumsal sorunların en önemlilerinden biri olan yoksulluk sorununun azaltılması için yoksullukla mücadele politikaları bağlamında, elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur. Araştırma durum tespitini amaçlayan betimleyici bir araştırma olup, neden-sonuç ilişkisinin kurulmaya çalışıldığı ve bu doğrultuda yoksullukla mücadele sorununun ele alındığı bir çalışma niteliğindedir.

Araştırma yönteminin belirlenmesi araştırmanın tanımının doğru bir biçimde yapılmasıyla daha efektif oalcaktır. Araştırma, saptanan problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilme sürecidir. Araştırma bir arama, öğrenme, bilinmeyeni bilinir hale getirilme çabasıdır (Karasar, 2000, s. 22).

1.4.1 Nitel Araştırma

Bu araştırma; Nitel araştırma olup insan ve toplum davranışlarını multidisipliner bir yaklaşımla incelemektedir. Niçin sorusuna cevaparanmaktadır. Bu araştırmanın nitel yanının doğru bir biçimde ortaya konulması nitel araştırmanın tanımının net bir şekilde ortaya koyulmasıyla olabilecektir.

Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan biranlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2000:19). Nitel araştırma, bireylerin yaşamlarındaki rutin ve problemlematik anları ve anlamları tanımlayan çalışmaları ve çeşitli empirik materyal setini-vaka incelemesi, kişisel deneyim, içebakış, yaşam öyküsü, görüşme gözlemsel, tarihsel ve görsel metinler içermektedir. Nitel araştırmalarda yaygın kullanıma sahip teknikler, katılımlı gözlem ve görüşmedir. (Kuş, 2003, s.77.)Bu çalışmada özellikle yoksullukla mücadele edilirken kanaatler nasıl oluşur, niçin böyle davranılır, etkiler ne ölçüde olur gibi sorulara farklı açılardan cevaplar bulmaya çalışılmaktadır. Gözlemci olarakçalışmanın odak noktasında olunmaktadır. Araştırmanın yaşanmış tarafı yani tecrübelerin ortaya çıkarılması sağlanmaktadır ve bu nedenle bireysel inanç ve eylemler kültürle kesişmektedir. Sosyal olguların anlaşılması yapılan çalışmaların sonuç odaklı olması açısından önemlidir. Son yıllarda pozitivist paradigma ve pozitivist metodolojiye yönelik eleştirilerin arttığı görülmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde, pozitivist paradigmanın aşırı indirgemeci tavrından dolayı sosyal gerçekliğin açıklanmasında yetersiz kaldığı görüşü artarak taraftar bulmakta ve alternatif olarak nitel araştırmalar önerilmektedir. Bir diğer deyişle yükselen paradigma ve bunun uzantısı olan nitel araştırmalar, bilimin nesnel bilgi üretme süreci olmadığını, bilimsel sürecin dünyanın göreliliğini temel alan bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal olgular, sosyal davranışı belirleyen genellenebilir yasalar üretmek yoluyla değil, bir durumun kendine özgü boyutlarının araştırılması ile anlaşılabilir (Putnam, 1983 Akt. Şimşek, 1994). Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Politikalarını inceleyen bu araştırma ile Nitel araştırma olayları ve olguları kendi ortamı içinde betimlemiş, bakış

açıları yansıtılmıştır. Doğal ortama sahip olması, bütünü ele alan bir yaklaşıma sahip olması, yargı ve kanaatleri ortaya koyması ve araştırma deseninde esnekliğe sahip olması bu araştırmada öne çıkan unsurlar arasındadır. Nitel araştırmalarda kullanılabilecek dört temel veri toplama yöntemi vardır. Bunlar, görüşme, gözlem, doküman ve odak grup görüşmesi incelemesidir. Bunlardan araştırmada yararlanılmıştır. Ayrıca Tez çalışmasının teorik bakış açısı, araştırmanın problemi ve amacı açısından ulaşılacak kaynaklar ve verilecek öneriler açısından *yorumlayıcı yaklaşımla* nitel araştırma yöntemi seçilmiştir.

Toplumun, kurumların genel algı düzeylerinin ortaya çıkarılması ve yoksullukla mücadele politikalarında oluşturulabilecek stratejik birlikteliklerin dizayn edilmesi ancak ve ancak nitel araştırma teknikleriyle olabilecektir. Bu manada Dünya Bankası-İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye düzleminde bir bakış açısı geliştirilmesi yapılan saha çalışmalarıyla daha rasyonel olacaktır.

1.4.2 Derinlemesine Görüşme Tekniği

Bu çalışmada derinlemesine görüşmenin seçilmesinin amacı, 2002 sonrası Türkiye bağlamında Dünya Bankası'nın ve İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye'de yaptığı yoksullukla mücadele politikaları ile bunların geleceğine ilişkin ortaya çıkan değişimlerin ve gelişmelerin özünü farklı perspektiflerden anlamaya yönelik olunmasıdır. Çünkü yoksullukla mücadele politikaları yaşanan dönemin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel öğeleriyle güçlü bir etkileşim içinde olmaktadır. Ortaya çıkan değişimler ve dönüşümler toplumun ve ülkelerin farklı açılardan etkilenmesine yol açmaktadır. Böyle bir çerçevede konuyu inceleme ve derinlemesine görüşmeler yapma gereği; yoksullukla mücadele bağlamında araştırmanın hangi konuya odaklanarak devam etmesi gerektiği hakkında fikir vermesi amacıyla önemlidir. Ortaya çıkacak kod, kategori ve temalar tarihsel perspektif içinde ele alınarak analizler ve literatür çalışması yapılacaktır.

Bu çalışmanın yazım aşamasında konuyu irdeleme bakımından, yoksullukla mücadele politikaları sonuçları ve sorunları ele alınırken, politika yapıcılarla pilot çalışma için görüşme gereği doğmuştur. Çalışmanın yazım sürecinde konunun odak noktasını belirlemek üzere "derinlemesine görüşme(in-depth interview)" tekniğiyle toplanmıştır. Bilindiği üzere "derinlemesine görüşme" sayısal niteliğe sahip olmayan bir araştırma

tekniğidir. Derinlemesine görüşmelerin bir parçası olan pilot çalışma, Ankara'da ve İstanbul'da çalışmakta olan ve her biri kendi alanında isim yapmış olan karar alıcıların oluşturduğu örneklem grubunda gerçekleştirilmiştir. Yoksullukla mücadele politikaları bağlamında karar alıcıların, toplumun ve dünya'nın talep ve ihtiyaçlarını ne kadar dikkate aldıklarının, referans noktalarının ne olduğu, içsel ve dışsal süreçlerden ne kadar etkilendikleri irdelemek için, konuya dair önemli olduğu düşünülen sorular uygulanmıştır. Görüşülen kişilere Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası bağlamında yoksullukla mücadele politikaları kavramlarının daha çok ülkemizde ve dünya'da nasıl algılandığı ve kararlarını etkileyen faktörler konusundaki analizi içeren soru formu uygulandı ve bu formda politika yapıcıların karar süreçleri ile ilgili açık uçlu yarım standartlaştırılmış otuzbir (31) sorudan oluşan form; görüşmecilerin kendi tecrübeleri doğrultusunda cevaplandırılmıştır. Görüşmecilerden bu konularla ilgili net cevaplar alınmak istenmiştir.Literatür taramasındaki elde edilen bulgular ışığında sorular ayrıntılı olarak hazırlanmıştır. Görüşmeler, görüşme taleplerine olumlu yanıt veren etkin politika yapıcıları ile yapılmıştır. Görüşmelerin süresiminimum 45 dakika, maksimum ise 1 saat 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler kayıt cihazları kullanılarak yapılmış, deşifre edilmiş, sonrasında kod ve kategorilerin yanı sıra öne çıkan temalar belirlenmiş ve bu başlıklarla konular analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Bu çalışma derinlemesine görüşme tanımlarına odaklı bir şekilde yapılmıştır. Bu tanımlara göre; Derinlemesine görüşmede iki temel faktör vardır. Bunlardan ilki görüşmeyi yani araştırmayı yapan kişi, diğeri ise kendisiyle görüşülen, anahtar kişi olarak bilgisine başvurulan kişidir. Derinlemesine görüşmede görüşmeyi yapan kişi öğrenci, görüşülen kişi deöğretmen pozisyonunda düşünülebilir. Zira araştırmacı bir konu hakkında bilmediklerini görüşme yaptığı kaynak kişiden öğrenmeye çalışacaktır. Görüşmeye katılan tarafların her ikisi de iletişimde eşit haklara sahiptirler, birbirlerini etkileyebilir ve yönlendirebilirler. Derinlemesine görüşme, etkileşimin her iki tarafında bulunan kişlerin karşılıklı ortak çabaları sonucunda bilginin ve anlamın inşa edildiği bir süreçtir(Hostein&Gubrium 2004:141). Derinlemesine görüşme, araştırma problemine ilişkin yüzeysel bilgilerden çok, kişilerin düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplanmak istendiğinde kullanılan bir görüşme tekniğidir. Derinlemesine görüşmelerde az sayıda insanla görüşülerek çok detaylı bilgi elde edilmeye çalışılır, Araştırmacının amacı, görüşülen kişi ne söylemek istiyorsa bunu söyleyebileceği rahat bir ortam sağlamaktır. Araştırma konusuna ilişin bütün

ayrıntılara ve boyutlara ilişkin bilgilerin görüşme sürecinde elde edip edilmemesi, görüşmenin derinliğini yansıtır (Kümbetoğlu, 2005, 81). Görüşme sürecinde araştırmacı çeşitli sorular sorarak görüşmeciyi konuya yönlendirir, cevapları dikkatle dinler, görüşmenin planlanan şekilde sürüp sürmediğini kontrol eder, ancak standart bir görüşme yönergesine bağlı kalmaz. Görüşmeci konudan uzaklaşırsa ya da çok uzun ve dolayımlı cevaplar verirse araştırmacı görüşülenin konuşma isteğini kırmadan müdahale etmeli ve görüşmeyi planlanan konuya çekmelidir (Kümbetoğlu, 2005, 91-92).

Bu araştırmada görüşmenin başlangıcında hem araştırmacı hem de görüşülen kişigörüşmenin bitiminde nasıl bir sonuca ulaşılacağını kestirememiştir. Zira içinde bulunduklan süreç onlan başlangıçta hiç hesaplamadıklan boyutlara götürmüştür. Bu yönleriyle bu görüşme türü, sınırları en başta belirlenemeyen, görüşmesüresi içerisinde yeni sorular ile yeni perspektiflerin oluşmasını sağlayan ve kendisini sürekli olarak yenileyen bir süreç olarakta görülmektedir.

Araştırmacı görüşmeyi yaptığı sırada konuşmak yerinedaha fazla dinlemiş, görüşülen kişiyi yönlendirecek hareket veya konuşmalardan kaçınmış, mülakatı yapan kişinin mülakat yapılacak kişinin tarzındabir giyim çeşidi oluşturularak görüşülen kişinin kendisini rahat hissetmesini sağlanmış, mülakat yapılana karşısamimi ve anlayışlı olunmuş, merak edilenlerin net bir biçimde sorulmuşve görüşülen kişinin söylediklerinin net bir biçimde kaydedilmiştir.

1.4.3 Görüşmelerin Evreni

Araştırmanın evreni olarak "yoksulluk" ve bu terimden türetilen "yoksullukla mücadele politikaları'' olduğundan dolayı görüşmelerin evrenini, yoksullukla mücadele eden uluslararası alandaki kuruluşlardan Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Politikaları oluşturmuştur. Büyük stratejilerle yönetilmesi gereken uluslararası kuruluşlardan olan Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası mikro ve makro düzeyde yoksullukla mücadele politikalarınayön vermekte ve önemli bir aktör olarak temel rol oynamaktadırlar.

Bu çalışma kapsamında literatür taraması yapılmış, ortaya çıkan veriler konular bağlamında tasnif edilmiştir. Ayrıca tezin zenginleştirilmesi amacıyla çeşitli kuruluşlar ve

çalışanları ile görüşülmüş, çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiş ve bu doğrultuda kurumların yoksullukla mücadele politikaları hakkında çalışmaya katkı sağlayacak ek bilgilerde elde edilmiştir.

Konuya yönelik yoksullukla mücadelekriterlerini içeren sorularla birlikte derinlemesine görüşmelerle konu analiz edilecektir. Pilot çalışmada görüşmecilerden konusunda uzman 29 yetkili seçilmiştir. Pilot çalışmada politika yapıcılardan 26'sı erkek 3'ü kadındır. Bu sayının 15 adeti ile birebir görüşme gerçekleştirilmiş olup diğer kalan kişilerle ise telefon veya e-mail ile görüşülmüştür. Görüşülen bireyler Ankara ve İstanbul'da yaşamakta olup, her biri kendi alanında isim yapmış isimlerdir. Görüşmecilerden bazıları kimliğini gizlemek istediğinden çoğu görüşmecilerin kimlikleri kendi rızaları ile gizlenmiştir. Ancak istedikleri rumuzlarını kendileri belirlemişler ve kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri için görüşmeler genel olarak onların mesleklerini icra ettikleri kendi yerlerinde gerçekleştirilmiştir.

Dünya Küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı birçok problemle yüzleşmektedir. Bunların en önemlilerinden birisi olan yoksulluk sorunu ile mücadele çalışmalarını uluslararası kuruluşların yaptığı politikalar bağlamında araştırmakve özellikle İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası merkezli olması önemlidir. Derinlemesine görüşme yoksulluk olgusunun temeline inerek çözüm yolu bulunmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

1.4.4 Metodoloji ve Veri Kaynağı

Araştırmanın temelini ana kaynakların taranması oluşturacaktır. Yoksulluk kavramının; ayrıntılarıyla anlaşılabilmesi nedeniylekapsamlı bir literatüraraştırması ve arşiv tetkiki yapılmıştır. Çalışma alanıyla ilgili verilerin toplanması amacıyla gerek elektronik ortamdaki, gerekse geleneksel bilgi ve belge kaynaklarındaki Türkçe ve İngilizce verilere ulaşım sağlanarak, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası veritabanları, çeşitli uluslararası yoksullukla mücadele kuruluşları verileri, süreli yayınlar, tezler, kitaplar, makaleler, güncel basın ya da haber ajanslarının takip edilmesine ayrı bir önem verilmiş, bu çalışmanın geleceğe ışık tutması ve önerilerin oluşturulması amacıyla mümkün mertebe en son verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışması çerçevesinde öncelikli olarak literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili birtakım veriler ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan veriler tasnif ve analiz edilerek tezin teorik kısmı oluşturulmuş kavramsal ve kuramsal çerçeveler belirlenmiştir. Bu açıdan kavramın tanımlanması belirsizliğin aşılmasında bir adımdır. Çalışmada, yoksullukla mücadele politikalarına yönelik farklı farklı tanımlamalar bir araya getirilmiş, ortak özelliklerden hareketle kavram daha da belirginleştirilmeye çalışılmıştır. İlgili literatürü gözde geçirme yoluyla önceki politikaların güvenirliliği test edilmekle birlikte elde edilen bulgularla yeni araştırmalara ışık tutulmaktadır.

Çeşitli veri kaynaklarına dayanarak veri toplanmasının amacı, araştırmacının "sistematik hata" yapma riskini ortadan kaldırmaktır. Bu araştırmanın etkili ve verimli olması amacıyla önemli kaynak ve verilere dayalı olması hedeflenmektedir. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası ile ilgili literatür taramalarından ve internetten elde edilmiş olan bilgilerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

Araştırma süresince çok sayıda uluslararası örgütün yaklaşımları çeşitli açılardan dikkate alınmıştır. Ancak konuyu en kapsamlı şekilde anlatan, uygulayan ve yoksullukla mücadele sürecinde çerçeve çizebilen yani kısacası konuya hakimolan iki kuruluş olan Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası Yoksullukla Mücadele bağlamında 2002 sonrası Türkiye sürecini içerisine alacak şekilde incelenmiştir. Bu kapsamda yukarıda belirtilen uluslararası örgütlerin yoksullukla mücadele çalışmaları; biçimsel ve görsel nitelikleri, mantıksal çerçeveleri, bölümler arası ilişkileri, örgütlerin terminolojileri ve metaforları, çeşitli kavramların seçilme mantıkları ve dayanakları bakımından incelenmiştir. Diğer bir taraftan ise bu kuruluşların sürekli güncel ve kapsamlı metinlere sahip olmaları ve yoksullukla mücadele konusundaki dönüşümlerini ve yaklaşımlarını açıkça yansıtmalarıdır. Bunların yanında çalışmanın başında da belirtildiği gibi yoksulluk kavramının kazandığı popülariteyi ilgili uluslararası kurumlara borçlu olması da bu tezin incelemesinin sözü edilen metinlere ve kuruluşlara dayandırılmasında büyük etkisi olmuştur.

Ortaya konulan metodolojik yaklaşımlardan biri yoksulluğun ortaya çıkış nedenlerinin ne şekilde tanımlandığına odaklanmaktadır. Yoksulluğun ne şekilde ortaya çıktığı konusu

aynı zamanda yoksullukla mücadelenin nasıl olması gerektiğini de ortaya koymaktadır(Erken, 2003:311).

Yoksulluğun ortaya çıkış nedenleri konusunda ikili bir ayrışma bulunmaktadır.

• Yapısal nedenlere dayandıranlar

• Kötü yönetişimden kaynaklandığını ileri sürenler

Yapısal nedenlere dayandıranlara göre (bundan sonra yapısalcılar olarak adlandırılacaktır) ekonomik güç eşitsizliklerini düzeltmeden yönetişimdeki iyileştirmelerin fazla bir anlamı olmayacağı görüşü hakimdir. Yönetişimciler ise iyi bir yönetişim sistemi oluşturmadan yapılacak ekonomik düzenlemelerin ancak kısa vadeli etkisinin olabileceğini ileri sürmektedirler. Yönetişim yaklaşımının patenti ise Dünya Bankası'ndadır. Bu görüşlerden yapısalcılar olarak özetlenebilecek olan grup, yoksulluğun çok boyutlu olarak görüldüğü bir anlayışla eşitsizlik kavramına da odaklanarak bu sorunun yönetişim ve piyasa güçleri ile çözülebilecek bir konu olmadığını vurgularken; UNDP göstergelerini kullanmakta; diğer grup ise Dünya Bankası'nın göstergelerini ve yoksullukla mücadele konusunda ortaya koyduğu yönetişim stratejisini kullanmaktadırlar(Erken, 2003:310). Yapısalcı denilen grup, yoksulluğun ulusal olduğu kadar küresel boyutlarının da bulunduğunu, günümüzün "küreselleşen" dünyasında artık yoksulluk kavramının yalnız ulusal sınırlar içinde değerlendirilemeyeceğini vurgulayarak açıklamaktadırlar. Ayrıca, küreselleşme sürecinin ve buna paralel olarak refah devleti kavramındaki aşınmanın gelişmiş ülkelerde de "yoksul adaları" oluşturduğunu vurgulamaktadırlar(Erken, 2003:311).

Edinilen bilgiler görüşmecilerin yoksullukla mücadele politikaları dizaynındaki rolleri de incelenerek; sosyal politika üretme aşamasındaki yapılandırma rolleri de vurgulanmaya çalışılmıştır.

Teorik bölümlerden elde edilen bulgular çerçevesinde araştırmanın sonuç ve öneriler kısımları oluşturulmuştur. Seçilen araştırma modeli ve araştırmada izlenen karşılaştırma; probleminin çözümüne, yapısına ve amaçlarına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.5 Araştırma Planı

Tez çalışmasında genel olarak yoksulluk olgusu ve buna neden olan temel etmenler açıklanmış olup, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası cephesinden yayınlanan datalar odaklanılmak suretiyle 2002 sonrası Türkiye ve Dünya'da ki yoksulluğun durumu farklı perspektiflerden ele alınmış ve bu kuruluşların yoksullukla mücadele alanındaki yürüttükleri ve yürütecekleri politikalar, faaliyetler, stratejiler ve hedefler incelenmiştir. Yoksullukla mücadelede İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın önemli bir rol oynamalarından hareketle yoksulluk raporlarına ve politikalarına geniş yer ayrılmıştır. Bu çerçevede raporlar ve politikalar incelenmekte ve raporlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmeye çalışılmaktadır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele çerçevesinde uyguladıkları gelir getirici proje desteklerinden örnekler verilip ayrıntılı olarak sosyal politika bağlamında incelenmiştir. Daha sonra bu kuruluşların yürütmüş olduğu bu proje desteklerinin yoksulluktaki başarısı araştırılmıştır. Bu çalışmada, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankasına ne için ihtiyaç olunduğu, hangi sebeplerle kuruldukları, uluslararası alanda ne şekilde bir sistem oluşturdukları ve bu sistemde ne gibi olumsuzluklar olduğu, bu sorunları gidermek için hangi tür çalışmalar yapıldığı ve yapılması gerektiği noktalarındaki konular ele alınmıştır. Tarihsel bağlamda, bu kurumların rollerinde ne gibi değişiklerin yaşandığı belirtilmiş ve ülkelerin bu durumdan nasıl etkilediği de ele alınmıştır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın global küreselleşme ve kalkınma sürecinde yoksullukla mücadeleye bakış açıları ve bakış açılarındaki değişimleride mercek altında tutulmaya çalışılmıştır.

Söz konusu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde araştırma bilgileri kapsamında araştırmanın konusu, niteliği, kapsamı, amacı, beklenen yararı ve yöntemi incelenmiştir. Yoksulluğun farklı farklı tanımlamaları olması dolayısıyla yoksulluk ve yoksullukla müccadele politikaları kavramlarının farklı tanım ve karşılıklarına çeşitli bakış açıları üzerinden yer verilmiştir. Hemen arkasından, bu kavramların türleri ayrıntılı bir biçimde incelenerek yoksulluğa neden olan etmenler ayrıntılı olarak kavramsal ve kuramsal çerçeveler içerisinde anlatılmıştır. Yoksullukla mücadelede başarı için yoksulluğun ölçüm yöntemide önem teşkil etmektedir. Bu nedenle çalışmada yoksullukla ilgili geliştirilen ölçüm yöntemlerinden de bahsedilmiştir. Üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı bölümlerde 2002 sonrası Türkiye, Dünya Bankası ve İslam

Kalkınma Bankası perspektifleri ışığında yoksullukla mücadeleye bakış açıları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki İşlevi, Etkisi ve Başarıları, Yoksulluk Göstergeleri ve Ölçümleri, Küreselleşme, Kalkınma ve Yoksulluk Bağlamındaki İlişkileri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Yoksullukla Mücadele Bağlamında Proje ve Programların Dizayn ve Uygulamaları, Yoksullukla Mücadelede Değişen Rol ve Bakış Açıları, Sosyal Politika Uygulamaları, Benzeyen ve Farklılaşan Yanları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ana bulgular, sonuç ve öneriler kısımları ile birlikte tez çalışması son bulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

TANIM, KAVRAM VE KURAMLAR

2.1 Yoksulluk

Yoksullukla mücadelenin kalkınma, küreselleşme, kapitaliz ve antikapitalizm gibi olgular açısından bir çevreye oturtulması istenirse öncelikle yoksulluğun tanımının netlik kazandırılması gerekmektedir. Yoksulluk kabul edilebilir yaşam standartlarının oluşması amacıyla yapılan politikaların yetersiz olması durumudur. Aynı zamanda yoksulların yeterli fonlara ulaşamaması sonucu ortaya çıkan bir problemdir. Yoksulluk temelde çok çeşitli kombinasyonlardan oluşan bir durumdur. Açlık, yetersiz beslenme, yetersiz barınma, hasta olunduğundamedikal bakımın sağlanamaması, önlenebilir olan hastalıklar olmasına rağmen çocuk ve aile üyelerinin bu hastalıklardan hayatını kaybetmesi, okula gidememe, muntazam olarak okuma, yazma ve konuşmanın sağlanamaması, gelir sağlamak amacıyla uzak yerlere gitmenin zorunlu olması, yüksek gelir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği, daha iyi bir geleceğe ulaşamama korkusu gibi sorunlar bu kombinasyonu oluşturmaktadırlar. Yoksulluk sadece tarım, eğitim, sağlık ve altyapı sektörlerinin birbirleri arasındaki ilişkilerin sadece ulusal düzeyde değil toplumsal, hanehalkı ve bireysel düzeyde de etkilediği bir kavramdır.

Türkiye'de ki Yoksullukla mücadele politikalarının anlaşılması yoksulluğun sebeplerinin ayrıntılı ve doğru bir şekilde anlaşılmasıyla doğru bir yere oturtulmuş olacaktır. İnsanlık tarihi kadar eski olan yoksulluk, her dönemde ve her bölgede bir şekilde görünür olmuş bir olgudur. Yoksulluk teriminin ilk tanımı, 1901 yılında Seebohm Roventree tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; yoksulluk toplam gelirin, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi olarak gerçekleştirilmiştir(Dumanlı, 1996: 2).Yoksulluk denince akla çoğu zaman fakirlik, sefalet, açlık, yokluk, muhtaçlık, hayatla sürekli mücadele, hayatta kalabilme savaşı, temel ve zorunlu ihtiyaçları yeterince karşılayamama, yeteri varlığa sahip olamama, kazançtan gelirden mahrum olma ve geçici veya kalıcı fakru zaruret gelmektedir(Seyyar, 2003:40). Az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin ortak bir sorunu olan bu olgu Türk Dil

Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde kelime anlamı olarakçok sıkıntı çekme ve varlıksız olma halidir. Genel anlam olaraksa yoksulluk yaşamın gerektirdiği çeşitli olanaklardan yoksun olma halini gösteren bir terimdir. Drewnowski'ye göre yoksulluk, kişilerin ve hane halkının kendileri için uygun görecekleri bir tatmini sağlamaya yetecek gelir düzeyine sahip olmamaları veya asgari yaşam standardının gerektirdiği temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumudur (Aktan, 2002:3). Yoksulluk, neredeyse bütün dünya ülkelerini yakından ilgilendiren, insanlık tarihinin tüm zamanlarında görülen ve üzerinde çözüm aranmakta olan dinamik bir olgudur. Günümüzde 7 milyar civarında olan dünya nüfusunun 1,2 milyardan fazlası, günde 1 dolardan daha azıyla yaşamaya çalışmaktadır. 800 milyondan fazla insan ise, ailesinin ihtiyacı olan gıdayı temin edecek maddi güce sahip olmadığı için aç kalmaktadır(Panahi ve Malekmohammadi, 2011:250-251).Yoksulluk, kişinin yaşam düzeyinintoplumda genel kabul görmüş standardın altında olmasıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla yoksul kişi, toplumun olağan yaşam şekli ve alışkanlıklarını, gelirindeki yetersizlik nedeniyle yaşayamaz. Bu da "normal yaşamdan mahrum kalma", "istenilen düzeyde olamama" durumlarını ortaya çıkarmaktadır (Hız ve Hız, 2011:146). İnsan hayatının eğitim, sağlık, insan hakları, çevre, siyasi ve sosyal katılım boyutları ele alındığında, yoksulluğu salt ekonomik bir olgu olarak değerlendirmek pek de mümkün değildir(Coşkun ve Tireli, 2008:23). Kalaycıoğlu'na göre, yoksulluğun sadece gelir ve kalori gereksinimine göre tanımlanması, sorunun sosyal ve ahlaki boyutlarının göz ardı edilmesine sebep olabilmektedir. Bu nedenle yoksulluk tanımlamalarında kişinin kaliteli bir yaşam sürmesini sağlayabilecek araç ve olanaklardan yoksun olması da dikkate alınmalıdır. Yoksulluğun etkileri hem ekonomik hem de sosyal açıdan kendini göstermektedir. Yoksul kişi, ekonomik olarak yaşamakta ve geçinmekte zorluk çekmekte, ihtiyaçlarını istediği düzeyde karşılayamamakta, kendisinin ve ailesinin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına cevap verememekte ve sosyal açıdan da kendisini ve ailesini toplumda arzu ettiği şekilde konumlandıramamaktadır(Odabaşı, 2010:12-14).İnsan sadece yemek ihtiyacı olan bir varlık değildir. Başta gıda olmak üzere giyim, barınma, eğitim, sağlık, altyapı, kültür, ortak yaşama ve buna benzer ihtiyaçları olan kutsal bir varlıktır. Ekonomik ve sosyal sorunların doruklara ulaştığı geçtiğimiz çeyrek yüzyılda, yoksulluk da ürküntü verecek boyutlara ulaşmıştır(Dumanlı, 1996: 2).Yoksulluk tanımıyla ilgili olarak öncelikle karar verilmesi gereken; yoksulluğun sırf ekonomik bir sorun mu, yoksa buna ek olarak sosyal, siyasal ve son zamanlardaki tartışmalar göz önüne alındığında yönetsel bir sorun

olarak mı ele alınacağına ilişkindir(Şenses, 2003: 62). Kaynak dağılımının adil olmaması, nüfus fazlalığı, eğitim ve istihdam olanaklarının yetersiz olması, bazı ekonomik ve demografik eğilimler, çevrenin hızla bozulması gibi bazı etkenler yoksulluğa sebep olan temel faktörler arasında yer almaktadır. Her ne sebeple olursa olsun yoksulluk, dünyanın hemen her ülkesinde ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutları olan ciddi bir sorun haline gelmiştir(ASAGEM, 2010:1-2). Yoksulluk, toplumda ortaya çıkan değerin azlığı veya çokluğu ile değil, o değerin toplumu oluşturan bireyler arasındaki eşitsiz dağılımıyla ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple yoksulluk olgusunun gelir eşitsizliğinin bir sonucu olduğu da söylenebilir(DPT, 2001:103).Yoksulluk kavramı, farklı tanımlamaların yanında insanların bakış açılarına göre de farklı karşılık bulabilir. Örneğin aynı miktar malı olan iki kişiden biri kendini çok yoksul görürken, bir başkası yoksul olmadığını düşünebilir. Yaşanılan yere, topluma ve kültüre göre yoksulluk farklı değerlendirilebilir(Bozan, 2011:37). Sosyal siyaset açısından değerlendirildiğinde, insan haysiyetine ve şahsiyetine yaraşır bir hayat düzeyinin altında, maddi yönden tam anlamıyla ya da nispi olarak yetersiz olma durumuna yoksulluk denmektedir. Bir başka ifadeyle yoksulluk, temel maddi vesosyo-kültürel ihtiyaçları karşılayabilme anlamında asgari hayat standardının altında sürdürülen bir hayattır(Seyyar, 2003:40). Yoksulluğun kapsamı, ülkeden ülkeye, dönemden döneme refah düzeyindeki gelişmelere bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Yoksulluk düzeyi bakımından ülkelerarası veya aynı ülke içinde dönemler arası karşılaştırmalar yapılabilmesi, toplam nüfus içinde kimlerin yoksul olarak belirleneceğine karar verilmesini gerektirmektedir. Bu kararın verilebilmesi için yoksulluk kavramı farklı yaklaşımlar aracılığıyla incelenmektedir.(TÜSİAD, 2000:95). Niteliği ve içerdiği bileşenler bakımından çok yönlü olan yoksulluk kavramının, bakış açılarına ve ölçüm metotlarına göre çeşitli tanımları bulunmaktadır. Özellikle uzun çalışma saatleri, monoton iş, düşük ücretler ve çocuk emeğinin istismarına bağlıolarak kentlerde oldukça yoksul olan bir işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Çalışma ve işe verilen kapitalist değer, "Çalışmazsan mahvolursun." anlayışı (Bauman, 1999: 22), yoksullukla mücadele çabalarına da yansımış; bu da yoksulları işsiz ve dilencilerle aynıkategoriye sokmuştur.

Yoksulluk tanımlanırken maddi mahrumiyet, fiziki zafiyet, izolasyon, güçsüzlük, katılımın yetersiz olması, zamanın yetersiz olması, çevre kirliliği ve çevrenin bozulması gibi farklı boyutların ön plana çıkarılması önemlidir. Ancak yoksullukla ilgili genel tanımlamalar

yoksulluğun herkes tarafından kabul görmüş objektif bir tanımının bulunmadığına açık bir şekilde işaret etmektedir.

2.1.1 Yoksullukla İlgili Çalışmalar

İnsanlık için yoksulluk eski tarihlerden kalan ve hala etkisini devam ettiren bir sorundur. Yoksulluğun kavramsallaştırılması ve sistematikliği üzerine olacak ilk çalışmaların 17. yüzyılın başlarında görüldüğü bilinmektedir. Yoksulluğun tanımlanması amacıyla yapılan çalışmalara bakıldığında ortak bir tanıma rastlanılamamıştır. Yoksulluk konusuyla ilgili farklı tanımlamalar yapılması dolayısıyla yoksullukla mücadele politikalarının çözüm yollarının da farklılaştığı görülmüştür. Kuramcılar ve düşünürler 1700'li yıllarda öne çıkan kitlesel yoksulluk kavramı ile özellikle yoksulluk ile gelir adaletsizliği sorunlarına büyük bir alaka göstermişlerdir. Ülke zenginleşirken yoksulluğun artmasını önemli bir paradoks olarak Adam Smith Milletlerin Zenginliği(Wealth of Nations) adlı kitabında özellikle gündeme getirmiştir. Adam Smith bu durumu finansal yapının büyük birsorunu olarak görmüş, finansal sistemlerin ilerlemesinin hesaplanmasında en fakir vatandaşların durumlarının hangi oranda gelişme gösterdiğinin gösterge şeklinde kullanılmasını söylemiştir. Başta İngiltere olmak üzere Sanayi devriminin ardından artan yoksulluk sorunu birçok alanda kendisini hissettirmektedir. Bu devrim sonrasında 1.-2. Dünya ve Büyük Buhran Savaşları ile yoksulluk sorunları çok hızlı olaraktırmanma eğilimi göstermiş özellikle 2. Dünya Savaşı ile birlikte çoğu tarafı çepeçevre kuşatan bir problem durumunu almıştır. 2. Dünya savaşından sonra Gelişme İktisadının tanınmasıyla birlikte hızlı büyüme etkilerinin zamanla tümülkeye yayılacağı hatta yoksulluğun ileriki dönemler içinde çözüme kavuşacağı gibi bir görüş ortaya çıkmıştır. Kuznets eşitsizliklerin büyümenin başlarda artabileceği, daha sonraki zamanlarda ise eşitlikçi bir görüntü sağlayabileceğini belirtmiştir. 1960'lı yıllarda ilerleme göstergelerine rağmen yoksullukla ilgili kötü durumdaki ülkelerde herhangi bir değişiklik olmaması ve hatta durumların daha da kötüleşmesi farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellkle 1970'li yıllar yoksulluk ve gelir adaletsizliği problemlerinin öneminin daha da arttığı bir dönem olmuştur. Temel ihtiyaç ve hizmetlerin karşılanması, üretim faktörlerine erişimin sağlanması ve istihdam fırsatlarının artırılması konularını amaçlayan "Büyüme ile Birlikte Yeniden Dağıtım" yaklaşımı bu dönemde ortaya çıkmıştır. Gelir dağılımı ve yoksulluk problemleri 1980'li yıllardaki neo-liberal politika ve programların ön plana çıkması ile

yerini uzun dönemli olmayan istikrar sorunlarına ve dış ekonomiye adapte olma sürecinin problemlerine bıraktığı görülmüştür. Sonraki dönemlerde hızlı oranda artan fakirlik kendisini gelişmemiş ülkelerde göstermiştir. Ülkelerin çoğunluğunda dışa geçiş süreçlerinin istihdam oranlarında ve gelir eşitsizliklerinde dalgalı bir etkisi olmuştur.

2.1.2 Yoksulluğun Tarihsel Kökenleri ve Kaynakları

Yoksulluk tarih boyunca ne kadar var olmuşsa, insanın yoksullara yardım deneyimi de o ölçüde kurumsallaşmıştır. Yoksulluğun ve zenginliğin tarihsel kökenlerini sorgulamak Yoksullukla Mücadele'nin anlaşılmasında önemli bir unsur olarak görülmelidir. Dünya'nın birçok bölgesinde yaşam standartları açısından birçok farklılık bulunmaktadır. Dünya'da ki bazı gelişmiş ülkelerde yoksullar kurulu olan Refah Sistemleri'nden faydalanabilirlerken, bazı ülkelerdeki yoksullar ise bu tarz ekonomik ve sosyal faydalardan tam anlamıyla yararlanamamaktadırlar. Daha düne kadar Meksika ABD'den gelişmiş konumda olması veya Kuzey ve Güney Kore arasında ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda farklılık bulunmamasına rağmen nasıl oldu da özellikle son 200 yılda ABD yoksullukla mücadele edip büyük bir ivme kazandı veya Güney Kore böylesine bir kalkınma hamlesinin içerisindeyer alabildi. Bu tarz soruların yanıtlarını aramak veya cevap vermeye çalışmak yani ülkelerin neden yoksul olduğuna ve mücadelesinin nasıl olması gerektiğine dair bazı kuramları oluşturmak gerekmektedir. Aynı zamanda zenginliğinde gelişim sürecinin incelenmesi yoksulluğun anlaşılmasında önemli bir kriter oluşmasını sağlayacaktır. Ülkelerin farklı yoksulluk süreçlerinden geçmeleri sosyal bilimcilerin bu konuyu tek düze değil de farklı yönlerden ele almasını sağlayacaktır. Yani bu konu karmaşık kökenlere sahip olması nedeniyle genel uygulanabilir bir yapıya sahip olamamaktadır.

Yoksulluk problemi ile karşı karşıya olan toplumlar sosyal güvenlik problemleri yaşamaktadırlar. Sınırlı imkanlara sahip olan bireyler seçim yapma ile karşı karşıya bırakılmakta ve bu da problemin artmasına sebep olmaktadır. Beşeri sermeyenin güçsüz olduğu bir yapı ise yoksulluk kıskacına maruz kalmaktadır. Yoksulluk aynı zamanda bireylerin seslerini yeterince duyuramamasınada neden olmaktadır. Temsil yeteneğinden uzak olan birey muhtaç konuma maruz kalmaktadır. Coğrafi anlamda mahrumiyet yaşayan yoksullar bağımlıdırlar. Sosyo ekonomik anlamda yetersiz olan birey sömürülmeyle karşı karşıya kalmakta ve sınırlandırılmaktadır. Sosyal dışlanma bunun neticesinde ortaya

çıkmıştır. Finansal sistemlere ulaşamayan birey kaynak bulma noktasında yalnız kalmakta ve yoksulluk tuzağına düşebilmektedir. İş alternatiflerinin ve istihdam fırsatlarının olmadığı bir alan bireyin sermaye oluşumunu gölgeleyebilecek ve güçsüz duruma düşecektir. Bu durum gelir eşitsizliğinede sebep olmaktadır.

2.1.3. Yoksulluğun Türleri

Yoksulluk türleri altı farklı başlık altında incelenebilmektedir. Yoksulluk Türleri Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın da diğer uluslar arası kuruluşlar gibi çözmeye odaklandığı konuların başında gelmektedir. Yoksulluk kavramlarının algısal ve bilişsel temellerinin ortaya çıkarılması ve o şekilde analiz edilmesi çok önemlidir. Bireylerin değerleri, görüşleri, kalıpyargıları gibi ayırıcı özellikleri yoksulluğu anlamlandırmada önemlidir. Çok boyutlu tanımları kendinde barındıran olguların tanımı oldukça zordur. Yoksulluk ise hem ekonomik hem de politik tanımlamaları dolayısıyla çok farklı perspektifler sağlamaktadır.

2.1.3.1 Mutlak - Göreli Yoksulluk

Mutlak Yoksulluk tanım olarak; insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Mutlak yoksulluk, temel olarak bireylerin hayatlarını sürdürebilmesi için karşılanması gerekli olan ihtiyaçlara ulaşamama durumunu ifade etmektedir. Bu ihtiyaçların temelinde de insanların gıda gereksinimleri yer almaktadır(Kale, 2007:4).

Asgari tüketim miktarı ve bu tüketimi gerçekleştirecek ürün sepetinin fiyatı mutlak yoksulluk sınırını belirlemektedir. Bu yaklaşımda mutlak yoksulluk çizgisi, kişinin kendi değerlendirmesine göre değil, uzmanların üzerinde mutabık kaldığı ihtiyaçlar esasına göre mal ve hizmetlerin satın alınabilmesi için gerekli en az maliyeti yansıtan nesnel bir olgudur(Şenses, 2006:63).

Dünya Bankası ise mutlak yoksulluk sınırını günlük 2.400 kalorilik besin alımı olarak belirlemiştir. Yapılan hesaplamalara göre açlık sınırının altına düşmemek veya yeterli düzeyde beslenmek için az gelişmiş ülkelerde günlük kişi başı 1 dolar, Türkiye'de ise 4 dolarlık bir gelire sahip olmak gerekmektedir(Seyyar, 2003:41). Bu bağlamda yapılan

başka bir değerlendirmede ise; Dünya Bankasının hesaplamalarına göre mutlak yoksulluk sınırı, gelişmişlik düzeyine göre ülkeden ülkeye farklılık ihtiva etmektedir. Mutlak yoksulluk sınırı, az gelişmiş ülkeler için kişi başına günde 1$ kabul edilirken, Latin Amerika veKarayipler için 2$, Türkiye'nin de dahil edildiği Doğu Avrupa ülkelerinin içinde bulunduğu grup için 4$, gelişmiş sanayi ülkeleri için ise 14,40$ olarak belirlenmiştir(DPT, 2001:104).

Salt gıda harcamaları üzerinde odaklanan dar yaklaşımın yanında, gıda dışı harcamaları da içeren geniş mutlak yoksulluk yaklaşımından söz edilebilmektedir. Mutlak yoksulluk, günümüzde birçok az gelişmiş ülkede minimum kalori gereksinimini sağlayan gıda sepetinin yanında, gıda dışı harcamaları da dikkate alacak şekilde hesaplanmaktadır(Şenses, 2006:64). Yaşamını insani koşullarda sürdürebilmek için yeterli olan gıdayı temin edememe, kendini dış etkenlerden koruyacak bir barınağa sahip olmama, asgari sağlık hizmetlerinden yararlanamama ve temiz içme ve kullanma suyuna erişememe durumu, mutlak yoksulluk olarak ifade edilmektedir(Kabasakal, 1998: 32).

Birleşmiş Milletler ise mutlak yoksulluk tanımında belirtilen insan hayatının devamını sağlayan temel fizyolojik göstergeleri temel olarak şu şekilde ifade etmektedir:

* Beslenme: Vücut kitle endeksi 16'nın üzerinde olmalıdır. (Vücut kitle endeksi, vücut ağırlığının boy uzunluğunun karesine bölünmesi ile elde edilir.)

* Barınma: Evlerin her odasında dört kişiden az insan barındırılmalı ve evlerin zemininde toz, çamur veya kil olmamalıdır.

*Temiz içme suyu: İçme suyu sadece nehirlerden ve göletlerden gelmemeli ve yakında olmalıdır.

*Temizlik: Tuvaletler evde olmalı veya eve yakın umumi tuvaletlere erişim olmalıdır.

*Sağlık: Ciddi hastalıklarda ve hamilelikte tedavi alınabilmelidir.

*Eğitim: Herkes okula gitmeli veya okumayı öğrenebilmelidir.

*Bilgiye Erişim: Herkes evinden gazetelere, radyolara, televizyona, bilgisayara veya telefon şebekelerine ulaşabilmelidir.

*Hizmetlere Erişim: Herkes topluma sunulan eğitim, sağlık, yasal, sosyal ve finansal hizmetlere erişebilmelidir(Bildirici, 2011:4-5).

İslam Kalkınma Bankası Birleşmiş Milletler'in bu yaklaşımını daha çok sahiplendiği görülmektedir.

Mutlak yoksulluk kavramı ile ilgili olan eleştirilere bakıldığında ise; asgari geçim ve kalori hesabına dayanması, evrensel bir karşılaştırma yapılmasında sıkıntı yaratabilmektedir ifadesi öne çıkmaktadır. Çünkü günlük kalori ihtiyacı kişiden kişiye göre farklılık gösterebilmektedir. Bu durumda, farklı toplumlar arasında hatta aynı toplumdaki farklı bireyler arasında karşılaştırma yapmak bile problemli hale gelebilmektedir. Ayrıca, mutlak yoksulluk kavramının kişisel tüketim tercihlerini dikkate almaması da bir eleştiri unsuru olarak görülmektedir. Bireylerin gıda dışı harcamalara veya lüks tüketime yönelmeleri sonucunda gelir düzeyleri yüksek olmasına rağmen minimum kalori seviyesinin altında kalabilmektedirler. Bu durum da mutlak yoksulluğun karşılaştırılması olgusunu tartışmalı hale getirmektedir. Mutlak yoksulluk olgusunun bu gibi eleştiriler alması, göreli yoksulluk kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır(Zülfikar,2010:5-6).

Göreli Yoksulluk ise biraz daha subjektif bir bakış açısı yani görelilik kavramını ortaya çıkarmaktadır. Yoksulluk ve zenginlik kavramı kabul edilebilir asgari yaşam standardı ile ilgili tercih ve beklentileri yansıtır. Yaşamı sürdürmek için gerekli olan asgari gıda, barınak ve giyim miktarı içinde bulunulan zamana ve topluma göre çok büyük değişiklikler gösterebilmektedir.

Gör**e**li yoksullar, temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynaklarının yetersizliği sebebiyle toplumun genel refah seviyesinin altında kalan ve topluma sosyal olarak katılımları engellenmiş olan kişilerdir. Göreli yoksulluk, insanın toplumsal bir varlık olmasından yola çıkar ve yoksulluğu bir eşitsizlik olgusu olarak ele alır. Dolayısıyla toplumda mutlak yoksulluk kavramına göre hiç kimse yoksul olmasa dahi, gelir dağılımı ile doğrudan ilişkilendirilen göreli yoksulluğa göre toplumda her zaman yoksul olan bir kesim olacaktır(Şenses, 2006:91-92).

Benzer bir ifadeyle göreli yoksullar, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek sürekli bir gelire sahip olmakla birlikte insan onuruna yaraşır bir şekilde hayatlarını idame ettirebilmek için

yeterli gelire sahip olmayan bireylerdir(Okurkan, 2010:7). Bu durumda yoksulluk, bireyin gereksinimlerini karşılama derecesi yönüyle toplumun diğer bireyleri karşısındaki durumuna göre tanımlanmaktadır. Dolayısıyla toplumdaki diğer bireylerin ne kadar gelire sahip olduğu veya tüketim harcamaları, kişilerin göreli olarak yoksul olup olmayacağını doğrudan etkilemektedir(Arpacıoğlu, 2012:11).

Yoksulluğun tam anlamıyla saptanamaması zengin ile fakir arasındaki eşitsizlik farkını çok hızlı artırmakta ve en zengin yüzde 1'lik kesimin servetinin dünya'nın geri kalanını geçeceği beklentisini oluşturmaktadır.

Mesela günde 5 doların altında yaşayan nüfus kalmayacak diyebilirsiniz ama göreli yoksulluk hiçbir zaman ortadan kalkmayacak çünkü siz yoksulları bir miktar zenginleştirdiğiniz zaman zenginler daha zengin olacağı için her zaman göreli bir yoksulluk olacak bu asla sonuçlanacak bir süreç değil göreli yoksulluk muhakkak devam edecek.(Y.Y.)

Amartya Sen, yoksulluğu hem mutlak hem de göreli yoksulluk yaklaşımıyla görebilmenin mümkün olduğunu açıklamaktadır. Sen, yapabilirlikler anlamında yoksulluğu mutlak bir kavram olarak görürken, mallar ve özellikleri noktasında yoksulluğu göreli olarak ele almaktadır. Bu durumda, yaşamlarının devamı için gerekli olan gıdayı elde edemeyen bireyler mutlak yoksuldurlar. Bununla birlikte, bu gıda sepetinin maliyeti ve kompozisyonu farklı gruplar, bölgeler ya da ülkelerdeki hane halkları arasında çeşitlenmektedir(Beken, 2006:12).

Yani Mutlak Yoksullukta ülkelerarası karşılaştırmaların yapılması amacıyla bir tanım oluşturulmaktadır. Ülkelerin içlerinde bulundukları farklı koşulları ve gelir dağılımındaki farklılıkları dikkate alınmamaktadır. Her ülkeye uygulanabilen bir global yoksulluk sınırı belirlenmeye çalışılmaktadır. Ancak Göreli Yoksullukta ise bu tam aksi yöndedir.

"Yoksulluğu şöyle tanımlamamız lazım. Mutlak ve göreli yoksulluğun ortadan kalkması mümkündür veya değildir konusu iki ayrı noktadır.(Y.Y.)"

Görüldüğü üzere temelde mutlak yoksulluk ve göreli yoksulluk çeşitli alt bileşenlere sahip karmaşık bir yapıya sahiptir.

2.1.3.2.Gelir-İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu; kişi veya hane halkının yaşamlarını sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak amacıyla ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi bakımından yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Gelir yoksulluğu hesaplamalarında genellikle asgari yaşam düzeyini sağlamak için gerekli gelir, yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırının altında bir gelir-tüketim seviyesine sahip olan kişi veya hanehalkı yoksul olarak adlandırılmaktadır(Aktan ve Vural, 2002:6).

Bireylerin satın alma gücünden yoksunluğu gelir yoksulluğudur. Yeterli miktarda gelir demek yoksulluk noktasındaki sınır demektir. Ülkelerarası karşılaştırmalar yapmak amacıyla farklı ölçüm kriterlerinide kullanmak gerekmektedir. Bunun yapılmasının amacı farklı ülkelerin kendine has gelişmişlik yapılarının olmasıdır.

İnsani Yoksulluk ise; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1997 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporu'nda insani yoksulluk; mutlak ve göreli yoksulluk tanımlarını içermekle birlikte, onlardan daha geniş kapsamlı bir kavram olarak ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bu kavram, insani gelişim ve insanca bir yaşam sürmek için parasal olanakların yanında temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel olanaklara da sahip olmanıngerekliliğini vurgular(Kaya, 2011:37).

İnsani yoksulluk; eğitim imkânlarından yoksunluk, yetersiz beslenme, yaşam süresinin kısalığı, iş olanaklarından yoksunluk, anne ve çocuk sağlığının yetersizliği, gelecekten korkma, önlenebilir hastalıklara yakalanma, özgürlüğün yetersizliği, güçsüzlük gibi temel insani yeteneklerden yoksun olma durumu olarak ifade edilmektedir(Kaya, 2011:37-38).

İnsani yoksulluk kavramını ülkeler arasında karşılaştırılabilir hale getiren gösterge, insani yoksulluk endeksidir. İnsani yoksulluk endeksi, yaşam süresinin kısalığı, temel eğitim ve kamu ve özel kaynaklara erişim eksikliği gibi üç temel yoksunluk göstergesini kullanarak ülke ve bölgeler arasındaki insani yoksulluk düzeylerini karşılaştırılabilir kılmaktadır (Güneş,2009:4).

2.1.3.3 Objektif - Subjektif Yoksulluk

Objektif Yoksulluk Yaklaşımı; yoksulluğun neden kaynaklandığı ve bireylerin yoksulluk döngüsünden kurtulabilmeleri için nelerin gerektiği konusunda uzmanlar tarafından önceden belirlenen normatif değerlendirmeleri içermektedir(Aktan ve Vural, 2002:6).

Bu yaklaşım türü literatürde nesnel yoksulluk ya da refah yaklaşımı olarak da adlandırılmaktadır. Bu yaklaşımda yoksulluk; kalori miktarı, gelir ve tüketim harcamaları gibi somut ölçütler kullanılarak ölçülmektedir. Bu yaklaşımda yoksulluk sınırı çeşitli değer yargılarını içerse de, öznel yoksulluktaki gibi, bireylerin kendi değerlendirmeleri sonucunda değil, uzmanlar tarafından varsayılan ihtiyaçlara göre belirlenmektedir.

Townsend ve Sen'e göre bireyler her zaman kendileri için en iyi olan durumu tercih edemeyebilir veya neyin daha iyi olduğunu bilmeyebilirler. Bazı bireyler yaşamlarını devam ettirebilecekleri yiyecek sepetini tercih ederken, bazıları fiziksel varlıklarını devam ettirme açısından gerekli olmayan yiyecek sepetlerine yönelebilirler. Bu sebeple objektif yaklaşımda varsayılan ihtiyaçlar uzmanlar tarafından belirlenen mal ve hizmetlerin satın alınabilmesi için gerekli en düşük maliyeti yansıtan asgari ihtiyaç düzeyi olarak belirlenmektedir(Kaya, 2011: s.34).

Subjektif Yoksulluk ise; aynı zamanda öznel yoksulluk olarak da tanımlanmaktadır. Bu yaklaşıma göre yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin değerlendirmeleri dikkate alınmaktadır. Ancak bu değerlendirmeyi yapan kişiler, kendileri için neyin daha iyi olduğunu belirleme yeteneğine sahip olamayabilirler(Tosuner, 2007:7)

Bu yaklaşımda hane halklarına bir anket çalışması uygulanmakta ve bu ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla gerekli olan asgari gelir düzeyleri belirlenmektedir. Hane halkına özgü sonuçlar doğuran subjektif yoksulluk yaklaşımında, benzer refah düzeyine sahip hane halklarından bazıları kendilerini yoksul olarak tanımlarken bazıları ise kendilerini yoksulluk sınırının üzerinde görmektedir(Aktan ve Vural, 2002:6).

2.1.3.4. Kırsal Yoksulluk - Kentsel Yoksulluk

Kırsal ve Kentsel Yoksulluk kavramları milyonlarca kişinin karınlarını doyurmak için uğraş verdiği günümüz dünyası açısından irdelenmesi gereken kavramlardandır. Çünkü bazen benzin, petrol ya da para bir şey ifade etmeyebilmektedir. Dünya'da ki yoksulların %75'i kırsal alanlarda yaşadığı düşünüldüğünde burada yapılacak efektif bir politika yoksulluğa da önemli bir etki edebilecektir.

Kırsal Yoksulluk: Genel anlamda kır ve kent ayrımı; beşeri coğrafyanın, iktisadi faaliyetlerin, sosyal yapının ve kültürel değerlerin farklılaşmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda, "kır" ve "kent" kavramları altında özetlenen mekan farklılaşması, kırsal ve kentsel kavramları altında sosyolojik olarak da inşa edilmektedir. Kentsel ve kırsal alanlar; nüfus büyüklüğü, yoğunluğu, sunulan kamu hizmetlerinin düzeyi, tarım dışı işlerle uğraşanların nüfus içindeki payı gibi çeşitli kriterlere göre tanımlanmaktadır. TÜİK tarafından dikkate alınan kır-kent tanımına göre nüfusu 20 binden fazla olan yerleşim birimleri kent, diğer yerleşim birimleri kırsal alan kabul edilmektedir(TKB, 2010:14).

Kırsal alanda yaşanan yoksulluk ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılık sektöründe kendini göstermektedir. Kırsal yoksulluğun etki alanı incelendiğinde, bu gruba eksik istihdam içindeki topraksız köylüler, topraksız tarım işçileri, geçici veya mevsimlik tarım işçileri, topraklarının miktarı az olan toprak sahipleri, köylerde ve kırsal bölgelerde basit yöntemlerle mal ve araç üreten zanaatkârlar, hayvancılıkla geçimini sağlayanlar ve kent ile kırsal bölge arasında kalan ekonominin yeni gelişmeye başladığı yerlerde yaşayan bireyler dahil edilebilir(Pehlivan, 2010:22). Kırsal alanda yaşanan yoksulluğun temel sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

*Siyasi istikrarsızlıklar ve iç çatışmalar: İktisadi büyümeyi büyük ölçüde etkileyen siyasi istikrarsızlıklar ve iç çatışmalar kırsal yoksulluğun da boyutunu derinleştirmektedir. Toplumda oluşan kastlar ile ırksal ve etnik ayrımcılık uygulamaları da yoksulluğa sebep olabilmektedir.

*Kırsal Alanda İkilik: Kırsal alanda büyük toprak sahipleri ile küçük ve parçalanmış toprak sahipleri ve geçimlik tarımla uğraşan bireyler aynı anda bulunduğunda gelir dağılımında eşitsizlik ve yoksulluk ortaya çıkabilmektedir.

*Kötü Yönetim: Yönetim şeffaf değilse, uygulanan denetim ve düzenlemeler kırsalda yaşayan bireyleri olumsuz yönde etkiliyorsa, yönetim aşırı merkezileşmişse ve kırsal kesimde yaşayan yoksullar seslerini duyuramıyorsa kırsal yoksulluk artma eğilimindedir.

*Kırsal Kesimi Dışlayan İktisadi ve Sosyal Politikalar: Kırsal kesimi dışlayan altyapı yatırımlarında ve sosyal güvenlik hizmetlerinin sunumunda kentlere öncelik verilmesi, sermaye-yoğun teknolojilerin emek-yoğun olanlara tercih edilmesi gibi bazı politikalar kırsal kesimdeki yoksulluğu artırmaktadır. Devlet desteğinden yoksun kalan köylüler, susuzluk, doğal afetler ve salgın hastalıklar karşısında daha korunmasız kalmakta ve çareyi kente göç etmekte bulmaktadır(Kocatepe, 2011:21).

Birçok ülkede yoksulluk daha çok kırsal alanlarda görülen bir sorun olmakla birlikte, kişisel tüketim ile yeterli düzeyde eğitim, sağlık, temiz su, konut, ulaşım ve iletişim hizmetlerine erişim gibi alanlardaki eksiklikler kırsal yoksulluğu nitelemektedir. Dolayısıyla, bu tür yetersiz kaynaklar kırsal yoksulluğu artırmakta ve kentlere göçü beslemektedir. Bunun sonucu olarak kırsal alanlardaki azgelişmişlik, kentsel alanlardaki ekonomik büyümenin sürekliliğini engellemektedir. Kırsal alanın ihmal edilmesi sonucu artan yoksulluk ve kırdan kente göç, kentsel yoksulluğun da temel sebebini oluşturmaktadır(Kocatepe, 2011:22-23).

Tarımsal gelirlerin arttırılması istihdamı arttırıcı bir etki yaparken aynı zamanda gıda fiyatlarınınında düşmesine sebep olabilecektir. Bu manada direkt ve direkt olmayan etkilermevcuttur.

Kentsel Yoksulluk ise; DünyaBankası'nın ifadesiyle; *"istihdam olanaklarına ve gelire sınırlı erişim, yetersiz ve güvencesiz barınma ile hizmetler, şiddet, sağlıksız çevre, sosyal koruma mekanizmalarının sınırlılığı veya hiç olmaması, eğitim ve sağlık hizmetlerinesınırlı erişim"* şeklinde tanımlanmaktadır(Zülfikar, 2010:11). Kent yoksulluğunu etkileyen sekiz farklı etmen şöyle ifade edilebilir:

Yetersiz gelir, Yetersiz ve istikrarsız kaynak sahipliği, Yetersiz barınma, Kamusal altyapı hizmetlerinin yetersizliği, Sosyal güvenlikten mahrumiyet, Yoksulların hukuk sisteminin işleyiş sürecinde yeterince korunamaması, Yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve güçsüzlüğü, Yoksul kesimlerin sessizliği(Dinçoflaz, 2009:34-35).

Dumanlı'ya göre kırsal yoksulluk ile kentsel yoksulluk tanımlamalarında ortaya çıkan bazı farklılıkların nedeni şu şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır:

* Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan kişilerin farklı tüketim alışkanlıklarına, yaşam biçimlerine, değişik gelenek ve göreneklere sahip olmaları kır-kent yoksulluk tanımlarını etkilemektedir.

* Kişilerin kırda ve kentte tüketmesi gereken kalori miktarı farklılık göstermektedir.

* Kırsal ve kentsel yoksulluk çizgileri birbirinden farklıdır. Kent bölgelerinde barınma, tüketim ürünleri fiyatları vs. daha yüksek olması sebebiyle kentteki yoksulluk çizgisi daha yüksek olacaktır.

* Kır-kent arasındaki gelişmişlik farkına göre kişilerin tüketim tercihleri de farklılık gösterecektir. Bunun yanında kişisel zevk ve alışkanlıklar da kır-kent arasında farklılık ihtiva edecektir.

* Kırsal kesimde kişilerin kendi kendilerine yetmeleri ve kendi ürettiklerini tüketmeleri de kırsal yoksulluk ile kentsel yoksulluk arasında bir fark yaratmaktadır(Dumanlı, 1996:18-20).

2.1.3.5. Geçici Yoksulluk – Kronik Yoksulluk

Kısa süreli veya dönemsel yoksulluk olarak da adlandırılan geçici yoksulluk, kişilerin yaşam standartlarında ve refah düzeylerinde dönemsel olarak meydana gelen dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Finansal krizler, doğal afetler, mevsimlik ve geçici işsizlik durumları, yüksek enflasyon ve dışsal şoklar gibifaktörlerden kaynaklanan geçici yoksulluk kriz dönemlerinde daha belirgin bir biçimde hissedilmekte ve dönemsel olarak ortalama gelir seviyesinin üzerindeki kişileri bile etkileyebilmektedir(Kaya, 2011:40).

Kronik ya da başka bir deyişle kalıcı yoksulluk ise; yoksulluğun zaman içerisinde ve dönemsel olarak değişmeme durumunu ifade etmektedir. Kronik yoksulluk içerisinde olan bireylerin yoksulluk durumları çok uzun süre, belki de hayatları boyunca değişmemektedir.

Dolayısıyla bu yaklaşımda yoksul bireylerin birçoğu yoksul doğup yoksul olarak ölmekte, hatta ve hatta yoksulluklarını çocuklarına aktarmaktadırlar(Zülfikar, 2010:8).

Kronik ve Geçici Yoksulluğa dair diğer bir tanımlama şu şekilde yapılabilir. Bireylerin yoksulluk statüleri zaman içerinde dalgalanma göstermekte ve bunun sonucu "kronik yoksul", "geçici yoksul" ve "yoksul olmayan" olmak üzere üç temel değerlendirme ortaya çıkmaktadır(Chronic Poverty Report 2005:5):
Kronik olarak yoksul olanlar:
*Sürekli yoksul olanlar; yoksulluk skorları her dönemde tanımlanmış yoksulluk çizgisinin altında olanlar.
*Çoğunlukla yoksul olanlar; tüm dönemlerin ortalama yoksulluk skoru yoksulluk çizgisinin altında olup dönemsel dalgalanmalar sonucu her dönem yoksul olmayanlar.
Geçici yoksullar:
*Dalgalanan yoksul; bazı dönemlerde yoksul olup bazı dönemlerde yoksul olmayan ve ortalama yoksulluk skoru yoksulluk çizgisine çok yakın olanlar.

*Ara sıra yoksul olanlar; ortalama yoksulluk skoru, yoksulluk çizgisinin üzerinde olmasına rağmen en azından bir dönem boyunca yoksul duruma düşmüş olanlar.
Yoksul olmayanlar:
*Yoksulluk skoru tüm dönemlerde yoksulluk çizgisinin üzerinde olanlar(Chronic Poverty Report 2005:5).

Yoksul olmayan bireylerin yoksulluk sınırının altına düştüklerinde, bu bireylerin geçici mi yoksa kronik bir yoksulluğun içine mi düştüğünü belirlemek başlangıçta oldukça güçtür (Beken, 2006:16). Kronik yoksulluğu geçici yoksulluktan ayıran temel özellik, kronik yoksulluk içerisinde olan bireylerin mevcut yoksulluk döngüsünü kırabilme ihtimallerinin çok düşük olmasıdır (Temiz, 2008:63).

2.1.3.6 Diğer Yoksulluk Türleri (Yeni Yoksulluk, Karma Yoksulluk, Nöbetleşe Yoksulluk, Sosyal İmkanlar Yoksulluğu, Ultra Yoksulluk)

Yeni yoksulluk kavramı; Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkmış ve yeni üretim ve tüketim kalıplarıyla birlikte gelişmiştir. Yeni yoksulluk olgusunu oluşturan bazı etkenler; istihdam sorunlarının artması, formal sektörde istihdamın zorlaşması, istihdam edilse bile

geçim şartlarının zorlaşması, enformel sektörde istihdamın işolanaklarının azalması, gecekondulaşmanın mümkün olmaması olarak sıralanabilir(Güneş,2009:11). İstihdam sorunları ve formel olmayan sektörlerin gün yüzüne çıkması İnsani Yoksulluğun en temel problemlerinden birisi olmuştur. Yeni Yoksulluğun artmasında göçlerinde etkisi büyük olmuştur. Günümüzde yeterli geçim kaynaklarına sahip olunmaması ve sosyal gereksinimlerin karşılanamaması gibi temel öneme sahip bazı araçlar da yeni yoksulluğu meydana getirmektedir(Pehlivan, 2010:24).

Karma Yoksulluk ise; Bourguignon ve Atkinson'un ortaya attığı bir kavramdır. Mutlak ve göreli yoksulluk yaklaşımlarının yoksulluk kavramını tam olarak açıklayamadığı fikrinden beslenerek ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımın temel önerisi, mutlak ve göreli yoksulluk seviyelerini kullanarak tüm dünya için tek bir yoksulluk göstergesi kullanmaktır. Karma yoksulluk yaklaşımına göre; tüm ülkelerde hem mutlak hem de göreli yoksulluk sınırının altında kalanlar birinci grup yoksulluk çeşidini oluşturmaktadır. Daha çok yoksul ülkelere özgü olan ikinci grup, mutlak yoksulluk sınırının altında kalıp, kendi ülkelerinin göreli yoksulluk sınırının üzerinde bulunanları kapsamaktadır. Üçüncü grupta ise, mutlak yoksulluk sınırının üzerinde olduğu halde, kendi ülkelerinin göreli yoksulluk sınırının altında altında kalanlar bulunmaktadır. Bu durum daha çok zengin ülkelerdeki bireyler için geçerlidir(Kaya, 2011:30-31).

Nöbetleşe Yoksulluk: Nöbetleşe yoksulluk, kentte yaşayan yoksul kesim içerisinde hemşehrilik ve eşitsiz güç ilişkileri sonucunda bazı grupların diğerleri üzerinden zenginleşmesini ve refah seviyelerini arttırmasını ifade etmektedir(Kocatepe, 2011:28).Nöbetleşe yoksullukta yoksulluk bir süreç içerisinde ele alınmakta olup toplumsal ilişkiler temel alınmaktadır. Bu kavrama göre doğru kaynakları ve kanalları kullanan yoksul bireyler, yoksulluklarını yeni gelen diğer yoksul bireylere devrederler. Bu yaklaşıma göre, kentte yaşayan yoksul bireyler işgal ettikleri arazileri kente göç eden yeni yoksullara kiralar ya da satar ve dolayısıyla zaman içerisinde yoksulluktan kurtularak yoksulluklarını yeni gelen bireylere devrederler(Işık ve Pınarcıoğlu, 2009: 79). Hemşehrilik ilişkilerinin yanında arsa ve konut piyasasından etkilenen ve yoksulluğu farklı bir boyutta ele alan bu yaklaşımı genellemek pek de mümkün değildir. Dolayısıyla bu kavram kentlerin durumuna göre değişiklik gösterebilmektedir(Kocatepe, 2011:28-29).

Sosyal imkanlar yoksulluğu ise; yoksulluğu salt maddi boyutuyla değil, aynı zamanda insani gelişme için gerekli olan ihtiyaçlara ne derece erişilebildiğine göre ele almaktadır. Bu tanıma ilk defa UNDP İnsani Gelişme Raporunda yer verilmiştir. UNDP'ye göre sosyal imkanlar yoksulluğunun üç temel kriteri bulunmaktadır. Bu kriterler; "sağlıklı üreme", "sağlıklı büyüme ve yeterli beslenme" ile "okuma yazma" kriterleridir. Söz konusu üç kriter için hesaplanan oranlar tek bir yüzdeye dönüştürülerek sosyal imkanlar yoksulluğu belirlenmektedir(Pire, 2011:8).

Ultra yoksulluk yaklaşımına göre; gelirinin tamamını harcadığı halde, mutlak yoksulluk yaklaşımında baz alınan günlük minimum kalori miktarının yalnızca % 80'ini karşılayabilenler "ultra yoksul" olarak nitelendirilmektedirler. Bu tanımı yoksulluğun yoğunluğunu ölçmek amacıyla Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) ve Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) geliştirmiştir. Dünya Bankası ise, ultra yoksul yerine "olağanüstü yoksul" kavramını kullanmış ve ekonomik kaynakları minimum gıda-enerji gereksinimini karşılamaya yetmeyen bireyleri olağanüstü yoksul olarak tanımlamıştır(DPT, 2001:106).

2.1.3.7 Güçsüzlük ve Sesini Duyuramama

Yoksulluğun ortaya çıkış itibariyle iktisadi ve iktisadi olmayan boyutları bulunmaktadır. Yoksullar genel özellikleri itibariyle çeşitli tercihlerde bulunamama, söz hakkının olmaması ve birirleri ile yaptıkları iletişimin kalitesini etkileyen güçsüzlükler gibi olumsuz faktörlerle sürekli karşı karşıya bulunmaktadırlar. Yoksulluk; kişilerin iktisadi olanaklara erişmemesi, güvenden yoksun olması, sosyal dışlanması, ruhsal bunalımları ve bu nedenlere bağlı olarakta seçim özgürlüğünün bitmesini gösteren bir durumdur. Güçsüzlük birçok dezavantajlı durumdan kaynaklanmakta olup yoksulların bu olumsuz durumdan kurtulmasınıda engellemektedir.

2.1.3.7 Zayıflık ve Korunmasızlık

Normalde yoksul olmayan bir kişininin yoksulluk riski ile karşı karşıya kalabilme ya da yoksulluk sınırının altında bulunan kişilerin bu sarmaldan kurtulamaması durumu zayıflık veya korunmasızlık olarak görülmektedir. Eğitim olanaklarının yetersizliği, istikrarlı bir gelir olanağının ve iş güvenliğinin olmaması, varlık ve tasarruf birikiminin yetersiz olması

ve krediye erişme olanağının yetersizliği, işgücüne katılımın arttırılamaması, aileler arası dayanışmanın zayıflaması, hane halkı reisinin kadın olması gibi faktörler zayıflık ve korunmasızlığa neden olan durumlardır.

2.1.3.8 Sosyal Dışlanma, Bağımlılık ve İzolasyon

Sosyal Dışlanma; Kişilerin yakın ve uzak çevresiyle bağlarının azalması veya bu bağların yok olmasıdır. İktisadi ve sosyal açıdan birçok muhteviyatı bulunmaktadır. Sosyal dışlanmaya maruz kalan kişi yeterli gelir sağlayıcı faaliyetlerden uzak durduğu için yoksulluk döngüsüyle karşı karşıya kalır. Kişi kendi kendine karar alma, söz sahibi olma özelliklerinden bile mahrum kalabilir. Doğal afetler, ekonomik buhranlar, ülkeler arası çatışmalar sonucunda izole olmuş kişiler daha korunmasız bir hale gelebilirler.

2.2 Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar

Yoksulluğu anlamak uluslararası ekonomik kuruluşların geçirdiği tarihsel süreçleri anlamayı gerektirir. Yani tarihsel kökenlere inilmelidir. Bu kuruluşlar fonksiyonları itibariyle Kapsayıcı ve Sömürücü olarak farklı kollara ayrılabilmektedirler. Aynı zamanda Coğrafya, Din-Kültür gibi hipotezlerin etkileri de bu kuruluşlar üzerinde vuku bulmuştur.
Uluslararası ekonomik kuruluşlar tarih boyunca yoksullukla mücadelede farklı yaklaşımları benimsemişlerdir. Uluslararası ekonomik kuruluşların yoksullukla mücadelesi yaşamın genel risklerini minimuma indirmek amacına göre şekillenmektedir. Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşların yoksullukla mücadele anlayışı ekonomik kalkınma bazlı olmuş, bu kurumlar ekonomik kalkınmanın yoksulluğu ortadan kaldıracak en önemli vasıta olduğu gerekçesiyle kalkınma politikalarını desteklemişlerdir.

2.2.1 Kapsayıcı ve Sömürücü Kuruluşlar

Kapsayıcı ekonomik kurumlar eşitlik, fikri mülkiyet, serbest piyasa ekonomisi gibi kavramları içerisinde barındırarak sömürücü ekonomik kurumların bir adım ilerisine geçebilecek potansiyele sahip olabilecektir. Kapsayıcı ekonomik kurumlar siyasi gücü çoğulcu bir şekilde dağıtan, yasaları ve düzeni sağlayan ekonomik ve siyasal sistemin temellerini oluşturmak amacıyla faaliyet gösteren siyasal kurumlarla yakın ilişki içerisinde olabilmektedir. Aynı şekilde sömürücü ekonomik kurumlarda siyasal iktidarı kendi

amaçları etrafında şekillendirerek belirli kişilerin eline geçmiş güç dengesinin oluşmasını sağlayabilecektir. Bazı zamanlar garip görünse de sömürücü kurumlar ekonomik büyümeyi de teşvik edebilecektir. Çünkü daha fazla şeyi sömürerek sahip olabilmek daha fazla büyümenin oluşması ile olabilecektir. Bu tarz büyüme ise uzun dönemli olmayacaktır. Çünkü uzun dönemli büyüme ancak yenilik ve siyasal güç dengelerinin eşit olarak oluşturulmasıyla sağlanabilecektir. Sömürücü kurumlar kısır döngü içerisine girdiklerinde olumsuz etkiler bırakabileceklerdir. Kapsayıcı kurumlar ise efektif bir yapı içerisinde fayda sağlayıcı çalışmalar yapabilmektedirler. Toplumların sömürücü kurumların kısır döngüsünü kırıp kapsayıcı kurumlara yönelmiş olmaları sömürücü kurumların normlarının yerleşmesinin önlenmesi amacıyla önemlidir. Ekonomik değişimi oluşturan kurumsal değişim tarihsel olayların şekillenmesi ile olabilmektedir. Dünya'nın hertarafında ki etkisi büyük olan Sanayi Devrimi bu dönemeçlerden yalnızca biridir. Toplumsal değişimler toplumdan topluma farklılık oluşturmasının yanı sıra aynı toplumda bile çeşitli farklılaşma süreçleri görülebilmektedir. Bu da ekonomik ve siyasi süreçleri etkilemektedir. Gelir ve refah bu değişimlerin tetikleyici olgusu olabilmektedir. Uluslararası kuruluşların şekillenmesi bu önemli olayların kıvrımları ile vuku bulmuştur. Mesela Fransa'nın ticaret yollarındaki etkinliği monarşiye dayali kurumların oluşmasını sağlarken bu ticaret yollarından fayda sağlayamayan başka ülkelerdeki kurumlar monarşiye karşı olan bir düzenin içerisinde olabilmişlerdir. Başka bir örnekte ise; Latin Amerika'da ki bazı ülkelerin zaman içerisinde ABD'nin gerisine düşmesinin nedenleri arasında sadece coğrafi ya da kültürel etkiler olmadığı görülebilmektedir. Bu durum o ülkedeki kurumların etkisi ile de olabilmektedir ve bu kurumsal bir sürecin dönüşümünün vuku bulmasıdır. Kurumsal farklılıklar kolonileştirilme süreçlerinde de etkili olmuştur. Eğer kurumlar sömürü sistemlerine karşı direnebilirlerse kurumsal bir modernizasyon gerçekleştirebilecekler ve Dünya'da ki yoksulluğun tarihsel rotasını değiştirebilmiş olacaklardır. Coğrafi, tarihsel ve kültürel değişimler Sömürgeleştirme düzeninin ya da bu sisteme karşı çıkan Feodalizmin köleliğin yerini alması ve hükümdarların iktidarını zayıflatmaya çalışması gibi alanlarda süreci tam manasıyla etkileyememiş ve farklı etkilerin olduğu görülmüştür. Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasının sonrasında Britanya'da 15-16. yüzyılda bir atılımın kapsayıcı kurumlarla gerçekleşebileceğini kimse tahnin etmiyordu ve bu süreç kurumsal bir sürükleniş ile vuku bulmuştu ya da Çin'de oluşan Devrim'in Çin'in ekonomik kurumlarında kapsayıcı doğrultudaolumlu bir tsunami etkisi oluşturup böylesine bir büyüme noktasına ulaştırabileceğini birçok kişi tasavvur edemeyebilirdi. Kısır ile verimli

döngülerde bir sarmal döngü sürekli bulunmaktadır. Bugün zengin olan bazı ülkeler gelecekte muhtemel olarak daha da zenginleşecekken bugün yoksul olan ülkeler bazı kurumsal değişimler ve ivmelerle bu sarmalları kırarak zenginliğe aday bir potansiyele haiz olabileceklerdir. Ancak devletin bu konudaki destekleri de değişim açısından önemlidir. Sömürücü siyasi ve ekonomik kurumların olduğu yerlerde sürdürülebilir büyümeden söz etmek imkansızdır. Hem kapsayıcı hem de sömürücü olabilecek potansiyele sahip kurumların oluşturduğu ülkeler arada kalmış statüye sahiptir ve bu sarmalı düzeltmeleri gerekmektedir. Siyasi etkiler tabi ki önemli olacak ancak ülkelerin kurumsallaşma sürecinde bu etkilere verecekleri cevapta çok önemlidir. Refaha ancak kapsayıcı kurumlarla ulaşılabilecektir. Kısır döngü ise büyük bir çabanın emeği ile kırılabilcektir. Mesela Oligarşi'nin Tunç Kanunu'nun temelinde idealist ve demokratik prensipler yatıyor olsada eninde sonunda kendi çıkarlarına hizmet eden küçük bir grubun gücü eline alacağı düşüncesi hakimdir ve sömürücü kurumlar bu özelliği uygulamaya dönük hareketler içerisinde bulunabilir. Sürdürülebilir kurumsallık ancak ve ancak bazı olumsuzlukların önüne geçilmesiyle ve bu noktadaki siyasi irade ile gerçekleşebileceği unutulmamalıdır.

2.3. Uluslar Arası Ekonomi Politikaları ve Yoksulluk

Ekonomi ve politika birbirinden ayrılamayacak kadar girift bir yapı içerisindedir. Yüzyıl süren kör bir ilerlemeden sonra insan yaşam alanını yeniden kurmaya çalışırken, bu çaba her şeyden önce devletin yaşamın ve geçim biçimlerinin koşullarına etken bir şekilde müdahil olmasıyla birlikte siyaset ile ekonominin kuramsal olarak ayrılmasına son vermeyi gerektirdiğini ileri sürmüştür.(Polanyi, 1944:249)Yoksullukla mücadele için geçmişten günümüze birçok kurtuluş reçetesi yazılmış ve uygulanmıştır. Toplumsal refahı yükseltmek ve özellikle gelir düzeyi düşük ailelere, karşılıksız transferlerin yapılmasına yönelik olan politikalar sosyal ve ekonomik yanı güçlendiren bir taraf olmuştur. Özellikle eğitim, sağlık ve barınma harcamaları yoksullukla mücadele politikalarında önemli bir rol oynamaktadır. Kısa dönemli ılımlı politikalar yerine uzun dönemli ve etkili politikaların oluşturulması çok önemlidir. Borç vermeye yönelik olan politikalar emek piyasasının deregülasyonuna ve yüksek faiz oranlarına sebep olmuş sonuç olarakta ülkeler üzerinde olumsuz etkiler oluşmuştur. Ortodoks ekonomi politikalarının yoksulluğu azaltıp azaltmadığı hala bir soru işareti olmaya devam etmektedir.

Yoksulluğun yalnızca maddi kaynakların yetersizliği olmadığı, insanın kapasitesini kullanıp geliştirebileceği sosyal kaynaklardan mahrum olması olduğu yönündeki görüş, bugün yoksullukla mücadele politikalarını şekillendiren temel görüş haline gelmiştir. Her nekadar Sosyo ve Ekonomi Politik kavramları farklılaşmış gibi görünsede kesiştiği noktalarda bulunabilmektedir. Taşıdıkları anlamlar itibariyle büyük tartışmalara neden olabilmektedirler. Ancak bu kavramlarının kuramsal ve kavramsal yapılarınında irdelenmesi gerekmektedir. Taşıdığı değerler ve jeopolitik önemler bir analiz boyutu katmaktadır. Bugün ekonomi politikalarında sadece jeopolitik konuma bakarak karar vermek yetersiz olacaktır. Asıl bakılması gereken husus coğrafi konumdur. Eşit dağılımın olmadığı, tahrip edilmesi yüksek olan bölgeler her zaman ekonomi politikaları açısından zorlu bir zemin olacaktır. Uluslar arası kuruluşların ve ülkelerin ekonomik güç unsurlarını iyi tahlil etmeleri gerekmektedir. Siyasal ekonominin işleyişinin esasları sorgulanmalıdır.

2.4. Kuramlar

2.4.1.Yoksulluk Açısından Kuramlar

Yoksulluk tarih boyunca farklı sistemlere bürünsede sürekli bir tehdit unsuru kalmaya devam etmiştir. Bugünkü sosyal ve ekonomik gerçeklikler yoksulluğun ne kadar karmaşık olduğunu anlatmaktadır. Çünkü yoksulluğu kabulleniş biçimi yoksulluğun kuramsal anlamda da bir yok oluşu olacaktır. Salt bir tanıma indirmek nafiledir. Bir yandan tüketim ve israf artıp diğer taraftan ise mahrumiyet görüntüleri hertarafta ortaya çıkıyorsa bu paradoksun iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Yoksulluğu anlamlandırmak çok zordur. Aslında Kapitalizm olgusu yoksulluğun mücadele boyutunu daha derinleştirebilmektedir. Yoksulluk adaletle ilşkilendirilmelidir. Eşitsizlik konusu kişilerin kendi karar mekanizmalarına kalmamalıdır.

Yoksulluk büyüme, kalkınma gibi birçok faktörden etkilenen yapısı dolayısıyla çok yönlü incelenmesi gereken bir konudur. Mesela İkisat Bilimi'nin kurucusu Adam Smith'ten bugüne kadar farklı bilim insanları ve kolları tarafından iktisadi olaylar sorgulanmaya çalışılmış ve farklı farklı çözümler aranmıştır. Smith Liberal Kapitalizmi savunan düşünce yapısı ile ülkenin büyümesinin tüm ülkeye yayılması noktasında arayış içerisinde olmuştur. Toplum yararına olacak kurum ve kuruluşların oluşturulması gerektiğini söyleyen bir

düşünce yapısını savunmuştur. Bu noktada çeşitli büyüme teorileri ortaya çıkarılmıştır. Çünkü yoksullukla mücadelede büyüme faktörü hep gündemin üst sıralarında olmuştur. Yoksulluğua ilişkin yapılar psikolojik, sosyolojik olgular tarafındanda irdelenmesi gerekmektedir.

Solow (1956) ve Swan (1956) bu alanın öncülerinden olan çalışmalarında, ekonomik büyümenin temelini sermaye birikim sürecinde aramıştır. Büyümeyi sağlayan tek faktörün dışsal olarak kabul edilen teknoloji gelişimi olduğu belirtilmiştir. Bu dışsal modele karşılık teknoloji içselleştirilerek içsel büyüme modelleri oluşturulmuştur. Bu modellerde yaparak öğrenme (Romer, 1986), beşeri sermaye (Lucas, 1988) ve inovasyon (Aghion ve Howitt, 1992) gibi faktörlerin ekonomik büyümeyeetkilerinden bahsedilmiştir.

Eski devirlerden bugüne kadar dünya'da ki yoksulluk, küreselleşme, kalkınma, kapitaliz-antikapitalizm bağlamında ekonomik ve siyasi alanda ortaya çıkan gelişmeler bu sürecin ana hatlarının ortaya çıkarılması ve kuramsal yapının kurulmasının gerekliliğini doğurmuştur. Uygulamaya dönük bir kuramın ortaya çıkarılması ancak ve ancak her spesifik ayrıntıyı üretmenin yerine kullanışlı ve ampirik temellere dayanan bir yapının oluşturulması ile sağlanabilecek ve bu oluşturulan yapı ile mevcut sistemlerin içeriği netleştirilebilcektir. Bu tarz bir Kuram oluştururken bazı ayrıntıların da sorgulanma ihtiyacı doğmuştur. Bunlardan ilki kapitalizm ve antikapitalizm bağlamında sömüren ve kapsayan uluslararası kuruluşlar arasındaki farklılıklar diğeri ise bu kuruluşların dünya'da ki yoksullukla mücadele politikalarını uygulama sırasında içermeci bir yapıya sahip olup olmadığı ile ilgilidir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile refah arasındaki ilişkide bir başka önemli husus olarak görülmektedir.

Yoksullukla ilişkilendirilerek ele alınmış olan her kuram ve yaklaşım kendi içerisinde tutarlılıkları ve çelişkileri barındırır. Ekonomik gelişme, geliri ve tüketimi temel alarak kalkınmayı kişi başına düşen ulusal gelir artışı üzerinden tanımlayıp ölçerken, gelir odaklı bir gelişme anlayışını yeterli görmeyen "insani gelişme yaklaşımı" bireylerin ekonomik, kültürel, siyasal veya toplumsal tüm tercih ve seçeneklerinin genişletilmesine vurgu yaparak kalkınmanın merkezine insanı koymaktadır. Bu yaklaşımda, kişilerin gelirlerindeki artış gelişme açısından önemli bir unsur, bir önkoşul kabul edilmekle birlikte, tek başına gelir düzeyindeki iyileşmenin gerçek refahı ölçmekte yetersiz kaldığı;

sağlık hizmetlerinin, eğitimin ve toplumsal güvenliğin vb. artmasının ise, yaşam kalitesine ve bu kalitenin artışına doğrudan katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Sen, 2004: 202).

1990 yılından beri İGE çeşitli göstergeleriyle yoksullukla mücadele politikalarının etkinliğine yönelik politikaların kararlarına katkılar sunmaktadır. Hayat kalitesi ve standartlar bu endekste kendine yer bulmaktadır. 1997 yılından itibaren ise İnsani Yoksulluk Endeksi tanımınada yer verilmeye başlanmıştır. Bu endeks ile yoksul sayılarını göstermekte olan bir yapı değil asıl olarak ülkelerin yoksullukla mücadelede aldığı yollar ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bu iki endeskte Amartya Sen'in çıkarmış olduğu Kapasite Yaklaşımına odaklıdır. Bu yaklaşım özünde insanların özellikle kapasitelerine yapılan vurgudur. İnsan odaklı olması dolayısıyla kendine farklı bir yer bularak İnsan Sermayesi ve Sosyal Sermaye tanımlarının ötesinde bir tanım sağlanmıştır. Toplumsal gelişimin sağlanmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Yoksulluk kuramları yoksulluk probleminin farklı taraflarının anlaşılmasını sağlayan bir yapıdadır. Bu noktada dünya'yı algılamak kuramların ayrı bir perspektiften ele alınmasını sağlayacaktır. Böylece demokratik toplum idealleri uygulanmış ve temel ilkelerin insancıl yönü açık bir şekilde ortaya çıkmış olacaktır. Toplumsal gerçeklik ve bilinç arasındaki bağ oluşturulmalıdır. Kuramsal bakış açısı bir dinamik süreci de gerektirmektedir. Bu dinamik süreç iyi yönetildiği takdirde toplumsal bölüntülerde anlaşılabilecektir. Toplumun çıkarları ortaya çıkarılmalıdır. Ancak bu şekilde yoksulluk örüntüsü kendisine bir çözüm alanı bulabilecektir.

Yoksullukla ilgili stratejilern oluşturulmasına zemin hazırlayacak olan kuramların çok farklı zeminlerde tartışılması ve bu doğrultuda kendine özgü bir bakış açısıyla yapıcı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde sorun ve çözüm arasındaki ilişki daha yapıcı olarak ilerleyebilecektir. Kuramların problemleri net olarak vurgulaması önemlidir. Sistem dışında kalan yoksulluğu sistem içinde irdelemek yoksulluğun doğasının anlaşılmasınıda sağlayacaktır. Kuramsal yaklaşım ve modelleri bütüncül bir bakış açısıyla saptanmalı ve harekete geçirilmelidir.

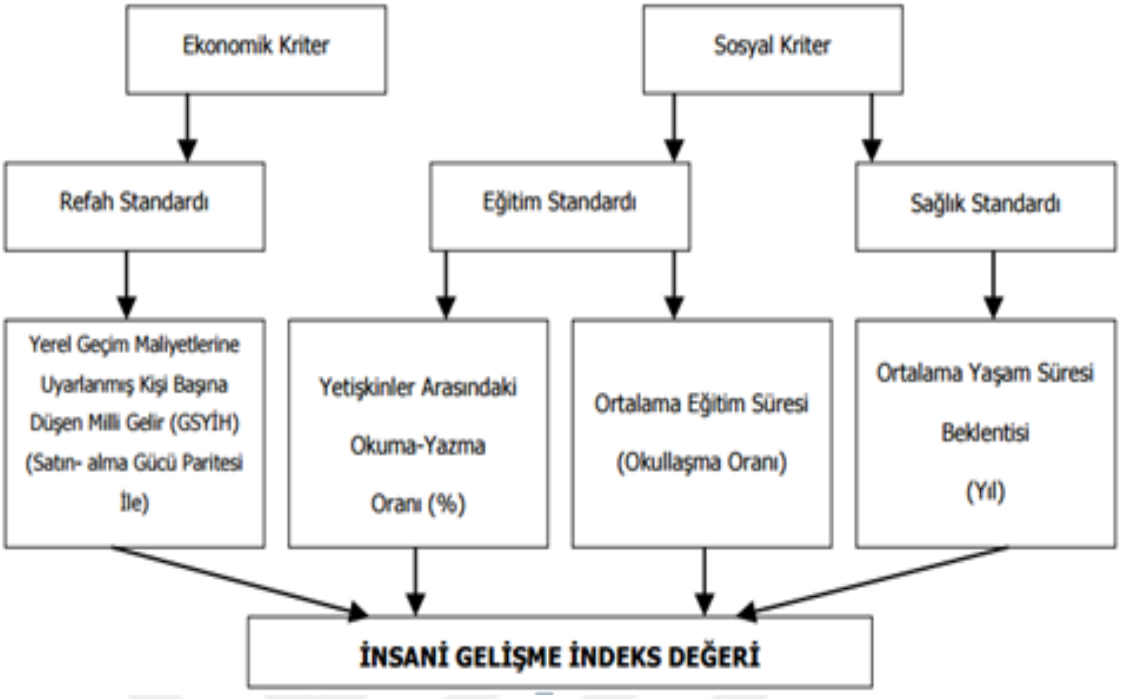

Şekil 1. İnsani Gelişme Endeks Değeri

Kaynak:(undp.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 1'de görüldüğü üzere İnsani Gelişme Endesks Değeri ekonomik ve sosyal kriterler ışığında yaşam süresi, eğitim süresi, okuma yazma oranı ve kişi başına düşen milli gelir gibi önemli göstergeler çok yönlü olarak hesaplanmaktadır.

Klasik Malthusçu Yaklaşım: Bu yaklaşım ile nüfus ve kaynaklar arasındaki dengesiz bir yapı olduğu belirtilmiştir. Yoksullukta bu yapının sonuçlarından birisi olabilmektedir. Yani yiyecek arzının artışı aritmetik olarak olmaktadır. Nüfus arzının artışı ise geometrik şekilde olmaktadır. Bu nedenle nüfus yiyecekten daha fazla artmakta ve bunun sonucunda da dengesizlik ortaya çıkmaktadır.

Klasik Marksist Yaklaşım: Yoksulluk kapitalist toplum yapısından kaynaklanan özelliklerin sonucudur. Yoksulluğu geçici tedbirlerle engellemeye çalışmak, sorunu gidermeyecektir. Yoksulluğu önlemek için ekonomide var olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve sömürü mekanizmalarını yok etmek gerekmektedir. Piyasa ekonomisinin ortaya çıkardığı eşitsizliklerin ve toplumsal adaletsizliklerin üstesinden gelebilmek, gelir dağılımını daha adil bir hale getirmek ve yoksullara insanca bir yaşam düzeyi sağlamak için ekonomiye müdahale yapılması zorunludur(Gül ve Gül, 1997: 14).

Dağılımda yaşanan düzelmelere bağlı olarak yoksulluk oranlarının da iyileştirme göstereceği görülmektedir.

Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı: Temelini Oscar Lewis'in Amerika'daki Meksika göçmeni aileler üzerine yaptığı çalışma oluşturmaktadır. Bu ailelerin yoksulluğu bir kader olarak gördüklerini; yoksulluğun neden olduğu düşkün durumu varoluşun doğal durumu olarak kabullendiklerini; bu durumdan çıkabilmek için bir çaba göstermediklerini; geleceğe ve çocuklarına yönelik bir planlama ve strateji yapmadıklarını; günü kurtarmaya şartlandıklarını; Lewis'e göre yoksulluk kendine bir alt-kültür yaratır. Sadece ekonomik anlamda yoksulluk değil daha önemlisi zihinsel anlamda bir yoksulluğa sebep olur. Yoksulluk kültürü kurbanı suçlamak değil eğer radikal önlemler alınmaz ise toplumu giderek yok edebilecek bir potansiyele dönüşebilir (Shekhar aktaran Dinçoflaz, 2009: 22).

Ünlü düşünürün düşünceleri fakirlerin içinde bulundukları durumların sogulanmasına ve suçlanmasına neden olmuştur.

Neo-liberal Yaklaşım: Minimum devlet müdahalesini içeren bir yaklaşım tarzıdır. Yoksullukla mücadele için piyasa koşullarıyla entegre olunması gerekmektedir. Piyasa ile rekabetin yapılabilmesi olumlu sonuçları doğuracağı açıktır. Bu noktada da insan sermayesinin ilerletilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde piyasa şartları dengesini bulabilecektir.

Sosyal Demokrat Yaklaşım: Gelir dağılımda olan eşitsizlik yoksulluğa sebep olmaktadır. Eşitsizliğe karşı savaşacak mekanizmaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. İstihdam kalitesinin arttırılması, maaş ve ücret artışları dezavantajlı kesimleri kapsayacak şekilde yapılırsa bu mekanizmalar yerini bulmuş olacaktır.

Diğer Yaklaşımlar: 5 temel akımın haricinde; hak edip etmemeye yönelik olan muhafazakar yaklaşım, feminen yaklaşım, toplumsal alt kültürleri ele alan indirgemeci yaklaşım gibi çeşitli yoksulluk yaklaşım türleri de mevcuttur.

Diğer taraftan, Amartya Sen'in "yapabilirlik" yaklaşımı, yoksulluğun doğasının anlaşılabilmesi için eylemlilik ve aktivite fikrine odaklanan bir yaklaşımı benimsemektedir (Yuncu, 2000: 5).

Sen'in geliştirdiği yaklaşım türü Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'nün insani gelişme endeksi ile çok yönkü insani yoksulluk tanımları için bir ışık olmuştur.

Kapasite Gelişimi Yaklaşımı: Hint asıllı Amartya Sen tarafından geliştirilmiştir. Bireyler ancak ve ancak özgür olurlarsa toplumsal kalkınmaya etki edebileceklerdir. Bunun nedeni ise özgür olan bireylerin kapasiteleri ilerledikçe yoksulluktan kurtulabilme şansı artmış olacaktır. Özgürlük konusu üzerine eğilinmesi önemlidir. Sen özgürlüğü; siyasal, iktisadi, toplumsal, şeffaflık ve güvenlik temalarının oluşturduğunu görmüştür. Bu özgürlük türleri kapasite olgusunu geliştirmektedir ve birbirlerini tamamlayacak şekilde faaliyette olması gerekmektedir. Özgürlük arttıkça alternatiflerde işlevsel olarak artmış olacaktır. Bu özgürlük yoksullukla mücadelede de önemli bir etmendir. Kapasite Gelişimi Yaklaşımı bugün birçok çeşitli görüş tarafından kabul edilen bir yaklaşım türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'da buna özel olarak eğilmektedir. Yoksulluk karmaşık bir sisteme sahip olduğu için bu tip yaklaşımlar yoksulluğun özünü anlamaya yönelik adımlar atılmasını çeşitli açılardan sağlamıştır.

İnsan Sermayesi Yaklaşımı: İnsan Sermayesi Yaklaşımı ekonomik yönden en eski yaklaşımdır. Ekonomik bir altyapıya sahiptir. Ekonominin eğitimden nasıl etkilendiği açıklanmaktadır. Bu konuda Adam Smith bazı tartışmaları insan ve makinaların karşılaştırılmaları üzerinden yapmış olsa dahi asıl tartışmalar S. Kuznets ve M. Friedman tarafından yapıldığı bilinmektedir. T.W. Schultz ise bu konuyu bir kuram çerçevesine oturtmuştur. İnsana yapılan yatırım artarsa ülkenin gelişmişlik düzeyi de artabilecektir. Ayrıca bu konunun sosyolojik yönleri de bulunmaktadır. Sanayi Kapitalizmi'nin başlamasıyla birlikte fiziki sermaye ön planda olmuştur. Çünkü daha çok emek yoğun bir süreç yaşanmaktaydı. Ancak 20. Yüzyıl'dan itibaren teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte insan sermayesi güçlü bir konuma oturmuştur. Tabi ki Küreselleşme'nin olması da buna katkı sağlamıştır. Küresel eşitsizliklere karşı gelişmiş ülkeler eğitim gücünü adapte ederek kalkınmayıve yoksullukla mücadeleyi sağlamışlardır. İnsan Sermayesi kavramı daha çok eğitim ve sağlık konularında öne çıkmaktadır. İnsna sermayesi dinamizmin yasıması olan bir yaklaşımdır. Çünkü insana yapılmayan her katkı ülkeninde gerilemesine yol açabilecektir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin insan sermayesini kuvvetlendirmesiyle beraber gelişmiş ülkelerin seviyelerine zamanla gelebilecekleri bazı çalışmalar tarafından da söylenmektedir. Aynı zamanda nitelikte bu süreçte önemli bir olgu

olacaktır. Ülke hükümetlerinin de insan sermayesi noktasında tabana yayılır politikaları yapması önemlidir. Sosyal içerme, sermaye ve uyum gibi bugünkü dünyada önemli görülen kavramlar insan gücünün güçlü olmasıyla oluşabilecektir. Eğitim konusu nesiller boyunca devam edecek bir zincir yapısıdır. Bu zincirlerden bir tanesi bozulursa yapı da bozulabilecektir. İnsan sermayesi bireysel verimlilikleri arttırmaktadır. Bu manada gelir kazanımı ve yoksullukla mücadele noktalarında büyük bir güç olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYA BANKASI, İSLAM KALKINMA BANKASI VE TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDEN YOKSULLUĞA GENEL BAKIŞ

3.1 Türkiye Perspektifi

Türkiye'de yoksulluk dinamik bir yapıyı temsil etmekte ve sürekli etkileşim içeren bir yapıda olmuştur. Bu evrim içerisinde farklı dönemlerde farklı anlamlandırmalar yapılmıştır. Yoksulluk Türkiye bağlamında düşünüldüğünde sosyal psikologların, ekonomistlerin ve daha birçok değişik grular için ilgi çeken bir araştırma alanı olmuştur. Bu nedenle araştırma alanları çok farklı düzlemlerde olmuştur.

3.1.1 Kapitalizm Bağlamında Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları, Karakteristik Özellikleri ve Sebepleri

Türkiye'de yoksulluk verilerine bakıldığında gelir temelli yaklaşım ile hesaplanan düşük yoksulluk oranlarının göreli yoksulluk oranlarına göre daha farklı olarak çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda sınıfsal katmanlarda yoksul ve işçi sınıfının tam olarak ayrılamadığı da ortadadır. Bu 16. Yüzyıldan beri süregelen bir durumdur. Ara ara bu bu ayrım netlik kazandırılmaya çalışılsa dahi hala bununla ilgili tartışmalar bitmemiştir. Gündelik alarak çalışan kişiler, çalışan yoksullar gibi farklı yoksul gruplar kapitalizmin yan etkilerini hissedenlerden sadece bir kaçıdır. Bu nedenle politik kararların bunları göz önüne alarak yapılması önem arz etmektedir. 20. Yüzyıldan itibaren çalışan hakları ve vatandaşlık hakları gibi iki ayrı düşünce yapısı ortaya çıkmıştır. Çalışmayan her kim olursa olsun desteklenmemesi gerektiğini belirten kapitalist anlayış çalışan haklarıyla koşut bir yapıda olmuştur. Türkiye kapitalizm sürecini geç yaşadığı için sosyal politikayı ve buna bağlı olarak yoksulluk tartışmalarını daha ileriki zamanlarda yapabildiği görülmektedir. Türkiye 1940'lı yıllarda Bismarck tipi korporatist tarzı sosyal güvenlik sistemini kullamıştır. Bu sistem ödenen primler üzerinden çalışanlara çeşitli hakların sağlanmasına yöneliktir. Ancak çalışan büyük bir kesim bu sistem tarafından sahiplenilmemektedir ve bu durum sürüp gitmiştir. Bağkur, Yeşil kart gibi uygulamalar bu sistemleri kullanan kesimin

kendi kendilerine primlerini ödeyememeleri nedeniyle büyük bir problem olarak görülmüştür. Bu tarz sistemler birçok ülkede görülebilmektedir. Ancak Türkiye'nin kendine has bir altyapısının olduğuda gayet açıktır. Geç kapitalist ülkelerde ortaya çıkan sosyal politika boşluğu şu şekilde açıklanabilir. Bu durumun ya işçi işveren arasındaki özgür sözleşme ilişkisinin anlamlandırılamadığı ya devlet toplum ilişkilerinin karmaşık olmasıdır. Devlet, toplum ve birey gibi olguları anlamak sosyal politika süreçlerini incelemeyi gerektirir. 1980'li yıllardan itibaren serbest piyasa ekonomisine geçilmiş ve bu yapı sosyal politikanın dışındaki informel sistemlerin oluşmasını engellemişve işlevsiz hale getirmiştir. 1980'li yıllarda geleneksel dayanışmanın yeterli olmadığı ve yeni düşünce sistemlerinin inşa edilmesi gerekliliği ortaya atılmıştır. Ancak bu dönemde kurulan bazı kurumlar formel bir yapıdan çok yine informel temele dayalı bir sistem olarak ortaya çıkarılmıştır. Ancak asıl olarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iş başına gelmesiyle birlikte bu fon işlevsellik kazandığı söylenebilmektedir. Şartlı Nakit Transferi bu fonlarla oluşturulan bir yardım mekanizmasıdır. Gerçek bir sosyal politika ve yoksullukla mücadele politikasının meydana getirilmesi ancak ve ancak toplumun bütün kesimlerinin birbirlerini ötekileştirmeden genel bir hak temelli sistemin ortaya çıkarılması ile oluşabileceği unutulmamalıdır. Türkiye'de özellikle sermaye sahiplerinin kapitalizmin yoksulu daha da yoksullaştırdığı gibi açıklamalarının yanısıra kapitalizmin merkezlerinden olan Amerika ve İngiltere toplumlarında yapılan araştırmalarda bu bağlamda sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Kapitalizm tanımı bakımından eşitlikçi, serbest ticaretin önünü açan, develetin yetkilerinin kısıtlandırıldığı gibi çeşitli faktörlerin olduğu bir olgu olarak görülmektedir. Ancak uygulamada ise bu hedeften daha farklı bir rota çizebilmektedir. İşte bu noktada Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi Uluslararası kuruluşların bakış açıları ve kararlılıkları önemli bir rol oynamaktadır. 2008 yılında yaşanan dünya ekonomik krizi gibi süreçler devletlerin fazlaca müdahalesine sebep olabilmektedir. Sovyetler Birliği çöktükten sonra küreselleşme filizlenmeye başlamıştır. Dünya Bankası'nın 1.90 dolarlık yoksulluk sınırı mutlak yoksulluk olarak tanımlanırkengöreli yoksulluk ise daha sübjektif bir yapıya sahiptir. Dünya'da ki Mutlak Yoksulluk oranına göre yoksul rakamlarının azaldığı görüntüsü göreli yoksulluk rakamları ortaya çıkınca değişebilmektedir. Ancak Heritage Vakfı'nın ortay koyduğu rakamlarda çok ilginçtir. Son 20 yıldır ekonomik özgürlüklere sahip ülkelerin daha çok büyüdüğünü göstermektedir ancak eşitsizlik devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'da Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi'ne göre serbest piyasa ekonomisini savunan sonuçları ortaya çıkarabilmektedir. Serbest Piyasa

Ekonomisi üreticinin daha ucuz ürünü daha katma değerli olarak piyasaya sürmesine yönelik olduğu için bu noktada yoksulları gözönüne alan bir yapının oluşmasınada neden olabilmektedir. Türkiye'de ki yoksulluğun siyasi bir temel bağlamında algılanması çok önemlidir. Çünkü sadece dayanışmaya atıf yapan yoksullukla mücadele uzun dönemli etkisini sürdürememe gibi bir problemle karşı karşıya kalabilecektir. Çok boyutlu bir bakış açısı önemlidir. Bu hak temelli bağlamda toplumsal dışlanmışlık ve sesini duyuramama gibi sorunların üzerine eğilmek önemlidir. Adalet ve Kalkınma Partisi döneminde ortaya çıkan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Yeşil Kart Uygulaması iki ayrı amaca hizmet eden yardım programlarıdır. SYDTF dayanışmayı esas alan bir düzelmde kendisini konumlandırırken Yeşil Kart uygulaması ise daha çok hak temelli bir uygulama olarak göze çarpmaktadır. Doğu'da yaşanan büyük terör sorunu ve ülkeyi sarsan 2001 krizi gibi ağır darbeler Türkiye'de ki yoksulluk olgusunu bir kez daha gündeme getirmiş ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin zor bir zamanda yönetimi devralmasına sebep olmuştur. Avrupa Birliği ve IMF ile olan ikili ilişkilerde Türkiye'yiyoksulluk konusunda daha hassas davranmasına neden olan süreçlerden sadece birkaçı olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi Muhafazakar birşekilde kendisini konumlandırmış ve bu yoksullukla mücadele politikalarında daha çok gönüllülük esasına dayanan uygulamaların oluşmasına sebep olmuştur. Ancak Dünya Bankası'nın ortaya koyduğu yönetişim sistemi kamunun etkisini zorunlu kılmıştır. Yani karma bir politikanın ortada olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği meselesinden uzaklaşmak Türkiye'nin hak temelli politikalarından da uzaklaşmasına sebep olabilmektedir. Ancak hak temelli politikaların olması bireyin kapitalizmin sömürüsünden de korunmasına sebep olabilecektir. Serbest Piyasa ekonomisinde ortaya çıkan rekabetçilik olgusunun zorluğundan dem vuran bazı sermaye sahipleri ise Ahbap Çavuş Kapitalizmine yönlenerek kestirme yoldan öne çıkma gayretine girmektedir. Ancak bu yol yoksullara daha fazla yoksulluk katan bir sistemdir. Getirilen ithalat sınırlamaları, batan şirketlere verilen teşvikler gibi uygulamalarda toplumun ve kamunun üzerine çeşitli kamburlar yükleyebilmektedir.

3.1.2 Antikapitalizm Bağlamında Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları, Karakteristik Özellikleri ve Sebepleri

1980'li yıllardan itibaren İslama dönük hareketler çok geniş coğrafyalarda güç kazanmıştır. Özellikle yoksulların haklarını baz alan siyasi oluşumlar büyük bir destek görmüşlerdir. Bu

sistemin kökeni çok uzun yıllar öncesine gitse de özellikle son yıllar daha da bir önem kazanmıştır. Aslında Soğuk Savaş döneminde komünizme karşı savaş açan emperyalist güçler tarafından İslamiyete alttan alta destekler başlamıştır. 1970'li yıllarda ABD'nin yeşil kuşak hareketi de başka bir destek unsuru olarak görülebilir. Bu destek iktidar mücadelesinde de itici bir güç oluşmasını sağlamıştır. Ancak Birinci Körfez Savaşı, Filistin meselesi gibi konular Batı ile İslam ülkeleri arasında bir kopukluğa sebep olmuştur. Hatta bir tehdit olarak bile bazı emperyalist güçler tarafından görülmüştür. İslamcı düşünce yoksulları kollayıcı bir söylem içerisinde bulunsa da bazı zamanlarda yaşana çatışamalardan dolayı sadece söylemde kalabilmektedir. Türkiye'de bu küresel konjonktürde belirli yoksulluk söylemleri geliştirmesi zaruri olmuştur. Yoksulluğu iyi bir şekilde tanımlamak için yoksulların beklentileri ile İslamcı düşüncelerin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Hangi düşüncenin neyi amaçladığı net olarak ortaya çıkarılmalıdır. İslam ve buna bağlı ortaya çıkan medeniyet tasavvuru İlahi bir emir olmasının yanısıra içerisinde bulunduğu toplumun koşullarından da etkilenen bir yapı ile oluşmuştur. İslamiyet kabile düzeni içerisinde ortaya çıkan bir yapıda oluşmuştur. Zamanla kabileler birleşmiş ve devletleşmenin temelleri atılmıştır. Tabi bu şekillenme toplumsal oluşumuda etkilemiştir. Tabi bu durum İslami ideolojik bir düzleme oturtmuştur. İslamiyetin kurumsal yapısıda bu şekilde yavaş yavaş oluşmuştur. Bunun yanında savaşarak alınan yerlerden elde edilen ganimetler ve vergiler Ortaçağ'da ulaştığı ilerlemeyi göstermektedir. Feodal Avrupa'da daha ileri konumda olan bir imaj sergilemektedir. İslamiyet ilk yerleştiği bölgeleri etkilemesi nedeniyle ciddi bir reform hareketi olarak kabul edilebilir. Hatta birçok eski düşünce ve öğreti yapılarıyla da girift bir ilişkide olmuştur. Özellikle Hz Muhammed dönemi ile birlikte ilerleme gösteren İslamiyet asr-ı saadet döneminde daha rasyonel ve adaletçi bir sistemi ortaya koymuştur. Bu noktada İslamiyetin temel göstergelerinden kopmadan toplumun normlarına ve o dönemki koşullarına göre adapte edilmesi çok önemlidir. Tabi İslamiyet'te sınıfsal ayrımların oluşması Kur'an'da da bahsedilmiştir. Al'i İmran Suresi 3:27'de Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır denilmiş ve bu ayrımda meşruiyet sağlanmıştır. Yoksul olan halk eğer sabrederse diğer dünya'da mükâfatlandırılacağını ve yoksulu ezen zihniyetin en şiddetli şekilde cezalandırılacağını ortaya koyan bir düşünce zihniyetinin içerisinde olmuştur. Mülk Allah'ındır sözü ile yoksulların düşünce yapısının bir başka açısı olmuştur. İşte bu noktada Kapitalizmin emek sömürüsüne savaş açan İslam düşüncenin kendisini doğru konumlandırması önemlidir. Toplumsal adalet ise özellikle Türkiye'de de dayanışma temelli koruma sistemlerinde

görüldüğü üzere zekat sisteminin yaygınlaştırılması ve faiz karşıtlığının savunulması olmuştur. Ancak mesela vergi sistemininde artan oranlı olarak dağıtılması ve alan elin veren eli görmemesi önem arzetmektedir. Bu şekilde bir politika Türkiye'de ve Dünya'da ki toplumsal algı ve dayanışmayı da pozitif olarak etkileyecektir. İslama göre; faiz özellikle zengin kısımları daha fazla ilerleten bir destek aracı olduğu için eşitsizliği ve toplumsal dayanışmayı negatif olarak etkilediği söylenebilmektedir. Zekat sistemi sadece problemin küçük bir kısmına yama yapmamalı aynı zamandasınıfsal ayrımlarında eritilmesine katkı sağlamalıdır. Zaten İslami düşüncede bunu öngörmektedir. Yani burada bir duruş sağlanmalıdır. İslami düşünce devrimci bir yoksulluk mücadelesini değil de asıl olarak kültürel ve siyasal yapılanmanın gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Yani İslama uyugn yaşama tarzı yoksulluğun aşılmasında önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Modern İslam'ın Türkiye'de ki gelişim seyrine bakmak toplum düzenini anlamak açısından önemlidir. Osmanlık dönemimde ve öncesinde devletin resmi yapısını İsamiyet oluştururken Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber bu yapı farklılaşmıştır. Özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi gibi Muhafazakar İslami düşünce sentezine sahip olan siyasi oluşumlar bugünkü kapitalizm noktasında gelinen yeri ve düşünceyi ortaya koymaktadır. 1970'li yıllarda Necmetin Erbakan adil düzen olarak ortaya koyduğu devletçi yapı ile küçük ve orta çaplı girişimcilere destek sağlayan bir mekanizmanın kurulmasına sebep olmuştur. Burada yavaş yavaş Burjuvazi ile Anadolu Kaplanları yani Sermayesi ayrımı ortaya çıkmıştır. Yeşil sermaye bu dönemde Suudi Arabistan gibi güçlü sermaye oluşumlarından pay alarak Türkiye'de İstanbul Burjuvazine karşı bir alternatif olmuştur. Ancak bu süreçlerde sendikal hak ve örgütlenmelerin önünün açılması konusuönemlidir. Çünkü İslami sermaye yapısının oluşması yoksul veya muhtaç kesiminde haklarının gözönüne alınmasıyla gerçek yerini bulmuş olacaktır. İslamcı Kapitalizmi savunup savunmadığı ile ilgili hala Adalet ve Kalkınma Partisi çevresinde tartışılmaktadır. Burada bir karma yapının oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Kapitalizmin yoksullar üzerinde dayattığı algı İslami düşüncelerin güçlendiği yanlardan biri olmuştur. Ancak çaresiz olan bu yığınların İslami Medeniyet tasavvuruyla birlikte haklarınının korunabileceği düşünülmektedir. Türkiye'de bu noktada karma bir yapı yani İslami Kapitalizmi hedef olarak izlediği görülmektedir.

3.2 Dünya Bankası Perspektifi

3.2.1 Dünya Bankası ve Yoksulluk

Dünya Bankası ve yoksullukla mücadele ilişkisi Dünya Bankası ve alt kuruluşları aracılığıyla Türkiye ve uluslararası bağlamda yoğun olarak sürmektedir. Dünya'da ki küresel gelir 31 Trilyon doları geçmektedir. Dünya'da bazı yaşayan kişiler 40.000 $ kazanırken bazıları ise 700 dolardan az bir rakama yaşamaktadırlar. Dünya Bankası'na düşen görev ise zengin ile yoksul arasındaki köprüyü kurmaktır. Bu köprü ile refah yoksul ülkelerede aktarılabilecektir. Banka'nın temel amacı en yoksul kişi ve ülkelere fırsatlar sağlamaktır. Okul ve sağlık merkezleri, hastalıklarla mücadele, küresel ısınma, su ve elektrik sistemlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması gibi kalkınmanın önemli faktörleri üzerine çalışmalar ve yardımlar yapmaktadır. 1944 yılında kurulduğunda ülkelerin savaş sonrası yaralarını sarmak hedefiyle faaliyetlerine devam etmekteydi. Ancak bugünkü küresel bağlamda yoksullukla mücadele noktasında istikrarlı adımlar atmaya yönelmiştir. Özellikle MDG ve SDG'lerin politika hedeflerini de takip etmektedir.

Dünya Bankası'nın görevleri ve hedefleri kuruluş ana sözleşmesinin 1. Maddesinde aşağıdaki gibi yazılmıştır:

*Üye ülkelerin yeniden inşası ve gelişmesine yardım için yatırımları desteklemek, savaş nedeniyle tahrip olmuş ekonomileri yeniden düzenlemek, üretim araçlarının gelişmesine destek olmak,

* Özel dış yatırımlara garanti vermek veya kredilere destek sağlamak, özel sermayenin yetersiz olduğu durumlarda kendi öz kaynaklarından elde ettiği fonları uygun koşullar ile azgelişmiş ülkelere sunmak,

*Uluslararası ticaretin uzun vadede dengeli gelişimine destek vermek, üretken kaynakların gelişmesini sağlayacak uluslararası yatırımları desteklemek, böylece üretkenlik artışına, çalışma koşullarının iyileştirilmesine ve yaşam düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmak,

*Banka tarafından verilen krediler ile diğer uluslararası krediler arasında eşgüdümü sağlamak, boyutları ne olursa olsun öncelikle en yararlı ve acil projelere öncelik tanımak,

*Uluslararası yatırımların ülkelerin ekonomik koşulları üzerindeki etkilerini dikkate alarak işlemlerini yürütmek ve savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışı kolaylaştırmaktır. (Dünya Bankası, Kuruluş Ana Sözleşmesi, m.1.).

Dünya Bankası'nın İstatistiklerine göre Türkiye'de kişi başına milli gelir yıllar içerisinde farklılıklar göstermektedir. 1960 ve 1990'lar arasında iniş çıkışlı bir grafik sergilenmiştir. Özellikle 2002 sonrası oluşan pozitif şartlar ve konjonktür nedeniyle bu oranlarda iyileşmeler yaşanmıştır. Türkiye'de özellikle son yıllarda yoksulluk miktarlarında önemli iyileşmelere sahip olmuştur. Türkiye'de yoksulluk sınırında bulunan nüfus bugün %5'in aşağısına inmiştir. Son 20 yılda günlük gelir noktasında da iyileşmeler gösterilmektedir. Mesela günde 10 $ kazanan kişi sayısı iki kat artmıştır. Yani ortalama gelir grubu yükselmektedir. Genel olarak bakıldığında Dünya Bankası Yoksullukla Mücadele noktasında Türkiye ile düzeyli ve artış gösteren bir ilişki içerisinde olmuş bu süreçte ekonomik reform dönüşümüne olumlu olarak yansımıştır. Ayrıca Dünya Bankası verileri Türkiye ve diğer dünya ülkeleri tarafından çeşitli alanlarda da yoğun olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de ki ve Dünya'da ki yoksulluğun durumunu anlamak için yoksulluk sınırının da doğru birşekilde hesaplanması önemlidir.

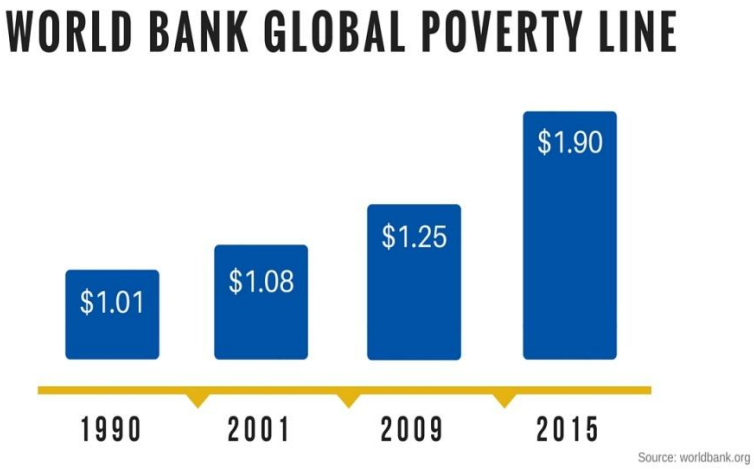

Şekil 2. 1990-2015 Dünya Yoksulluk Sınırı

Kaynak:(worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 2'de de görüleceği üzere Dünya Bankası yoksulluk sınırına bakıldığında yıllar içerisinde artış gösterdiği söylenebilir. 1990 yılında 1.01 $ olan yoksulluk sınırı, 2001

yılında 1.08 $, 2009 yılında 1.25 $ ve 2015 yılında 1.90 $ olmuştur. Bu yaşanan değişimler dünya'da ki yoksul sayılarının da değişiklik göstermesine neden olmuştur.

Dünya'da ki gelir dağılımı adaletsizliği artmasına rağmen yoksul olan kişi sayısındaki toparlanma tartışmaya açık bir konu olmuştur.

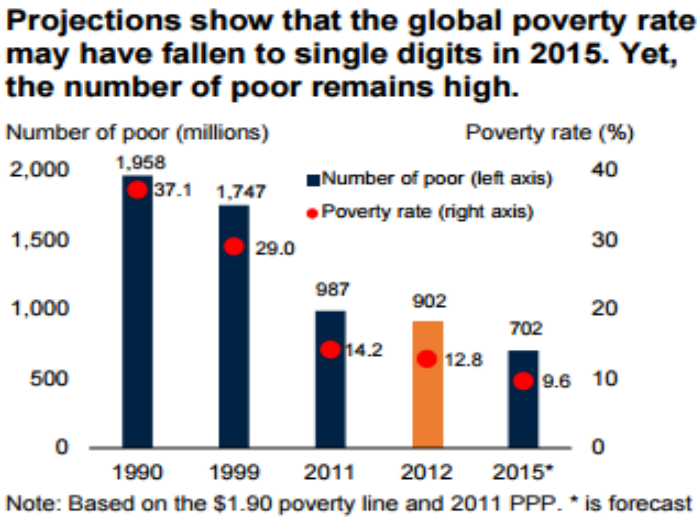

Şekil 3. 1990-2015 Yılları Arasındaki Dünya Yoksul Sayıları

Kaynak: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 3'de görüleceği üzere Dünya'da ki Yoksul sayıları 1990 ile 2015 yılları arasında büyük bir düşüş göstermiştir. 1990 yılında 1 milyar 958 milyon olan yoksul sayısı 2015 yılında 702 milyona kadar düşmüştür. Bu sayılar hesaplanırken 1.90$'lık güncel yoksulluk sınırı kullanılmıştır.

Yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve Türkiye'nin yıllar içerisinde oluşturup uyguladıkları reformist mekanizmalarında detaylı olarak incelenmesidir. Çünkü iç ve dış etkiler yoksullukla mücadele de ülkelerin yenilik yapmasını mecbur kılmakta ve bu amaçla bir dönüşümün yapılması zaruri olmaktadır. Yapılan uluslararası antlaşmalar ile ülke içindeki yasaların birbirleriyle entegre olması reform sürecinin hızlandırılmasını sağlayacaktır. STK'lar, Kamu kurumları ve özel sektörün ortak akıl ile hareket etmesi etkili yoksulluk politikalarının oluşmasını ve uygulanmasını sağlayacaktır. Tabi ki bu entegrasyon süreci Sahra Altı Afrika ve Güney Asya ülkelerinde hala yavaş bir seyir izlemektedir.

Bölge	1990	2005	2015*	2020*
D.Asya&Pasifik	54.7	16.8	5.9	4.0
Avrupa&Merkezi Asya	2.0	3.7	1.7	1.2
Latin Amerika &Karayipler	11.3	8.2	5.0	4.3
Orta Doğu&Kuzey Afrika	4.3	3.6	1.8	1.5
Güney Asya	51.7	40.3	22.8	19.4
Sahra Altı Afrika	57.6	50.9	38.0	32.8

Şekil 4. Dünyanın Çeşitli Bölgelerinde bulunan Mutlak Yoksulluk (%) Oranları

Kaynak: (World Bank, Global Economic Prospects, Trade, Regionalism and Development (2005) aktaran Taş ve Özcan, 2012:425, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 4'te görüleceği üzere 1990 ile 2020 yılları arasında dünya'da ki farklı bölgelerin mutlak yoksulluk oranları özellikle Güney Asya ve Sahra Altı Afrika ülkelerinde daha yoğun miktarda olduğu görülmektedir. 2020 yılı rakamları ise tahmini olarak hesaplanmıştır.

Ülkelerde yaşanan iç çatışmalar, huzursuzluklar ülkenin iç ve dış dengelerini bozarak yoksulluğa karşı bağımlı hale getirmektedir. Bu noktada sürdürülebilir bir büyüme ancak sağlam bir siyasi ve ekonomik yönetim iradesi ile çözülebilecektir.

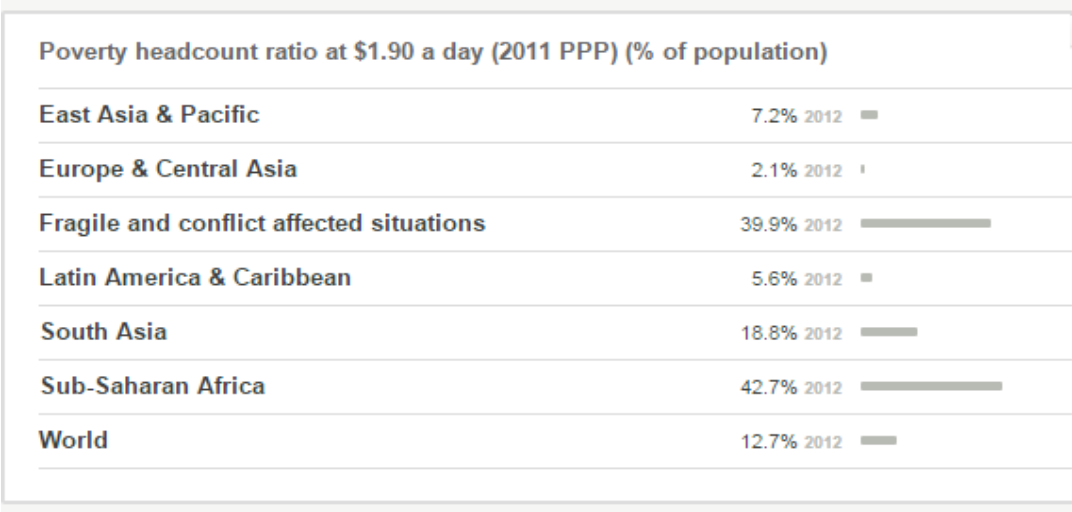

Şekil 5. Dünya'da ki 1.90 Doların Altında Yaşayan Yoksulların Oranı

Kaynak: World Bank

Şekil 5'de görüldüğü gibi Dünya'da ki 1.90 $'ın altında yaşayan yoksulların oranı özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinde ve çatışmadan etkilenen ülkelerde dünya ortalamasının çok çok üzerindedir.

3.2.2 Dünya Bankası'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Dünya Bankası'nı iyi anlamak için kurumsal yapısının kökenlerini iyi okumak ve anlamak gerekmektedir. Dünya Bankası'nın kökenleri incelendiğinde kuruluşu 2. Dünya Savası sonrası döneme yani 1944 yılına uzandığı görülmektedir. Banka'nın kurulduğundaki ilk ismi Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası'dır ve Merkezi Washington, Amerika Birleşmiş Devletleri'dir. Aynı zamanda IMF'te bu tarihlerde kurulmuştur. 1947 yılında UN'nin özerk ve uzman kuruluşu olmuştur. Banka'nın üye ülkeleri finansman noktasındaki gelir ve giderlerden ortak sorumludurlar. Banka'nın bugün global ölçekte üye ülkeleri ve çeşitli alanlarda faaliyet gösteren birçok alt kuruluşu ile çok uluslu bir kuruluştur.

"Dünya Bankası 188 ülke ile çalışmaktadır. Dünya Bankası'nın altında 5 tane kuruluş vardır.(K.D.)"

Türkiye 19.02.1947 yılında Banka'nın asil üyesi olmuştur. Ülkelerin kullandıkları oylar ödedikleri aidatlar ile orantılıdır. Üye ülkelerin 11'i Banka sermayesinin %55'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin sermaye payı %1,21 oy oranı ise %1,17 seviyesindedir. Dünya Bankası'na üye olmak için Uluslararası Para Fonu'na da üye olmak gerekmektedir. Bu iki kuruluşun toplantıları bir arada yapılmaktadır. Dünya Bankası Guvernörler Kurulu, İcra direktörleri Kurulu ve Başkanlık pozisyonlarını içermektedir. Her üye ülke birer guvernör ve vekili atamaktadırlar. İcra Direktörleri 24 üyeyi kapsamaktadır. İki senelik görev süresi bulunmaktadır. Bu Direktörler Banka'nın başkanını belirlerler. Başkanlar genelde ABD'li olmakta ve görev süreleri 5 yılı kapsamaktadır. Personel coğrafi temsile göre seçilmektedir. Farklı alanlardaki tecrübe ve bilgi düzeyi seçim kriterlerinde önemlidir. Banka tüm çalışmalarını yoksullukla mücadele noktasına odaklamaktadır. Dünya Bankası Grubu; Uluslararası Kalkınma Birliği(IDA), Uluslararası Finans Kuruluşu(IFC). Uluslararası Yatırım İhtilafları Uzlaşma Merkezi(ICSID),Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası(IBRD), Çok yanlı Yatırım Garanti Kurumu(MIGA)'dur. Dünya

Bankası Grubu beş kuruluşun tümünü içerir. Dünya Bankası terimi ise sadece IBRD ile IDA'yı içermektedir. Guvernörler kurulu 3 yılın iki yılı ABD'de olacak şekilde toplanmaktadır. Yılda bir kez bir araya gelmektedirler. Yürütme Kurulu kredi, hibe, garanti gibi kararları alan ve politikalar konusunda sürekli yürütmeyi sağlayan bir yapıdır. Hafta da iki defa yapılmaktadır. Banka bunun yanında danışmanlık yapan özel birimleri de içermektedir. Dünya Bankası yoğun olarak yoksullukla ilgili projelere ve programlara kredi veren bir kurumdur. Yapısal Uyum Kredileri Banka'nın verdiği ve özellikle dış denge ve kalkınmanın ön planda hedeflendiği bir kredi çeşididir. Bu tarz kredilerin değerlendirme süreçlerindeülkeler ile ilgili değerlendirmeler çeşitli teknik analizler bağlamında yapılmaktadır. Banka WB Enstitüsü adıyla araştırmalar yaptığı bir kurumada sahiptir. Banka bunun yanında özellikle yoksullukla mücadele gibi ana konularla ilgili çeşitli veri tabanları geliştirerek bilgilerin muhafazasını ve çevre tarafından kullanılmasını sağlamaktadır. Yoksulluğu anlamayı sağlayan önemli faktörlerden biri de Dünya Bankası Alt Kuruluşları'nın anlaşılmasıdır.

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)Dünya Bankası'nın ana kuruluşudur. 1945 yılında kurulan bu kuruluşun 184 üyesi vardır. Orta gelirli veya yoksul olan ancak kredi değeri yüksek olan ülkelere kaynaklar sağlanmaktadır. Krediler, garantiler, danışmanlık hizmetleri gibi farklı alanlarda faaliyetleri vardır. Türkiye için yüksek öneme sahip bir kurumdur.

Bunlardan bir tanesi Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankasıdır. Türkiye alacağı kredileri bu kuruluş üzerinden sağlamaktadır. Bu kurum gelişmekte olan ülkelere katkı sağlamaktadır. Yaklaşık olarak 1.200 dolarla 12.000 dolar seviyesinde kişi başına düşen GSMH'sı olan ülkelere yardım yapıyorlar.(K.D.)

Bu kurum kar baskısıyla çalışmamasına rağmen 1948'den sonra her sene kar meydana getirmiştir. Bu karları kalkınma faaliyetlerinde kullandırmaktadır. Bundan dolayı borç alan kişiler piyasa düzeyinin altında borç alabilmektedirler. Üye ülkeler verdikleri aidatlarla orantılı olarak oy kullanma hakkı elde etmektedirler.

Uluslararası Kalkınma Birliği(IDA)1960 senesinde kurulmuştur. IBRD'den kredi alamayacak kadar güçsüz olan yoksul ülkelere destek olmak amacıyla meydana getirilmiştir.

"Diğer bir kuruluş ise Uluslararası Kalkınma Birliği'dir. Bu da az gelişmiş ülkelere yani 1.200 dolardan daha az kişi başına GSMH'sı olan ülkelere veriyor.(K.D.)"

Yoksul kesimlere yönelik aktif çalışan bir kurum olması IDA'nın sorumluluğunu arttırmıştır. Bu noktada düşük faizli uzun krediler devreye girmekte ve uygulanmaktadır.

"Uluslararası Kalkınma Birliği'nin kredi süresi Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası süresine göre çok daha uygundur. Hem daha uzun vadeli hem de bazen faizi olmamaktadır. Olduğu zamanda çok düşük bir faizi olmaktadır.(K.D.)"

Dünya Bankası'na bağlı IDA'nın önemli bir kalkınma aracı olması kurumun yoksullukla mücadeledeki konumunu güçlendirmektedir.

"Dolayısıyla Dünya Bankası yoksulluğu azaltmada özellikle IDA'yı kullanmaktadır. Çünkü yoksul kesim orada çok daha fazla olduğu için IDA üzerinden bu yoksulluğu azaltma politikasını yürütmektedir.(K.D.)"

Yoksul ülkeler piyasa şartlarında rekabet edemeyecek olan ülkelerdir. Halk bu ülkelerde 500 $ gibi düşük rakamlarla yaşamaktadır. 1.4 milyar civarında yoksul insanın yaşadığı günümüz dünyasında IDA farklı rakamlarda krediler verebilmektedir. Yılda bu rakam 6-7 milyar $'ı bulabilmektedir. Bu kaynak yoksul ülkeler için bir kurtuluş reçetesi olmaktadır.

Özellikle Uluslararası Kalkınma Birliği az gelişmiş ülkelere ve kırılgan ülkelere çok uzun vadeli neredeyse hibe niteliğinde olan paralar verilmektedir. Sadece bir hizmet bedeli istemektedir. Onun dışında verdiği parayı 40 sene boyunca vadeli olarak geri almaktadır. Özellikle Hindistan, Bangladeş gibi ülkeler de kapsamın içindedir.(K.D.)

IDA ülkelerin yaptığı reformlara ve yatırımlara hassasiyet göstermektedir. Beşeri Sermaye Faktörleri, Temel Hizmetler gibi ana temaları büyük bir kararlılıkla uygulamaktadır.

Uluslararası Finans Kurumu (IFC); 1956 senesinde kurulmuştur. Gelişmekte olan ülkelere yönelik çalışmalar yapmaktadır. Özel sektör yatırımları öncelikleri arasındadır ve bu öncelikler doğrultusunda çeşitli teşvikler yapılmaktadır. Uzun vadeli kredileri kullandırıp çeşitli kaynaklar sağlamaktadır. Ayrıca Danışmanlık hizmeti de vermektedir. Özel sektörün çok fazla yatırım yapmak istemediği alanlarda yatırımları bulunmaktadır. Riskli çevreler ve fırsata dönüştürülme potansiyeli olan yerler ilgi alanını oluşturmaktadır.

"Dünya Bankası'nın özel sektöre para verdiği kuruluşu ise Uluslararası Finans Kurumu'dur. IFC'nin verdiği para ticari maliyetlerde olmaktadır. IFC bunu kendi teknik desteğiyle vermektedir.(K.D.)"

Gelişmekte olan ülkeler, tasarruf yetersizliği ve ekonomide yaşanan açıklarak yönelik finansmanı IFC tarzı kuruluşlardan elde etmektedir. Ekonomik büyümeye ve cari açığa etkisi olabilmektedir. Ancak bu kredilerin verimsiz alanlara kaymadan uygulanması gerekmektedir. Ancak bu şekilde ekonomi olumlu olarak etkilenecektir.

Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA); 1988 senesinde kurulmuştur. Özellikle yabancı sermayenin riskli ortamlarda yaşayabileceği sorunlara karşı bir koruma güdüsüyle kurulduğu bilinmektedir. Ülkelerin iç ve dış değişkenleri bu yapılan yatırımların yönünü değiştirebilmektedir. İşte bu noktada MIGA devreye girerek bu değişkenler doğrultusunda çeşitli garantiler vermektedir.

"Bir diğer kurumu ise Çok taraflı Yatırım Garanti Ajansı'dır. Bu kuruluşta yatırım garantisi vermektedir. Yani firmalara yatırım garantisi veriyor bu sayede yatırımlarda bulunuyorlar firmalar Türkiye'de ve Türkiye dışında.(K.D.)"

Yatırımın hangi alanlarda ve nerede faydalı olabileceği ile ilgili çeşitli danışmanlık destekleri de verilmektedir. Global tasarrufların önemli bir kısmı gelişmiş ülkelerce yapılmaktadır. Bu ülkelerde fon fazlası miktarlar oluşmaktadır. Yatırım finansmanında güçlük çeken ülkelerde ise fon açığı bulunmaktadır. MIGA aracılığı ile garantiler riskli yerlerde yapılan yatırımlara sağlanmaktadır. Üye ülkeler Dünya Bankası'na yaptığı yardımlar ile bu garantilerin oluşturulmasına önemli bir paya sahiptirler.

Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID);1966 yılında kurulmuştur. Ülke hükümetleri ile dışarıdan gelen yatırımcılar arasındaki problemlere çözüm getiren bir yapısı bulunmaktadır.

"Bir de bu grubun içerisinde (Uluslararası)Çok Taraflı Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi vardır.(K.D.)"

Yatırım anlaşmazlıklarında uzlaşmacı bir yapının tesisine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bir güven ortamı sağlanması hedeflenmektedir. Tahkim ve yabancı sermaye ile ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetleri de yapılmaktadır.

Türkiye'nin sahip olduğu iç kaynaklar, ekonomideki sorunların çözümü noktasında bazen yetersiz kalabilmektedir. Kaynakların arttırılmasına yönelik çabalar bazı yapısal nedenlerden dolayı olamayabilmektedir. Bu çıkmazın aşılması Türkiye bağlamında Dünya Bankası ile oluşturulan ortak kaynaklar ile olmuş ve ivme kazanmıştır.

Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki İşlevi kuruluş ve gelişme evrelerinde önemli bir kriter olarak göz önünde tutulmuştur. Üye ülkelerin tediye bilançolarındaki uzun vadeli ve bünyesel dengesizlikleri gidermek, Üye ülkelerin ulusal parasının dış değerinde istikrar sağlamak, Uluslararası Özel - Yabancı sermaye yatırım-larını desteklemek ve milletlerarası kredi sağlamak, Dünya kaynaklarının gelişmesine yardımcı olacak yatırımları yapmak, Azgelişmiş ülkelerin sermaye ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak.

Yoksulluğun yaygınlaşması önemli bir problemdir. Dünya Bankası özellikle küreselleşme evresi ile birlikte kurumsal gelişmini bu yöndeki yoksullukla mücadele politikalarına odaklı olarak dizayn etmiştir. Verdiği krediler ile oluşturduğu çalışma belgeleri ve raporları bu doğrultuda oluşturmuştur.

Özellikle Başkan R. McNamara döneminde yani IDA'nın kuruluşuyla birlikte, yoksulluk yavaş yavaş Dünya Bankası'nın gündeminin ön sıralarında yer almaya başlamıştır. Yoksulluğu azaltma bugün Dünya Bankası'nın asıl görevidir(Gilbert ve Vines, 2000: 18). Dünya Bankası bu görevi yerine getirirken zamanla değişik stratejiler ve politikalar izlemiştir.

Yoksulluk çok boyutlu bir olgudur. Tüketim ile gelirden başka değişkenleri de bulunmaktadır. Global bir sorun olması nedeniyle yoksullukla ilgili politikaların nitelikli ve etkili olması çok önemlidir. Bu süreçtede Dünya Bankası'nın Türkiye'de ki attığı adımlar önemlidir.

3.2.3 Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadeledeye Olan Bakış Açısı ve Yaklaşımı

Dünya Bankası, parasal konularda uluslararası işbirliğini güçlendirmek, yoksullukla mücadele gibi sorunları çözmek için oluşturulan çok uluslu bir kuruluştur. Dünya ekonomisinde ve Türkiye'de yaşanan gelişmelere bağlı olarak Dünya Bankası'nın bakış açısıve yaklaşımlarında zaman zaman farklılaşma görülmüştür.

Günümüzde yoksullukla mücadele öne çıkan aktörler Uluslararası Kuruluşlardır. Bu kuruluşlar tarihsel süreçte yoksullukla mücadele politikaları üretme meselesini gözde birer konu haline getirmiş ve bu kapsamdaki alanlarını her geçen gün büyütme eğiliminde olmuşlardır.

Yoksulluk sorunu özellikle son çeyrek asırdırtüm dünyada üzerinde çokça konuşulan bir meseledir. Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadelede ki bakış açısı ve yaklaşımları Banka'nın yaptığı bazı analizler sonucu oluşturulmakta bakış açısı da bu doğrultuda güncellenmektedir. Birçok politikadaki bakış açısı zamanla değişme göstermiştir.

1960'lı yıllarda bazı iktisatçılara göre yoksulluğun azaltılmasında en iyi yol gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmesini hızlandırmak ve altyapıya yatırım yapmak olmuştur(Uzun, a.g.m., s.159.). 1970'li yıllara gelindiğinde ise Dünya Bankası az gelişmişülkelerin kentsel ve kırsal alanlarının bütünleşerek gelişmesine yardımcı olacak projelere öncelikli olarak kredi vererek yoksulluğu bir nebze azaltmayı amaçlamıştır. 1970'li yılların başlarında Dünya Bankası, şimdiye kadar uyguladığı hızlı sermaye birikimine ve sanayileşmeye dayalı politikaların gelir dağılımını bozduğu ve yoksulluk sorununa kalıcı çözümler bulmadığı gerekçesiyle yoksulluk konusuyla daha yakından ilgilenmeye başlamıştır. 1970'li yılların sonlarına doğru ise kırsal ve kentsel yoksulluk Dünya Bankası'nın temel ilgi alanlarını oluşturmuştur. Örneğin bu dönemde toplam Dünya Bankası kredileri içindeyoksullukla ilgili tarımsal kredilerin payı % 28'den % 63'e çıkarılmıştır. Dünya Bankası 1970'li yılların sonlarında, "Washington İttifakı" olarak da adlandırılan ve neoliberal ekonomi politikaları doğrultusunda şekillenen bir yapı içerisinde olmuştur. 1980'li yılların başından itibaren ise birçok ülkedeuygulamaya konulan yapısal uyum programları aracılığıyla Dünya Bankası, neoliberal politikaların yaygınlaşmasında daha fazla rol üstlenmiştir. Dünya Bankası orta ve uzun dönem istikrar politikaları ile yapısal

uyum programlarını uygulamaya koymuştur(Senses, a.g.e., s. 39.).Dünya Bankası'nın yoksullukla ilgili bakış açısının 1990 yılından bu yana değiştiği de gayet açıktır. Bir kalkınma kuruluşu olarak kurulan ve kalkınma topluluğunun başlıca mensuplarından olan Dünya Bankası, özellikle 1990'ların ikinci yarısından itibaren yoksulluğu azaltma kuruluşuna dönüştüğü görülmektedir. Bu değişim, Banka'nın yoksulluk yaklaşımını kendi amaçları doğrultusunda ve daha geniş sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda olup bitenler çerçevesinde şekillendirdiği bir sürecin yansımasıdır. Belli bir dereceye kadar şekillendiren ve şekillendirilen bir özne olarak Banka da bu geniş alanların bir parçasıdır. Sonuç olarak, Bankanın yaklaşımında dikkate değer bir değişim gözlenmektedir.

1980 yılında Türkiye hızlı bir büyüme yaşadı. Bunun nedeni ise ihracat ve yapılan yatırımlardır. Devlet çalışanlarına ödenen büyük emekli ücretleri, kamu yatırımları gibi düşünceler zaman içerisinde bazı sorunlara yol açmıştır. Bunlar dengesizlik ve yüksek enflasyondur. Eknomik büyüme 1990 yılında iniş ve çıkışlar sergilemiştir. Gelen güçlü olmayan koalisyonlar tam olarak odaklanamama ile karşı karşıya kalmışlardır. İstikrar ve büyüme yapılamamıştır.2001 yılı gibi önemli krizler Türkiye'de yaşanmıştır. Bu krizler sırasında bazı kesintiler vergiler yoluyla yapılmıştır. Bu yılda sağlanan reformlar dengeleri oynatmıştır. 2002 yılı ile bilrlikte seçimle işbaşına çoğunlukla bir siyasi yapı gelmiştir. Bu yolda Türkiye'de istikrar daha fazla sağlanmıştır. Yani Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi ile Dünya Bankası birbirlerinden kopmadan bu süreçleri an ve an devam ettirmişlerdir.

Dünya Bankası'nın Türkiye bağlamında altyapı, enerji, eğitim ve sağlık gibi sektörlerde faaliyetleri bulunmaktadır. Yoksullukla mücadele edilirken katma değeri yüksek projelerin yapılmasına riayet edilmiştir. Bu noktada daha teknolojik ve yenilikçi yaklaşımların ön planda olması gibi bir bakış açısınında yaşandığı söylenebilir.

Hem Türk Hükümeti hem de diğer ülkeler uluslararası alanda ne yapılabilir sorusunun cevabının bulmaya çalışmaktadırlar. Bu anlamda inovatif ve yenlikçi teknoloji üzerinde yoğunlaşmak konusunda hem fikir olunmuştur. Bir tren veya yol yapılmaktadır ancak bunun bir tık daha ötesinde yani daha gelir getirici bir noktanın olması gerekmektedir. Bu anlamda teknoloji yatırımlarının ve inovatif yaklaşımların önemli olduğu görülmektedir. Türkiye üzerinde bu şekilde düşünülebilir.(K.D.)

3.2.5 Dünya Bankası Küreselleşme, Kalkınma ve Dönüşüm

Küreselleşme çeşitli tanımlamalara sahip olan bir olgudur. Bu konudaki araştırmalar akademi düzeyinde de son derece fazlalaşmıştır. Tabi bu çalışmaların bazıları Küreselleşmeyi desteklerken bazıları karşı çıkmakta bazıları ise her iki düşünceden de beslenmiştir. Küreselleşme ile yoksulluk iki girift konudur. Dünya Bankası ise Küreselleşme konusunu olumlandırmaya yönelik fikir haritaları gerçekleştirmiş ve çalışmalarını bu yönde ilerletmiştir. Dünya Bankası orijinin de bir Bretton Woods kuruluşudur. Bu kuruluş diğer IMF tarzı kuruluşlar gibi yoksulluk olgusunu yalnızca gelir düzeyine yönelik olarak görmektedir. Küreselleşme konusuna olumlu bakanlar genel olarak Dünya Bankası temelli görüşleri gözönüne almaktadırlar.

Küreselleşme taraftarları radikaller olarak da anılmaktadırlar. Bunlara göre endüstri toplumlarının bir ürünü olan ulus devlet küreselleşme sürecine ilişkin olarak önemini yitirmiş ve bunun sonucunda küresel piyasa, ulusal politikanın yerini alma yoluna girmiştir. Bunun nedeni ise radikallere göre piyasa mekanizmasının ulusal hükümetlere nazaran daha akılcı çalışmasıdır. Küresel piyasanın gelişimi toplum içinde daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Hükümetlerin politikaları, yerel ya da ulusal ölçekte etkilerini sürdürseler bile, küresel ekonominin hareketlerini etkileyebilecek güce sahip değillerdir. Bu anlamda, dünya ülkelerinin çoğunda, vatandaşların politikayla daha az ilgilenmeleri ya da politikacıların vatandaşlar üzerinde daha çok hayal kırıklığı yaratıyor olmaları küreselleşme sürecinin bir sonucudur(Giddens, 1999: 56). Bir başka deyişle, piyasalar, devlet mekanizmalarından ve işleyişlerinden daha güçlü olarak değerlendirilmekte; küreselleşme taraftarları da geleneksel ulus devletlerden dünya toplumu anlayışına doğru bir yönelim göstermektedirler. Küreselleşme taraftarlarına göre piyasaların devletlerden daha güçlü bir hale gelmesi ile birlikte, devletlerin otorite alanları gerilemiş, diğer kurumlar ile birlikte yerel ve bölgesel otoritelerin erki artmış ve yaygınlaşmıştır. Bu düşünce yapısındakiler dünya toplumu anlayışının geleneksel devlet anlayışının yerini almakta olduğunu ve yeni toplumsal örgütlenme şekillerinin belirmeye başladığının düşüncesindedirler. Küreselleşme taraftarlarının diğer bir savı ise giderek artan küresel bir ekonominin mevcudiyetinin arttığı şeklindedir (Bozkurt, 2000:19). Yeni liberal görüşle de örtüştürebileceğimiz bu anlayış sosyal devlet anlayışını benimsememektedir. Sosyal devlet, gerçekleştirdiği varsayılan yararların tersine bireylerin

kendilerine duydukları güveni ve içlerinde besledikleri müteşebbis ruhu zayıflatmakta ve özgür toplumumuzun temellerini yıkıcı unsurlarla doldurmaktadır. Klasik sosyal demokrasinin aksine yeni liberalizm küreselleşmekte olan bir teoridir ve küreselleştirici güçlere doğrudan katkısı bulunmaktadır(Giddens, 2000:24-25). Dünya Bankası'nın ulus devletlerin denetiminden büyük ölçüde çıkmış olması, çok uluslu şirketlerin sayısının artışı, uluslar arası mal ve sermaye akımlarındaki hızlı artış gibi konular küreselleşmenin etkisinin hissedildiğinin göstergesi olmuştur. Neoliberal Küreselleşme'nin birçok azgelişmiş ülkeyi kapsama alanı dışında bıraktığı ve birçok ülkenin on yıl öncesine kıyasla dünya ekonomisiyle daha az bütünleştiği Dünya Bankası'nın sorgulandığı sorulardan bir tanesi olmuştur.

Küreselleşmeye olumlu bakanlar serbestliğin olumlu taraflarından bahsetmektedirler. Küreselleşmeye yönelik olumsuz düşüncelerin çok altı dolmayan eleştiriler olduğunu düşünmektedirler. Dünya Bankası'nın küreselleşme tarafını savunan düşünürlerden birisi de Agenor olmuştur. Agenor'a göre; küreselleşme tam anlamıyla gerçekleşmezse yoksulluk artacaktır. Agenor'un düşüncesi yasal ve sosyal bakımdan altyapınının geliştirilmesi esasına göre dayandırılmıştır. Bu düşünüre göre küreselleşme ile birlikte; tasarrufların artması, yatırımların doğru yöne altyapısal olarak kanalize olması, izleme ve değerlendirmelerin finansal bakımdan düzgün olması sağlanacaktır.

Yüksek gelirli ülkelerin 1980'lerdeki yükselişlerini sürdüremediğini görmekteyiz. Buna karşılık gelişmekte olan ülkeler 1980'lerde %0,7 gibi bir performans sergilerken, 1990'larda %1,5 gibi bir performans sergilemektedirler(World Bank, 2006a:8). 2006 yılı verilerine göre; 2001-2006 döneminde %3,7, 2006-2015 döneminde ise %3,5 civarında bir artışın olacağı öngörülmekteydi. Gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kendine has yapılarının ve etki alanlarının olması farklı büyüme oranlarının oluşmasına neden olmakta ve Dünya Bankası'nın herbir ülke için ayrı bir strateji oluşturması gerekliliğini ortaya çıkarmaktaydı

Küreselleşmeyi savunan diğer bir düşünür ise Norberg'dir. Ülkelere göre yoksulluğun değişebileceğini ve kime/neye göre yoksulluk kavramının tartışılması gerektiğini ifade eden bir düşünürdür. Bir ülkede yoksul olarak görünen bir kişi diğer bir ülkede zengin

olarak algılanabilmektedir. Eşitsizliğin yükseldiği görüşüne karşıt bir düşünce olmuştur. Dünya Bankası uzmanları tarafından da sorgulanan bir düşünce yapısıdır.

Küreselleşmeyi olumlayan görüşlerin bir bölümü de İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlara yönelik metodolojik bir eleştiriyi ihtiva etmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın "dünyada gittikçe artan yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin çok rahatsız edici boyuta geldiği" yorumu Dünya Bankası tarafından sorgulanmıştır.

Kazgan; Küreselleşme ile birlikte ulus devletin ekonomi düzlemindeki yetkilerini giderek ulus-üstü kurumlara devretmesi durumuyla karşı karşıya kaldığını, bunun bir ayağını küresel çapta üyesi olan örgütler çerçevesinde alınan kararların oluşturduğunu ve bu çerçevede, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilen Dünya Bankası, IMF, OECD ve GATT gibi örgütlerin bu hususta bir misyon güttüklerini belirtmektedir(Kazgan, 2005: 15). Şenses de küreselleşme ile birlikte Bretton Woods kuruluşlarından biri olan Dünya Bankasının bağlantısını kabul ederek teknolojik atılımın ve ekonomik büyümenin şimdiye kadar görülmemiş bir hızda gerçekleştiğini 20. Yüzyılın ikinci yarısında başta refah devleti uygulamaları revaçtayken son yirmi yılda ise, ülkelerdeki refah devletinin gerilediğini ve bunun sonucunda önce az gelişmiş ülkeler(AGÜ) ve daha sonra da geçiş ekonomileri olarak adlandırılan Orta ve Doğu Avrupa'daki eski sosyalist ülkelerin Dünya Bankası güdümünde uyguladıkları istikrar ve yapısal uyum politikalar aracılığıyla dışa açık piyasa ekonomisine geçiş sürecini yaşadıklarını ifade etmektedir(Şenses, 2006: 17). Şenses, bu kapsamda Latin Amerika ve Güney Sahra ülkeleri başta olmak üzere, birçok AGÜ'nin Dünya Bankası programları aracılığıyla hızla neoliberal ekonomi politikaları yörüngesine girmiş olduğunu ve temel ekonomi politikaları üzerindeki yetkilerini bu kuruluşa devrettiğini iddia etmektedir(Moon, 1996:274; Choussudovsky, 1991:2527; Şenses, 2006:18). Dünya Bankası yenidünya düzenine şekil veren veren kuruluşlardan biri olarak görüldüğü ve küreselleşme sürecinin arkasındaki bu büyük gücün arkasında ise ekonomisinin büyüklüğünden dolayı Amerika Birleşik Devletleri olduğu öne sürülmektedir.

Dünya Bankası'nın yoksulluğu algılaması "yoksulluğun bir 3. Dünya sorunu olduğu" yönünde indirgeyici bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ise yoksulluğun küresel boyutunu gizlemektedir. Bankanın yoksulluk sınırı olarak belirlediği günde 1 dolarlık gelir

şeklindeki sınır, dünyadaki yoksul sayısını manipüle etmekte ve yoksulların bir "azınlık" olarak gösterilmesine olanak tanımaktadır. Böylelikle, banka dünyanın sadece beşte birinin (1,2 milyar insan) yoksul olduğu gibi bir sonuca ulaşmaktadır. Böylelikle aynı standardı kullanmak suretiyle de Banka küresel bazda yoksulluğun azaldığı gibi bir iddiada bulunabilmektedir. Böylelikle, Dünya Bankası az gelişmiş ülkelerde yoksulluğun azalma eğiliminde olduğu çıkarımını yapmaktadır(World Bank, 2001:21-23). Dünya Bankası Türkiye ile olan ilişkilerinde de bu bu düşünce tarzından yararlanmaktadır.

Türkiye'nin Kalkınma Planları Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları ile uyumlu olması aktif bir çalışma örneğinin göstergesidir. Ancak bu kalkınma planları oluşturulurken yoksulluk sorununun neden olduğu bölüşümde adalet sorununa dikkat çekilmeli ve bu doğrultuda hareket edilmelidir. Dünya Bankası ise Neoliberal yönetişim yaklaşımı gibi kalkınma modellerinin yoksul sayılarını azalttığını ve sermaye sınıfının elini güçlendirmediğini düşünen bir yapı içerisindedir.

"Dünya Bankası'da Kalkınma planlarıyla uyumlaştırılmış bir halde süreçlerini yönetmektedir. Bu prensipler çerçevesinde ülke öncelikleriyle uyumlu olması isteniyor ki ülkede bir sahiplenme olsun ona göre yürütülsün.(K.D.)"

Aslına Dünya Bankası Küreselleşme ve Kalkınma sürecinin yaşandığı 1990 ve 2000'li senelerde yoksulluğu gündeminin en baş sırasına koyarak kendi içinde de bir özeleştiri yapma olanağı sağlamıştır. Hatta öyle ki yoksulluk teması Dünya Bankası'nın raporlarının isimlerine bile yansımıştır. Bunlardan bir tanesi 2000/2001 senesinde yayınlanan Yoksulluğua Saldırı çalışmasıdır. O zaman ki Dünya Bankası Başkanı önsözde açıkça yoksullukla mücadelenin önemine değinmiştir. Yoksullukla mücadele konsunun en temel vazife olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü Dünyada yoksulluğun azaltılmasının biricik çıkar yolu olarak neo-liberal küreselleşmeden başka bir vizyona yer verilmiyordu. Dünya Bankası, artan yoksulluktan küreselleşme politikalarını sorumlu tutmak bir yana bu politikalar doğrultusunda gerçekleştirilen reformların "yeterince başarılı olarak yürütülmemesi" nedeniyle yoksulluğu arttığı iddiasını sürdürmektedir. Banka, piyasa dostu reformların bazı yerlerde hızlı ya da yavaş yapılmasını başarısızlığın nedeni olarak görmekte; başarılı uygulamaların

olduğu ülkelerde ekonomik durgunluğun aşıldığını iddia etmektedir(World Bank, 2001:61,62) (Özdek, 2002: 3).

Bu hususu destekleyen bir başka Dünya Bankası metni de 2002 tarihinde yayınlanan "Küreselleşme, Büyüme ve Yoksulluk" adlı rapordur. Bu raporda küresel bütünleşmenin hâlihazırda yoksulluğun azaltılması için önemli bir güç olduğu, öte yandan küreselleşmenin tam olarak bütün ülkelerde uygulanamadığı belirtilmiştir. Raporda, küreselleşmenin doğru uygulanması durumunda yoksulluğu azaltma yönünde bir etkisinin de bulunduğu; çünkü bütünleşmiş olan ekonomilerin büyüme yönünde daha fazla eğilim gösterdiklerinden ve kırsalda düşük verimlilik ve ücret ile çalışanların kentle entegre olarak bu sıkıntılarından kurtulabildiklerinden bahsolunmaktadır. Söz konusu rapor şu şekilde bir sonuca bağlanmaktadır:

• Daha iyi bir yatırım iklimi oluşturmak için politika reformu,

• Sağlık ve eğitimdeki problemlere yönelik kalkınma yardımları,

• Halkın daha ehven yerleşimlere göç ettirilmesi gibi konular bulunmaktadır(World Bank, 2002; 1-2).

Neo-liberalizmin ve yönetişim modelinin bayraktarlığını yapan Dünya Bankası; yerel kitle örgütlerinin geliştirilmesi ve yoksul grupların bu şekilde güçlendirilmesi ile yeniden bölüşüm açısından "toplumsal adalet" sağlanacağını düşünmektedir. Ancak bu bölüşümün alt sınıfın açlık sınırında yaşamalarını sağlayacak bir şekilde düzenlenmesi önlenmelidir. Gerçek bir bölüşüm kalkınma için şarttır.

Küresel Ekonomik beklentiler Raporu'nda; Küresel sorunların olmadığına yönelik bir tutum içerisinde olmuştur. Bu raporda Singh-Dhumale'ın görüşleri olumlu bağlamda kullanılmıştır. Serbestleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığı görüşüne yer verilmiştir. Makroekonomik dalgalanmalarında en az Küresel etkiler kadar sorunlu etkileri olabileceği gösterilmiştir. Finansal serbestleşmenin temelinde tasarrufların verimliliğinin düşük olduğu yerden, yüksek olduğu yere yönelerek ekonomik büyümeyi desteklemesi görüşü hakim olmuştur. Türkiye ekonomisinde, özellikle kuruluş yıllarında yabancı sermayeye kuşkucu şekilde yaklaşılsa da 1990 ve 2002'li yıllardaki dönemlerde yabancı sermaye önemli bir işlev görmüştür. Bu durum Türkiye'de ki iç ve dış güven ile istikrar sayesinde oluşmuştur.

Kalkınma asıl olarak; ortak belirlenen hedeflere uyma, vizyoner bir bakış açısının geliştirilmesi, demokratik ve etkili çevrenin oluşturulmasının sağlanması, akla yönelik bir eğitim sisteminin oluşturulması, akılcı, yapıcı ve eleştirel yapıların oluşturulması ile tam anlamını bulmuş oalcaktır. Buna ulaşmanın yolu da toplumsal bir bütünleşmeden gelmektedir. Dezavantajlı bireylerin korunması bu manada önemlidir. Küreselleşme bağlamındaki Kalkınma hamleleri sonuç odaklı olmalı ve yoksullukla mücadele politikalarını göz ardı etmemelidir. Bireylerin temel hizmetlerden yararlanmasının arkasında durulmalıdır. Gerçekçi hedefler çözümler açısından önemlidir. Çözüm olarak ise; kalkınma hedeflerini gözönüne alarak ülke bütününde politikalar üretilmelidir. Küreselleşme meselesi günümüzde hararetle üzerine eğilinen bir konudur. Aslında küreselleşme ideolojik değil bilakis ekonomik bir meseledir. Ancak farklı şekilde tartışmalarla bu konu saptırılabilecektir. Küreselleşme serbestleşmenin de etkisiyle sermaye yapsının yeni alanlara ulaşması demektir.

Dünya'da bugüne kadar yaşanan krizler Dünya Bankası'nın faaliyetlerinin ve buna bağlı olarakta küreselleşme hareketlerinin sorgulanmasına yol açabilmektedir. Günümüzde dünya'da ki toplam nüfusun yarısına yakını 2$'ın altında bir ücretle yaşamlarını devam ettirmektedir. Yoksul ve zengin ülkeler arasındaki uçurum daha da artmaktadır. Aslında bu bilinçsiz bir süreç değil bilakis bilinçli bir süreç olarakta görülebilir. Çünkü kapitalizm ve bunla koşut olan sömürü olgusunun bu bağlamda küreselleşme ile ilgili girift bir yapı içerisinde olup olmadığıyla ilgili bir tartışma ortadadır. Bu tartışmalara karşılık ülkelerin diyalog içerisinde kalkınma hedeflerini belirlemesi ve uygulaması kalkınma açısından önemlidir ancak bu şekilde küreselleşmenin zararlı etkilerinden korunulmuş olacaktır. 2015-2030 yıllarını kapsayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2000'li yıllarda oluşturulan Binyıllık Kalkınma Hedefleri'nin bazı eksik yanlarını yamamıştır. Zaman içerisinde Dünya Bankası'da bu hedeflerle koşut bir yapıda faaliyetlerini sürdürmüştür.

Mesela Türkiye'nin 2002 yılında Johannesburg Zirvesi'nde sunmuş olduğu Ulusal Rapor 1992 Rio Konferansı'ndan 2002 yılı Rio Konferansına kadar olan kalkınma çabalarının bir özetini göstermekteydi. Bu rapor, ilgili kamu kuruluşları, özel sektörü ve STK'ları içerisine alan katılımcı bir yapıda hazırlanmıştı. 2002 sonrası dönemde de bu hazırlıklar devam etmiştir. İşte bu noktada da Dünya Bankası Türkiye ile Kalkınma Odaklı programlarını uygulamaya koymuş ve yoksullukla etkili şekilde mücadele etmiştir.

Dünya'da ki ülkelerin ve Dünya Bankası gibi kuruluşların yoksulluk alanında göstereceği işbirlikleri çok önemlidir. Mesela 2030 senesine kadar her yerde ve kalıcı yoksulluğu sona erdirmek amacıyla 17 adet hedef uygulamaya konmuştur. Bu hedefler başka bir deyişle Küresel Hedefler olarak görülebilmektedir.

"Dünya Bankası 2030 yılı hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma hedefleri doğrultusunda özellikle altyapı yatırım finansmanı alanında elinden geldiği kadar çeşitli fonlar aracılığıyla yardımcı olmaya çalışmaktadır.(K.D.)"

Türkiye'de özellikle DPT'nin yaptığı beş yıllık kalkınma planları Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele politikalarını kalkınma ve küreselleşme odaklı oluşturması açısından önemlidir. Bu planların amacı ekonomik ve sosyal iyileştirmeyi sağlamaktır. 2011 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın yerine Kalkınma Bakanlığı bu faaliyetlere devam etmiş ve ikili ilişkiler artarak sürmüştür.

Kalkınma ve yoksulluk ilişkisini anlamak bir yönüyle Türkiye ve Dünya Bankası'nın üzerinde çalıştığı Kalkınma Odaklı raporların ve planların incelenmesi ile de olabilecektir. Mesela 2001 ile 2007 yıllarını kapsayan 8. Kalkınma Planı'nın sağlık alanındaki başlıkları incelendiğinde; sağlık sigortalarının ve hayat sigortalarının çeşitlendirilmesi, özel sektör yatırımları ve gönüllü sağlık hizmetlerinin arttırılması, hastanelerin zarara uğramamaya yönelik modern yönetim sistemlerinin oluşturulması gerekliliği ile ilgili adımlar atılırken 2007 ile 2013 yıllarını kapsayan 9. Kalkınma Planı'n da ise sosyal dayanışma ve insanın güçlendirilmesi, sağlık ve sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesi vesilesiyle bu sistemlerdeki üye insan sayısının arttırılması, Hastanelerin alt işletmelerinin niteliklerinin arttırılması ve mali yapı tarafından özerkleştirilmesi, Sağlık Bakanlığı'nın rolünün güçlendirilmesi, özel sektörün yatırımlarının desteklenmesi şeklinde hedefler ortaya konulmuş ve Dünya Bankası ile yapılan ortak projelerde bu hususlar ana temalar halinde öne çıkarılmıştır.

Dünya Bankası tarafından yıllık olarak yayınlanan ve üçüncüsünün 2000 yılında yayınlandığı Dünya Kalkınma Raporları (World Development Reports-WDR), 2002 yılında yayınlanan Küreselleşme, Büyüme ve Yoksulluk(Globalization, Growth and Poverty) Raporu, 2006 Dünya Kalkınma Raporu, İklim Değişikliği ve Kalkınma üzerine

odaklanan 2010 Dünya Kalkınma Raporu, Kapsayıcı Kalkınma Çerçevesi Belgesi gibi çalışmalar Dünya Bankası'nın küreselleşme ve kalkınma ajandasını oluşturmasını sağlayan önemli çalışmalardır.

3.2.6 Dünya Bankası Yoksulluk Göstergeleri ve Ölçümleri

Yoksulluk tanımı literatürde yaygın olarak kullanılan gelire dayalı tanımları ile birlikte sosyal refaha dayalı tanımları da içermektedir. Yoksulluğun ölçüm yöntemi yoksulluğun tanımının nasıl yapıldığına bağlıdır. Dünya Bankası daha çok gelire dayalı bir ölçü yöntemi üzerinde durmaktadır.

GSYİH farklı şekillerde hesaplanabilmektedir. Her bir yöntem farklı bir veriye ulaşılmayı sağlamaktadır. Bu veriler şunlardır: Groningen Üniversitesi Maddison Project, World Bank Dünya Kalkınma Göstergeleri, Pennsylvania Üniversitesi Penn-World Tablosu'dur. Bu ölçüm sistemleri temelde benzer datalara dayanmaktadır. Enflasyon gibi çeşitli etkileri açıklamak ise değişik sonuçların oluşmasına yol açmaktadır. Mesela Gana bir ölçüm sisteminde üçünü en yoksul ülke olabiliyorken başka bir ölçüm sisteminde dördüncü ya da onuncu en yüksek ülke olabilmektedir.

Yoksulluk göstergeleri ve ölçümlerinin zorluğu Dünya Bankası tarafından da her zaman üzerine eğilinen sorunlardan biri olmuştur. Bununla birlikte Dünya Bankası Banka'da ki yetişmiş ve kalifiye insan gücü ile ürettiği yoksulluk ölçüm veri tabanı dünya otoriteleri tarafından dikkatle izlenmektedir. Son dönemlerde Dünya Bankası Küresel Yoksulluk tahminlerini İlk defa %10'nun altına düşürmüş ve 2030'a kadar aşırı yoksulluğu bitirmeyi hedeflemiştir. Son 25 yıldır sürdürülebilir olarak yoksulluğun azaltılması çabaları; dünya'yı 2030 hedeflerine bir adım daha yaklaştıracaktır. Banka güncellediği günlük 1.90 dolarlık uluslararası yoksulluk sınırını satın alma gücü maliyetlerine de adapte etmiş ve kullanmıştır. Bu kullanılan yeni sınır 2012 yılında %12,8'i kapsayan 902 milyon yoksul kişinin, 2015'te %9,6'ya çekilerek 702 milyon kişiye düşürülmesi sağlamıştır. Yoksulluk verileri bazı düşük gelirli ülkelerden gecikmeli olarak gelse de Dünya Bankası yaptığı yıllık toplantılarla ülkelerden gelen verilerin güncel olması için çaba sarfeden bir görüntü içinde olmaktadır.

Azalarak devam eden yoksulluk oranları gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranlarıyla olabilmektedir. Bu büyüme oranları da insanlara yapılan eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik koruma yatırımlarıyla ilgilidir. Bu yatırımlar insanları yoksulluğun pençesine düşmekten korumuştur. Az gelişmiş ülkelerden gelen yavaş ekonomik büyüme rakamları gösteriyor ki yoksullukla mücadele politikalarına sürekli olarak odaklanılması gerekmektedir. Çünkü değişken finansal piyasalar, çatışmalar, yüksek genç işsizlik oranları ve yükselen iklim değişikliği etkisi yoksulluğu arttırıcı bir etki yapabilecek duruma sahiptir.

Fakirlik Sahra Altı Afrika ve Güney Asya Bölgelerinde Yoğun olarak devam etmektedir. Son yıllarda Doğu Asya ve Pasifik, Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'nın %95'i küresel fakirlikle karşı karşıyadır. Gerçi bu üç bölgede yoksulluğun bileşenleri önemli ölçüde değişmiştir. Yoksulluk dünya'nın birçok bölgesinde düşmesine rağmen bazı ülkelerde daha derin ve kemikleşmiş bir yoksulluk sorunu görülebilmektedir. Bu ülkeler özellikle ürün ihracatı yapamayıp aşırı derecede bağımlı durumda olan ülkelerdir. Sahra Altı Afrika'da ise her geçen gün büyüyen ve yoğunlaşan küresel yoksulluk en büyük endişeler arasında yer almaktadır. Bazı Afrika ülkeleri yoksulluğun azaltılmasında önemli başarılar sağlarken geri kalan bölge ise dünya'nın akışını yavaşlatmakta ve kötürüm bir hale getirmektedir. Sahra Altı Afrika ülkelerinde yoksulluk 1990 yılında %56 iken 2015'te ise % 35 olması öngörülmüştür ancak bu düzelme hala yeterli değildir. Hızlı nüfus artışı ilerleme sürecini körleştiren bir başka olumsuz faktör olarak görülebilmektedir. Dünya Bankası'nın Küresel İzleme Raporu'nda da bu veriler açıkça gösterilmektedir. Yapılan küresel ölçümler yoksul ve savunmasız kişilere daha kolay ulaşılması ve onların takip edilmesi açısından en önemli önlemler arasında yer almaktadır. Dünya Bankası küresel hedefleri koyduğunda, ülkelerin ilerleme süreçlerini yaygın ve kullanışlı olan sistemlerle ölçmüş ve bütün fakirlere bölge ayırt etmeksizin aynı şekilde ulaşmaya çalışmıştır. Ama önemli olan ulusal yoksulluk sınırlarının her bir ülke için ayrı ayrı değerlendirilmesi ve ülkelerin kendi yaşam standartlarını yansıtmasıdır. Bu şekilde olursa yaşam standartları yükselecek ve yoksulların mahrumiyetini azaltacak politikalar yapan hükümetler ve politika yapıcılar arasında hedefe ulaşılabilecektir.

Dünya Bankası Grubu, bağlı ülkeler ve partnerleriyle yaptığı yoksulluğun ölçümü ve izlenmesi çalışmalarına aralıksız devam etmektedir. Bu çalışmalar ülkelerin istatistiki kapasitesini arttırmak, veri boşluklarını doldurmak, ham verileri bütünleştirmek, kalkınma

çalışmalarını analiz etmek ve bu yapılan çalışmalarla daha iyiye ulaşma gayesi içerisinde kemikleşmiş yoksulluk yapısı içerisinde olan kişilere ve ailelere ulaşma hedefinde olmuştur.

Dünya Bankası ülkelere tahsis edilecek fonları belirlerken önemli gösterge ve ölçümlerden de yararlanmaktadır. Hangi ülkeye düşük faizli kredi verileceğini, hangi ülkeye daha ucuz aşı verileceğini veya hangi ülkenin kendi kalkınma programını fonlayabileceğine karar verme aşaması geliştirdiği ve uyguladığı ölçüm yöntemleriyle olmaktadır.

Dünya Bankası'nın kullandığı GSYİH ölçüm yöntemi; bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin ülkenin nüfusuna bölünmesidir. Fakat GSYİH dünya'da yaşayan yoksul ülkeler için tam bir ölçüm aracı olamamaktadır. Bu durum ise bu ölçüm sistemiyle ilgili endişeleri arttırmıştır. Zaman değişimlerine göre sepetlerin kıyaslanması oldukça zordur. Mesela zengin bir ülkede eskiden değerli bir ürün olan walkman şimdi artan teknoloji ve değişim nedeniyle bir şey ifade etmeyebilmektedir. Onun yerine daha küçük ve kapsamlı yeni ürünler ortaya çıkmıştır.

GSYİH'da ölçüm zorlukları en fazla Sahra Altı Afrika ülkelerinde olmaktadır. İstatistiklerin yetersizliği nedeniyle veriler tam elde edilememektedir. Afrika ülkelerinin çoğunda, büyük geçim ekonomilerinin boyutları konusunda ve kayıt dışı ekonomik faaliyetleri ölçme noktasında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Kendi gıda ihtiyacı için yiyeceğini yetiştirip yiyen bir üreticinin üretimi hangi şekilde hesaplanacaktır? Mesela; Gana'nın GSYİH'da son dönemlerde büyük bir değişim olmuştur. Bunun sebebi ise yıllardır GSYİH'sını hesaplamayan ülke bir anda hesaplayınca rakamlar çok yüksek çıkmıştır.

Bir yoksul ülkenin GSYİH'sının diğer bir ülkeninkinden daha yüksek olup olmadığından çokta emin olunamayacağı için, hangi ekonomik politikaların büyüme ile sonuçlanacağı konusunda yargılara varmak için de sadece GSYİH kullanılmamalıdır. Nüfus ve Sağlık Anketi gibi ciddi veriler düzenli aralıklarla tespit edilmeli, hatta bu verilerin güçlendirilmesi amacıyla ışık kaynakları ile uydu haritalarının oluşturulması gibi çeşitli ve inovatif teknikler kullanılmalıdır. Böylesi tarzda olan metotlar çok mükemmel olmasa dahi sadece GSYİH'nın kullanıldığı metodlara göre daha kapsayıcı olmakta ve Dünya

Bankası'na gelen sadece GSYİH ölçüm sistemi kullanılıyor iddialarınada bir cevap olmuş olacaktır.

GSYİH'nın ölçüm sistemlerinin geliştirilmesi için kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Dünya Bankası gibi güçlü bir kuruluşun bu alanda yer alması ise dünya açısından önemlidir. Ölçüm sistemlerinin geliştirilmesi yoksul ülkelerin projeksiyonlarını daha net okunmasını sağlayacak ve yoksullukla mücadele poltiikalarını o doğrultuda şekillendirmiş olacaktır. Ancak yoksul ülkelerinde ilgili kuruluşlarla ortak hedefler doğrultusunda verileri takip etmeleri ve istekli bir yapı içerisinde olmaları önem arz etmektedir. Ölçüm sistemlerin kapsamlılığı yoksullara ulaşmadaki etkililiğin belirleyicisi de olacaktır.

İnsani yoksulluk ve gelire dayalı yoksulluk iki önemli kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür yoksulluk barometrelerini yok sayıp sadece gelir yoksulluğunu kullanmak eksik ve hatalı verilere yol açabilecektir. Bu da ülkeleri erin bir problem sarmalıyla karşı karşıya bırakabilecektir.

Dünya Bankası'nın yoksulluk sınırı olarak belirlediği günde 1.95 dolarlık gelir şeklindeki sınır, dünyadaki yoksul sayısını manipüle etmekte ve yoksulların bir "azınlık" olarak gösterilmesine olanak tanımaktadır. Böylelikle, banka dünyanın sadece beşte birinin(1,2 milyar insan) yoksul olduğu gibi bir sonuca ulaşmaktadır. Böylelikle aynı standardı kullanmak suretiyle de dünyada yoksulluğun azaldığı gibi bir iddiada bulunabilmektedir. Böylelikle, Dünya Bankası az gelişmiş ülkelerde yoksulluğun azalma eğiliminde olduğunu belirtmiş olmaktadır (World Bank, 2001,s.21-23).

Dünya Bankası tarafından geliştirilen ADEPT yazılım programı ise yoksulluk analizi verilerini standardize ettiğinden ülkelerarası karşılaştırmalara olanak sağlamaktadır. (ADEPT, Dünya Bankası Kalkınma Araştırma Grubu üyeleri Martin Ravallion, Michael Lokshin ve Zurab Sajaia tarafından geliştirilmiştir. Yazılım hakkında daha fazla bilgi için bkz. http://econ.worldbankorg/programs/povert/adept.)

Türkiye bağlamında Dünya Bankası ve TÜİK gibi iki önemli kuruluşun ortak veri elde etme çalışmaları bulunmaktadır. Bu iki kurum ölçüm metodolojisinin geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapmaktadırlar. Mesela Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile yapılan Sosyal Riskin Azaltılması Projesi'nde bu veriler büyük oranda kullanılmıştır. 2002 yılında yapılan

bu proje ile Hanehalkı Bütçe Anketi oluşturulmuş ve proje güçlendirilmiştir. Bu veriler ışığında bir rapor yayınlanmıştır. 2002 yılında sadece hane bazında bütçe anketine dayalı hesaplamalar Türkiye'nin gündeminde yer alırken 2006 yılı ile birlikte artık gelir ve yaşam şartlarıda da ölçümler sağlanmıştır. Bu manada gelişen bir sürecin olduğu açıkça görülmektedir.

3.2.7 Yoksulluk Bağlamında Dünya Bankası'nın Sosyal Politika Stratejileri

Dünya'da yaşanan gelişim ve değişim süreçleri ile birlikte Sosyal Politika'nın hem tanım hem de uygulamalar açısından önemli değişiklikler yaşadığı görülebilmektedir. Sosyal Politika insanla iç içe olan bir yapıya haiz olması nedeniyle toplumsal alanda yaşanan değişmelere duyarsız kalması olanaksızdır ve bu nedenle toplumun ve insanın çıkarlarını gözetmesi gerekmektedir. Piyasanın küreselleşmesinden dolayı oluşan sorunlar ve etkiler Dünya Bankası'nın oluşturduğu yoksullukla mücadele politikalarına da yansımıştır. Çünkü Dünya Bankası'nın yoksulluk hedefiyle yaptığı strateji ve uygulamalar dünya'da ki diğer çevreler tarafından hassasiyetle takip edilmiş ve kamuoyu tarafından Dünya Bankası'nın yaptığı herhangi bir yanlışlık hissedildiği anda bu süreç sorgulanmaya başlanmıştır.

Dünya Bankası yoksullara yardım eden bir kuruluş hüviyetinde görünmektedir. Ancak ülkelerin kalkınması sadece Dünya Bankası'nın yaptığı yardımların etkisiyle başarıya ulaşamayacaktır. Aynı zamanda ülkelerin refah söylemleriyle özgür iradelerini kullanarak ülkelerine kar getirecek aktivitelerin içerisinde olmaları ve stratejilerini bu yönde oluşturmaları gerekmektedir. Aynı zamanda ülkelerin sermayeyi elde ettikten sonraki etkili kullanım şekilleri de önemlidir. Sermaye'nin ne şekilde kullanılacağı yoksul ülkeler için önemli bir sorundur. Bu ülkeler Dünya Bankası tarzı kuruluşlardan milyarlarca dolarlık sermayeyi alsalar dahi yapıcı bir ilerleme sürecinin içerisinde olamamaktadırlar. İşte burada ülkelerin istek ve iradeleri devreye girmektedir. Güçlü sosyal politika stratejilerinin uygulanması birçok ülkede yaşanan fakirlik sarmalına da bir çözüm olabilecektir. Dünya Bankası yoksul ülkelere kaynak aktarımı sağlarken aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejik politikalar oluşturmakta ve bu bakış açısını yardım yapılan ülkeye aşılamaktadır. Bu know-how aşılaması önemlidir çünkü bilgi aktarımı doğru kullanıldığı takdirde sürdürülebilir gelişmenin önünü açacaktır. Bu süreç iyi niyetli olarak yapılmasına rağmen bazı çevreler tarafından yoksullukla mücadelede etkisiz bir yöntem

olarak görülmektedir. Yapılan politikaların yardım alan ülkelerin arzularından çok Dünya Bankası'nın kendi planladığı politikaların uygulanmaya çalışıldığı söylenmektedir. Dünya Bankası'nın verdiği bu yardımlar dünya kalkınma politikalarında bir etki sağlayabiliyor mu işte bu büyük bir tartışma konusudur. Dünya Bankası ise ekonomik kalkınma ve yoksullukla mücadele için hükümet politikalarının öneminden sürekli bahsetmekte ve bu doğrultuda politikalar oluşturmaya gayret göstermektedir. Dünya Bankası'nın ilgili ülkenin kamu yararını ve devletin çıkarlarını ön planda tutarak adımlar atması Banka'ya gelen eleştirileri de azaltacaktır.

2030 yılı stratejileri Dünya Bankası ve ülkeler açısından önemlidir. Banka'nın ilk hedefi aşırı yoksulluğu bu jenerasyonla beraber bitirmek, 2030 yılı ile birlikte ise küresel yoksulluk oranını yüzde %3 veya altına çekmek olmuştur. Çünkü küçük bir orandaki geçici yoksulluk oranı hala ısrarlı olarak devam etmektedir. Bu hedef mümkün ancak zorludur ve bu hedefe ulaşmak için sadece ticaret hacmi yeterli olmayacaktır. Kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme teşvik edilmeli, daha fazla ve daha iyi iş olanakları sağlanmalı, etkili sosyal güvenlik programları şoklara karşı dayanıksız olanlar için geliştirilmelidir. Ekonomik büyüme önemli olmakla birlikte büyümenin kalitesi de çok önemlidir. İkinci hedef ise, paylaşılan refah her bir ülkede teşvik edilmeli, her bir ülkedeki en alt kesimdeki gelir dağılımının %40'lık kısmın gelir dağılımı ölçümlendirilmeli, geniş olarak her bir ülkenin en düşük varlıklı kesimine spesifik olarak odaklanılmalıdır. İnsanları nesilden nesile eşitsizlik durumunda bırakan nedenlerin üzerine vurgu yapılmalı ve bu yönde mücadele edilmelidir.

Yoksulluğu bitirmek için herhangi bir sihirli değnek bulunmamaktadır. Stratejiler yoksul kesimlere çözüm olabilecek şekilde ülkesel olarak uygun hale getirilmelidir. Güncel veri ve analizler kullanılarak insanların ihtiyaçları doğrultusunda stratetejiler belirlenmelidir. Fakirliği azaltmak için ülkeler aşağıdaki üç konuya önem vermeleri gerekmektedir.

*Emek yoğun kapsayıcı büyüme

*Özellikle kendi kontrolleri dışında nedenlerden dolayı temel hizmetlere ulaşamayan insanlara yatırım yapılmalı

*Fakirler ile iklim felaketlerinden, gıda fiyatlarından ve ekonomik krizlerden etkilenen savunmasız insanlar garanti altına alınmalıdır.

1947 Türkiye'nin Bankaya katıldığı tarihtir. O günden bu yana Dünya Bankası Türkiye ile olan ilişkilerinde sonuç odaklı bir yapının oluşmasına yönelik adımlar atmaya gayret göstermiştir. Krediler ve teknik destekler gibi alanlarda Türkiye'ye destek vermeye devam etmektedir. Türkiye'nin Kalkınma hedefleriye ilişkili adımlar atmaktadır. Stratjik İşbirliği sosyal politika odaklı olarak sürdürülmektedir. Yoksullukla Mücadele bağlamında Yenilenebilir Enerji Kaynakları, iklim değişklikleri, yerel yönetimler, özel sektörün güçlendirilmesi, kamu finansla sistemlerinin ilerletilmesi, beşeri sermaye gibi alanlar öncelikli hale gelmiştir. Dünya Bankası stratejik adımlarda WB Kuruluş antlaşmasının 1. Maddesi konusunda hassastır. Türkiye'de bu Banka'nın bu hassaiyetine olumlu olarak karşılık vermiş ve bu yönde adımlar atmıştır. Bunlar; serbestlik, çoğulculuk, çok partili politik sistem gibi temalardır. Türkiye kurumsal sistem balansını sağlayarak, asker – sivil ilişkisini demokratik bir düzleme getirerek ve azınlıklar meselesine çözümler getirerek iç reformlarda büyük adımlar atmıştır. Bu adımlar AB müzakere süreciyle de eşdeğer gitmektedir. Banka ile Türkiye'nin yaptığı stratejik projeler 2002 süreci ile birlikte artarak devam etmiştir. Mesela 2009 senesinde IBRD Türkiye'de açılmıştır. Yatırım değeri milyonlarca Euro'yu içeren farklı projeler yapılmıştır. Bu projeler çoğunlukla özel sektör yatırımlarını kapsamıştır. KOBİ'lere ve bu bağlamda yoksulluğa dayalı projeler gerçekleştirilmiştir. Bu projelerin Türkiye ekonomisine ve büyüme katkıları da büyük olmaktadır. Reformların stratejik yönde ilerlemesi gerekmektedir. Global krizlerdeki belirsizliğe karşı Türkiye yoksulluğa karşı stratejik bir bakış açısı geliştirmiştir. Özel sektörün güçlendirilmesi, enerji ticaretinin ve verimliliğinin arttırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına ulaşımın sağlanması gibi konular öne çıkarılmış, kalkınma ile büyüme bu çerçevede geliştirilmiştir. Ancak Türkiye'nin bu noktada Küreselleşme'nin dayatmalarına karşı stratejik çerçeveler belirlemesi önemlidir. Dünya'da ki çeşitli çevreler tarafından Dünya Bankası'na yöneltilen Banka'nın Sosyal Politika çizgisini kaybettiği algısını dikkatli bir şekilde okumalı ve net açılımlar yapmalıdır. Hakeza Dünya Bankası'nın da attığı adımların net olması yoksullukla mücadele sürecini hızlandıracaktır.

Türkiye'de ki stratejik reformlar ilerlese de hala atılması gereken çok adım vardır. EBRD finansmanının alınması noktasında bazı stratejik zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar;

Özel sektörün teşvik edilmesindeki zorluklar, etkililiğin arttırılmasındaki zorluklar, talep baskısındaki zorluklar, az gelişmiş bölgelerdeki KOBİ'lere ulaşmadaki zorluklar, kurumsal standartlardaki zorluklar, az gelişmiş bölgelerdeki altyapıya erişimdeki zorluklar, bazı yerel yönetimlerim verimsiz olmaları, Kamu ve Özel Sektör işbirliklerinin az olması, mali piyaslardaki dalgalanmalardan kaynaklanan sorunlar, uzun vadeli sistemlerdeki istikrarın azalmasına bağlı olan sorunlar üzerinde çalışmalar yapılması yaşanan zorlukların giderilmesi açısından önemlidir.

2002 yılından itibaren Dünya Bankası'nın ısrarla yapılmasını istediği Nakit Para Transferi ve Sosyal Yardımların Kalıcılaştırılması meselesi önemli bir adımdır. Sağlıkta Dönüşüm bir başka atılan adım olmuştur. Tam istihdam hedeflenmiş ve bunun koşullarının oluşturulması için çaba sarfedilmiştir. Sosyal Politika bir şemsiyedir. Beşer odaklı birçok yaklaşımı ve stratejiyi içermesi gerekmektedir.

Türkiye'de genel olarak aşırı yoksul sayısı azdır. Özellikle doğu bölgelerinde ve metropol tarzı şehirlerdeki göçmenler arasında fakirlik önemli bir sorundur. Banka genelde tıp hizmetlerinin kalitesinin arttırılmasına, eğitim olanaklarının genişletilmesine ve yoksul ailelerin maddi olarak ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik alanlarda planlar yapmaktadır. Türkiye deprem gibi birçok doğal afete açık bir ülkedir. Bu noktada yaşanan afetlere yönelik uyarı sistemleri ile yönetim kapasitelerinin arttırılmasına yönelik destek stratejileri Banka tarafından oluşturulmuştur. Dünya Bankası küreselleşme, devlet ve toplum odağını sağlam bir düzleme oturtabilirse uzun dönemli stratejileri oluşturabilecek ve Türkiye bağlamında yoksulluğun azalmasına katkı sunmuş olacaktır.

Dünya'da yaşanan olumsuz gelişmeler neticesinde özellikle gelişmekte olan ülkeler açık vermeye başlamışlardır. Dünya Bankası'da bu noktada yapısal uyum programlarını gündeme getirmiş ve ülke stratejilerinin ve reformlarının bu doğrultuda oluşturulması için çaba göstermiştir. Ancak Yapısal Uyum Programlarının az gelire sahip olan kesimde yapabileceği tahribatlar engellenmelidir. Yapılan reformlar mantıklı bir şekilde gerekçelendirilmeli ve sağlam adımlar atılmalıdır.

Dünya Bankası, yapısal uyum programı çerçevesinde ekonomik reform ve makroekonomik denge politikalarından taviz vermezken, bu politikaların yoksullar üzerindeki olumsuz

etkilerini azaltmak için zarar görmesi muhtemel kesimlere güvenlik ağları ile koruma oluşturulması, kamu harcamalarından temel sosyal hizmetlere daha çok kaynak aktarılması ve yoksullara yönelik sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması gibi önlemler alınarak yoksulluğun şiddetinin ve görünürlüğünün azaltılabileceğini öngörmektedir. Bu program çerçevesinde özellikle eğitim, sağlık ve aile planlamasına ağırlık verildiği görülmektedir. Özellikle burada, kadınların eğitimine ağırlık verildiği açıktır(Uzun, 2003:160). Dünya Bankası gibi uluslar arası finans çevrelerine bağlı olan kuruluşlar verdikleri borçlar ve bu borçların faizlerini tahsil etmek amacıyla arzın kendi talebini yaratmaya odaklı bir strateji içerisinde olmaya çalışmıştır. Banka Türkiye gibi ülkelerden reform yapmalarını istemiş ve bu reformlara destekler vermeye çalışmıştır. Bu doğrultuda Türkiye ve onun gibi diğer gelişmekte olan ülkeler yapısal reform süreçlerinin içerisinde olmuş ve sosyal ilerlemeler önemli ölçüde sağlanmıştır. Yapısal uyum programları yoksulluğu azaltacak ve refahı arttıracaktır. İşte bu düşünce Dünya bankası için temel bir görüş olmuştur. Bu programların olumsuz sonuçlara yol açma ihtimali farklı destek programlarıyla giderilmesi amaçlanmaktadır. Dünya Bankası yoksullukla mücadeledeki iddiali tavrını sürdürdüğü görülebilmektedir.

Dünya Bankası örgütlenmiş iş gücüne ve Avrupa korporatist sosyal güvenlik yapısına karşı, en yoksula sosyal politika yaklaşımını benimsemiştir(Deacon, Hulse, Stubbs, 1997:69). Banka tarafından yoksulluğu en çok yaşayanlar için kullanılmak üzere borç verilmesine karar verilmiştir. Artık yoksullukla mücadele konusunda ciddi mücadele vermeyen ülkelere borç verilmemesi kararlaştırılmıştı. Bununla birlikte, kamu kuruluşlarının kapatılması, devalüasyonlar gibi yoksulluğu çoğaltan durumlardan vazgeçilmemiştir. Dünya Bankası yetkilileri, makroekonomik tercihler sayesinde yoksulluğun azalacağı görüşünde ısrar ettiler. Yoksulluğa karşı önlemler, uyum programlarından sapmaya neden olmadığı gibi, yoksulların da meta ekonomisine katılmasına olanak vererek bu politikaları güçlendirmiştir(şahin, 2005:24).

Dünya Bankası, yoksulların ve diğer dezavantajlı grupların(özürlüler, yaşlılar vb.) toplumsal hayata katılımını, risk yönetimi çerçevesinde düşünmektedir. Bu risk yönetiminde özellikle sivil toplum kuruluşu fonlarına vurgu yapılmaktadır. Böylece devletlerin riskleri kapama, sosyal politika uygulamalarını evrenselleştirme ve ekonomiyi düzenleme sorumluluklarından çok, bireyin küreselleşmenin derinleştirdiği risklere ve

belirsizliklere karşı kendisini güvence altına almasına vurgu yapılmaktadır(Deacon, 2006:114). Bu strateji, sosyal devletin rolünü ve etkinliğini büyük oranda azaltmaya hizmet eden bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin 2000'li yıllardaki Seçim Beyannamelerinde ve Yeni Anayasa çalışmalarında sosyal politikanın içeriği açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu yapılan adımlar, Dünya Bankası tarafından oluşturulan politika önerileriyle de uyumluydu: Küreselleşme ile birlikte eğitim ve sağlıkta özel kesimin güçlendirilmesi ve ihtiyacı olan kişilere sosyal yardımlar karşılıklı adımlar çerçvesinde devam ettirilmiştir. Küresel düzenle bütünleşme hedefi, sürdürülmektedir. 2002'li yıllar ile birlikte Türkiye'de ki Sosyal Poltika atılımları küresel bağlamla girift bir yapı içerisinde olmuştur. Yoksulluğu Azaltma Strateji Belgesi gibi Dünya Bankası raporları ülkeler üzerinde uygulanan bir baskı unsuru olmamalıdır. Uyumun sağlanması Dünya Bankası ve Türkiye'nin çalışmalarındaki karşılık istek ve verimlilik ile doğru orantılı olarak devam edecektir.

3.2.9 Dünya Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki Tecrübeleri

Dünya Bankası'nın misyonu Washington'da ki genel merkezin duvarlarında da açık bir şekilde görülmektedir: "Hayalimiz yoksulluğun olmadığı bir dünyadır." Bu misyon 189 bağlı ülkede analitik ve operasyonel faaliyetlerin temel yapısını oluşturmaktadır. Bu misyon aynı zamanda nesiller boyu aşırı yoksulluğun sonlandırılması hedeflerinin desteklenmesine ve paylaşılan refahın global boyutta sürdürülebilir olarak katkıda bulunmasına da temel teşkil etmektedir. Finansman ve bilgi kaynağı dendiğinde en büyük kuruluşlardan bir tanesi Dünya bankası olarak akla gelmektedir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere mali ve teknik destekler bu doğrultuda önemli bir yer tutmaktadır. Dünya Bankasının ülkeler yaptığı danışmanlık alanındaki tecrübesi ise uzun yıllara dayalı kalkınma deneyimi, analizi ve araştırmasından kaynaklanmaktadır. Aslında Dünya Bankası, kalkınma ekonomisi, yoksulluk araştırması, ticaret, küreselleşme ve çevre alanlarındaki araştırmalarda dünyanın en büyük araştırma merkezlerinden birisi olmuştur.

Dünya Bankası'nın yıllar içerisinde yaşadığı dersler ve buna bağlı olarak edindiği tecrübeler çeşitli alt başlıkların bir araya getirilmesi ile oluşmuştur. Yoksulluk Verileri, Analitik Yoksulluk Çalışmaları, Dünya Bankası Ülke Stratejileri Formulasyonu ve

Uygulamaları ve Geribildirim Döngüsü ile bu süreç sistematize edilmiş ve standartlaştırılmıştır. Bu bakımdan burada önemli bir süreç döngüsünden bahsedilebilir. Dünya Bankası'nın yoksulluk verilerindeki kalitesi ve ulaşılabilirlik eğer yeterli derecede olmazsa bu kritik süreç sarmal bir problem haline gelebilir.

Dünya Bankası çok uluslu bir banka olması dolayısıyla bir çok farklı ülke ile çalışma imkanı bulmakta ve bu geri dönüşümlerin efektif olanlarını ilgili ülkelere adapte emektedir. Dünya Bankası her nekadar hükümetlerin ulaşmak istedikleri yapısal değişikliklere fon sağlamaya yönelik olarak çalışan bir kuruluş olarak gözükse de oluşturduğu Bağımsız Değerlendirme Grubu ile Türkiye'ye kendi tecrübelerinin bir öneri ve yol gösterici olarak ulaşmasını sağlamıştır. Banka Türkiye'de ki reformların tasarlanmasında ışık tutmuştur. Çünkü Türkiye'de yaşanan 2001 krizi sonrası ekonominin yeniden şekillendirilmesiyle ilgili çeşitli stratejiler ve taslaklar üretilmeye ihtiyaç bulunmaktaydı. Mesela 2004-2005 yılında yapılan ve Banka'nın tecrübelerinin yoğun olarak hissedildiği 1 milyar $ bütçeli "Programlı Finans ve Kamu Sektörü Uyum Kredisi" bunlardan yalnızca biriydi. Bu program ile Finans ve Kamu Sektörü'nün yeniden güven tazelemesi programın nekadar önemli olduğunu göstermekteydi. Türkiye yoğun bir şekilde ekonomi yönetimi deneyimine Dünya Bankası programları üzerinden tanık olmuştur. Ancak burada hükümetin güven veren yapısı da önemli bir rol oynamıştır. Dünya Bankası'nın dolaylı bağlayıcılık ilkesi ışığında ilgili ülke hakkında rapor verme hususiyeti bulunmaktadır. Reformların ülke tarafından tam anlamıyla uygulanamaması durumunda ise hukuki bir bağlayıcılığı genel olarak bulunmamakta ancak Banka gerekli gördüğü yerlerde kredi dilimlerini serbest bırakmama ya da dondurma gibi yaptırımlarda bulunabilmektedir. Aslında Banka'nın bu görüşü reformların taahhüt edildiği şekilde ülke tarafından yapılması açısından önemlidir.

Dünya Bankası'nın bugüne kadar ki başarılı çalışmaları ve tecrübeleri sayesinde yoksullukla mücadelede dünya'da da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Mesela Banka 2015 yılında ulaşılması gereken 1990 yılındaki fakirlik oranlarının yarıya düşürülmesi hedefini 2010 yılında gerçekleştirerek önemli bir başarıya imza atmıştır.

Dünya Bankası'nın son hesaplamalarına göre, 2012 yılında, dünya popülasyonunun %12,7'si 1.90 $ veya altında yaşamaktadır. Bu oranlar 1990 yılında %37 ve 1981 yılında

%44 civarındaydı. Bu demektir ki, 2012 yılında, 896 milyon insan 1.90 $ ve aşağısında yaşarken bu oranlar 1990 yılında 1.95 milyar kişi ve 1981 yılında 1.99 milyar kişiydi. Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan 2.1 milyardan fazla insan ise 2012 yılında günde 3.10 $'ın altında yaşarken 1990 yılında 2.9 milyar insan bu oranın altında yaşamaktaydı. 1990 yılında bu oranın altında yaşayan insanlar %66 olurken 2012 yılında bu oranın altında yaşayan insanlar %35'e düşmüştür. 3. 10 $'ların altında yaşayan kişi sayısının toplam nüfus içindeki payı düşmesine rağmen hala çok sayıda insan az şeye sahip olarak yaşamak zorunda kalmıştır. Bunun da ötesinde, yoksulluk oranları bütün bölgelerde düşerken, ilerleme oranları ise inişli çıkışlıdır. Doğu Asya aşırı yoksulluk oranlarında çarpıcı bir şekilde azalma yönünde gelişme gösterdi. 1981 yılında %80 olan yoksulluk oranları 2012 yılında %7,2'ye kadar geriledi. Güney Asya'da aşırı yoksulluk içerisinde yaşayan nüfusun oranı 1981 yılında %58 iken 2012 yılında %18.7'dir. Sahraaltı Afrika ülkelerindeki aşırı yoksulluk ise 2012 yılında %42.6 seviyesinde kalmıştır. Çin ise tek başına aşırı yoksulluğu azaltma noktasında son otuz yıldır önemli bir gelişme göstermiştir. 1981 yılı ile 2011 yılları arasında 753 milyon insan 1.90 $'ın üstündeki sınıra yükselmişlerdir. Aynı zaman aralığında, gelişmekte olan ülkelerde ise 1.1 milyar insanın yoksulluk oranlarında iyileşmeler görülmüştür. 2012 yılında, % 77,8'den fazla aşırı yoksul kesim Güney Asya'da yaşarken 309 Milyon, Sahraaltı Afrika ülkelerinde ise 388,7 milyon idi. Bununla birlikte 147 milyon insan ise Doğu Asya'da ve Pasifik ülkelerinde yaşamaktaydı. Latin Amerika, Karayipler ve Doğu Avrupa, Orta Asya ülkelerinde 44 milyon civarında insan aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır. ("Poverty Overview," World Bank, Erişim: 01.05.2016, http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview). Yoksulluk konusundaki çalışmalar ciddi manada devam etmeli çünkü hala birçok problem sarmal bir haldedir. Kırılganlığa açık çevrelerde yaşayan kesime ulaşmak yoksulların dışlanma riski dolayısıyla çok zordur. İyi okullara, sağlık bakım ünitelerine, elektriğe, temiz suya ve diğer kritik servislere ulaşmanın sosyo-ekonomik durum, cinsiyet, etnik yapı ve coğrafi bölgelere göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Ekonomik şoklar, gıda güvensizliği ve küresel ısınma bu insanların zorlukla kazandıklarını yok etmiş ve tekrar yoksul olmalarının önünü açmıştır. Bu sorunların üstesinden gelmek için ortaya çıkarılacak olan çözüm yollarının bulunması Banka'nın 2030 yılı hedeflerine katkı sunacağı açıktır.

Yoksulluk küresel bir sorundur. Sala-i-Martin (2006) tarafından yapılan deneye dayalı bir araştırmaya göre, genel olarak dünya çapında yoksullukta bir azalma olmuştur. Fakat bu

durum, dünyadaki farklı bölgelerin eşit olmayan performansını gizlemektedir. En büyük başarı Doğu ve Güney Asya'da elde edilmiştir. Diğer taraftan, Afrika, ters yönde bir ilerleme kaydetmiştir. Afrika kıtasında ekonomik büyüme performansındaki düşüklük nedeniyle, yoksulluk oranları ve yoksul kişi sayısı son 30 yılda önemli ölçüde artmıştır. Artık genel kanı şudur ki, 30 yıl önce yoksulluk bir Asya sorunu iken (dünya yoksullarının yaklaşık %80"i Doğu ve Güney Asya'da yaşamaktaydı), günümüzde yoksulluk esas olarak bir Afrika kıtası problemidir (günümüzde yoksulların yaklaşık %75'i Afrika'da yaşarken, sadece %19'u Asya'da yaşamaktadır).

Dünya Bankası'nın yaptığı sosyal yardımlarda bir sistem arayışı içerisinde olunmalıdır. Bu noktada entegre bir kayıt sistemi kurulmalıdır. Mesela Dünya Bankası ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında yapılan projelere bakıldığında bu noktaya dikkat edildiği görülmektedir. Yani Dünya Bankası ülkelere vereceği kaynakları nerelere aktaracağını detaylı bir şekilde analiz etmelidir. Böylece Banka aynı noktalara mükerrer kaynak dağıtmamış olacaktır. Dünya Bankasına bağlı donör ülkelere arasında yapılması gereken uyum Paris Deklarasyonu'nda açık bir şekilde belirtilmiştir. Şeffaf ve kolektif bir yapı oluşturulmalıdır. Cehalet hipotezine karşı kurumları ve kişileri bilgilendirirsek uluslar arası alanda kabul edilen dağıtım mekanizma sistemleri tam anlamıyla uygulanacak ve refaha katkı sağlanmış olacaktır.

Paris Deklarasyonunda özellikle Harmonizasyon diye bir kavram var. Uluslararası kuruluşların yaptıkları ile ülkelerin yaptıkları yardımların bir şekilde sektörel anlamda ya da coğrafi anlamda kesişmesini engellemek istiyorlar. Türkiye'de yapılan yardımlarda aynı yere birden fazla yardım yapıldığında etkinliğin azalacağını düşünüyorlar.(K.D.).

Etkili yoksulluk politikaları uluslararası bir ortak aklın oluşturulması ile olabilecektir. Dünya Bankası gibi uluslar arası kuruluşlar yoksulluğu arttıran nedenleri genel olarak düşük büyüme, kötü ekonomik politikalar ve kurumlara bağladığı için ilgili ülkelere bu doğrultuda çeşitli reform listeleri yapmaktadırlar. Ancak bu noktada Dünya Bankası yoksul ülkelere kendi oluşturduğu politikaları ve kurumları benimsetmekte başarılı olamayabilmektedir. Kötü politikaların ve kurumların neden böyle olduklarıyla ilgili sistemsel bir çözüm tam anlamıyla bulunamamaktadır. G 20 gibi uluslar arası oluşumlar yoksulluğun kurumsal nedenlerini ele alabilme potansiyelleri açısından önemlidir. Artık yoksulluğu yanlış algılayan ritüellere son verilmeli ve harekete geçilmelidir. Ancak bu şekilde efektif dağıtım mekanizmaları vuku bulacaktır.

"Uluslararası kuruluşların kendi içerisinde koordine olup nereye hangi yardım yapılacağını bir araya gelip karar vermeleri gerekmektedir. Bu da örtüşmeyi engeller. Özellikle G20 kapsamında yavaş yavaş yapılmaya başlanmıştır.(K.D.)."

Ülkeler politikalarını uygulama aşamasında etkililik analizini yapmalı ve yol haritasını bu doğrultuda çizmelidir. Yapılan dış yardımlar önemlidir. Ancak bugün yoksulluğu devam eden birçok Afrika, Asya veya Ortadoğu ülkesinin neden yoksul olduğu sömürücü kurumlarından kaynaklandığı unutulmamalıdır. Eğer bu noktaya dikkat edilmez ise yapılan yardım nekadar büyük olursa olsun sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma sağlanamayacaktır. Kollektif akıl oluşturulması önemli ancak bu aklın somut planlarla işlevsel hale hetirilmesi daha önemlidir.

"Ülkelerin sinerji içerisinde birbirlerini destekleyici faaliyette olmaları çok önemlidir. Bir banka eğer bir ülkeye yeterince destek olamıyorsa başka bankalarla ortaklaşa iş yaparak bu bankalarla açığını da kapatmaktadır(K.D.)."

Dünya Bankası'nın bugüne kadar ki tecrübeleri gösteriyor ki; Dünya Bankası küresel dalgalanmanın yaşandığı ortamlarda krize götüren problemlerin niteliği ve boyutlarını doğru anlamaya çalışmalıdır. Ancak bu yapılırken Banka'nın politikaları ABD'nin güdümünden uzak tutulmalı ve bağımsız politikalar oluşturulmalıdır. Bağımsız kuruluşlarla çalışılması önemlidir. Demokratik hamlelerin Banka düzeyinde oluşturulması kurumsal güvenilirliğe olumlu olarak katkı sağlayacaktır.

Özellikle Türkiye ekonomisindeki kırılganlıkların giderilmesini sağlayan yapısal uyum programları ve reformlar yoksullukla mücadelede itici bir güç olmuş ve 2002 sürecinin yapılandırılmasında ve zorlukların aşılmasında önemli bir yer tutmuştur. Bu noktada hem Türkiye hem de Dünya Bankası gelecekte olabilecek ekonomik kırılganlıklara ve krizlere karşı büyük bir tecrübe kazanmıştır. Dünya Bankası'nın yapısal uyum programlarının yoksulluk üzerindeki etkilerini ölçmek ise zor ve karmaşık bir konudur.

Dünya Bankası ve Türkiye arasında yapılan politikaların uzun süreli ve efektif olması 2002 yılına kadar yaşanan kriz tecrübeleridir. Çünkü Türkiye 2002 süreci ile ülkede yapıcı düzenlemeleri sağlamış ve krizin etkilerinin sınırlı kalmasına dikkat etmiştir. Bu da uluslar arası kuruluşlarla olan ilişkilerinin gelişmesini perçinlemiştir.

Dünya Bankası ve Türkiye deneyimi gösteriyor ki, krize yol açan problemlerin niteliği doğru teşhis edilmelidir. Tüm güncel ve yapısal problemlerin çözümüne yönelik kapsamlı bir yaklaşım ivedilikle uygulanmalıdır. Tabi bu tecrübeler yaşanırken dış çevreler tarafından çeşitli görüşler ve eleştirilerde yoğun olarak Banka'ya gelmektedir. Ancak bu eleştiri ve görüşlerde Banka'nın iç muhasebesi yapmasına sebep olmakta ve tecrübelerini arttırma olanağı sağlamaktadır. Yani banka bir yandan olumlu deneyimler yaşarken bir yandan da olumsuz deneyimler yaşayabilmektedir.

Dünya Bankası, kuruluşundan bu yana yoğun eleştirilerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu konuda bazı kesimler bu kuruluşları emperyalist sömürü mekanizmasının bir parçası olarak görmekte ve bu nedenle kapatılması gereken kuruluşlar olarak değerlendirmektedirler(Gilbert vd., 1999: F599). Yoksullukla mücadelede temel kurum Dünya Bankası'dır. Bu nedenle Dünya Bankası'na yöneltilen etkililik ile ilgili gelen eleştiriler büyük ölçüde Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele politikalarına yapılan eleştirileri oluşturmaktadır. Bu eleştirilerin başında, az gelişmiş ülkelerin Dünya Bankası'nda (bu durum IMF, WTO gibi kuruluşlar için de geçerlidir) yeterli söz hakkına sahip olmadığı gelmektedir. Başka bir ifadeyle "bu kuruluşlar hizmet ettikleri ulusların temsilcisi değillerdir" (Stiglitz, 2003: 479). Banka'nın üye ülkelerinin oy gücü Amerika Birleşik Devlet'lerinin fazlaca Banka'nın politikalarına hakim olmasına sebep olmuştur. Şeffaflık ve demokratik yönetim anlayışı için bazı ek izleme sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir. Dünya Bankası ayırdığı kaynakları kullandırdığı ülkelerin kendi iç ve dış faktörlerine göre seçici olarak incelenmesi ve uygulamaya dönük olması çok önemlidir. Yanlış şekilde ayrılan kaynaklar ülkeye pozitif katkıı yerine negatif katkıda sağlayabilmektedir. Stiglitz (2002) gibi iktisatçıların da ifade ettiği şekilde, şartlılık ilkesi yerine "seçiciliğe" dayalı bir kredi politikası hem ekonomik büyüme, hem de yoksulluğu azaltma konusunda daha etkili olabilecektir. Dünya Bankası borç verirken objektif kriterleri göz önünde bulundurmalı ve kredi politikalarını çok taraflı olarak dizayn etmelidir. Herhangi bir projeye destek vermeden önce, projenin içsel ve dışsal tutarlılığından emin olmak için Dünya Bankası, "projenin arkasında açık ve iyi anlaşılır bir teori olup olmadığı ile çeşitli değerlendirmelere konu olup olmadığını" araştırmalıdır(Banerjee ve He, 2003: 43). Dünya Bankası gibi kuruluşlar tarafından gelişmekte olan ülkelere yapılan yardımlar bu ülkelerde yoksulluğun azaltılması açısından tabi ki önemli ve etkilidir. Ancak bunlar, borç niteliği dolayısıyla belli bir süre sonra geri ödeneceği ve azalan verimlere tabi olduğu için çok dikkatli şekilde verilmeli, bu kaynakları verimli ya da yoksulluğun azaltılması amacıyla kullanmayan

ülkelere yönlendirmekten kaçınılmalıdır. Ayrıca dış yardım, gelişmekte olan ülkelerde iyi politikaların uygulandığı zamanlarda büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olmaktadır(Burnside ve Dollar, 2000: 864). Dünya Bankası ilgili ülke ile tecrübe paylaşımı yaparken ülkelerin kendi kalkınma stratejilerini de göz ardı etmemelidir. Bu manada WB ilgili ülkenin bağımsız ve şeffaf olan yerel güçlerine de danışmalıdır. Diyaloğun geliştirarttıracaktır. Yatırımlar için sağlanan yardımların yoksulluğu azaltmadığı, teknoloji açığını kapatamadığı, eğitim ve beşeri sermaye birikimi için sağlanan kaynakların büyüme ve yoksullukla mücadelede istenilen sonuçlara ulaştıramadığı birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir. Banka'nın politikaları uyguladığı birçok ülkede yoksulluk önemli boyutlara ulaşmış, yolsuzluklar yaygınlaşmış, sosyal düzenin adaletsizliği, karşısında bireysel ve örgütlü şiddet tırmanmış, ülkeler bölüşüm kriziyle burun buruna gelmişlerdir. Bu politikaların yaygın olarak kullanıldığı Latin Amerika, Arjantin, Meksika, Brezilya, Venezuela, Ekvator gibi ülkelerde sosyal ve siyasal gerilimler ve tepkiler önemli boyutlara ulaşmıştır. Örneğin Arjantin'de 1989 yılının ilk beş ayında yıllık ortalama ücret artısı % 200 dolaylarında seyrederken, ekmekte % 554, süt % 441 ve peynirde % 10000 oranında artış gözlenmesi kitlesel tepkilere yol açmıştır(Senses, a.g.e., s. 54.). Dünya Bankası'nın uyguladığı neoliberal politikalara birçok ülkeden tepkiler olmuştur. Tepki gösterenlerin talepleri arasında insan hakları, sosyal adalet, demokrasi, iş, eğitim, sağlık, toprak mülkiyeti, konut gibi alanlarda istekler bulunmaktaydı. Arjantin'de derin bir resesyon, düşen reel ücretler ve yüksek boyutlara varan işsizlik karsısında 2000 yılında hükümetin işgücü piyasaları ve sosyal güvenlik alanında yaptığı yasal düzenlemeler protesto ve grevlere yol açmıştır. Ayrıca bu sosyal tepkiler üzerine Cezayir, Mısır, Fas, Sri Lanka ve Tunus'ta yapısal uyum programları, karşılaştıkları sert siyasal muhalefet sonucunda sekteye uğramıştır(Şenses, a.g.e., s. 55.). Eğer Dünya Bankası gelen eleştirileri tam anlamıyla değerlendiremezse bugüne kadar yaşadığı olumlu tecrübeleri de yok etmiş olabilecektir. Çünkü iyi yönetilemeyen bir sistem daha acımasız bir hale gelebilecektir.

Bunların yanında Yoksullukla mücadelede ilerleme ortaya konulamamasında tüm sorumluluğu Dünya Bankası'na yüklemek yanlış ve yanlı bir görüştür. Çünkü bu kurumlardan reform amacıyla sağlanan kaynaklar yerel hükümetler tarafından çoğu zaman amacına uygun kullanılmamaktadır. Zaten bu noktada yaşanan tecrübeler bazı acı gerçekleri göstermektedir.

Günümüz dünyasında önemli bir sorun haline gelen küresel yoksulluğun azaltılabilmesi için Dünya Bankası'nın bazı rollerinin değişmesi ve daha geniş bir sorumluluk üstlenmesi

gerektiği söylenebilir. Artık yoksulluğu azaltmak, kalkınma önceliklerinde gittikçe artan bir öneme sahiptir. Ülkeleri büyüme ve kalkınma hedefleri doğrultusunda daha fazla teşvik edebilmesi için Dünya Bankası'nın daha aktif rol üstlenmesi gerektiği açıktır. Yoksulluğun giderebilmesine yönelik çabaların başarılı olabilmesi için sadece makroekonomik reformlar yeterli olmamaktadır. Çünkü bu ülkelerde dünya ekonomisine sağlıklı katılımı sağlayacak derecede eğitimli ve sağlıklı nüfus bulunmamaktadır. Dolayısıyla yoksul ülkelere öncelikli bu temel sorunlarıyla baş etme imkânını sağlayacak finansal ve teknik destek verilmelidir. Dünya Bankası'nın 1998 yılında tüm yoksul ülkelere bilim ve teknolojinin geliştirilmesi amacıyla aktardığı kaynak toplamının ABD'deki bir farmakoloji şirketinin araştırma geliştirme bütçesinin beşte birinden az olduğu düşünülürse bu konunun ne kadar ihmal edilmiş olduğu ortaya çıkacaktır.(Uzun, a.g.m., s. 166-167.).

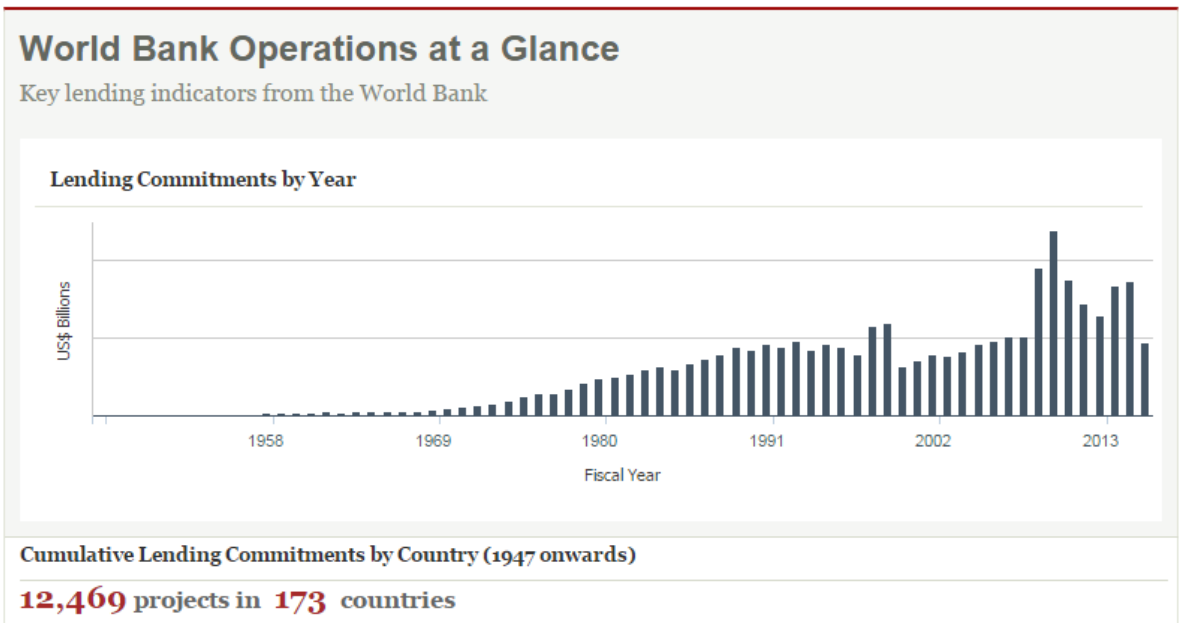

Şekil 6. Dünya Bankası'nın Kuruluşundan Beri Yaptığı Destekler

Kaynakça: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 6'da görüleceği üzere Dünya Bankası'nın kurulduğu günden yani 1947 yılından bu yana hemen hemen tüm alanlarda binlerce projeye destek sağlamış ve yoksulluğun önüne adeta bir set çekmiştir. Banka toplamda 12.469 projeyi ve 173 ülkeyi kapsayan geniş ve global bir ağ sistemi oluşturmuş ve yoksullukla mücadele noktasından önemli adımlar atmıştır. Dünya Bankası'nın kredi destek verme sürecindeki karar alma mekanizmalarının çevikliği ile İslam Kalkınma Bankası gibi diğer uluslar arası kuruluşlarla işbirliği

yapılması çok kritik bir öneme sahiptir. Ancak bu şekilde yoksullukla mücadele noktasından uluslar arası ve çok yönlü bir güven mekanizması ülkeler nezdinde tesis edilmiş olabilecektir. Dünya Bankası yıllar boyunca yaptığı projelerle hatırı sayılır bir tecrübeye sahip olduğu görülmektedir.

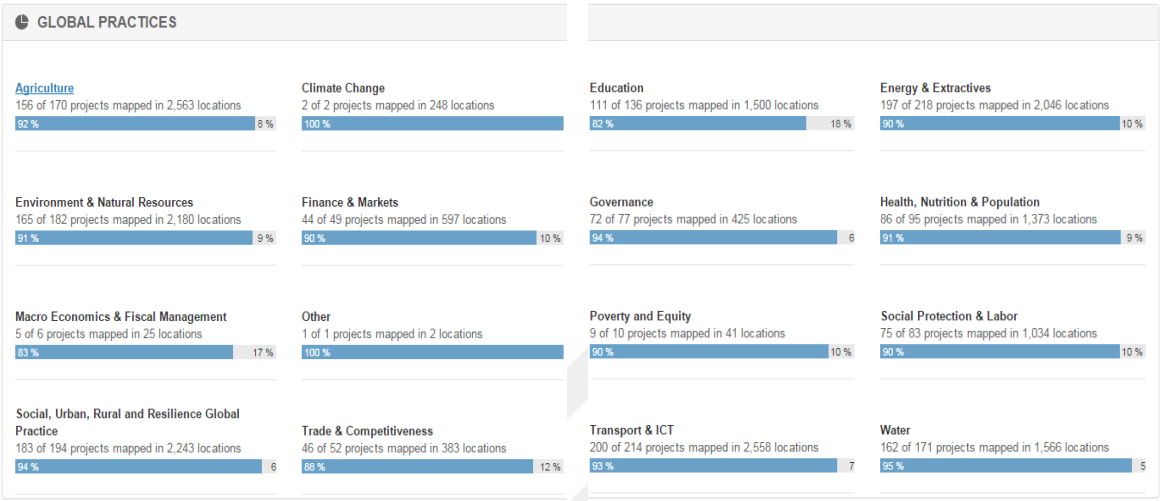

Şekil 7. Dünya Bankası Sektörel Uygulamaları

Kaynakça: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 7'ye bakıldığında dünya'da yoksullukla mücadele noktasında sektörel olarak hangi tür proje ve uygulamaların yapıldığı açıkça gösterilmektedir. Bu da Banka'nın çeşitli alanlarda öenmli tecrübeler kazandığının diğer bir göstergesi olmuştur.

Türkiye'nin Banka ile yaptığı 2012 ve 2016 yılı Ülke İşbirliği Stratejileri hem Türkiye'nin hem de Banka'nın deneyim kazanması bakımından önemlidir. Bu çerçevede yapılan stratejilerde yoksulluk mücadelede yaşanan krizlerden alınan derslerin içselleştirilmesi, yerleştirilmesi ve yayılması amaçlanmıştır. İstikrar odaklı bir perspektif sağlanmaya çalışılmıştır. Yoksullukla mücadelenin bireysel çabalarla değil tüm ülkelerin ve kurumların işbirliği doğrultusunda gerçekleştirileceği görülmüştür. 2012 ve 2015 yılları arasında yapılan ülke stratejisinde 9.2 milyar ABD dolarlık bir kaynak aktarılmıştır. Bu rakam proje deneyimi açısından önemli bir tutardır. IFC yatırım konusunda Türkiye ile çok iyi işler yapmaktadır. Enerji, Türk İş Dünyasının Rekabet Gücünün İyileştirilmesi, Yerel Yönetimler, Sermaye Piyasaları, Kamu - Özel Ortaklığına yönelik projeler öne çıkmaktadır.

2002 sonrası süreç Türkiye için bir milat olmuş ve büyük tecrübeler kazanılmıştır. Bu tecrübeler ışığında da olumlu bir hava yakalanmıştır. Türkiye'nin Kalkınma ve Reform Programları WB'nin tavsiyeleriyle uyumlu olarak ilerlemiştir. 2004 yılı sonunda Enflasyon Oranı tek rakama inmiştir. 2002 ve 2004 yılı arasında büyüme %7-8 civarında olmuştur. Ancak olumlu iklimin oluşturulması bankacılık düzenlemeleri, teknolojik ilerlemeler ve enerji sektörü gibi kilit noktalarda daha da önemli hale gelmektedir. Kayıt dışı sektörlerin de kayıt içiliğine yönlendirilmesi finansal büyüme açısından önemlidir. 2002 sonrası Türkiye verilerinde tüketimde artış ile beraber piyasa hareketliliği yaşanmıştır. 2002 sonrası emek yoğun bir süreç olmuş buna rağmen çalışan sayısı oranı artmıştır. İşsizlik düşmüştür. Çalışma oranı 2004 yılında %43'6 ya yükselmiştir. Ancak çalışan kadın nüfusunun arttırılması gerekmektedir. Bu oran %25'tir. 2004 yılı göstergelerinde 1.1milyon yeni iş ortaya çıkarılmıştır.

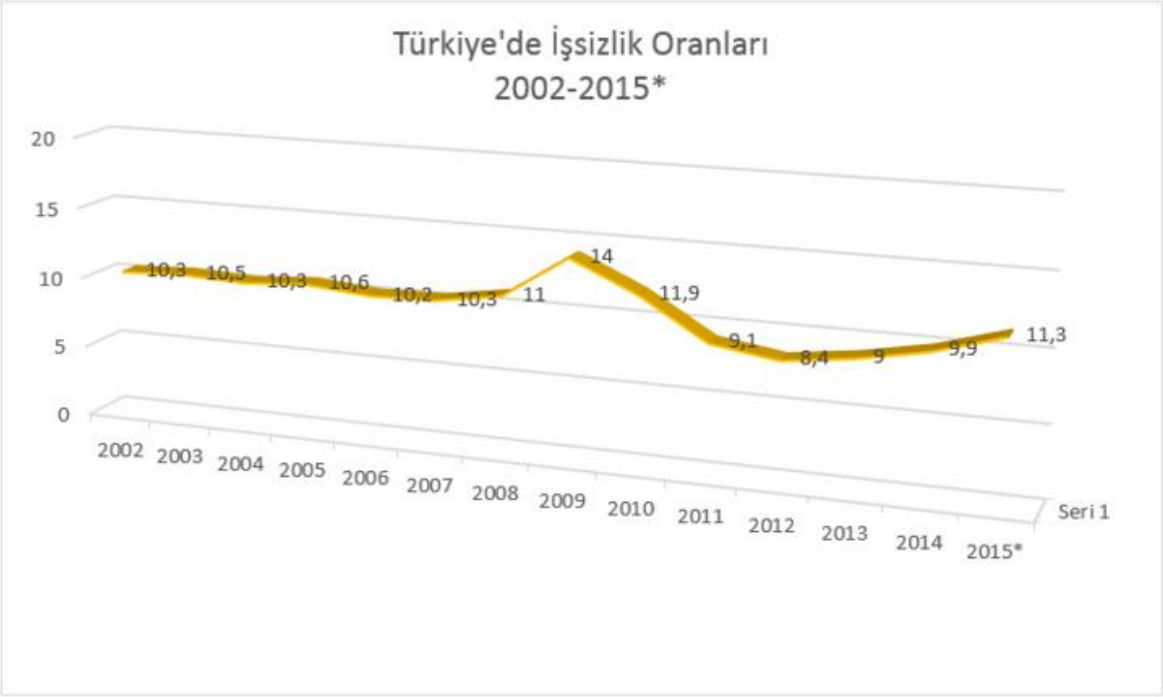

Şekil 8. GSYİH ve İş Sayısındaki Yavaş Büyüme

Kaynakça: (https://data.oecd.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 8'de görüldüğü üzere Türkiye'de ki işsizlik oranları özellikle 2002 sonrası dönemde daha olumlu bir seyirde izlemiştir.

Özellikle Doğu bölgelerindeki kişi başına düşen gelir hala ülke ortalamasının yarısından daha azdır. Özel yatırımlarda da aynı sorun göze çarpmaktadır. Çalışma yoğunluğu daha gelişmiş bölgelere doğru kaymıştır. Burada göç büyük bir etkendir. İşte bu noktada Dünya Bankası'nın diğer ülkelerden edindiği tecrübeleri Türkiye'de ki doğu bölgelerinde kullandığı görülmektedir. Sosyal Güvenlik sistemi ile ilgili bazı noktalar daha da etkin hale getirilmelidir. Emeklilik sistemi geniş bir çevreyi kuşatmasına rağmen bütçe konusunda sorunların olmasına yol açmış ve maliyetler dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Sosyal hedeflerin sağlam olması bütçeyede katkı sunacaktır. Parlementonun onayladığı emeklilik sistemi bir reform çerçevesi içerisinde olması açısından önemlidir. Çiftçiler de sosyal destek konusunda unutulmaması gerekmektedir. Nüfusun en altındaki 6'lık kesime odaklı sosyal destek programlarının şeffaf olması da önemlidir. 2002 yılı ile birlikte emeklilik reformu Banka ile Türkiye arasında bir uyumun gelişmesine fayda sağlamıştır. Bankalar Sosyal Destek Programı ile bazı noktalarda aktif bir rol üstlenmişlerdir. Acil Dayanışma Fonu ile yapılan bu çalışmalar önemlidir. Koşullu Nakit Transferlerine bu süreçte katılım sağlanmıştır. Kriz Sonrası Yoksulluk ve Ortadan Kaldırılması Raporu yayınlanmıştır. Acil Deprem Finansman Kredisi ile depremden zarar görenlere destek olunmuştur. Sağlık ve eğitim konularında teşvikler sağlanmaktadır. Türkiye'nin 2002 yılı ile birlikte sağlık göstergeleri önemli oranda ilerlemeler katetmiştir. Çocuk ölümleri, ortalama ömür uzunlukları bunlardan sadece birkaçıdır. Gebeliği engelleyici kullanımlar ile doğum destekleri de olumlu olarak devam ettirilen uygulamalardır. Yine de sağlık alandaki sonuçlar bazen batı kısmı ve şehirleşmiş olan bölgelerin haricinde sıkıntı gösterebilmektedir. Daha gelişmiş hizmetlerin olduğu bölgeler göçü yoğun olarak almışlardır.

Gösterge		*1993*	*1998*	*2003*
vasıflı doğum yardımı ile doğan %				
	Ulusal Ortalama:	75.90	80.6	84.0
	Doğu Bölgesi:	50.30	52.3	59.7
	Doğu/Ülke oranı:	0.66	0.65	0.71
Bebek ölüm oranı (her 1.000 'canlı doğumda)				
	Ulusal Ortalama:	53	43	29
	Doğu Bölgesi:	60	61	41
	Doğu/Ülke oranı:	1.14	1.42	1.41
Çocuklarda immunizasyon, % tam aşılanan				
	Ulusal Ortalama:	64.70	45.7	54.2
	Doğu Bölgesi:	40.60	22.9	34.8
	Doğu/Ülke oranı:	0.63	0.50	0.64
Doğum kontrol kullanma, tüm yöntemler, %				
	Ulusal Ortalama:	62.60	63.9	71.0
	Doğu Bölgesi:	42.30	42.0	57.9
	Doğu/Ülke oranı:	0.68	0.66	0.82

Şekil 9. Sağlık Sonuçlarında Bölgesel Farklılıklar

Kaynak: (Türk Demografi ve Sağlık Anketi, Erişim Tarihi:01.03.2016)

Şekil 9'da görüldüğü üzere; Sağlıkta atılan adımlar Türkiye'nin önemli bir aşama kaydettiğini açıkça göstermektedir. Beşeri sermayenin önemli bir bileşeni olan sağlıktaki Dünya Bankası'nın ve Türkiye'nin tecrübeleri birçok Afrika, Asya ülkesi için umut olmuştur. Çünkü Türkiye'de meydana gelen know-how oralara da yansıtılmıştır. Bu noktada STK'ların çabalarınıda unutmamak gerekmektedir. Göstergelerde kamu sağlığı harcamalarının payı yüksektir. Ancak önleyici tedbir oranları ise düşüktür. Burada kamu harcamalarının çoğunluğunun tedavi masraflarına gittiği söylenebilmektedir. Önleyici tedbirler kaynakların daha fazla şekilde kanalize edilmesi gerekmektedir. Çocuk bağışıklığına ayrılan pay azalmıştır. 2003 yılında ise kaybedilen gösrgelerin yarısı tekrar geri kazanılmıştır. Sağlık projelerinde hizmet veren çalışanların eğitilmesi, teknik destek verilmesi ile birlikte politika yapma kapasitelerinin arttırılması önemlidir. Sağlığa erişimin ilerletilmesi önemlidir. 2002 yılından itibaren Dünya Bankası ile ortak yapılan Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı ülke tarafından tamamen sahiplenilmiştir. İlaç ödemeleri gibi politikaların esnek olması kanunlarla onaylanmıştır. Nakit transferi, çocuk aşılamaları, doğum öncesi bakım gibi konular en dezavantajlı kesim olan yoksullara sağlıklı bir şekilde ulaşması gerekmektedir. Bu çerçevede daha faydalı olunabilecektir. Eğitim alanında yaşanılan deneyimlere bakıldığında ise toplumun eğitimi ve buna bağlı olarak yetişkin okuryazarlığı noktasında 2002 yılı ile birlikte gözle görülür bir artış olmuştur. Bu sayede eğitime erişim ve nitelikte arttırılmıştır. İlkokul mezunlarının sayılarının yükselmesi önemlidir. Ancak bu şekilde okuryazarlık artacak ve çalışan sayısı artmış olacaktır. Öğrenim sistemleri okullarda denetlenebilmektedir. Ölçüm yapılan okullarda önemli ilerlemeler kaydedildiği görülmüştür. Uluslar arası alandaki ölçüm sistemleri de Türkiye'nin önünde bir projektör olmuştur. Eğitim harcama oranları 2002 sonrası dönemde artmaya devam etmiştir. Bazı dönemlerde mali darboğaz olsa dahi bu konuda hassas olunmuştur. 2004 yılında WB kritik noktalara temas eden bir sektör çalışması yayınlamıştır. Bu çalışma Eğitim Sektörü Çalışmasıdır. Geleneksel sektör raporlarından daha farklı bir yapısı bulunmaktadır. Daha kapsamlı ve katılımcı bir etki oluşturmaya yöneliktir. Türkiye'de ki ve WB'deki uzmanlar bu çalışmanın arka planını detaylı olarak hazırlamışlardır. İstanbul Politikalar Merkezi Banka'nın uzmanları ile ortak çalışmıştır. Bu çalışmanın STK'lar ile ortak yapılması önemlidir. Çeşitli düşüncelere ve hüviyetlere sahip olan kuruluşların bir araya getirilmeli ve iş sahiplenilmelidir. Mali krizlerin harcama seviylerini düşürecek bir sorun olması engellenmiştir. Sosyal Riski Azaltma Projesi'nde yoksul aileler çocuklarını okulda tutabilecek bir ortamı sağlamışlardır. Tarım alanında

yapılan reformlar 2001 yılının ekonomik darboğazı etkisinden sonra 2002 yılı ile birlikte yükselişe geçmiştir. Satın alma gücünün artması yoksulluğa da olumlu bir katkı sağlamıştır. İlköğretim okullarına ve orta dereceli okullara kayıtdaki artış kızlar için önemli bir başarı olmuştur. Burada kalite kaybı olmamasına karşı hassas davranılmış ve bunda da başarılı olunmuştur. Uzun dönemli göstergeler Türkiye'de ki bu değişim rüzgarlarının önemli olduğunu göstermektedir. Yaşayan halkın hayat standartlarının iyileştirilmesi ve Avrupa Birliği ile olan farkların kapatılması gibi konular 2002 sonrası dönemdeki iyimser havanın yakalanması ile olmuştur. Bunun gerçekleşmesi biraz süreç alabilecektir ancak Dünya Bankası ile Türkiye'nin deneyimleri bu sürecin canlı tutulmasını fazlasıyla sağlayacaktır.

3.3 İslam Kalkınma Bankası Perpektifi

3.3.1 İslam Kalkınma Bankası ve Yoksulluk

Yoksul oan insan kötü değildir ancak asıl sıkıntı olan yoksulluğun yol açabileceği tehlikelerdir. Özellikle toplumsal alandaki adaletsiz paylaşımlar toplumların içerisinde her türlü olumsuz düşünce ve inançların mayalanmasına zemin hazırlamakta ve büyük bir yara açmaktadır. İşte bu noktada başta İslam ülkeleri olmak üzere birçok yoksul ülkenin ihtiyaçlarına cevap verme maksadıyla kurulmuş siyasi nitelikteki bir kuruluş olan İslam Kalkınma Bankası İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı olarak kurulmuştur. Temelde üye ülkelerin ekonomik kalkınmasını desteklemeyi amaçlamaktadır. Zaman içerisinde yavaş ancak istikrarlı biçimde büyümeye devam eden İslam Kalkınma Bankası, Konferansın en önemli kuruluşlarından biri olmuştur. Özellikle yaşanılan modern çağda aşırı derecede tüketimin ve israfın artması birey, aile ve toplum dengesinin bozulmasına neden olmuştur. İşte bu noktada İslam Kalkınma Bankası beşer odaklı yani insanı herşeyin önünde tutan bir bakış açısıyla sarmal bir tehlike haline gelen yoksullukla ciddi bir şekilde mücadele etmektedir. Banka Bireyin korunması meselesini kendisinde zorunlu bir görev olarak görmektedir. Yoksullukla mücadelede asıl nokta bireyin ve toplumun duyarsızlaşmasının engellenmesidir. İslam Kalkınma Bankası bu noktada Müslümanların İslamiyet'ten edindiği sosyal rolleri ve kimliklerini hatırlatması önem arz etmektedir. Modern çağ ve neoliberal politikalarla kapitalizmin doruklarına kadar hissedildiği bu dünya'da insanların duyarsızlaşmaya doğru bir transformasyon geçirdiği çok açıktır. Herşeyin iktisadileşmesi

ve görselleştirilmesi artık bütünüyle bir sosyal varoluşa kapı açmaktadır. Kapitalizm bu konuyu normalleştirmeye dönük adımlar atabilecek ve bu sosyal varoluş kapısını hep açık tutmaktadır. Ancak İslam Kalkınma Bankası beşeriyetin ıstıraplarını dindirecek bir hedef içerisinde olmalıdır. Yani bu yıpranmış dünyaya ve duyarsız insanlara karşı bir duruş sergilemelidir. Bireysellik, açgözlülük, bencillik, insafsızlık, zulüm ve sömürü gibi beşeriyetin özünü zayıflatan tehlikelere dikkatli olmalıdır.

İslam Kalkınma Bankası ve yoksulluk ilişkisini anlamak için öncelikle İslam Kalkınma Bankası'nın bağlı olduğu İslam İşbirliği Teşkilatı'nın tarihi köklerine inmek ve bu kökleri farklı açılardan ele almak gerekmektedir. İslam Kalkınma Bankası kaynak kapasitesi nedeniyle İslam İşbirliği Teşkilatı'nın en önemli kuruluşlarından birisi olmuştur. Dünyacı paradigmanın ve belirlenimcilik düşüncesinin kökleri İslam Dünyası ve Batı arasında farklı bakış açılarına neden olmuştur. Siyasi, iktisadi çıkarlar ile kültürel dezenformasyon bu işin bir başka önemli noktasıdır. İşte böyle bir düzlemde ötekileştirilmiş bir kimlik ortaya çıkmaktadır. Mescid'i Aksa'nın kundaklanması olayıda böyle bir ötekileştirmenin sonucudur. Yani İslam Kalkınma Bankası koruma güdüsüyle ortaya çıkan siyasi bir kuruluştur.

İslam Kalkınma Bankası'nı tanımak için öncelikle İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş hikayesine bakmak gerekmektedir. Çünkü İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı birçok projede İslam İşbirliği Teşkilatı'nda alınan kararların çok büyük etkisi vardır. İslam İşbirliği Teşkilatı 1969 yılında Kudüs'te Mescidi Aksa'nın kundaklama girişiminden sonra Fasta İslam Konferansı Örgütü toplanıyor ve İİT kuruluyor. Bu örgütün 5 tane daimi komitesi ve birçok alt örgütü bulunmaktadır. (M.F.)

İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadelede İİT alt kuruluşları ile birlikte birçok ortak işbirliği yapmaktadır. Ancak burada asıl dikkat edilmesi gereken konu İİT gibi büyük kuruluşların kurumsallaşma olgusunu tam gerçekleştirmeleri ve özümsemeleri gerekliliğidir. İslam İşbirliği Teşkilatı ve alt kuruluşlarının aldığı her karar ve attığı her adım özellikle Batı'lı çevreler tarafından takip edilmekte ve İslam Dünyasına mal edilmektedir. İşte bu nedenle İİT'nin yaptığı ve gelecekte yapacağı faaliyetlerin kurumsallaşması çok ama çok önemlidir.

İslam İşbirliği Teşkilatı aynı UN(Birleşmiş Milletler) gibi geniş kapsamlı bir kurumdur. Bağlı kuruluşlardan biri Ekonomik ve Ticari İşbirliği ile uğraşan COMCEC(ISEDAK)'tır. Başkanı Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. Kültürle

uğraşan kurum Senegal'de, teknolojiyle uğraşan kurum Pakistan'dadır. Siyasi tarafı ele alan Kudüs Komitesi de bulunmaktadır. SESRIC ise İslam Kalkınma Bankası'ndan çeşitli projeler için finansman alan bir istatistik kuruluşudur. Bunların yanında Helal Gıda, Gençlik Forumu, İslam Kültür Merkezi gibi birçok alt kuruluşta bulunmaktadır.(M.F.)

COMCEC ticaretin ve ekonominin önünü açma hedefiyle kurulan bir kuruluştur. Yapılan Yoksulluğu azaltma çalışmaları toplantıları ile gündem çoğunlukla yoksulluk olmuştur. İSEDAK'ın İKB ile ortak vizyonu işte bu çalışmalardan ileri gelmektedir. İİT'ye bağlı az gelişmiş ülkelerin çokluğu İİT ve ona bağlı kuruluşlardan biri olan İKB'nin özellikle şu soruları gözden geçirmesine neden olmuştur. Küreselleşme insanların zenginleşme ve fakirleşme sebep olup olmadığı ve serbest ticaretin az elişmiş ülkelerin kalkınmasını engelleyip engellemediğidir.

COMCEC(İSEDAK)'ın temel görevi Ekonomik ve Ticari İşbirliğine bakan daimi komite olmasıdır. Üye 57 ülkeden 21 tanesi en az gelişmiş ülke statüsünde. Tabi 1986 yılında COMCEC(İSEDAK)'in ikinci toplantısından yoksulluk ikinci gündem maddesi olmuş. Sahra Altı Afrika ülkelerindeki oluşan yoksulluğa yönelik bir gündem oluşuyor. O günden bu yana yoksulluk COMCEC(İSEDAK)'in gündem maddesi. COMCEC(İSEDAK) ve İslam Kalkınma Bankası'nın ilişkisi buradan geliyor.(M.F.)

İslam Kalkınma Bankası İİT içindeki kurumlar arasında paranın kaynağına en yakın olan kurum olduğu için alınan kararlar bu banka'nın görüşlerine göre şekillenmektedir. Ancak bu dağılım yapılırken kaynak kullanılacak olan ülkeler dikkatlice analiz edilmeli ve o doğrultuda kaynak tahsisi yapılmalıdır. İslam'ın başka ekonomik sistemlerde olmayan kendine has bir duruşu bulunmaktadır. Zaten bu duruş kaynak bölüşümü ve dağılımı politikasını da direkt ilgilendirmektedir. Modern dünya'da refahı arttırmak, ekonomik gelişmeyi sağlamak gibi adımlara yönelik atılan küreselleşme olgularının kurulu düzene katkı sağlamaktan öteye gidemediği görülmektedir. Buna karşı oluşturulacak adaletli bir söylem medeniyet olgusunun da yerli yerine oturmasını sağlayacaktır. İİT ve buna bağlı olarak faaliyet gösteren İKB'nin üçüncü bir yol bulması ve insanların ortaya çıkardığı adaletsiz ekonomik sistemlerin hezeyanlarını bertaraf etmesi gerekmektedir.

Genelde İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı kurumlar ve İslam Kalkınma Bankası karar aşamalarında birbirlerine formal veya informal şekillerde atıflar yapmaktadırlar. Paranın kaynağı İslam Kalkınma Bankası olduğu için birçok kurum ona odaklı çalışmalar yapmaktadır. Bu yüzden İslam İşbirliği Teşkilatı kendi kararlarına sürekli İslam Kalkınma Bankası'nı ortak etmeye çalışır. Konsept şu şekildedir. Önce kararlar alınır. Ondan sonra mesela COMCEC(İSEDAK)'de ki veya İslam İşbirliği Teşkilatı'nda ki herhangi bir alt

kuruluşun bir projesi için İslam Kalkınma Bankası'ndan şu fon finanse edilsin denir. (M.F.)

İİT ve İKB'nin yaptığı yoksullukla mücadele toplantılarında görev alan kurullar ilgili ülkelerin yetkili kişileri tarafından meydana getirilmekte ve ortak bir ruhun oluşması için çaba sarf edilmektedir. Ekonomik işbirliği konusunda ortak bir tavır koyulması önemlidir. Halen İİT üye ülkeleri arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkiler düşük düzeydedir. Üye ülkeler arasında gösterilecek ortak dil ve tutum İİT ve İKB'yi daha sağlam bir seviyeye oturtacak ve terör ile İslamı aynı yerde görmeye çalışan odaklara karşı da bir duruş sağlamış olacaktır. Yoksulluk sadece İslam Dünyası'nın değil tüm dünya'nın bir sorunudur. İslam ülkeleri arasındaki problemler bir tarafa bırakılarak olgunluk içerisinde süreç yönetilmelidir.

İİT ve İKB kararları Bakanlar düzeyinde alınmaktadır. Tabi bu fonlara desteği üye ülkeler sağlamaktadır. Yani kararlar alınıyor kararların uygulanması İslam Kalkınma Bankası tarafından yapılıyor. İslam İşbirliği Teşkilatı ve COMCEC(İSEDAK)'ın 57 ülkesi İslam Kalkınma Bankası'nın ise 56 üye ülkesi vardır. O bir ülkelik fark da Fransız Guyanası'ndan gelmektedir. Genel olarak bakıldığında hepsinin üye ülkeleri ortak ve yönetim kurulları aynı ülkelerden oluşuyor. Çeşitli programlar geldiğinde de beraber hareket ediyorlar.(M.F.)"

Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu verdiği düşük kredilerle yoksul toplumların büyümesine katkı sağlayan bir kurum hüviyetindedir. Aslında İslamın öğretilerine göre yoksullukla mücadele dinamik bir gelişme yolunu hedeflemektedir. Ancak bu transformasyonun akılcı ve birey odaklı olması zaruridir. Yani Homo İslamicus odaklı olmak asıl gayedir. kredi ve hibe mekanizmaları toplumsal sorumluluk ve israfla mücadele ile yoğrulmuştur.

"İKB'nin İslami Kalkınma Dayanışma Fonu birimi yoksul ülkelere yani en az gelişmiş ülke kategorisindeki 21 üye ülkeye düşük oranlı krediler ve çeşitli hibeler vermektedir.(Y.Y.)"

İslam Kalkınma Bankası Bankası birçok hedefi gündeminde tutan çok uluslu bir kuruluştur. Banka'nın İslam odaklı bir anlayış içerisinde adımlar attığı görülmektedir. İktisadi ve sosyal teşvikleri üye ve üye olmayan ülkeler vasıtasıyla sağlamakta ve dağıtmaktadır. Etkin projelere önemli kaynaklar tahsis etmektedir. Yalnızca sermaye kaynağı sağlamayan bu kuruluş sosyal kalkınma odaklı bir anlayış ile know-how transferide yapmaktadır. İslam Kalkınma Bankası bilimsel, teknolojik, ekonomik ve endüstriyel kalkınma hamleleriyle yoksullukla mücadele etmekte ve ülkler için bir çıkış

kapısı olarak görülmektedir. İKB bu tarihi sorumluluğu özümsemeli ve bu konudaki adımlarını sağduyulu ve akıllıca atmalıdır. İslam Kalkınma Bankası her ne kadar Bölgesel Kalkınma Bankası olarak görülsede etki ettiği maddi ve siyasi güç birçok Global Kalkınma Bankası'ndan daha fazladır. Özellikle Arap dünyasında yapılan petrol ihracatından kazanılan getirinin etkin bir şekilde İKB tarafından kullanılması bunun en önemli göstergelerindendir.

Bir de ayrıca bankaya bağlı vakıf ve özel fonlar ile hibe programları var. Bazı İslam ülkelerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve daha yetkin hale gelmeleri amaçlanmaktadır. Bunlar bir anlamda doğrudan yoksullukla mücadele araçlarıdır. Bankanın verdiği bütün projeler bir anlamda ülkenin genel kalkınmasına ve dolaylı olarak zenginleşmesine katkı sunar. Yoksullukla mücadeleye pozitif katkı sunan bu enstrümanlar sadece İslam Kalkınma Bankası için değil tüm kalkınma bankaları içinde aynıdır.(Y.Y.)

Banka'nın yaptığı reverse linkage teknik işbirliği programları, know how transferleri, İslam ve İnsan odaklı kalkınma ve büyüme verdiği eğitimler vizyonuyla uyumlu çalışmalardır. Banka'nın kuruluş amacı böylesine önemli bir misyon taşımasına rağmen zaman içerisinde bazı büyük sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır. Küresel dünyada kapitalizm olgusu çok ağır basmaktadır. İşte bu noktada İslam Kalkınma Bankası Küreselleşmenin getirebileceği olumsuzluklara karşı herhangibir duruş sergileyememe riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Aynı zamanda İslam ülkeleri arasındaki var olan bazı siyasal ve ekonomik problemler de bu sarmal problemi daha kötü hale getirmiştir. İslam Kalkınma Bankası ise bu sorunların getirdiği anlayışı kıracak müdahaleler yapması önem arz etmekedir.

İKB finans işlemlerini faizsiz bir anlayış ile yapmaktadır. Dış finansmanın tamamının ve iç finansmanın ise bazı kısımlarına kaynak sağlayabilmektedir. Kalkınma finansmanında faiz kullandırılmamaktadır. Ülkelerin kalkınma hamlelerine İKB'nin yaptığı bu adımlar itici bir kuvvet oluşturmaktadır. Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar ile ülkelerin ulusal kalkınma stratejileri güçlendirilmiştir. Bu sayede yoksullukla mücadele noktasında etkili adımlar atılmıştır. Faizsiz Ticaret Kredileri Uluslararası İslam Ticaret Finans Kuruluşu tarafından yapılmaktadır. 2005 yılından beri bu faaliyetler devam ettirilmektedir. Bu kaynakların ticaretin genişletilmesi noktasında önemli faydaları olmuştur. İKB, para birimi olarak, IMF'nin Özel Çekme Hakkı'yla(special drawing right) eşdeğer olan İslam Dinarı'nı kullanmaktadır. Özel Çekme Hakkı özel ve uluslar arası bir rezerv sistemidir.

İslam Kalkınma bankası ve alt kuruluşları yoksullukla mücadeleye doğrudan ve dolaylı olarak katkılar sunmaktadır. Bu kuruluşlar Türkiye ile güncel ilişkiler içerisinde faaliyetler yapmaktadırlar. Modern Dünya'yı oluşturan iktisadi, ekonomik değerler bir buhran ve bunalım yaşamaktadırlar. Endüstriyel toplumlardan tüm dünyaya sirayet eden bu tehlike anlaşılmaz derecede büyümektedir. İşte bu noktada İslam Kalkınma Bankası sadece altyapı projelerine finansman sağlamamalı aynı zamanda tarım ve kırsal kalkınmaya, sağlığa ve eğitimede bir yol açmalıdır. Yani İKB'nin asıl misyonu; kolektif şuurdan uzak, kendine kendisine yabancılaşan vahşi ve bencil toplumlara karşı bir duruş sergilemek olmalıdır. Ancak ozaman tahsis ettiği kaynaklar efektif olarak kullanılabilecek ve doğru bir şekilde anlamlandırılabilecektir.

İslam Kalkınma Bankası'nın da Dünya Bankası gibi 5 adet kuruluşu var. Zaten İslam Kalkınma Bankası'da grup diye geçiyor. İslam Kalkınma Bankası özellikle altyapı finansmanına kaynak sağlamaktadır. Rakamlara bakıldığında altyapı %78, tarım ve kırsal kalkınma %8, eğitim %7, sağlık %4'tür. Banka genelde altyapı ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik finansman sağlamaktadır.(Y.A.)

İslam Kalkınma Bankası çeşitli alt kuruluşlarıyla uyum içerisinde çalışan bir yapıya sahiptir. Yoksullukla mücadele politikalarını bu doğrultuda yürütmektedir. Aslında ITFC gibi İKB alt kuruluşları iktisadi kalkınma ve büyüme olgularını ayrı ayrı değerlendirmeli ve o doğrultuda planları uygulamaya koymalıdır. Çünkü Banka ticaret olgusunu doğru bir biçimde ülkelere aşılamak istiyorsa kalkınma ve büyüme kavramlarınıda doğru tanımlaması ve yapılandırması gerekmektedir. İktisadın sosyal olan boyutları göz önünde tutulmalı ve ona göre hareket edilmelidir. Günümüzde egemen olan ticaret tipinin gereçek karakteri anlaşılmadan alternatif olabilecek İslami Kalkınma ve Büyüme modellerinden bahsetmek yetersiz olacaktır. Yörüngesini doğru altyapı ile oluşturamayan kuramlar ve kavramlar hedefe ulaşamayacaktır.

İslam Kalkınma Bankası Bankanın alt kuruluşlarından birisi olan ITFC(Uluslararası İslami Ticaret Finans Şirketi) kısa vadeli ticaret finansmanı sağlamaktadır. Daha çok OIC üyesi ülkelere petrolün ithalatı gibi konularda finansman sağlamaktadır. Asıl mantığı ticaret hacmini genişletmektir. OIC üyesi ülkelerin birbirleri arasındaki yaptıkları ticareti %20 boyutuna ulaştırmak hedefleri arasındadır. Şu an bu amacı %19 seviyesine kadar ulaştırmıştır. Bir yıla kadar vadeli ticaret finansmanı sağlamaktadır.(Y.A.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın alt kuruluşları birbirlerine benzer yapılar gösterebilmektedir. Gelişmiş olarak görülen ülkelerde bile yoksulluğun hala büyük bir dert

olması Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi çok uluslu kuruluşların ortak veya benzer yapılar geliştirmesini zaruri kılmıştır. Bunalım geçiren bu modern dünyaya merhem olabilecek alternatif İktisadi doktrinler üretilmelidir. DB ve İKB gibi kuruluşlara bu noktada büyük iş düşmektedir.

"ICD(Özel Sektörün Geliştirilmesi İslami Kurumu) Dünya Bankası'nda ki IFC'ye karşılık gelmektedir. Özel sektör kuruluşlarına, kobilere kredi vermektedir.(Y.A.)"

İKB'nin bugüne kadar yaptığı projelerde doğrudan veya dolaylı olarak yoksullukla mücadele ettiği görülmektedir. Kurumda kar amacı gütmeyen çalışmalar ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu'da bu çalışmaların bayrağını tutan İKB alt kuruluşlarından birisidir. Ülkelerin iktisadi kalkınma süreçleri iktisadi olgularla sosyo kültürel olguları bütünleştiren ve müreffeh bir toplum inşa eden doğrultuda olmalıdır. Yani ISFD gibi kuruluşlar ülkelere destekler sağlarken dengeli bir gelişmişlik sağlamak için sadece maddesel boyutun yetmediğini bilmeli aynı zamanda manevi boyutları da içerici politikalar üretmelidir. Toplumun potansiyelini harekete geçirebilme özelliğine sahip olmayan uluslar arası kuruluşlar faydasız ve nafile olacaklardır. Evrensel alanda yaşanan bunalımlar ve artan sorunlar toplumları ekarte etmemelidirler. İşte bu noktada İKB bolluk-mutluluk toplumunu meydana getirme gayesi içerisinde olmalıdır.

ISFD bir diğer kuruluştur. İlk kurulduğunda vakıf statüsündeydi Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu bugünlerde farklı bir statüye dönüşme aşamasındadır. İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadelede ana elemanlarından birisi bu kurumdur. 10 milyar dolarlık bir sermaye taahhüdü var. Hali hazırda 2.7 milyar dolarlık bir sermayesi var. ISFD İslam Kalkınma Bankası'nın sağladığı kredilere sübvansiyon sağlamaktadır. Kredi kar oranlarını indiriyorlar. Uzun vadede Dünya Bankası'nın IDA'sı gibi bir faaliyet sürdürmektedir.(Y.A.)

ISFD yoksulluğun küresel bir sorun olduğunu düşünerek farklı ekonomik ve toplumsal yaşama sahip ülkelere birçok kaynak kullandırmaktadır. Yani ISFD kent ve kırsal alanda yaşanan yoksulluğun, toplumsal eşitsizliğin ve kutuplaşmanın artmasını engelleyici faaliyet ve projeler yapmaktadır. Yaptığı projelerde özellikle korumasız ve savunmasız kesimlerin haklarının önemsenmesi İKB'nin vizyonunun gerçekleştirilmesi açısından da önemlidir. Kişileri çaresiz ve her türlü riske açık bir hale getiren yoksulluk olgusu bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini engellemektedir. Bu noktada İKB'nin yatırımlarını uygun alanlara ivedilikle yöneltmesi önemli olacaktır. Tabi ki kaynakların

tahsisi ve uygulanması esnasında ilgili ülkenin dinamiklerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

ISFD'de şu kadar gelir seviyesinin altındakilere kredi sağlarım diye bir durum yoktur. Ancak daha düşük kredi seviyesindekilere kredi sağlamaya özen göstermektedir. Yine altyapı ön plandadır. Kanalizasyon, enerji, ulaştırma alanlarında krediler sağlamaktadır. ISFD 2007 yılında kuruldu. ISFD imtiyazlı finansman sağladığı için proje bulmakta sıkıntıları oldu. O açıdan kurulduğu günden bu yana çok fazla kredi kullandırabilmiş değildir.(Y.A.)

IDB'nin Türkiye'ye olan bakış açısı işbirliğinin geliştirilmesi ve bazı büyük ölçekli projelerin uygulanması şeklindedir. Dünya'da ki monopollerin ve menfaat çevrelerinin yönlendirdiği bir dünya sistemi maalesef yoksulluk olgusunu daha da içinden çıkılmaz bir hale sürüklemektedir. Batı'nın dayattığı Kapitalist İktisadi Büyüme anlayışı gerçeklikten uzak ve sadece monopollerin menfaatlerini okşayan bir düzlemde oturtulmuştur. Bu sistem maalesef yoksulların azaltılmasında yeterli olmamıştır. İslam ülkelerindeki bireylerin şuur sahibi olmasını sağlamak ve topluma onu yansıtmak ümmet şuurunuda arttıracaktır bu aynı zamanda yoksullukla mücadelede de katkı sağlayacaktır. Ancak gel gelelim ki kendi kendisine yabancılaşan birey İslamiyetin kolektif şuurunu icra etmede bir buhran yaşayacak hale gelmiştir.

İslam Kalkınma Bankası destek olduğu yerler genelde OIC'ye bağlı yoksul ülkelerdir. 2015 yılı verilerine göre en iyi ülkeler Mısır, Bangladeş, Pakistan, Senegal ve Türkiye olarak görülmektedir.(Y.A.)

İKB zamanla bir transformasyon süreçi içerisine girmiş ve beş kuruluşu kapsayan bir yapı haline dönmüştür. Bu genişleme daha etkin ve daha hızlı hizmet verebilme amacıyla önemlidir. Banka'da Genel Kurul, Bakanlık ve Yönetim Kurulu olmak üzere üç temel organ bulunmaktadır. 2016 senesinde Endonezya'nın Cakarta kentinde yapılan Genel Kurul Toplantısı her sene başka bir İslam ülkesinde yapılmaktadır. Bugüne kadar Mozambik, Suudi Arabistan, Tacikistan, Sudan Cumhuriyeti, Azerbaycan, Senegal, Kuveyt, İran gibi ülkelerde yapılmıştır. Bazı zamanlarda İslam Kalkınma Bankası Genel Merkezi'nde de yapıldığı görülmüştür. Genel kurul temel olarak yıllık faaliyetleri değerlendirmekte ve gelecek projeksiyonlarını yoksullukla mücadele gibi ana temalar çerçevesi üzerinden yapmaktadır. Yönetim Kurulunu 19 kişi oluşturmaktadır. En fazla hisseye sahip olan 7 adet ülke devamlı üye bulundurmaktadır. Yönetim Kurulu'nda ki üyeler 3 yıllık dönem için seçilmektedirler. Seçilen üye tekrar seçilebilmektedir. Tüm

yapılan operasyonlar yönetim kurulu tarafından yapılır. Banka Başkanı en yetkili yöneticidir. Banka'nın başkanı kurulduğu günden bu yana değişmemiştir. Ancak 2016 yılında Endonezya'da yapılan Genel Kurul ile mevcut başkan olan Dr. Ahmad Mohamed Ali kendi isteği doğrultusunda emekli olmuştur. 2016 yılı başı itibariyle Türkiye %6.45 hisseye sahip olup en büyük hisseye sahip 9 ülkeden biridir. Diğer 55 ülke çeşitli hisse oranlarıyla sıralanmaktadırlar. Banka Başkanı 5 yıllık süre ile Genel Kurul tarafından seçilmektedir. 4 adet Başkan Yardımcısı Başkana yardım etmektedir. Banka üç ana konuyu hedeflemiştir ve stratejilerini buna odaklamıştır. Yoksulluğu Azaltma, Planlama ve Programlama ile Altyapıyı Geliştirme'dir. 3 adet bölgesel ofise ve çeşitli temsilciliklere sahip bir yapısı bulunmaktadır. Bankanın genel merkezi Cidde'dir.(isdb.org, Erişim Tarihi:01.03.2016)

İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye'de kamu kurumlarının yoksullukla mücadele bağlamındaki ilişkileri önemlidir. Tabi bu ilişkiler Türkiye'nin ve İKB'nin tarihi ve kültürel geçmişiyle yakın ilişkilidir. Yapılan çalışmaların özgün olması Banka'ya ve Türkiye'ye de olumlu olarak yansıyacaktır. Know-how transferi Türkiye'nin İslam Kalkınma Bankası ile olan ilişkilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. İslam dünyası ortak akıl içerisinde hareket etmek istiyorsa hem kendi içndeki hem de Batı ile olan ilişkilerinin muhasebesini çıkarması gerekmektedir. Ortak bir geçmişe sahip olan İslam coğrafyası şu an ki geri kalmışlık imajından kurtulmaya yönelik tartışma alanları oluşturmalıdır. İslam Kalkınma Bankası'na üye olan ülkelerinde demokratik kurumlarına ve düşüncelerine sahip çıkması ve bilinçli bir toplum düzenini oluşturması olumsuz imajı düzeltebilecektir.

İslam Kalkınma Bankası ASPB ile çalışabilecek bir kurum olarak görülmektedir. Onunda bürokratik süreçleri biraz uzundur. Avantaj ise İslam ülkelerinin ortak bir kültürü var ortak bir tarihi geçmişi var tüm bunlar ortak sorunlara ve ortak çözüm yollarına sahip olunabilmeyi sağlamaktadır. Bu da geleceğe yönelik bir işbirliği için ümit var olunabilmeyi sağlamaktadır. Ancak çoğu zaman Türkiye faydalanan değil de faydalanılan bir ülke statüsünde olmaktadır bu durumda Diğer İslam ülkelerinin Türkiye'den biraz daha geride olmasından kaynaklanmaktadır.(N.F.K.)

COMCEC'in İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele noktasındaki çabalarına verdiği altyapı desteği çok önemlidir. Türkiye cephesinde ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı önemli bir fonksiyon görmektedir. İKB ve İİT ile ilgili kuruluşların kültürel bakış açısını benimseyip toplumdaki idrak yeteneğini arttırıcı düzlemde çalışmalar

yapması çok önemlidir. Çünkü yoksullukla mücadele konusu sadece bölgesel alanda yapılan mücadele ile değil küresel manada bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Bunalımdan bunalıma sürüklenen bu kapital sistemde ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bir masa etrafında oturup karar alması zorunlu hale gelmiştir. İsraf modelinden rasyonel ve sade bir kalkınma ve büyüme modeline geçişin zamanı çoktan gelmiştir. Makro düzeyde uluslar ve mikro düzeyde insanlar incelendiğinde yoksulluğun boyutları iyi hesaplanmalıdır. İşte İKB'nin ve İİT'ye bağlı kuruluşların yapığı uluslararası çalışma toplantılarıda bu boyutların hesaplanmasında katkı sağlayacaktır.

COMCEC'in altında altı adet Daimi Çalışma Komitesi bulunmaktadır. Bu başlıklardan bir tanesi de yoksullukla mücadeledir. Bunun da Türkiye'de ki masası ASPB'dır. Her altı ayda bir çalıştay olmaktadır Ankara'da. İslam ülkelerinin hepsi davet ediliyor ve her seferinde bir konsept belirleniyor. Bir konsept etrafında COMCEC bir rapor hazırlıyor. Mesela bir tanesi Yoksullukla Mücadele eden kurumların kurumsal yapısıydı. Bir tanesi hedefleme mekanizmasıydı yoksulluğun nasıl tespit edildiğiyle ilgili. Çoğu zaman o raporu Avrupa'da ki bir kuruluş vasıtasıyla hazırlatıyorlar.(N.F.K.)

İslam kelimesinin çağrışımı ele alındığında barış ve güven kelimleri başta olmak üzere birçok olumlu kavramı kapsadığı görülmektedir. İşte bu kavramın etkilediği İslam Ülkeleri'nin içi dolu yoksullukla mücadele politikaları ancak ve ancak İKB ve İİT gibi kuruluşların altı dolu adımlar atması ve insanların akıl duyu ve duygularına hitap etmesi ile olabilecektir. Bu Batı ile dezenformasyona uğrayan ayrışma sürecinide onarabilecektir. Çağdaş dünya'nın bunalımına karşı İslam Ülkelerinin elbette bir cevabı ve katkısı olması gerekmektedir yoksa dünya'nın bu sancısı sürüp gidecektir. Aslında ne Batı dünyası ne de İslam Dünyası hala kendi kendini tanımlamakta yetersiz kalmakta ve bütün değerlerin merkezini kendinde görmektedir. Rasyonel bakış açısı ise hem Batı'nın hem de İslam Dünyası'nın birbirlerine katkı sunabilecekleri alanların olabileceğini söylemektedir. Teori ve pratik ortak bir ruhla anlamlandırılmalı ve harekete gerçirilmelidir. Stratejik derinlikte hazırlananan İKB ve İİT kuruluşlarının yaptıkları ortak akıl toplantıları İslam Ülkeleri'nin gelişmişlik farklarını azaltmaya ve bölgesel dinamiklerin, aktörlerin şekillendirilmesini sağlamaya yönelik olduğu için önem teşkil etmektedir.

COMCEC toplantılarında öncelikle temalar olgusal olarak inceleniyor. Kavram nedir, hedef kitle nedir nasıl hesaplanır. İslam ülkelerinin genel görünümüne bakıyorlar. Sonrada üç dört tane farklı yapıdaki İslam ülkesini seçiyorlar ve mercek altına alıyorlar. Yapılan bu çalışmaların en önemli özelliği benzersiz olmasıdır. O alanda yapılmış İslam ülkeleri arasındaki ilk çalışmadır. Banka'nın girdiği sektörlerde ilgili ülkenin ne yapması gerektiği

konusunda çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu sektör ulaştırma, enerji olabilir. Özel sektörüyle, kamusuyla ve stk'larıyla ortak olarak yapılması gerekmektedir.(N.F.K.)

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar yoksullukla mücadele politikalarını oluştururken "kime ve neye göre" yoksulluk sorusunu irdelemesi gerekmektedir. İslam düşüncesi dayanışmanın önemini savunan ve ayrım yapmadan her kesimin işbölümüne katkı sunmasını sisteyen bir görüntüde olmuştur. O bakımdan dünya'nın neresinde olursa olsun yoksul veya muhtaç bir kişi varsa o kişiye ulaşmak Allah'ın rızasını kazanmak ve her iki dünya'da da mutluluğa erişmenin anahtarı olmuştur. Asıl sorgulanması gereken konu dünya'da ki bir avuç insanın tüm dünya'nın kaderini etkileyebilecek derecede zengin olmasıdır. Yoksa bir ülkenin bir ülkeden zengin veya fakir olması çokta önemli olmayan ve değişkenlik gösterebilecek bir konudur. Çünkü ülkeler gücü elinde bulunduran o bir avuç insan kadar dünya'nın politikaları etkileyemeyecektir. O sermaye akımı hernereye giderse gitsin gittiği ülkeyi ihya edecek ve iktidara ulaştıracak potansiyele sahiptir hatta Afrika'yı bile. Kime ve neye göre yoksulluk tabi ki ülkeler düzeyinde sorgulanmalıdır ancak ondan da önemlisi yoksulluğun tahrip gücü iyi algılanmalı ve bu amansız tehditle adeta savaşılmalıdır. Yoksullukla mücadele programları yoksul insanların bağımlı hale getirmesi önlenmelidir. Bugünkü toplumların karşı karşıya olduğu en büyük sorulardan bir tanesi de dünya'nın her yerinde büyük bir hızla yaşanan ve uluslararası ilişkileri etkileyen sosyal değişimlerdir. Bu sosyal değişimlerin rotasını bazen ülkeler bile saptayamamaktadır. İKB'nin uluslararası alanda tanınması ve etkili adımlar atabilme potansiyeli bulunması dünya'da ki kapsayıcı yoksulluk politikalarının oluşturulmasını sağlayacak ve sosyal değişimlerin rasyonelleşmesine temel teşkil edecektir. Yani asıl soru hangi ülkenin yoksul olup olmadığı değil soğuk Savaş sonrasında oluşan buhranlı havanın nekadar dağıtıldığıdır.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Politikalarına çalışırken Türkiye veya düşük gelir grubuna sahip ülkeler gibi örnek uygulamalar incelenebilir. Türkiye'nin yoksulluk konusuna bakıldığında kime göre yoksul kavramı ortaya çıkmaktadır. OECD ve Avrupa Birliği ülkelerine göre Türkiye en yoksul ülkelerden bir tanesidir. Yani Türkiye yoksul bir ülke ve yoksul bir ülke olarak kalmaya devam ediyor. Yani yoksul ülke derken en az gelişmiş ülke kategorisinde değil ama gelişmiş ülke kategorisinde de değil yani kişiye göre değişiyor. Y.Y.

Country	Population below national poverty line (%)					Population below $1.25 a day (%)		Population below $2 a day (%)		Poverty gap at $1.25 ratio	Gini index
	Total			Urban	Rural						
	1990-1999	2000-2006	2007-2014	2007-2014	2007-2014	1990-1999	2007-2014	1990-1999	2007-2014	2007-2014	2007-2014
Afghanistan	..	..	35.8	27.6	38.3	..	..	..	..	..	..
Albania	..	18.5	14.3	13.6	15.3	0.2	0.46	6.5	3.03	0.1	28.96
Algeria	..	..	..	..	..	6.38	..	22.78	..	..	..
Azerbaijan	..	49.6	5.3	..	..	25.23	0.31	53.85	2.38	0.12	33.03
Bahrain	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Bangladesh	50.1	40	31.51	21.28	35.16	60.91	43.25	85.54	76.54	11.17	32.12
Benin	..	37.2	36.2	31.4	39.7	..	51.61	..	74.27	18.82	43.53
Brunei	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Burkina Faso	..	51.1	46.7	25.2	52.8	70.03	44.46	87.6	72.44	14.59	39.78
Cameroon	53.3	40.2	39.9	12.2	55	47.43	27.61	71.5	53.15	7.24	40.72
Chad	..	54.8	46.7	20.9	52.5	..	36.52	..	60.54	14.18	43.3
Comoros	..	44.8	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Côte d'Ivoire	36.4	40.2	42.7	29.4	54.2	30.06	35.04	57.08	59.07	12.68	43.19
Djibouti	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Egypt	..	19.6	25.2	15.3	32.3	2.46	1.68	26.31	15.43	0.37	30.75
Gabon	..	32.7	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Gambia	..	..	48.4	32.7	73.9	65.6	..	81.2	..	..	..
Guinea	62.6	49.1	55.2	35.4	64.7	63.8	40.9	81.7	72.7	12.7	33.7
Guinea-Bissau	..	64.7	69.3	51.0	75.6	65.3	..	84.6	..	..	..
Indonesia	23.4	17.8	11.3	8.3	14.2	47.7	16.2	81.6	43.3	2.7	38.1
Iran	..	..	..	..	..	1.3	..	8.3	..	..	..
Iraq	..	..	18.9	14.8	30.6	..	3.9	..	21.2	0.6	29.5
Jordan	..	..	14.4	13.9	16.8	1.5	0.1	11.4	1.2	0.0	33.7
Kazakhstan	..	18.2	2.9	1.3	4.9	5.0	0.1	18.8	0.8	0.0	28.6
Kuwait	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kyrgyz Republic	..	39.9	38.0	35.4	39.6	31.8	5.1	60.8	21.1	1.2	33.4
Lebanon	..	28.6	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Libya	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Malaysia	8.5	5.7	1.7	1.0	3.4	0.5	0.0	6.9	2.3	0.0	46.2
Maldives	..	..	..	..	..	25.6	..	37.0	..	..	..
Mali	..	47.5	43.6	18.9	50.6	85.9	50.6	93.7	78.8	16.5	33.0
Mauritania	..	46.7	42.0	20.8	59.4	23.4	23.4	48.3	47.7	6.8	40.5
Morocco	16.3	15.3	8.9	4.8	14.4	6.8	2.6	24.4	14.2	0.6	40.9
Mozambique	69.4	54.1	54.7	49.6	56.9	80.6	60.7	92.6	82.5	25.8	45.7
Niger	..	..	59.5	36.7	63.9	78.2	40.8	91.6	76.1	10.4	31.2
Nigeria	..	48.4	46.0	34.1	52.8	68.7	62.0	86.5	82.2	27.5	43.0
Oman	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Pakistan	30.6	22.3	12.4	..	..	29.1	12.7	66.5	50.7	1.9	29.6
Palestine	..	30.8	25.8	26.1	19.4	..	0.1	..	0.6	0.01	34.5
Qatar	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Saudi Arabia	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Senegal	..	48.3	46.7	33.1	57.1	53.5	34.1	79.0	60.3	11.1	40.3
Sierra Leone	..	66.4	52.9	31.2	66.1	62.9	56.6	75.1	82.5	19.2	35.4
Somalia	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Sudan	..	..	46.5	26.5	57.6	..	19.8	..	44.1	5.5	35.3
Suriname	..	..	..	..	..	15.5	..	27.2	..	..	..
Syria	..	30.1	35.2	30.8	36.9	..	..	..	..	..	..
Tajikistan	96.0	72.4	47.2	41.8	49.2	50.1	6.5	82.2	27.4	1.3	30.8
Togo	..	61.7	58.7	34.6	73.4	..	52.5	..	72.8	22.5	46.0
Tunisia	..	23.3	15.5	..	..	6.5	0.7	20.4	4.5	0.2	35.8

Turkey	..	13.3	2.3	0.6	5.9	1.8	0.1	8.9	2.6	0.0	40.0
Turkmenistan	..	..	..	..	..	24.8	..	49.7	..	..	..
U.A.E.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Uganda	44.4	31.1	24.5	9.1	27.2	59.4	37.8	82.0	62.9	12.0	44.6
Uzbekistan	..	..	16.0	..	..	..	..	..	..	..	..
Yemen	40.1	34.8	..	..	..	10.5	..	32.1	..	..	..

Şekil 10. 1990-2014 Yılları Arasındaki Kapsamlı Dünya Yoksulluk Oranları

Kaynak: (http://www.isdb-pilot.org/, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 10'da görüldüğü üzere Dünya'da kırsallarda ve şehirlerde çok farklı yoksulluk oranları meydana gelmiştir. Genel manada ise dünya büyük bir bunalım içerisindedir. Serbestleşme hareketleri bile bu bunalıma çare olamamıştır. Türkiye bağlamında ise şehirde oluşan yoksulluk oranlarının kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha az olduğu görülmektedir. Özellikle 1.25 ile 2 dolardan daha az ücret ile yaşayan insan sayısı 2002 süreci ile birlikte azalış göstermiştir.

Modern dönem ile birlikte dünya'da iktisadi iniş çıkışlar ve krizler çok yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Buna karşılık iktisat bilimi ise insan tercihlerine odaklı ve özgür bir sistemin kurulmasını istemektedir. Ülkelerin yoksullukla mücadele kriterleri bütünleşmeyi sağlamalıdır. Buradaki bütünleşmeden kasıt ise rasyonel bir üst aklın mevzuat, idari ve hukuki yapıları efektif bir çerçeveye oturtmasıdır. Batı ve İslam Dünyası'nın birbirleri ile kurdukları temas özünde önemli bir harekettir. Çünkü bu bağın ve iletişimin kurulamaması farklılıkları dikate almayan yalnızca kendi kabuğuna çekilmiş bir kalkınma sisteminin oluşmasına yol açacaktır. Çünkü yoksulluk ancak evrensel normlara dayalı ve toplumu bütünüyle ele alan bir ekonomi politik ile çözülebilecektir.

Country	1990	1995	2000	2005	2014
Albania	9.1	6.3	7.9	6.2	5.3
Algeria	6.6	7.3	5.1	<5	<5
Azerbaijan	-	14.8	12.0	5.2	<5
Gabon	10.0	8.6	7.8	7.4	6.1
Iran	8.5	7.3	5.8	<5	<5
Iraq	8.6	11.9	13.0	11.6	13
Jordan	<5	5.5	<5	<5	<5
Kazakhstan	-	<5	7.8	<5	<5
Lebanon	<5	<5	<5	<5	<5
Libya	<5	<5	<5	<5	<5
Malaysia	9.4	7.0	6.9	5.7	5.4
Suriname	11.0	10.1	11.0	9.0	6.0
Tunisia	<5	<5	<5	<5	<5
Turkey	<5	5	<5	<5	<5
Turkmenistan	-	10.5	9.1	6.9	<5

Şekil 11. Üst Orta Gelir Grubuna Sahip İİT Ülkelerinin Global Açlık Endeksi Değerleri

Kaynakça: (IFPRI et. al., 2014, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Not: Maldivler için indeks değeri hesaplanmamıştır

Şekil 11'de görüldüğü üzere İslam Kalkınma Bankası'na Üye Ülkeler Türkiye ile karşılaştırıldığında bazı farklar ortaya çıkmaktadır. Üst Orta Gelir Grubu Global Açlık İndeksi Değerleri'nde Türkiye %5'in altındadır.

Özellikle Ortadoğu'da yaşanan ve birçok İslam ülkesini derinden etkileyen savaş ekonomisi iktisat dengelerini tümüyle bozmaktadır. Yoksulluğun dünya'da tam olarak bitirilememesi de bu yüzdendir. İktisat biliminde mal ve hizmetler özgürce üretilip insanların beğenisine sunulması hedeflenirken savaş ve iç çatışmalar dengesizliği tüm ekonomik sistemde arttırmaktadır. Savaş ekonomisine yönelik yapılan yatırımlar ülkeleri trilyonlarca dolarlık maliyetlerle karşı karşıya bırakmaktadır. İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşların ülkelere verdiği kaynaklar ise bu savaşa aktarılan paraların yanında etkisiz ve küçük kalmaktadır. Bu nedenle savaş ve iç çatışmalar noktasında arabuluculuk faaliyetleri yapılmalı ve savaşa harcanan maliyetler yok edilmelidir.

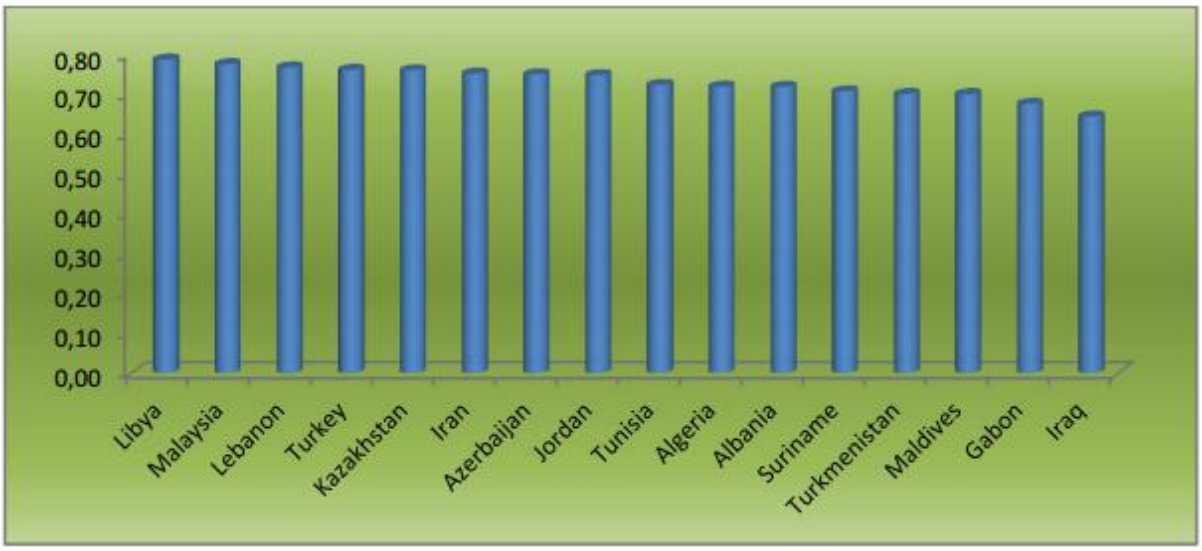

Şekil 12. Üst Orta Gelir Grubuna Sahip İİT Ülkelerinin İnsani Kalkınma Endeksi Değerleri

Kaynakça: (undp.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 12'de görüldüğü üzere, İslam Kalkınma Bankası'na Üye Ülkelerin İnsani Kalkınma Değerleri farklılıklar gösterilebilmektedir. Türkiye İnsani Kalkınma Değerleri bakımından ilk 4 ülkeden biridir. Aslında İslam ülkelerinin birçoğunun pozitif anlamda birçok jeo-stratejik avantajları vardır. Petrol ve doğalgaz bunlardan sadece birkaçıdır. Bu kaynakların etkili birşekilde değerlendirilememesi siyasi, ekonomik ve beşeri alanlarda sıkıntılı günlerin yaşanmasına neden olmuştur. 21. Yüzyıl ile birlikte İslam Dünyası yavaş yavaş bu potansiyelinin farkına varmış ve bu kaynağın ne şekilde kullanılabileceği ile ilgili bazı politikalar üretmeye çalışmıştır. Yaşanan bu gelişme yoksullukla mücadeleye de pozitif anlamda katkı sunacağı açıktır.

3.3.2 İslam Kalkınma Bankası'nın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

İslam Kalkınma Bankası'nın kurumsal temelleri bir dizi silsile ve olay etrafında oluşan önemli hadiselerin ışığında atılmıştır. İslam ülkelerinin ve Batı dünyası'nın ekonomik kültürünün birbirlerinden farklı olduğu aşikardır. Ancak ahlak, etik, sosyal sorumluluk, sosyal adalet gibi kavramlar bütün inanç ve medeniyet tasavvurlarında yer alması gerekmektedir. İşte bu nedenle İslam Kalkınma Bankası büyük ideallerle ve beşeriyete ilaç olma umuduyla kurulmuştur.

İslam Kalkınma Bankası'nın(IDB) kuruluş çalışmaları 16 Aralık 1973'de yapılan İslam Ülkeleri Maliye Bakanları toplantısında açıklanan "Niyet Beyannamesi" ile başladı. Daha sonra Temmuz 1975'de Guvernörler Kurulu toplanarak bankanın statüsünü belirledi ve Asya ve Afrika kalkınma bankalarının kuruluşuna koşut olarak 20 Ekim 1975'te Türkiye'nin de içinde bulunduğu 29 İslam ülkesi ile birlikte uluslararası düzeyde ilk İslam bankası olma hüviyetiyle kurulmuştur(IDB, a.g.e, s.3).

İKB'nin bağlı olduğu İslam Konferansı Örgütü ise Birleşmiş Milletler 'den sonra en büyük ikinci örgüt olarak dünya'da ki yerini almıştır. Arap – İsrail Savaşı sonrasında Michael Rohan adlı Avustralyalı Protestan turistin Mescid-i Aksa'yı kundaklaması birçok önemli hadisenin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu hadise ile birlikte Tarih 21 Ağustos 1969 yılını gösterdiğinde İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş çalışmaları ivedilikle başlamıştır. İslam Konferansı Teşkilatına üye bütün ülkeler İslam Kalkınma Bankası'na üye olabilmektedirler. Üye olunabilmesi için sermaye paylarının yatırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra alınan kararlara uyulmuş olması gerekmektedir. Banka uluslararası bir kalkınma bankası olma hüvyeti ile birlikte bugün Afrika, Asya, Avrupa ve Güney Amerika olmak üzere dört kıtaya yayılmış üye ülkelere sahiptir. Bu ülkelerin çoğunluğu ise gelişmekte olan ülkeler statüsündedir. Banka uygun gördüğü yerlerde ajans ve bürolar açabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın üç adet ülke ofisi vardır. Bunlar Fas, Malezya ve Türkiye'dir. Dünya'da çoğunluğun kullandığı takvim sisteminden farklı olarak Hicri Takvim mali sistemi kullanılmaktadır. Resmi kullanılan dil Arapça'dır. İngilizce ile Fransızca ise çalışma dillerindendir. İKB toplumsal adaletsizliğin hüküm sürdüğü dünya'da bir karşıt duruş sergileme amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. İslam Dünyası'nın Kalkınması Batı ile aynı olmayacaktır. Çünkü Batı'da ki Kapitalizm sömürüsü acı deneyimlerin yaşanmasına sebep olmuş ve yoksulların ezilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. İslam öğretisinin olacağı bir kalkınma modeli ise sosyal adaleti içermekte ve Materyalist Felsefelerin yanılgısına düşmemektedir. İslam Kalkınma Bankası kurumsal gelişimini birçok altkuruluş oluşturarak devam ettirmiştir. Bu kuruluşlar Yoksullukla Mücadele noktasında İKB'nin en büyük destekçileri olmuştur.

İslami Araştırmalar ve Eğitim Enstitüsü(IRTI); Özellikle İslami banka ve finans alanlarında çalışmalar yapmaktadır. Eğitim, yayın, konferans gibi çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır. Her yıl başarılı kişilere İslam Kalkınma Bankası ödülünü vermektedir. Üye

ülkeler ve İİT ile arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi bu enstitünün ana amaçları arasındadır. İslam ülkeleri arasında bilgi birikimi ve tecrübe paylaşımının oluştutulmasıyla İslam ülkelerindeki ve dünyada yaşayan birçok insan teknolojik gelişmelerin olumlu taraflarından faydalanmış olacaktır.

Yatırım ve İhracat Kredileri Sigortası A.Ş (ICIEC); İİT'nin üye ülkeleri ile kendi arasındaki yatırım ve ticaret süreçlerini geliştirmek hedefiyle faaliyete geçmiştir. Asıl hedefi İslam düşüncesinin hassas olduğu şekilde ihtiyacı olanlara kredi kaynakları sağlamaktadır. Yatırım sigortası ve politika risklerini düşürmeye yönelik kolaylaştırıcı araçların oluşmasını da teşvik edip destek vermektedir. Kayıtlı olan sermayesi 150 milyon ABD dolarıdır. Sermaye İKB ve üye ülkelerinin %50'lik kaynaklarıyla meydana getirilmiştir. İslam ortak pazarının oluşturulması ve herhangi bir engel olmadan serbest dolaşım içerisinde kaynakların ve ticaretin oluşturulması çok önemlidir. Dünya çapında birçok ülke sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Krizlerin çözümlenmesi ve çözüm yollarının bulunması İslam Kalkınma Bankası ve altkuruluşları tarafından atılan adımlara bağlıdır.

Özel Sektörü Geliştirme A.Ş(ICD); üye ülkeler arasındaki özel sektör ilişkilerinin geliştiirlmesini amaçlayan bir altkuruluştur. Özellikle İslam odaklı finansal ürünlerin ve hizmetlerin teşvik edilmesi, sermaye piyasalarının genişletilmesi, girişimciliği desteklemek gibi sektör odaklı hedefler bu kuruluşun odakları arasındadır. Bağımsız bir kuruluş hüviyetindedir. Sermaye İKB ve üye ülkelerinin %50'lik kaynaklarıyla meydana getirilmiştir. 2016 yılındaki göstergelere göre bugüne kadar 52 üye ülke ve 5 adet kamu finansmanıyla iştigal olan kamu kurumu ile sözleşmeye imza atmıştır. Özel sektör zamanın değişmesi ile yeni koşullarla karşı karşıya kalmıştır. Bu değişim hem niteliksel hem de niceliksel olmuştur. İşte bu noktada İslam Ülkeleri arasında bir özel sektör yaklaşımı benimsenmeli ve o vizyon doğrultusunda hareket edilmelidir. Yani liberalliğin özü korunmalı ve serbest piyasa savunulmalıdır.

Dünya Vakıf Kurumu(WWF); 2001 yılında resmi vakıf kuruluşları ile özel sektörden hayırseverlerin katkıları ile kurulmuştur. İslam toplumlarının kalkınmasını ve yoksulluktan sıkıntı çeken toplulukların acılarının sona erdirilmesini amaçlayan sürdürülebilir kalkınma plan ve programlarına katkı sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Vakıf

Kurumlarında kurumsallık önemli bir meseledir. Planlama, bütçeleme gibi olguların sağlamlığı vakıf kurumlarının sürekliliğini attıracaktır. Bu manada vakıf sisteminin işleyişi sağlam bir zemine oturtulmalıdır.

Uluslar Arası Biyosalin Tarım Merkezi(ICBA); herhangi bir kar güdüsü içermemektedir. Uygulamalı bir ar-ge merkezidir. Çevreye ve iktisada faydalı olmak, bununla ilgili bitkiler üretmek, su kaynaklarının tuz değerini arttırmak gibi faaliyetleri bulunmaktadır. 2005 yılında çeşitli kuruluşlar bu merkeze önemli kaynaklar aktarmışlardır. Bu da konuya verilen önemin arttığını göstermektedir. Atom Enerji Ajansı gibi kuruluşların danışmanlık projeleri de bu merkez tarafından yapılabilmektedir. Çevre sorunları sanayileşme ve kentleşme süreçleri ile birlikte yoğun olarak artmıştır. Bu çevre sorunlarının en büyüklerinden biri de yoksulluk olgusudur. İKB'nin bu doğrultudaki atacağı adımlar kaynak sıkıntısı bulunan dünya'nın geleceğini etkileyecektir.

Networks(OICIS-NET); 2000 yılında İKB ve Malezya'nın destkleriyle kurulmuştur. Bilgi ve veri sağlama noktasında hizmet vermektedir. Bu bilgi paylaşımı ise üye ülkelerin içeirisinde yapılmaktadır. %51'lik büyük pay İKB'nindir. Kayıtlı sermaye 2.6 milyon ABD dolarıdır. Teknolojik gelişme kavramı bütün ülkeler için önemli bir aşamadır. Teknolojiyi üreten veya etkili bir şekilde transfer eden ülkeler yoksulluğun bu kısır döngüsünden kurtulabileceklerdir. Bilgi temelli faaliyetler artık büyüme ve kalkınmanın itici gücü olmaktadır.

İslam Kalkınma Bankası Türkiye'de yoksullukla mücadele noktasında doğrudan veya dolaylı manada çeşitli hedefleri ve fonksiyonları bulunmaktadır. Bunlar arasında eğitimin geliştirilmesi, ulaştırma olanaklarının arttırılması, doğal afet müdahaleleri, özel sektörün geliştirilmesi, sağlık imkânlarının ilerletilmesi, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi gibi konular vardır. İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele bağlamında işlevselliğini anlamak için arka planındaki kaynak gücününde iyi anlaşılması gerekmektedir. İİT ve İKB'ye üye olan ülkeler yoksullukla mücadele noktasında yapıcı politikalar oluşturmak istiyorlarsa sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Kurumlardaki bütçesel yönetim kuralları ve kontrol mekanizmaları açık ve net olmalıdır. Bu sayede kurumsal işleyiş tam manasıyla oluşturulabilecektir. Temel ihtiyaçlar ve

kaynaklar arasındaki denge sürekli sağlanmalıdır. Dengesiz bir gelir yapısı beşeri ve teknoloji yoksulluğunada yol açacaktır.

Kurumlar bölgesel kaldığı ve kendi kaynaklarını oluşturamadığı sürece birbirine muhtaç durumdadır ve işlevsel olamaz. Bugün mesela medyaya da yansıdı. Cumhurbaşkanımız İslam İşbirliği Teşkilatı; üyelerinin bile aidatlarını ödemediği bir ortam. Böyle bir ortamda İİT fon oluşturamadan üyelerine yardım edemez. Ama işte bunların sistemli ve programlı olması lazım. Benzer bir yapı veya kopya bir yapı oluşturuluyor mütemadiyen ve bunların bazıları çalışıyor bazıları çalışmıyor. Bir ara mesela Ekonomik İşbirliği Teşkilatı(ECO) vardı şu an mesela o da çalışmıyor böyle şeyler kurulup kurulup dağılıyor.(K.Ö.)

Hem kamunun, hem özel sektörün hem de STK'ların aynı oranda yoksullukla mücadeleye önem vermesi gerekmektedir. Kurumsal sosyal sorumlulukta bunu gerektirmektedir. Yoksulluk kar amacı güderek mücadele edilebilecek bir olgu değildir. Bu manada özel sektöründe her attığı adımı kar odaklı olarak görmemeye ihtiyacı vardır. Bütün kurumların birbirlerinin sorumluluklarını hafifletmeye ve piyasada oluşan yetersizlikleri kaldırmaya ihtiyaçları bulunmaktadır. İslam ülkeleri de bu düzenin doğal dengesinin ayarlanmasını hesaplamaları ve harekete geçmeleri gerekmektedir.

Baktığımız zaman yoksullukla mücadele konusuna kamunun sahip çıkması gerekmektedir. Özel sektörün sahiplenmesi bu işi zordur hiçbir şirket kendi kar etmeyeceği bir işe girmez. Daha çok maddi getirisi olan yerlerde olurlar. Dolayısıyla bunların kamu bazında hatta devlet bazında gitmesi lazımdır.(K.Ö.)

Uluslararası kuruluşlar ve ilgili üye ülkelerin arasındaki ilişkiler şeffaf ve uzun dönemli olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde politikalar sağlamlaştırılmış olabilecektir. Yoksulluk her ekonomik ve sisyasi konjonktürde farklı bir evrim süreci geçirmiş ve İKB'nin global dengeleri göz ardı etmeden bu süreci olumlu manada yönetmesi gerekmektedir. Kaynaktan faydalanan ülkelerin ve uluslar arası ekonomik kuruluşların birbirlerine yardımcı olmaları ancak birbirleri üzerinde baskıcı kontrol işlevi görmemeleri gerekmektedir. Sivil toplum odaklı bir üçüncü sektörün Refah Devletine alternatif olup olmadığıda başka bir tartışma konusudur. Yani Devletler mi ülkeyi yönetiyor yoksa uluslarararası örgütler mi ülkeyi yönetiyor konusu sürüncemede kalan bir durum olmuştur.

Uluslararası organizasyonların çoğunun amacı yoksullukla ilgili ülkelerin içyapılarını etkileyecek bir sistem yapmak istemeleridir. Dünya Ticaret Örgütü kuruluyor ve ülkeler bu yapıların dışına çıkamıyorlar ve bunları kabul etmek zorunda oluyorlar. Aynısı Avrupa Birliği'nde de var. Ortak konulan kuralların pek dışına çıkmıyorlar. Şimdi böyle bir ortamda ülke kendi yoksulluğunla uğraşmaktan ziyade bununla mücadele edemeyecek

konuma gelebiliyor. Artık bazı noktalarda özel sektörünü yönetemeyen devletler bu uluslararası organizasyonlara içyapılarını açacak hale gelmektedirler.(K.Ö.)

İslam Kalkınma Bankasına elbetteki birçok çevreden eleştiriler gelmektedir. Banka'nın imajının bu noktada yapıcı hedeflerle öne çıkarılması gerekmektedir. Bu noktada İKB ve onun gibi dünya'da yoksullukla mücadele eden kuruluşların teorik ve yönetsel sıkıntıları bertaraf etmesi ve sosyal sorumluluk nosyonunu ortaya çıkarıcı faaliyetlerde bulunması elzemdir. Devlet yoksullukla mücadelede tek çare olamayacaktır. Dünya'nın yeni bir yoksullukla mücadele literatürüne ihtiyacı vardır ve bu alternatifi de ancak ve ancak İKB gibi uluslararası kuruluşların tatminkar uygulamaları sağlayabilecektir.

"İslam Kalkınma Bankası olsun Ekonomik İşbirliği Teşkilatı olsun ilk önce uluslararası bir kurum hüviyetinde oluşumuna başlayıp daha sonra bu amaçtan uzaklaşan yerler olmuştur.(K.Ö)"

İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele aşamasında bazı temel fonksiyonlar belirlemiştir. Temelde proje finansmanı, ticaret finansmanı ve özel yardım operasyonları(Başar, 1994:21) olarak özetlenebilecek faaliyetleri olan bankanın kuruluş amacı doğrultusundaki fonksiyonları şu şekildedir.

•Üye ülkelerdeki kuruluşlara veya verimli projelere sermaye iştirakinde bulunmak,

•Üye ülkelerdeki kamu ve özel sektör projelerine kredi sağlamak,

•Üye ülkeler arasındaki ticaretin geliştirilmesine yardımcı olmak ve bu amaçla gerekli çalışmaları yapmak,

•Üye ülkeler arası teknik işbirliğine yardımcı olmak ve teknik yardım sağlamak,

•Üye ülkelerde kalkınma faaliyetlerine katkıda bulunan personele eğitim imkânları sağlamak,

•Müslüman ülkelerdeki ekonomik, mali ve bankacılık faaliyetlerinin İslami kurallara uygun şekilde yürütülmesi yönünde araştırmalar yapmak.

İslam Kalkınma Bankası'nın müdahaleci mi yoksa düzenleyici mi olması gerektiği tartışılan bir husustur. Aslında İKB dünya'da ki neoliberal politikalar karşısında kendi kartlarını masaya koyması gerekmektedir. Ancak bu şekilde çevresini yapılandırmış ve kriz ekonomisinden çıkış için bir merhem olmuş olabilecektir. Oyunun kurallarını belirlemeli ancak bunu diğer aktörlerle çatışmadan yapmalıdır. Hem teorik hem de pratik anlamda yoksullukla mücadele gündemi ortaya çıkarılmalıdır. Düzenleyici bir alanda neoliberal ve İslami çizgiyi bir arada kullanmaya özen gösteren İKB sermayenin doğru birşekilde tahsisi için çalışmalarını sürdürmelidir. Kaynak tahsisinde yaşanabilecek en küçük bir verimsizlik yoksullukla mücadele savaşına gölge düşürecektir. İKB; ülkelerin çatışma ve kriz dönemlerinde sistemlerinde oluşan sıkıntılara karşı bağımsız bir düzenleyici ve denetleyici mekanizmanın kurulmasını sağlamalıdır. Ancak bu şekilde yoksullukla mücadele kendisine bir alan bulabilecek ve ekonomi politik manevranın doğru bir şekilde yapılması sağlanacaktır.

3.3.3 İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadeledeye Olan Bakış Açısı ve Yaklaşımı

İslam Kalkınma Bankası'nın yoksulluk yaklaşımının yıllar içerisinde geçirdiği değişim çok belirgin olmuştur. Bir kalkınma kuruluşu olarak kurulan ve kalkınma topluluğunun başlıca mensuplarından olan İslam Kalkınma Bankası'nın bu değişimi farklı bir düzlemde yürütmektedir. Kapitalizmin dayattığı monopolleşme veya oligopolleşmeye karşı bir savaş açması bunlardan sadece biridir.

İslam kültürünün bir parçası olarak hibe, kredi, zekât, sadaka gibi farklı formlarda yoksulluğu azaltmaya yönelik alanlar oluşmuştur. İslam sisteminin arkasındaki temel sistemi oluşturan fikir, zenginden yoksula kaynağın adaletli olarak akışını sağlamak olmuştur. Yoksulluk toplumlar için büyük bir sorunudur. Ancak tarihsel bağlam incelendiğinde maalesef Batı temelli politika yapıcılar ve uygulayıcılar bu durumu çokta gözönüne almamışlardır ve adeta kendi kendileriyle çelişecek hamleler yapmak durumunda kalmışlardır. İnsan Güvenliği ve Sürdürülebilir Kalkınma gibi temalar dünya gündeminde konuşulmaya başlanmıştır. Bu temalar uygulamaya acilen geçirilmesi gereken konular olmuştur. Çünkü İnsani Kalkınma meselesi her zaman sıcaklığını koruyan bir meseledir. Bu konuda toplumdaki yansımaların iyi süzülmesi gerekmektedir. İslam

Kalkınma Bankası dünya'da yaşanan bu gelişimler ve değişimlerden ayrı bir politika anlayışına sahip olmadığı açıktır. Sosyal, ekonomik, kültürel ve daha birçok değişik etmen İKB'nin politikalarını etkilemektedir. Bu çerçevede İslam Kalkınma Bankası yoksulluğa ayrı ve müstesna bir önem vermiş, bakış açısını hep yoksullukla mücadele politikaları üzerinde özellikle de insan temelli olması üzerinde canlı bir şekilde tutmuştur. İslam Kalkınma Bankası Binyıllık Kalkınma Hedefleri'ni ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini öncelikleri arasında göstermiştir. Bu bakış açısı banka'ya daha küresel bir konum elde etmesine yardımcı olmuştur. Yoksulluğun kökten kazınması, anne sağlığı, büyük hastalıkların önlenmesi, gelişmemiş bölgelerdeki insanların hayat şartlarının iyileştirilmesi, eğitim olanaklarının geliştirilmesi, insan güvenliği gibi konular İKB tarafından sürekli sorgulanan alanlar olmuştur. Küresel piyasa gerçekleri ile yoksullukla mücadelede atılması gereken adımlar çok ayrışmış durumdadır. Küresel kapitalizmin kalelerinin inşa edilmesi ülkeler üzerinde bir baskı unsuru olmaktadır. Tabi ki İKB ve diğer üye ülkeler arasında belirli stratejiler oluşturulacak, kalkınma planları ortaya konacak ancak bu sadece güçlü aktörlerin ön planda olduğu ve etik kurallarının hiçe sayıldığı bir sistemin oluşturulması ile olmamalıdır. Kapitalizmin bir günah çıkartmasının zamanı çoktan gelmişte geçmektedir. Küresel düzlemde yeni ve alternatif bir sistemin tesis edilmesi ancak İKB'nin yoksullukla mücadele alanındaki net duruşuyla ve yaklaşımıyla olabilecektir. İKB eğitim konusunda ve nitelikli beşeriyetin yetiştirilmesi noktasında ciddi bir bakış açısını kendinde sağlamaya çalışmaktadır ve diğer uluslararası kuruluşlar için bu iyi bir örnek olmuştur. Yoksulluk ve eğitim biribirleriyle girift yapıda olan iki önemli olgudur. Beşeriyetin eğitim kapsitesi nekadar artarsa yoksulluğunda okadar azalacağı aşikârdır. İnsanların bu noktada sosyal güvencelerinin iyileştirilmesi ve eğitimlerinin aralıksız verilmesi gerekmektedir. Eğitim alamayan kişide ise kendi kendini gerçekleştirememe sorunu zuhur edecektir.

Yönetim sürecinin ilk aşaması olan planlama, önceden belirlenmiş hedeflerin gerçekleştirilmesine dönük olarak kaynakların harekete geçirilmesi ve etkin kullanılması suretiyle sonuç almaya yönelen ve bu özelliğiyle de bilgi temeline sahip bir çabadır.(Yılmaz, 1999:85). İslam dünyasında üzerinde düşünülmesi gereken konulardan bir taneside planlamadır. Planlama birçok değişkeni etkileyebilecek bir güçtür. İşte bu manada İKB'nin yoksullukla mücadeleye olan bakış açısı ve yaklaşımı da reformist ve rasyonel planlar içerisinde olmalıdır. Makro çerçevede bir analiz anlayışı meydana getirilmelidir. Bürokratik bir yönetim sürecinin önüne geçilmelidir. Ancak bu şekilde

aktörlerin rolleri doğru bir şekilde tanmlanmış ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verilebilmiş olunacaktır.

3.3.4 İslam Kalkınma Bankası Küreselleşme, Kalkınma ve Dönüşüm

Kalkınma felsefesi tarihsel bağlamda birçok uluslararası kuruluş gibi İKB içinde değişimler göstermiştir. Sosyal ve politik değişkenler kalkınma kavramında göz önünde tutulmaya başlanmıştır. Küreselleşme ise Batılı çevreler tarafından pozitif etki taşıdığı düşünülsede bazı yanılsamaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Toplumsal anlamda götürülen hizmetlerin gelişimi büyük oranda gelişmektedir ancak yoksulluğun çepeçevre hertarafı sarması nedeniyle bu hizmetlerden ihtiyacı olan kişiler yeterince yararlanamamaktadır. Bu bir gelişme paradoksudur. Bu paradoksa aciliyetle çözüm bulunmalıdır. Maddi ve beşeri kaynakların oluşturulması bu paradoksun olumlu manada gelişmesine sebep olacaktır. Yokluk, yoksunluk ve durağan yapı beşeriyetin önündeki en büyük duran buzdağıdır. Ancak toplum ve ülkeler ise küreselleşme sürecinde de görüldüğü gibi sürekli değişime açık olması gereken bir faktördür. Değişimi yaklayamayan toplumlar elbette yok olmaya mahkumdur. İKB özellikle İslam Ülkeleri'nin ideolojilerini yansıtmaya çalışan bir kuruluştur. Bu ideolojik duruş kurumun küreselleşme ve kalkınma hamlelerinde de kendisini hissettirmektedir. Küreselleşme ve kalkınmanın maalesef genel ve geçerli bir tanımı bulunmamaktadır. Bu tanımın hem İslam Dünyası hem de Batı tarafından netleştirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır.

İslam Kalkınma Bankası Küreselleşmenin yoksulluğu arttırıcı etki yaptığını ve bir dizi yapısal olumsuzluğu da beraberinde getirdiği düşüncesindedir. Tabi ki ülkeler arasındaki ticaret ve ikili işbirlikleri küreselleşme ve kalkınma doğrultusunda artacaktır ancak bu yapılırken ülkelerin ve orada yaşayan insanların temel hizmetlere erişimini sağlayacak olguların geliştirilmesini engellememelidir.

Küreselleşme sürecinde ekonomik alanda yaşanan ulusal düzeydeki iyileşmeler merkez ülkelerde karşılaştırıldığında dünya kaynaklarının adil bir biçimde paylaşılmadığı, dünya ölçeğinde yaşanan ekonomik büyümenin piyasa mekanizması işletilerek sağlanmadığı (Morisima, 1982:96; Mutioğlu,2003:302), zenginler lehine işleyen süreçte küresel firmaların önlerine çıkan hertürlü rakibi ortadan kaldırma eğiliminde olduğu ve sözde

bütünleşme sürecinde ortaya çıkan çatışmaların ardında piyasada tekel oluşturma mücadelesinin bulunduğu(Mutioğlu, 2003:302), Dünya piyasasında küresel güçlerin ortaya çıkması ve devletin ekonomiden elinin çekmesinin gerekli olduğu görüntüsüyle lanse edilen küreselleşmenin, zorunlu bir biçimde dâhil olunması gereken bir süreç olarak sunulduğu(Mutioğlu, 2003:302), Küreselleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisine ilişkin göstergelerde saptırma olduğu, yoksulluk tüm boyutları ile aktarılmadığı ve gelir bazlı yoksulluk yaklaşımları kullanıldığı için marjinal bir sorun gibi yansıtıldığı, küreselleşmenin gelir yoksulluğunun da ötesinde bir göreli yoksulluk anlayışı ile ele alınması durumunda eşitsizliği körüklediği görülmektedir.

Küreselleşme ve Kalkınma yoksullukla mücadele eden İKB türü kuruluşlar için çok zorlu bir süreç olmuştur. Yoksul yanlısı, eşitlikçi ve toplumsal kalkınma odaklı anlayış kapsamlı olarak büyümeye sebep olacaktır. Toplumda sadece bir kesimde bile olan yoksulluk ve yoksunluk durumu ise tüm kalkınma planlarının yeniden gözden geçirilmesine sebep olacaktır.

Bu anlamda, küreselleşme ile birlikte aşağıdaki süreçlerin gerçekleşmesine vurgu yapılmaktadır.

• Finansal bütünleşme ulus devletlerin işsizliği engellemek için yayılmacı ekonomik politikaları izleme ihtimalini azaltmakta ve onları mali sertlik izlemeye zorlamaktadır.

• Küresel ekonomi, gelişmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme ile tam istihdam arasındaki bağlantıyı şiddetlendirmiş, kârın ulusal ekonomi ve istihdamı dikkate almadığı görülmüştür. Küreselleşmenin ideolojisi olarak neo-liberalizm yayılmıştır. Bu nedenle, ulusal çapta uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarda belirgin bir daralma meydana getirmiştir. Bundan dolayı ulus devletler mevcut işlev ve faaliyetleri konusunda kısıntıya gitme baskısını üzerlerinde hissetmekte; bu da uluslararası rekabetin kurallarına uyumu zorunlu kılmaktadır. (Stryker, 1998:2-4; Şenkal, 2005:314-315).

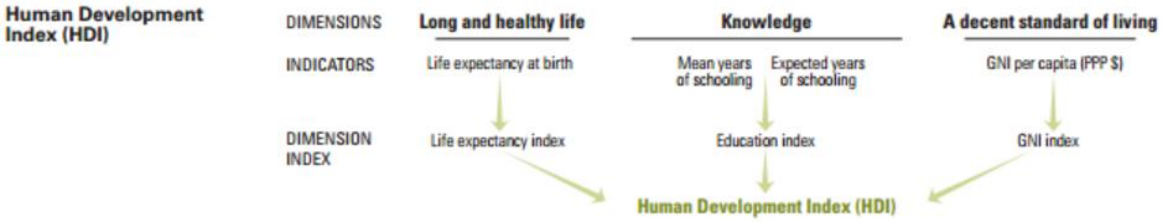

Şekil 13. İnsani Kalkınma İndeksi Hesaplama Kriterleri

Kaynak: (UNDP, http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi, Erişim Tarihi: 01.03.2016))

Şekil1 13'de görüldüğü üzere, Az Gelişmiş ve Gelişmekte olan ülkelere yönelik Birleşmiş Milletlerin hazırladığı İnsani Kalkınma İndeksi hesaplama Kriterleri görülmektedir. Bu İslam Kalkınma Bankası açısından da ilgiyle takip edilen ve uygulanan bir sistem olmuştur. Bu endeks küreselleşme ve kalkınmada oluşan dezenformasyonununda sorgulanmasına neden olmuştur.

İslam Kalkınma Bankası Küresel bağlamda bazı mihenk taşlarını sistemde oturtmaya çalışmaktadır. Ülkenin iç politikaları, şeffaflık gibi temalar her zaman İKB'nin gündeminde olmuştur. Çünkü bu temalar eğer tam anlamıyla yerine oturtulursa yoksullukla mücadele noktasında daha sağlam adımlar atılmış olacaktır. Zimmerman çağdaş toplumu yönlendiren toplumsal aktörlerin aydınlardan oluştuğunu belirtir.(Zimmerman, 1964:77-78). Gerçektende önemli bir aktör olan lider pozisyonda olan kişilerin uluslararası alanda aydın rolünün olması, çeşitli riskleri yüklenmesi, bilinmeyenleri tahmin edebilmesi, yeniliğe açık olması, planlama, koordinasyon ve denetlemeyi açık ve net olarak yapması önemlidir. Ancak bu şekilde ülkelerde oluşan ve yoksulluğu etkileyen çok faktörlü bileşkenleri açık bir şekilde tanımlamış ve kalkınma transformasyonunu sağlamış olacaktır.

"Ülkelerin yönetim kademesindeki insanların liderliği önemli bir konu, az gelişmiş ülkelerin makroekonomik politikaları, siyasi istikrarı, ekonomik istikrarı bütün bunlar birbirini tamamlayan konular.(S.E.)"

İslam Kalkınma Bankası'nın Küreselleşme ve Kalkınma vizyonu doğrultusundaki bakış açısı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle uyumlu olmuştur. İnsani Sermaye, Sosyal Sermaye gibi konular bu Kalkınma Hedefleri'nde İslam Kalkınma Bankası'nın en büyük odak noktalarından birisi olmuştur.

"2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde 17 tane ana başlık vardır. Bunların 8 9 tanesi alt yapı ile ilgilidir ve yoksulluğun altyapı yatırımları ile azaltılabileceğini İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar düşünmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın altyapı yatırımları ise genellikle yol ve su ekseninde olmaktadır. Kırsal Kalkınmayı Destekleme projeleri de bulunmaktadır. Türkiye üzerinde bakılırsa çoğunlukla altyapı olmamaktadır.(Y.A.)"

Toplumlar ve ülkeler çeşitli sanayileşme aşamaları geçirmektedirler. Bu aşamlarda toplumsal sorumluluğu yöneticilerin hissetmesi gerekmektedir. Mesela Afrika'da uzun yıllardır süren iç çatışma ve istikrarsızlık dış kaynakların gelmediği ile ilgili değildir. Aslında İKB gibi kuruluşlar birçok kaynak Afrika'ya sağlamaktadır. Ancak asıl sorun bu kaynakların ne kadar efektif kullanıldığıdır. Efektif kullanılmayan kaynaklar toplumda olumsuz bir etki oluşturacak ve ülkenin daha büyük maliyetlerle karşı karşıya kalmasına sebep olabilecektir. Toplumsal sorumluluğun ve iş ahlakının olmadığı bir yerde altyapı yatırımlarıda maalesef yetersiz kalacaktır. Bütün bunlar kalkınma hedeflerinide etkileyecektir.

"İslam *Afrika Kalkınma Bankası, Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi kuruluşların hepsi altyapı finansmanı yapmaktadırlar. Afrika'da da yol, temiz su kaynaklarına erişim noktasında büyük sıkıntılar var.(Y.A.)"*

İslam Kalkınma Bankası, özellikle yoksullukla mücadele alanında çeşitli kuruluşlar/programlar ile çalışmalar yürüten, önemli roller üstlenebilen bir çerçeve kuruluştur. Hatta Dünya Bankası gibi Bretton Woods kuruluşlarının çalışmalarıyla da benzeşen ve ayrılan özellikleri bulunmaktadır. İslam Kalkınma Bankası Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'nün bakış açısını kabul eden bir yapı içerisinde olmuştur. İKB'nin gündeminin üst sıralarında tuttuğu İnsani Gelişme Endeksi çok boyutlu yoksulluğu ele alan bir yaklaşımı bünyesinde barındırmaktadır. İslam Kalkınma Bankası'da bunu kullanmaktadır. Yoksulluk gelir göstergelerinin yanı sıra okuma yazma oranı, anne ve çocuk ölümleri, temel hizmetlere erişememe, sosyal içerme ve dışlanma gibi konularıda kapsamaktadır. Bu manada İslami Medeniyet Tasavvuru ön plandadır. İslami Tasavvur insanın ön planda olduğu düşünce yapısını savunmakta ve kalkınma için sadece gelir göstergelerinin yetmeyeceğini söylemektedir. Aynı zamanda yoksulların da gelir adaletsizliği konusuyla mücadele de daha aktif bir rol üstlenmeleri gerekmektedir. Yani tükenmişilik ve kabul edilmişlik insanın doğasına aykırıdır.

İslam Kalkınma Bankası küreselleşme ve kalkınma alanlarında politika tavsiye ve kapasite geliştirme hizmetleride vermektedir. İslam Kalkınma Bankası bulunduğu uluslar arası konum itibariyle Küreselleşme konusuna dışarıdan bir gözle ve tarafsız olarak bakabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası, kendi cephesini sadece küreselleşme gibi bir misyonun sahibi olarak görmemektedir. Küreselleşmenin de olumlu ve olumsuz yansımaları olduğunu düşünmekte ve insani gelişimin sağlandığı takdirde olumsuz taraflarının gideileceği söylenmektedir.

3.3.5 İslam Kalkınma Bankası Yoksulluk Göstergeleri ve Ölçümleri

Yoksulluk kolaylıkla analiz edilemeyecek kadar zor bir husustur. İslam Kalkınma Bankası'nın "kime göre veya neye göre yoksul" konusunda verdiği cevap ilk olarak insani yoksulluğun ölçülmesi gerektiğidir. Dünya'da ki etik değerlerin bu şekilde tabana sirayet edebileceği İKB'nin önem verdiği bir konudur. Bireyin insan şahsiyetine ve hayatına yaraşır bir biçimde yaşaması İslami öğretilerinde başında gelen konulardandır. İKB geniş kapsamlı bir şekilde yoksulluk olgusunu ele almakta ve güncel durumla ilgili çeşitli öngörüler yapmaktadır. Hazırladığı rapor ve ekonometrik analizlerle de durumun hassasiyetini niteliksel ve niceliksel olarak ortaya koymaktadır. Aslında iyi oluş kavramı da burada devreye girmektedir. Çünkü insanların refah düzeylerinin ve toplumsal çıktılarının ne şekilde olduğu hem objektif hem de subjektif alanda oluşan verilerle oluşturulabilmektedir. Bu manda İKB'nin de kullandığı hususlardan birisi olmuştur. Sadece batı temelli yoksulluk göstergeleri ve ölçümleri İKB'nin yeni bir alternatif üretme sorumluluğunuda arttırmaktadır.

Bir ülkenin yoksulluğunu anlamak için çeşitli öçüm yöntemleri ile o ülkenin değerleri ölçülmeye çalışılmaktadır. Bunlardan bir tanesi GSYİH verilerine ek bazı düzenlemelerin olduğu İnsani Gelişme Endeksi'dir. Bu istatistiklere sağlık ve eğitimde dahil edilmiştir. Başka bir tanesi ise Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi'dir. Burada ise on gösterge kullanılmaktadır. Bu göstergeler suya erişim, mutfak yakıtı, temizlik gibi farklı yan faktörlerdir. Satın Alma Gücü Paritesi ise; aynı ürünlerin farklı ülkelerdeki maliyetlerini ölçmektedir. Yaşam Standartları bu konu ile daha şeffaf bir yapıya bürünmektedir.

İnsan refahının (veya yoksulluğunun) çok boyutlu olduğu önemini koruyan bir yaklaşımdır. Refahın (veya yoksulluğun) çok boyutlu olarak ölçülmesi için son yıllarda çalışmalar yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın geliştirdiği İnsani Gelişme Paradigması ve İnsani Gelişme Raporlarında yayınlanan endeksleri, bu yaklaşımın gelişmesini sağlamaktadır. İslam Kalkınma Bankası'da yoksulluğu çok boyut ile hesaplamaktadır. Çok boyutlu bir hesaplama yöntemi kimlerin yoksul olduğunu ve yoksullukla mücadele yollarını daha etkin olacak biçimde değiştirecektir (Qızılbash,2004:355).

İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı yoksullukla mücadele politikaları altındaki uygulamalar ölçülürken hassas olunması ve küresel bağlamdaki etkilerle değerlendirilmesi gerekmektedir. Yani geniş bir perspektif ortaya koyulması amaçlanmalıdır. Yoksulluk zaten karmaşık bir yapı olduğu için göstergeler ve ölçümler gibi konuların izleme ve değerlendirmeleri noktalarında sorunlar yaşanabilmektedir. İKB'nin uyugladığı projelerin fayda ve maliyet analizlerinin oluşturulması önemlidir. Çünkü ekonomik açıdan değerlendirilmeyen her proje sürdürülebilirlikten uzak kalmaya mahkum olacaktır. Analiz yapılırken proje için yapılacak olan yatırımların ve elde edilecek olan getirilerin bugünkü değerine indirgenip rasyonel bir fayda maliyetin çıkarılması gerekmektedir. Ancak sosyal getirilerin hesaplanması için ayrı bir analize de ihtiyaç duyulmaktadır. Zaten İKB'nin vizyonuda sosyal projelerin hesaplanmasının önemli olduğunu hissettiren bir yapıdadır.

Burada şöyle bir zıt durum vardır yoksullukla alakası bağlamında biz sadece girdileri ölçebiliriz yani şu kadar kaynak verdik bu kadar proje yaptık şu kadar insan eğitim aldı şeklinde diyelim ki o bölgenin yoksulluğuna ya da ülkenin toplam yoksulluğuna etkisi ne kadardır konusunu ayrıştırmak mümkün değildir. Öyle bir oran veremeyiz yani. Ülkenin son on yıldaki yoksullukta sağladığı başarının yüzde kaçı kalkınma bankaları projeleri dolayısıyla olmuştur. Bu sorunun cevabını bulamayız. Böyle bir rakam veremeyiz. Çünkü karmaşık bir yapı var.(Y.Y.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı projelerdeki vizyonu ve misyonu yaptığı uygulamalarıyla uyuşuyor mu diye incelenebilir. Sosyal entropinin minimum olmasına riayet edilmelidir. Sosyal ilişkilerin tanımlanması yoksulluğunda doğru tanımlanmasını sağlayabilecektir. Çünkü verimli bir sosyal döngünün kurulması yapılan projelere yansıyacak ve etki değerlendirmelerinin rahat bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

"Sadece şuna bakabilirsiniz siz bankalar Dünya Bankası veya İslam Kalkınma Bankası verdiği kredide veya yaptığı projede sosyal etki değerlendirmesi istiyor mu genel amaçları arasında yoksullukla mücadeleyi bir amaç olarak belirtiyor mu(Y.Y.)"

Azalan yoksulluk oranları gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranlarıyla, insanlara yapılan eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik koruma yatırımlarıyla ilgilidir. Bununla birlikte yavaş ekonomik büyüme karşı sürekli yoksullukla mücadele politikalarına odaklanılması gerekmektedir. Çünkü değişken finansal piyasalar, çatışmalar, yüksek genç işsizlik oranları ve yükselen iklim değişikliği etkisi yoksulluğu arttırıcı bir etki yapabilmektedir

Projelerin Kalkınma etkisinin ölçülmesi de bir başka önemli konudur. Ancak bu hiçte kolay değildir. Politik akımlar incelendiğinde bazı ahlaki çıkış noktalarının olduğu görülmektedir. İşte bu noktada İKB gibi uluslararası kuruluşların sosyal sorumlulukları ön plana geçmektedir. Ancak kalkınma söyleminin sadece temel hizmetlerin giderilmesi gibi bir algıya hizmet etmesi engellenmeli ve çok taraflı bir tanım ve etki ölçümü yapmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Mesela Türkiye'nin son dönemde kalkınma olarak ne kadar iyi olduğunu ölçmemiz gerekiyor. Bunun ne kadarının İslam Kalkınma Bankası projeleriyle olduğunu ölçmek bu bana göre mümkün olmayan bir şey böyle bir kalkınma etkisi nasıl ölçülür ölçülebilir mi düşünmek gerekiyor.(Y.Y.)

Küreselleşme özellikle geçmişe yönelik yoksulluk verilerinin elde edilmesinizorlaştırmaktadır. Ülkeler arasında oluşan sınıfsal farklılıklar bunu tetiklemektedir. Gelişmiş ülkelerin 1980 yılındaki verilerine kolaylıkla ulaşabiliyorken gelişmemiş ülkelerin 2000'li yılların verilerine tam olarak ulaşılamamaktadır. Bu da bir sorunun göstergesidir. Yoksulluk verilerinin ulaşılması ve elde edilmesindeki zorluk yoksullukla mücadelede eden birçok uluslar arası kuruluş gibi İKB'yi de rahatsız etmektedir. Çünkü yoksulluk verilerinin sağlıklı olmadğı bir ortamda rasyonel yoksullukla mücadele politikalarının oluşturulması yetersiz olacaktır.

3.3.6 İslam Kalkınma Bankası'nın Sosyal Politika Stratejileri

Sosyal Politika Stratejileri toplumsal değişimi yakalayabilecek olan uluslararası kuruluşların olması gerektiğini düşünmektedir. Yapıcı hedefler belirlenmeli stratejik hamleler yapılmalıdır. Bunu yapamayan mekanizmalar yoksullukla mücadelede etkili

olmamaya mahkumdur. Toplumun beklentilerini karşılayabilen ve belirli bir vizyona sahip olan sosyal politikalar uyumlu olmalı ve ayrıştırıcı olmamalıdır. Bu politikaların uyumlu olması hem beşeriyete hem de İKB gibi uluslar arası kuruluşlara da pozitif etki sağlayacaktır.

Genel anlamda strateji bir kurumun güttüğü siyasete uygun olarak seçtiği hedeflere ulaşmak üzere aldığı her alandaki tedbirler ve her türlü aracın kullanılması olarak ifade edilmektedir.(Laurausso, 1981:566)

İslam Kalkınma Bankası'nın stratejik planları önemlidir. Strateji planda önemli olarak görülen üç önemli madde ortaya konulmaktadır. Yoksulluğu azaltma, üye ülkelerinin ortaklıklarına yönelik destekler ve İslami Finans'ın geliştirilmesidir. İKB Çok Taraflı Geliştirme Girişimine de katılmıştır. Banka bu manada Afrika ülkeleri ile ilişkilerin arttırılmasına odaklanmıştır. Afrika İktisadi Birliği gibi kurumlara kaynaklar sağlamıştır. Kalkınma fırsatları bu manada Türkiye gibi ülkelerle ortak işbirlikleri halinde sağlanmıştır. 2002 yılında Burkina Faso'da yapılan Guvernörler toplantısı bu açıdan önemli bir adımın atılmasına neden olmuştur. İslam Kalkınma Bankası ağır yoksul ülkelere de özel programlarla kaynaklar sağlamaktadır. Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler programı bu manada önemlidir. 2004 yılında 7 adet Afrika ülkesine katkı sağlamıştır. Çok Taraflı Kalkınma Bankaları ile birlikte bazı özel işbirlikleri yapılmıştır. İslam Kalkınma Bankası doğal afet konusunda da bazı destekler vermektedir. Mesela deprem bölgelerinde Türkiye'ye katkı sağlamıştır.

Bütünüyle bir kalkınma planı oluşturulmadan önce sosyal politika stratejilerinin belirli ayaklarının oluşturulması gerekmektedir. Sosyal politika önerileri beşeri gelişme yaklaşımını içerecek şekilde olmalıdır. İç çatışma ve husursuzluğun olduğu bir ortamda sosyal politikadan söz etmek anlamsız olacaktır. Devletin vatandaşlarına ve İKB gibi uluslar arası kuruluşların sorumluluklarını yerine getirdiği düzlem sosyal politikalardır. Sosyal politikanın kısa dönemde etki verebilecek stratejilere ihtiyacı bulunmaktadır. Mesela Afrika'da yaşanan eğitim sıkıntısı sadece bölgenin yöresel yapısından kaynaklanmamakta olabilmektedir. Bu nedenle İKB okulların yapılmasına yönelik altyapı yatırımlarınada ağırlık vermiştir. Sosyak politika alanı ve sosyal haklar çeşitlendirilmelidir. Sadece formel sektöre yönelen bir sosyal politika anlayışı yetersiz kalacaktır. Toplum

merkezi odaklı projeler toplumsal ağlar kurmayı ve insanlara destek vermenin önünü açacaktır. Göçün meydana getirdiği farklı toplum yapısı, jeopolitik hassasiyetler gibi etki gücü olan makro güçlerde sosyal politika stratejilerinin oluşturulmasında iKB'ye düşen görevlerden biridir.

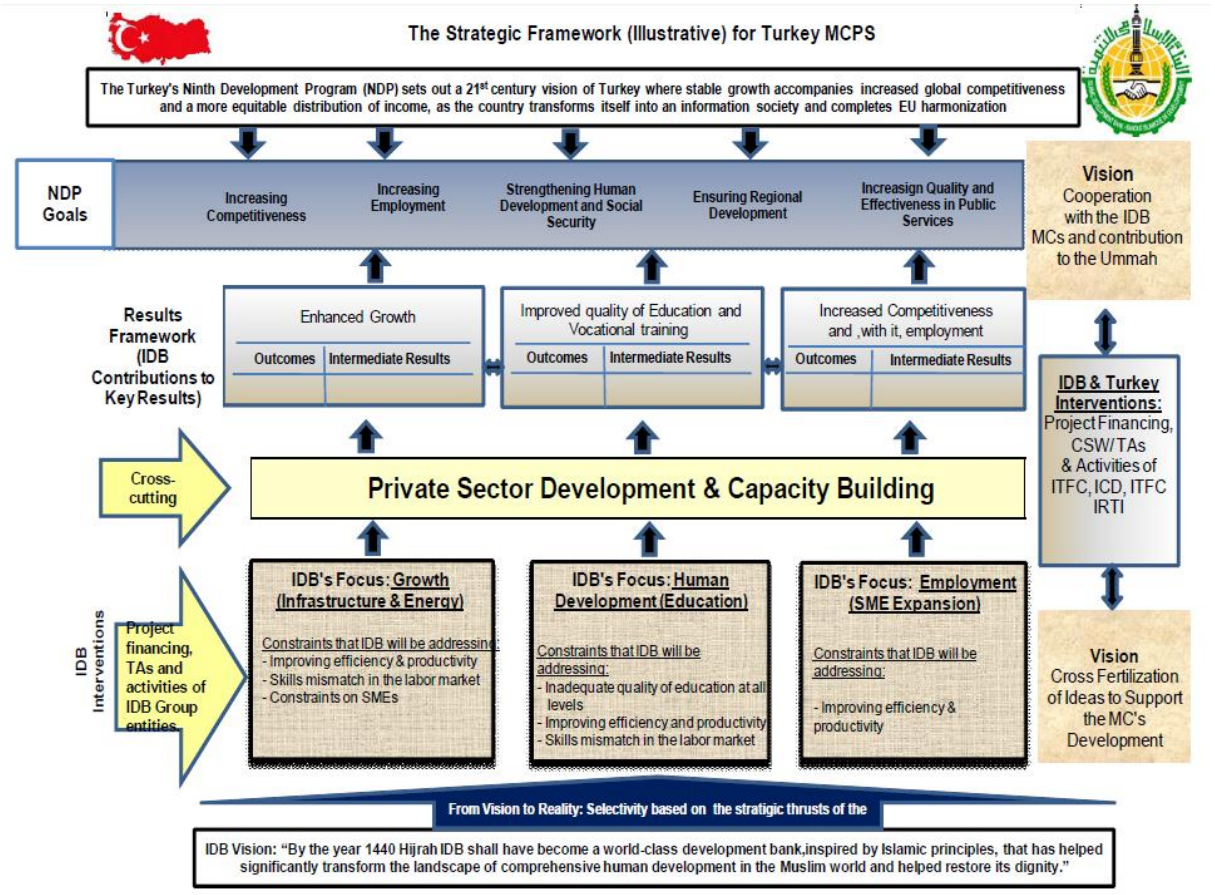

Kaynak: (http://www.isdb-pilot.org/, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 14. Türkiye İslam Kalkınma Bankası Stratejik Çerçeve

Şekil 14'de görüldüğü üzere Türkiye'nin ve İslam kalkınma Bankası'nın Kalkınma hedefleri çerçevesinde stratejik bir çerçevesi oluşmuştur. Bu çerçevenin oluşması önemlidir.

İslam Kalkınma Bankası'nın oluşturduğu stratejiler aşağıdaki alt başlıklarda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Üyeler Arasında İşbirliğini Teşvik; Üyeler arasındaki işbirliği İslam Kalkınma Bankası tarafından önemli bir amaç olarak görülmektedir. Stratejik amaçlarda da bu konu önem

verilen konulardan bir tanesi olmuştur. İhracat ve ithalat finansmanı haricinde özel fonlar aracılığıyla da kaynakların aktarılması sağlanmıştır. Banka'nın hesaplarından ayrı bir hesap sistemine sahiptir. Bir nevi yarı özerk bir yapısı vardır.

İslami Finans Sektörünü ve Finans Kurumlarını Teşvik; İslami Bankacılık İslam Kalkınma Bankası için çok önemlidir. Sistemin güçlendirilmesine yönelik çeşitli uygulamalar yapmaktadır. İslami Bankacılık pratik ve gelecek vaat eden bir sistemdir. Bugün İngiltere gibi gelişmiş batı ülkelerinin bile bu konuya sahip çıkması konunun önemini ortaya koymaktadır. Bu sistem ile kaynaklar transfer edilebilmekte ve yatırımlar hemen hemen dünya'nın her yerine rahatlıkla taşınmaktadır. Bu manada uluslararası bir mekanizmanın meydana getirilmesi hedeflenmektedir. Merkez Bankalarına da bu meselenin anlatılması önemlidir bu manada yapılacak işbirlikleri bu sistemin tabana oturtulmasını sağlayacaktır. Rekabetçi bir dünya düzeni mevcuttur. Bu sistemde var olabilmek finansal anlamda güçlü ve akıllıca yapıların çeşitlendirilmesi ile olabilecektir. Krediler, kar ortaklıkları, leasing gibi konular Banka'nın araçlarındandır. Geleneksel kaynaklar çeşitli yollar ve programlar ile yerlerine ulaştırılmaktadır. Murabaha ve sukuk sistemleri bunlardan yalnızca birkaçıdır. Üye ülkelerde İslami Bankalar kurulması İslam Kalkınma Bankası'nın önemli önceliklerinden bir tanesidir. Mesela Türkiye'de kurulması gündemde olan MEGABANK bu manada önemlidir. Endonezya'da bu banka'nın ortaklarından biri olacaktır. Çeşitli İslam Bankaları ile finans kurumlarına özsermaye desteği İKB tarafından sürekli sağlanmaktadır. Entegrasyon, şeffaflık, uzmanlık gibi önemli temalar bu doğrultuda dikkat edilen hususlardır. İslam Kalkınma Bankası ayrıca işbirliği yaptığı kurumlara İslam Ekonomisi alanında danışmanlıkta sağlamaktadır. Sektöründe görüşleri ile birlikte bir mutabakat sağlanmasına yönelik adımlar atmaktadır. Ayrıca akademik çalışmalarında desteklenmesini sağlamaktadır.

Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği; İslam Kalkınma Bankası genel vizyonu doğrultusunda çeşitli ortaklıklar kurmaktadır. Stratejik planıyla uyumlu bir görüntü çizmektedir. Üye ülkelerin gelişmişlik düzeyini koordineli bir şekilde ilerletmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı'na da açık bir şekilde destek olmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın diğer kuruluşları ile entegre bir yapıda faaliyetlerini sürdürmektedir. AR-Ge gibi alanlarda çeşitli işbirlikleri yapılmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın daha etkin olarak faaliyetlerine devam etmesine yönelik çeşitli kaynklar sağlamaktadır. 21. Yüzyıl toplumunu

şekillendirmeye yönelik ticaret, eğitim, sağlık ve okuma yazma gibi alanlarda destekler vermiştir. İİT'nin çeşitli altkuruluşlarının toplantı ve raporlarını takip etmektedir. Bu toplantılarda özel müdahalelerin oluşturulup uygulanmasına dönük kararlar alınmaktadır. Ulusal Kalkınma Kuruluşu ile etkili çalışmalar yapmaktadır. İKB finansal araçlar noktasında özel sektöre kolaylıklar sağlamaktadır. Finansman araçlarının kolaylaştırılması Banka'nın operasyonlarında hızlı olmasını sağlamaktadır. Kalkınmaya dönük çatı kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır. Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası ve Asya Kalkınma Bankası ile görüş alışverişinde bulunmaktadır. Bu bağlamda bölgesel gruplarla işbirliği için ilgili bankalardan insiyatif sağlamıştır.

Bilim, Teknoloji ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme; İslam ülkelerindeki bilim ve teknoloji düzeyi maalesef düşüktür. İKB'de bu noktada hassas bir çalışma içerisindedir. Bilim adamlarına destekler sağlanmaktadır. İhtisas noktasında çeşitli burslar sağlanmaktadır. Bu tecrübe ve bilgi aktarımı şeklinde de olmaktadır. 2003 yılından itibaren Bilim ve Teknoloji Ödülünü vermeye başlamıştır. Yeni Araştırma Destek Programında ise; insan kaynaklarını ilerletmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Beyin göçüne karşı stratjiler belirlenmektedir. Tekniş İşbirliği Programı nitelik bakımından insan kaynakları konusunun ilerletilmesine yönelik olan bir programdır. Çevre, Finans, Tarım ile Eğitim gibi konularda çalışmlar yapılmaktadır. Bilim ve Teknoloji Burs Programı ise yine insan kaynaklarını ilertmeye yönelik ancak bu ülkelerin en az gelişen 20 ülke içinden seçilmesine riayet edilmektedir. Yüksek Teknoloji Merit Burs Programı nitelikli insan kaynağı sağlamaya ve bilimsel ve teknolojik altyapıya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca üye olmayan ülkelere de burs sağlama, yoksul ancak başarılı olan Müslüman gençlere destek sağlama gibi konularda teşvikler sağlanmaktadır. Yüksek katma değerli alanlara dönük teşviklerin olmasına özel olarak önem verilmiştir.

İslam Kalkınma Bankası ve Eğitim; İslam Kalkınma Bankası aynı zamanda bir eğitim kuruluşudur. Mesela Bilgi Yönetim Programı bu alanda yaptığı çalışmalardan sadece bir tanesidir. 2005 yılında başlatılan bu programdaki esas husus Banka'nın bilgiye dayalı olan bir örgüt haline getirilmesidir. Sistematik bilgi birikimi ilerletilecek ve bu bilgi ve tecrübe birikimi Dünya'nın hizmetine sunulacaktır. İKB tarihi yaşananları saklamak amacıyla veri sistemi oluşturmuştur. Bu sistem sözlü yayınlara sahiptir. Özellikle Banka'nın yaptığı icraatlerdeki önemli isimlerin sözleri kayıt altına alınmaktadır.

İKB'nin yukarıdaki stratejik adımlarda da belirttiği üzere Banka'nın uyguladığı Sosyal Politika Stratejilerinde çok yönlü bir sistemin oluştuğu açıkça görülmektedir. Aslında Banka SWOT analizinide doğru birşekilde tanımlamıştır. Fırsatlar; İşgücü piyasasına erişememe, hareketlilik problemleri ve zaman sınırlaması. Yetenekler; sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerine erişememe. Güvenlik; ekonomik risklere karşı savunmasızlık, sivil ve bölgesel şiddet. Güçlendirme; Ulusal, toplum ve hane halkı düzeyinde söz hakkı ve yetkisi olmayanlar.

İslam Kalkınma Bankası Sosyal Politikalar bağlamında Yoksullukla Mücadele Politikalarına önemli bakış açıları getirmektedir. Dolaylı ve doğrudan yapılan yoksullukla mücadele politikaları ile makroekonomik istikrar ve iş hacmi politikaları birbirini sürükleyici nitelikte olmaktadır. Dar ve Geniş Anlamda bir dizi süreç geçiren Sosyal Politika olgusu toplumsal yoksulluğun azaltılmasında da önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü sosyo-ekonomik hak ve özgürlüklerin olmadığı bir alanda sosyal politikanın işlevselliğinden söz etmek çok zordur. Sosyal eşitlik, vatandaşlık ve adalet gibi kavramların hedeflerde yer alması ve yoksullukla mücadelenin bu doğrultuda yapılması gerekmektedir. Yoksullukla mücadele eden aktörlerin aralarındaki ilişkilerin köklerinin tahrip edilmeden rasyonel stratejilerin oluşturulması şarttır. Bugüne kadar tecrübe edilen doğrudan ve dolaylı yoksullukla mücadele poltikalarının entegre olarak olumlu taraflarının uygulanmaya devam edilmesi olumsuz taraflarının ise yeni bir dönüşüme tabi tutulması gerekmektedir. Mesela uygulanan bazı nakit transferlerin düzenli olmaması toplumda yıkıcı bir tahribat oluşturmaya yetebilecektir. Bu nedenle sürdürülebilir stratejiler elzemdir. İKB'nin oluşturduğu kaynakların ve projelerin bitmesinden sonrada bunların ilgili ülke tarafından desteklenmeli ve uygulanmaya devam ettirilmelidir.

Yoksulluk meselesinde yoksulluğu azaltmak ve arttırmak konusu var. Yoksullukla ilgili politika üretmedeki temel ayrım şudur. Bir doğrudan yoksulluk politikaları var bir de dolaylı yoksulluk politikaları var. Doğrudan siz ne yaparsınız sosyal güvenliği sağlarsınız düzgün bir işe ya da gelire erişimi arttırırsınız. Bunları yapamıyor iseniz doğrudan gelir desteği verirsiniz ya da bazı şeyleri ayni veya nakdi olarak ödersiniz veya bunları ödeyecek bir yapabilirlik kazandırırsınız bunun ucu bucağı çok açık. Bir de dolaylı olan politikalar var. Dolaylı olarak sizin yaptığınız her politika aslında dolaylı olarak yoksulluğa pozitif veya negatif bir katkısı oluyor.(Y.Y)

Türkiye'nin 2002 süreciyle beraber yoksulluğun düşmesinin hangi sosyal politika stratejilerinden kaynaklandığının iyi araştırılması gerekmektedir. Bu İKB'nin bundan

sonraki adımlarınıda tayin edecektir. İKB ve Türkiye arasındaki sosyal politika temelli uygulamalar yoksullukla mücadelede pozitif anlamda katkı sağlamıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sosyal politika temelli bir yapıyı içinde bulundurması ve attığı adımların o yönde olması eşitsizliğin azalmasına ve toplumsal dönüşümün hızlanmasına neden olmuştur. Yoksulların bu mekanizmayla daha hızlı bir şekilde yükselmeleri sağlanmıştır. Büyüme ve gelir dağılımı odaklı politikalar istikrarında oluşmasına öncülük etmiştir. Genel refah düzeyinin altında olan ve sosyal olarak dışlanmış bireylere İKB ve Türkiye'nin yaptığı sosyal politika stratejileri bir alan açmıştır. Aslında Türkiye'nin gelişmekte olan ülke statüsüde bu değişimlerin oluşmasına yardım etmiştir.

Türkiye'de 2002 ile 2014 yılı arasında 4.3 dolarla yaşayan nüfus %28'lerden %2 küsürlere kadar düştü çok ciddi bir azalış bu azalışın üçte ikisi makro ekonomik istikrardan ve iş hacminin artmasından geliyor geriye kalan üçte biri doğrudan yoksulluk politikalarından geliyor. Türkiye bu alanda başarılı bir örnek.(Y.Y)

Gelişmekte olan ülkelerde yukarı doğru hareketliliğin fazla olduğu, bu yüzden bu ülkelerde yoksulluğun büyük bir kısmının geçici yoksulluk olduğu, kronik yoksulluğun ise daha az olduğu yapılan ampirik çalışmalarda kanıtlanmıştır. (Baulch ve Hoddinott, 2000:11). Bu manada Sosyal Politika Stratejileri ülkelerin kendi iç dinamiklerininde bir göstergesi olmalı ve uyumlu bir fonksiyonellik kazandırılmalıdır.

Yoksullukla mücadeleyi etki altına alabilecek stratjilerin ve politikaların devamlılığı şarttır. Çünkü içsel ve dışsal birçok olumsuz konjonktür hem ülkeleri hem de İKB gibi uluslar arası kuruluşları olumlu ve olumsuz manada etkileyebilmektedir. Sistematik Sosyal Politika Stratejileri bu noktada önemlidir. Mesela yoksul insanlar için hazırlanmış Gini katsayısı ve Sen Endeksi'nin göz ardı edilmesi toplumdaki politikaların dengesiz olmasına neden olacaktır. Fırsat eşitsizliğinin giderilmesi için zorunlu reformlar uygulanmalıdır. Böylece dezavantajlı bireyler ön planda olabilecektir.

Eğer düzgün kredi imkânları arttırılıp işsiz insanlar KOBİ kurup girişimci olabiliyorsa, eğitim imkânları veya fırsat eşitliğiyle ilgili bir şeyler yapılıyorsa, ulaşım ağı arttırılıp üreticilerin ya da tarımsal alandaki küçük işletmelerin ürünleri dışarıya ürettirilebiliyorsa, uluslararası sağlık koruması sağlanıyorsa bunların hepsi yoksullukla mücadele stratejileri ve politikalarıdır.

İslam Kalkınma Bankası Binyıllık ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini içeren düşünceyi büyük oranda kabul etmiştir. Binyıllık Kalkınma Programları aynı zamanda

İslam Kalkınma Bankası 2020 hedefleriyle uyumlu bir yapı içerisindedir. İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele faaliyetlerini 6 ana stratejik faaliyet doğrultusunda günün şartlarına uygun olarak gerçekleştirmektedir. Yoksulların gelişmesi için teşvik edilmesi, ekonomik kalkınmada kadınların karşı karşıya olduğu bariyerlerin ve sorunların ele alınması, beşeri kalkınmaya özellikle sağlık koruması ve eğitime özel önem gösterilmesi, yoksullar için sosyal güvenlik korumasının sağlanması, kamu hizmetleri düzeyinin yükseltilmesi, insan ve üretim kapasitesinin geliştirilmesi, üye ülkelerin tam mülkiyet sisteminin ve taahhütlerinin geliştirilmesine destek olunmasıdır.

3.3.7 İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Bağlamındaki Tecrübeleri

Yoksulluğun azaltılması görevi İslam Kalkınma Bankası'nın ve üye ülkelerinin başlıca hedefi olmuştur ve bu konudaki hedefleri kararlı bir şekilde sürmektedir. Soğuk savaş yıllarında etkili olamayan bir örgüt olarak görülen İslam Kalkınma Bankası yıllar içerisinde yaptığı yapısal reformlarla birlikte daha sağlam adımlar atmış ve bunu Türkiye'ye de yansıtmıştır. Özellikle İslam'ın Batı Dünyası'nda ki bazı düşünce yapıları tarafından ötekileştirilmesi ve İslamofobi'nin arttırılması İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele noktasındaki ivmesinin yavaşlatılmaya çalışılmasına neden olmuştur. Amerika'da yaşanan 11 Eylül sonrası algı, İsrail Filistin meselesi gibi siyasi etkiler İslam Kalkınma Bankası'nın misyonunun yenilenmesine olan ihtiyacı arttırmıştır. İslam'da ki radikal unsurların ön plana çıkması İslam Kalkınma Bankası'nın İslam Ülkelerin ve Türkiye'nin sorunlarıyla daha özel olarak ilgilenmesine sebep olmuştur. İslam Dünyası'nın sorunlarının dile getirilmesi ve İslam imajının yenilenmesi İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye'nin yakın çalışma içerisinde olmasıyla vuku bulmuştur. Banka'nın Türkiye ile birlikte yaptığı insani yardım uygulamaları Banka'nın uluslararası camiadaki görünürlülüğüne artı olarak katkı sağlamış ve bu durum diğer Müslüman ülkelere de yansımıştır.

Yoksullukla mücadelenin uluslararası olarak önem kazanmasından itibaren İslam Kalkınma Bankası önemli roller oynamıştır. Fakat ilk dönemlerde bu durum artan yoksullaşmaya karşı sadece bir tepki olmaktan öteye geçemiyordu. Banka Küresel Sistemin ve Kalkınma'nın yanlış şekilde kontrol edilmesinin yoksulluğua zarar verebileceği ile ilgili çeşitli tahminlerde bulunmaktadır.

Sadece kaynağa dayalı yoksullukla mücadele yetersiz kalabilmektedir. İKB'ye üye ülkeler üyelik aidatlarını ödememeleri İKB'nin faaliyetlerinide olumsuz olarak etkilemektedir. İslam Ülkelerinde bulunan ülke ofisleri yerinde uygulama alanı bulmaları sebebiyle önemli bir işlev gördüğü aşikardır. Türkiye'de üye aidatı ve ülke ofisi konusunda Banka ile uyumlu ve sürdürülebilir bir ilişki içerisinde çalışmaktadır.

İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadelesinin etkileri iyi ayrıştırılması gerekmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye'de ki Yoksullukla Mücadele Politikalarında etkilerinin ve başarılarının olduğu gayet açıktır. Ancak izleme ve değerlendirme sürecinin detaylandırılması etkinin anlaşılmasını daha da kolaylaştıracaktır. Plansız yapılan eğitim politikalarının maddi ve manevi yaralar açtığı bilinmektedir. Bilgi toplumunun temel ayağı olan eğitim bir güç ve değer olgusudur. Bir ülkenin yetişmiş insan kapasitesi o ülkenin kalkınma sürecine ve tecrübelerinin artmasına katkı sunuyorsa eğitim odaklı yoksulluk politikalarıda o manada önemlidir. Gelişmiş ülkelerin eğitime büyük bütçeler ayırmaları toplumsal değişimide sağlamıştır. Eğitim, insan gücü ve istihdam dengesinin yapıcı bir şekilde oluşturulması şarttır.

Diyelim İKB mesleki eğitim projesi yapıyor. Türkiye'de kötü durumda olan Meslek Liselerine kredi veriyor. Onların modernizasyonunu arttırıyor. Yoksul çocuklar orada daha iyi bir eğitim alıyorlar ve daha yüksek gelirli bir iş bulma şansı yakalıyorlar bu proje bir eğitim projesi fakat yoksulluğa etkisi var mı elbette var(Y.Y.)

Yoksulluk konusunu anlayabilmek kuramsal, kavramsal ve tanımsal çerçenin iyi bir şekilde ayırt edilmesi ile olabilecektir. Stratejik önemi nedeniyle yoksullukla mücadele ülkelerin ajandalarının hep ilk sıralarında olmuştur. Küresel ekonomi ülkelerde yaşanan ekonomik krizler dolayısıyla büyük problemler yaşamaktadır. Sistemin tekrar yenilenmeye ve güvenin kazanılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu yapılmadığı takdirde İKB gibi uluslar arası kuruluşların bugüne kadar yaptıkları çabalar beyhude kalacaktır. Bu fırtına içerisinde oluşan resesyon yoksulluk stratejilerini baltalayacaktır. Küresel sorunlara küresel çözümler getirilmelidir. Yoksulluk ortak kaygıdır. Türkiye'nin kriz süreçlerinde yaşadığı tecrübelerin hem İKB he de diğer üye ülkelerin kullanması gerekmektedir. Çünkü Türkiye krizde ble yoksullukla mücadele eden bir ülke konumuna gelmiştir.

İslam Kalkınma Bankası'na yoksullukla ilgili bir soru sorsanız sizin önünüze gelecek şey projeler ve dokümanlar olacaktır. Benim argümanım şu ki bizim yaptığımız her şey dolaylı

olarakta ülkeleri etkilemektedir. Türkiye'nin deneyimlerini de bu pozitif etkinin oluşmasında unutmamak gerekmektedir. (Y.Y.)

İslam Kalkınma Bankası Türkiye bağlamında tarım, gıda, sağlık, enerji gibi alanlarda büyük katkılar sağlamaktadır. Ulusal ve uluslararası alanda yapılan işbirlikleri yoksullukla mücadelede atılım sağlamıştır. Türkiye'nin bu bağlamda kendisini diğer ülkelere göre etkili bir şekilde konumlandırması önemlidir. Bu Türkiye'nin ülke projeksiyonları içinde önemli bir gösterge olacaktır. Türkiye'de ekonomik konjonktür ve sosyal politikalar uyuşmakta ve o doğrultuda hareket etmektedir. Türkiye kendine has özellikleri olan bir ülkedir. Zaten Türkiye ile ilgili olan Muhafazakar Liberal ülke söylemleride bu noktadan çımaktadır. 2002 sonrası Türkiye dönemi dünya içinde büyük bir ders niteliğindedir. Bu sreçte Türkiye'nin izlediği yol ve büründüğü görev aksak yapılara bir merhem olacak seviyededir. Hak temelli sosyal politikaların oluşması için var gücüyle politikalar ğreten bir Türkiye'den bahsedilebilmektedir. Sosyal siyaset bu şekilde şekillenmiştir.

"Türkiye'de 2002 ile 2014 yılı arasında 4.3 dolarla yaşayan nüfus %28'lerden %2 küsürlere kadar düştü. İslam Kalkınma Bankası'nın içerisinde ulaştırma, tarım, sağlık ve enerji gibi çeşitli departmanları var. Türkiye artık bu konuları çok aşmış bir ülkedir. Mesela Gambiya'dan, Benin'den, Togo'dan bahsediyoruz. Bu ülkelerde tarım sektörü ve bununla ilgili olan gıda güvenliği sektörü projeleri son derece önemlidir.(S.E.)

İKB AAA kredi notunu korumaktadır. Fitch ve Moody's ile S&P'nin verdiği bu kredi notaları önemlidir. Banka'nın üye ülkelerdeki yoksullukla mücadele politikaları global manada devam etmektedir. İlk zamandan bugüne kadar 115 milyar ABD $'lık finansman dünya'ya sağlanmıştır. Türkiye ise bu rakamın 9.2 milyar ABD $'ını kullanmıştır. Bu rakamlar İKB ve Türkiye arasında büyük bir tecrübe paylaşımı oluştuğunu göstermektedir.

İslam Kalkınma Bankası yaptığı yoksullukla mücadele politikalarının strateji uygulmaları hazırlanan veriler çerçevesinde dizayn edilmektedir. Bu bakımdan bilgi temelli anlayışlar kilit rol oynamaktadır. Bilgi çağının getirdiği yeniliklere açık olunmalı ve bu doğrultuda yönlendirmeler yapılmalıdır. Ülkeler ve İKB türü uluslararası kuruluşlar veri elde etme süreçlerini karşılıklı olarak devam ettirmelidir. Bu kullanım alanlarına olumlu yansıyacak ve geniş bir perspektif verecektir. Bu manada elde edilecek verilerin kapsamının doğru bir şekilde oluşturulması gerekmektedir. Toplum yararına dönük üretilecek her bir veri ülkelerin inşasına da ivedilikle katkı sağlayacaktır. Yaşanan belirsizliklerin fazlalaştığı ve motive edilmemiş ülkelerin olduğu bir dünya'da örgütsel sorunlar baş gösterecektir. Bu

manada İKB'nin de veri elde etmedeki stratejilerini etkin bir şekilde üretmeye ve yönlendirmeye yapmaya ihtiyacı vardır. İKB'nin Türkiye gibi tecrübesi yüksek ülkelerden yararlanması sistemin başarısınıda arttıracaktır.

İKB bir hastane yapılması gerektiğini düşündüğünde muhitteki ortalama yaş standardı, sağlık merkezine olan talep gibi verilere göre adımlar atmalıdır veya Gana bir ulaştırma projesi yapmak istediğinde İKB trafik yoğunluğunu soruyor ülke cevap veremiyor. Stratejik veriler hem Banka hemde ülkeler tarafından elde edilmelidir. Kanıta dayalı politika yapmak için o ülkedeki partnerlerin buna açık ve yeterli olması gerekmektedir.(Y.Y.)

İnsan kaynaklı yaşanan bilgi paylaşımı sorunlarınada eğilmek gerekmektedir. Yerel ölçekte hem ABD hem de Avrupa'da bile bilginin paylaşımı ve dokümantasyonu konusunda çok az başarılı ortaklıklara rastlanılmaktadır. ABD'deki son araştırmalar uygulamalarda yaşanılan sorunların çoğunluğunu teknik açıdan yaşanan engeller değil de yönetsel-örgütsel ve davranışsal sorunların (özellikle insan kaynaklı) oluşturduğunu ortaya koymuştur (Laudon ve Laudon, 2002).

İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye ortak stratejileri ışığında güvenilir ve tecrübeli iki partner olarak birbilerini görmektedir. Banka Türkiye'nin Kısa-Orta ve Uzun Vadeli Kalkınma Planlarına açık bir şekilde destek vermekte ve hükümeti rahatlatan bir konjonktürün oluşmasına katkı sağlamaktadır. Üye Ülke Ortaklık Stratejisi'ni ilk uygulamaya koyan ülke Türkiye olması sevindiricidir. 2010-2013 döneminin kapsayan bu ortaklık 2.2. milyar ABD $'lık bir kaynağın kullandırılmasına yönelik olmuştur. Bu stratejiler kaynak israfı yapılmadan sağlıklı bir planlama ile yönetsel işlevlere bundan sonrada katkı sunacaktır. İKB'nin tecrübelerinden bir taneside kurulduğu günden bu yana 459 adet projeye Türkiye bağlamında katkı sunması olmuştur. Kaynak olarak 9.2 milyar ABD $ kullanılmıştır. Bu kaynağın 1.83 milyar doları 2015 senesinde kullandırılmıştır. Son beş yıldır yapılan operasyonlar büyümüştür. Toplam rakam 4.5 milyar ABD $'ına yaklaşmıştır. Yapılan uygulamalarda insan faktörünün göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2002 SONRASI TÜRKİYE'DEKİ DÜNYA BANKASI VE İSLAM KALKINMA BANKASI POLİTİKALARI

4.1 Dünya Bankası Bağlamında Türkiye: Genel Bakış

Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele bağlamında ortak çalıştığı birçok stratejik ülke bulunmaktadır. O ülkelerden en önemlilerinden biride Türkiye'dir. Aslında Dünya Bankası demek bir nevi Amerika Birleşik Devletleri de demektir. Türkiye ve Dünya Bankası ilişkileri ile Türkiye ve ABD ilişkileri aynı düzlemde seyretmektedir. Türkiye ve ABD tandanslı Dünya Bankası ilişkileri tarih boyunca hep sıcak devam etmiştir. Enflasyon konusu özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için önemli bir konu olmuştur. Hatta büyümeye etki edecek kadar önemli bir meseledir. Türkiye'nin GSYİH büyümesinde özellikle 2002 sonrası dönemde hızlı bir artış olmuş ve başarı trendi sağlanmıştır. Yani Dünya Bankası'nın Türkiye ile ortak işbirliği yapması için Türkiye'nin yaşadığı iç ve dış konjonktürüde sürekli olarak takip etmesi gerekmektedir. Rekabetin kırılganlığı arttırma riskine karşılık DB'nin istikrarı arttırıcı kaynaklar sağlaması Türkiye açısından olumlu olacaktır. Türkiye TÜİK'in 2016 yılı verilerine göre; satın alma gücü paritesi bakımından 1.596 milyar ABD $ büyüklüğü ve 20.313 $ kişi başı milli gelir ile birlikte 18 büyük ekonomiden birisidir. Bu stratejik konumu bundan sonrada yapacağı ikili işbirlikleri ile arttıracaktır.

Türkiye'de reform yapılanmaları kısa, orta ve uzun vadeli olmakta bu doğrultuda Dünya bankası Türkiye'nin verilerini yakın bir şekilde takip etmekte ve buna göre yoksulluk politikalarını şekillendirebilmektedir. Değişen dünya koşulları ve küreselleşme süreci Türkiye'de ki kamu, özel sektör ve STK'ların yeniden yapılandırılması gerekliliğini doğurmuştur. Dünya Bankası ve Türkiye cephesinden reformlar perspektifinin nasıl algılandığı da önemli bir konu olmuştur. Kalkınma Planlarına odaklı reformlar toplumsal sorunlara ilaç olabilecektir.

Türkiye'de ki 2000 ve 2001 sürecinde yaşanan krizin sonrasında bütün uluslararası kuruluşların raporlarında belirttiği gibi Türkiye'de yeniden yapılanma gibi bir sürece geçildi. Çok sağlam reformlar yapıldı. Makroekonomik alanlarda bankacılık alanlarında çok derin reformlar yapıldı. (K.D.)

Mesela TÜİK'in verilerine göre; 2002 ve 2012 yılları arasında nüfusun en alt kesiminin tüketimi ortalamaya yaklaşmıştır. Aşırı yoksul oranı %13 seviyelerinden %4.5'a kadar azalmıştır. Orta dereceye sahip yoksulluk ise %44 seviyesinden %21 seviyesine inmiştir.

Reformların neticesi takip eden üç dört yıl içerisinde alınmaya başlandı. Gerek Türkiye'nin kişi başına düşen GSMH'sı olsun gerek dünya'da ki yeri olsun bunlar yavaş yavaş toplanmaya başlandı. Biraz önce denilen gelişmiş ülkeye geçme noktasına gelindi. İnovasyon kredileri doğrultusunda orta gelir tuzağından kurtulmak için beşeri sermayenin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir.(K.D.)

Türkiye'yi anlamak için Türkiye ve DB ilişkilerinin kronolojisini çıkarmak faydalı olacaktır. Mesela yakın dönemde 2012 yılında Türkiye'de bazı kırılmalar yaşamıştır. 2013 ve 2014 yıllarındaki siyasi ve jeopolitik gelişmeler buna neden olmuştur. 2013 yılında %4.2 büyümüştür. 2014 yılında ise bu rakam %2.9'dur. Öte yandan doğrudan yabancı yatırımlar ile ilgili bazı dalgalanmalar yaşanmıştır. Cari açıkta sıkıntı yaşanmış ancak düşen petrol fiyatları bu açığın azalmasına fayda sağlamıştır. 2015 yılında büyüme %4.2 civarında olmuştur. Tüketici güvenindeki sorunlar ve siyasi dalgalanmalara rağmen olumlu etkilerde görülmüştür. Bu etkiler; reel orandaki ücret yükselişleri, petrol fiyatlarının düşmesi, kurdaki değer azalışı ile birlikte ortaya çıkan zenginlik etkisi ve özellikle Suriye'den gelen halkında etkisiyle artan tüketim oranlarının yükselişidir. Kamu harcamalarıda olumlu olarak yansımıştır. İş dünyasında ise özel sektör bazı dalgalanmalar yaşamıştır. AB ve Rusya'da ki sıkıntılı ekonomik durumlarve MENA bölgesindeki olumsuz jeopolitik gelişmeler nedeniyle ihracat sekteye uğramıştır. Kurda değer kaybı oluşmuştur. Bu da ithalden yerli mallara olan geçişe neden olmuştur. 2015 senesinde ithalat düşmüştür. Bu da ihracata olumlu faydanın oluşmasına vesile olmuştur. Türkiye'de büyüme potansiyeli olan bir ülkedir. Ancak yapısal reformların tam anlamıyla uygulanması gerekmektedir. Kurumlara olan güvenin de tesisi şarttır. Genç ve dinamik nüfus Türkiyenin önemli bir artısıdır. Stratejik bir konuma sahiptir. Güçlü altyapısı vardır. Büyük bir iç piyasası vardır. Kamu hizmetleri gelişmeye açıktır. Şeffaflık dış yatırımlar için önemli bir belirleyicidir ve bu konunun geliştirilmesi şarttır. İstihdamın tam olarak

sağlanabilmesi için iş alanlarından ve insan kaynaklarında yeniliğin ve kalitenin arttırılması gerekmektedir. Öncelikli dönüşüm programları ile uygulamalar arasındaki farkların kapatılması gerekmektedir. Dünya Bankası Türkiye'ye genellikle özel sektör, enerji sağlık, eğitim, çevre yönetimi, kentsel gelişim gibi konularda milyarlarca dolarlık ve yüzlerce projelik destekler sağlamaktadır.

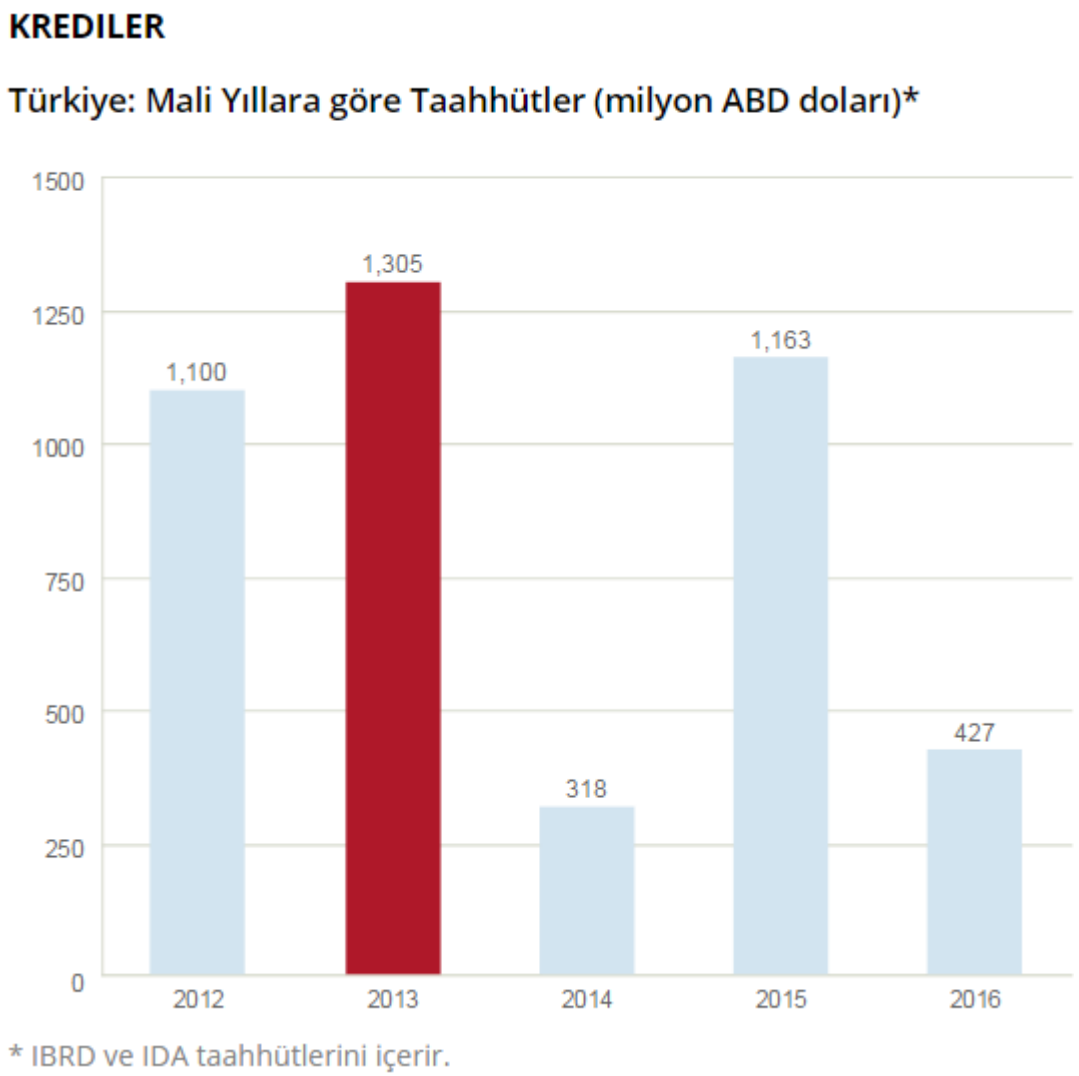

Şekil 15. Dünya Bankası'nın Mali Yıllara Göre Kredi Taahhütleri

Kaynak: (http://www.worldbank.org/tr/country/turkey/projects#1, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 15'de görüldüğü üzereTürkiye'nin mali yıllara göre kredi taahhütleri inşli çıkışlı bir grafik göstermiş ancak genel manada olumlu yönde olmuştur.

Dünya Bankası'nın fakirlikle mücadele politikaları tüm sektörlerin ve alanları kapsamaktadır. Dünya Bankası'nın faaliyet gösterdiği ülkelerdeki fakir ve savunmasız insanların faydalanmasına yönelik yapılan borçlandırma programlarının doğruluğu analizler yoluyla desteklenmektedir. Dünya Bankası esas olarak kredi veren bir kurum olmakla birlikte, birtakım hibe kolaylıklarını da yönetmektedir. Örneğin, kalkınma sorunlarını çözmek için yenilikçi yaklaşım ve teknolojileri deneyen pilot projeleri finanse eder. Dünya Bankası hibeleri kırsal kalkınma, sağlık, eğitim, ekonomi politikası, çevre koruma ve özel sektör kalkınması gibi birçok alandaki projeleri desteklemiştir.

1980'lerin ikinci yarısından başlayarak özellikle özelleştirme sonucu işsiz kalan kesimler başta olmak üzere, yapısal uyum programlarından olumsuz etkilenenler için güvenlik ağı oluşturması ve çeşitli ülkelerde bu programların olumsuz etkilerinin giderilmesi için yoksullukla mücadele programları uygulamaya konmuştur(Şenses, a.g.e., s. 42.)

Dünya Bankası küresel bir kuruluştur. Bu nedenle yoksullukla mücadele sürecine makro ve mikro boyutta bakmak önemlidir. Dünya Bankası yoksulluğu bitirmek için toplumların üzerinde olumlu etkisi olabilecek değişik türdeki proje fonları üzerinde çalışmaktadır. Kritik verileri, kanıtları toplayarak ve analiz ederek en fakir ve en savunmasız kesimde olanlara bu fonlarla ulaşılmaya çalışılmıştır. Devletlere destek olunarak kapsayıcı, etkili politikalar ortaya çıkarılması sağlanmış ve bundan bütün toplum katmanlarındaki insanlarında yararlanması sağlanılmıştır. Gelecek nesillerin zenginleşmesine bu yapılan çalışmalar zemin hazırlamaktadır. Bunlar arasında;

Büyüme; Hindistan'da büyük ölçekli kırsal yol projeleri kırsal alanda yaşayan aileleri marketlere, okullara ve temiz su kaynaklarına bağlamıştır. Çeşitli alanlarda yapılan bağlantılı raporlar Haiti'de ki yoksulluğun ölçülmesi noktasında yeni standartların belirlenmesinde ve devlet yardımlarının daha iyi program ve politika hedeflerine ulaşılması noktasında faydalı olmuştur. Afrika'da ki ticaret engelleri hakkında yapılan yoksulluk ve sosyal etki analizleri ile yoksulları etkileyen gelir ve fırsat eşitsizliğinin üzerinde ortak devlet ve hissedarların politika ve programlarının nasıl etkisi olduğunun anlaşılması sağlanmıştır.

Yatırım; Rwandalı genç kızlar için yetenek eğitimi dersleri yapılmış olup bu eğitimler önemli teknik ve yaşam yeteneklerinin çalışma hayatında ve toplumun içinde başarıya ulaşması için önemli bir adım olmuştur. Dünya çocukları arasındaki fırsat eşitsizliği hakkındaki veri ve analizler ülkelerin mali analizleri ve sosyal kalkınma programları ile ilgili araştırma çalışmalarına destek olmuştur. Afganistan, Bangladeş, Filistin Bölgesi ve Vietnam gibi ekonomik farklılığın ve farkın fazla olduğu ülkelerde, bankanın yoksulluk değerlendirme çalışmaları karar yapıcıların politika ve programlarının hedeflenene ulaşması ve yoksulların bundan faydalanması açısından önemlidir.

Güvence; Bangladeş'te ki güneş enerjisinin kullanıldığı elektrik projesi milyonlarca aileye enerji sağlamış, iklim değişikliği ve temel hizmetlerin ulaştırılması noktasında da fayda sağlamıştır. Dominik Cumhuriyeti'nde şartlı nakit transferlerini içerecek şekilde oluşturulan kamu finansı reform programları yoksulların sosyal korunmasının desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Dünya Bankası birçok sektörü kapsayan 1.800'ün üzerinde proje yapmaktadır. Bosna Hersek'e mikrokredi, Gine'ye AIDS eğitimi, Bangladeş'te ki kızların eğitimi, Meksika'da ki sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, Doğu Timur bölgesinin renovasyonu, Hindistan'ın deprem sonrası yapılandırılması gibi birçok değişik bölge ve alanda dünya ölçeğinde projeler ve uygulamalar yapmaktadır. Gelişmiş ülkelerin pazarlarını geliştirmektedir. Özellikle uzak doğuya ihracat gelişimi yönünden destek verecek projeler vermiştir. Ancak verilen kredilerden daha çok gelişmiş ülkelr faydalanmışlardır. Çünkü projede gerekli olan ürünler gelişmiş ülkeler tarafından üretilip yoksul ülkelere satılmaktadır. Kaynakların alınması ve işletilmesi ilgili ülkelerinin hükümetinin de sorumluluğundadır. Kredi antlaşmalarının ekindeki bzı maddeler bazen ülkler için sıkıntılar doğurabilmektedir. Mesela ilgili mal ve hizmetlerin yurtiçinden sağlnması engellenmekte olup ithalat arttırıcı bir etki oluşmasına neden olunabilmektedir. Ayrıca dışarıdan tutulacak danışmanlar ve uzmanlar kaynağın yine dışarıya yönelmesine yol açmaktadır.

Dünya Bankası, projelerinin sonuçlarını Faaliyetleri Değerlendirme Departmanı vasıtasıyla değerlendirmektedir. Genel olarak, Dünya Bankası projelerinde geri dönüş oranı %10'lar düzeyinde olup bu oran iyi bir performans olarak değerlendirilmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler genellikle çoğu yatırım çeşitleri için nispeten riskli bir ortamdır(Toye, 2003:

367). IBRD türü borçlanma sürüdürülebilir olup olmadığı tartışılması gereken bir konudur. Bunun yerine alternatif arayışlar da olmalıdır.

Özel sermaye akımlarının dengeli bir şekilde dağılmadığı ve coğrafi olarak bazı bölgelerde yoğunlaştığı unutulmamalıdır. Aynı zamanda, 1990'lardaki finansal krizlerde de görüldüğü gibi, özel sermaye akımları kısa vadeli ve akışkandır(Toye, 2003: 367). Özel sermaye akımları hızlı bir şekilde ülkelere girebilirken aynı doğrultuda herhnagi bir problem yaşadıklarında aniden çıkabilmektedirler.

Dünya Bankası destekli projelerin uygulanması esnasında birtakım sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunlardan bazıları şunlardır: Ülke proje yönetimi sorunu, hükümetin tamamlayıcı diğer faaliyetleri gerçekleştirememesi, denk fonların azlığı veya yokluğu, fiyat şokları, savaş ve güvenlik durumu, kötü iklim koşulları gibi diğer dışsal faktörlerdir(Sherburne-Benz, 1997: 12).

Dünya Bankası'nın acil sosyal fonlarının etkisiyle ilgili olarak yapılan bazı çalışmalar, bu programların etkinliğine eleştirel yaklaşmaktadırlar. Bu çalışmalara göre, bu programların yoksul kesimlerin yaşam koşullarını iyileştirmede başarılı oldukları durumlar çok azdır. Zayıf planlama, yüksek uygulama maliyetleri, potansiyel yararlanıcıları belirlemede yaşanan problemler ve programların kapsama alanı ile ilgili sınırlılıklar, bu programların etkinliğini sınırlandıran faktörler olarak sayılmaktadır(Bonal, 2004: 653).

M. Wolf'a göre 1970'lerin sonlarında Dünya Bankası "… ölü bir kuruluş"a dönüşmüştü. Bu başarısızlığın temel sebebi, borç verme politikasıydı. Dünya Bankası, ülkelerin bu para ile ne yaptığına bakmadan, borç para veriyordu. Özellikle R. McNamara'nın başkanlığı döneminde (1968-1981), Dünya Bankası'nın verdiği borç miktarı aşırı büyümüştü. Teklif edilen projelerin kalitesi veya ülkelerin kalkınma programlarına bakılmaksızın, Dünya Bankası sürekli borç vermekteydi. Banka'nın diğer bir hatası da, hükümetlere borç vermek zorunda olmasıydı. "Bu durumun istenmeyen iki sonucu vardı: Banka borçlanması yolsuzluğu kolaylaştırdı ve bazı durumlarda da hükümetlerin kendi insanlarının istek ve ihtiyaçlarını ihmal etmelerine sebep oldu" (Wolf, 2005: 14-15).

Dünya Bankası projelerinin ilgili ülke hükümetleriyle beraber aynı doğrultuda olurlarsa bir verimlilik sağlanabilecektir. Bu anlamda yoksulluk uluslararası alandaki ortak ruhun ortaya çıkarılması ile mücadele şekline dönüşebilecektir.

Stratejiler tam oluşturulursa yoksullukla mücadelede o doğrultuda başarılı olacaktır. Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları uluslararsı arenada öne çıkan uygulamalardandır. Mikrokredi uygulaması ilk defa 1976 yılında olmuştur. Bangladeş'ten sonra WB bütün ülkelerde bu yapıyı harekete geçirmeye çalışmıştır. Bu sistem uluslar arası bir konuma gelmiştir. Bütün yoksul kesimler kuşatılamamıştır. Çünkü yoksullar kredi alarak risk almak istememektedirler. Altyapınında sağlamlaştırılması mikrokrediye pozitif olarak yansıma sağlayacaktır. Mikrokredi yoksullukla mücadelede kesinlikle tek çözüm değildir. Ekonomik anlamda büyüme ve kalkınma şarttır. Yoksul insanların öncelikle mikrokredi gibi uygulamalar yerine devlet destekli uygulamaları kullanmaları daha önemlidir.

4.2 Öncelikli Alanlar

Kalkınma hamleleri Türkiye için büyük adımlar olmuştur. SDG ve MDG doğrultusundaki hedeflerle entegre bir yapı sağlanmaya çalışılmıştır. İstihdam, eğitimi sağlık, enerji, özel sektörün rekabetinin geliştirilmesi gibi konular Türkiye için stratejik meselelerdir.

4.2.1 Rekabetçilik ve Özel Sektörün Geliştirilmesi

İnosvayona dayalı üretim yapan ülkeler bugünkü dünyada daha avantajlı ve göreceli olarak diğer ülkere göre daha öndedirler. Türkiye çevresindeki ülkelere göre daha avantajlı göünmekle birlikte dünya ligi'nde büyük bir rekabet içerisindedir. Eşit, debgeli ve rekabte dayalı bir özel sektör piyasayı olumlu etkileyecek ve arz talep dengesini dengeleyecektir. Maliyeti arttıran ve rekabeti kısıtlayan problemler yasal mevzuattada giderilmelidir. Türkiye orta gelirli ve gelişmekte olan bir ülkedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun yaptığı Küresel Rekabetçilik Endeksi 2014 ve 2015 yıllarını kapsamaktadır. Bu rakamlara göre Türkiye 45. sıradadır. İş yapma kolaylığı bakımında WB'ye göre 55 sıradadır. 2002 ile 2014 yılları arasında DYY girişleri %2'nin GSYİ'ya göre altındadır. Çin, Rusya, Malezya gibi ülkelerin oranlarının aşağı seviyesindedir. Banka vasıtasıyla; Krediler finansmanları sağlanmaktadır. Yatırım ortamını geliştirmeye çalışılmaktadır. KOBİ'ler öncelikler

arasındadır. Yenilikçilik önemli noktalardan bir tanesidir. Bilgi temelli işletmelerin kruulmasına öncelik verilmeye çalışılmıştır. Kamu AR-GE projelerinin ticarileştirilmesine yönelik hamleler yapılmıştır. Mesleki Hizmetlerin rekabet edilmesine yönelik ve iş yapma kolaylıklarına yönelik çeşitli teknik notlar Banka tarafından hazırlanmıştır.

4.2.2 İşgücü Piyasaları

İşssizlik sorunu yoksulluğu etkileyen bir sosyo-ekonomik problemdir. Yüzeysel işgücü politikaları kısırdöngüyü kırmaya yetmeyecektir. Türkiye'de Orta vadeli bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu zorluklar gençlerin ve kadınların işgücüne katılımının sağlanmaya çalışılmasıdır. İstihdamda sağlanan bazı başarılar vardır. Ancak çalışma çağındaki nüfus konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nüfusun yarısı işgücüne katılım sağlayamamaktadır. Kadınların işgücüne katılımı OECD ortalamasına göre %65'tir. Türkiye'de ise bu oran %30'dur. Çoğunluğu kadın olan gençlerin %35'i istihdama katılmamakta ve herhangi bir eğitim programına yönelmemektedir. OECD ülkeleri arasında aktif olmayan genç sayısı bakımından en düşük olandır. İşgücü piyasası ve artan işgücü giderleri istihdama olumsuz olarak yansıyabilmektedir. Asgari ücret OECD ülkeleri arasındaki asgari ücretin ortalamaya göre oranı %69'dur. Kıdem tazminatı sistemi olumludur. 10. Kalkınma Planı'nda özellikle istihdam öncelik konusu haline gelmiş bu doğrultuda Ulusal İstihdam Stratejisi uygulmaya konmak üzere kabul edilmiştir.

Dünya Bankası'nın Kalkınma Politikası kredileri Türkiye'de yaşanan reformlara katkı sunmaktadır. Bu reformlar özellikle işgücü piyasasına dönük olmaktadır. İşgücü piyasasının yönetilmesi, esnekliğinin sağlanması, işçi haklarının korunması, kamu istihdam ve işgücü programlarının geliştirilmesi ve katma değerli işlerin ortaya çıkarılması yapılan çalışmalar arasında yer almaktadır.

Kadınlar ve gençler Banka tarafından yapılan programlarda temel taşlar arasında yer almıştır. ASPB, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı ve Dünya Bankası ortak bir proje yapmaktadırlar. Bu proje kadınların ekonomik fırsatlara eiştirmeye yönelik olmuştur.

4.2.3 Yoksulluk Ve Sosyal Koruma

Türkiye'de 2001 krizi ile birlikte 2002 dönemi başlamış ve bu dönem ile birlikte hızılı bir ekonomik büyüme ortaya çıkmıştır. Sosyal sonuçlarda gelişmeler yaşanmıştır. 2002 yılında yoksulluk oranı %44'tür. Bu oran 2012 yılında %22 olmuştur. Refahtada olumlu göstergeler yaşanmıştır. Buna rağmen eşitsizlikler mevcuttur. Sosyal hareketlilik de yüksek bir seviyede değildir. İnsani Kalkınma Endeksi 2005 yılında 0,671'dir. 2013 yılında ise 0,759 olmuştur. Türkiye yüksek insani değer grubu'nun içerisine girmiştir. Suriyelisığınmacı krizi faktörü Türkiye'nin üzerindeki önemli bir yük olmuştur.

Banka politika esaslı kredileri sosyal güvenlik reformu alanında kullandırmıştır. Türkiye'nin sosyal yardım sistemi ile ilgili bir çalışma yapılmaktadır. İŞKUR'a çeşitli teknik destek katkıları sunulmaktadır. Yerel yoksulluk dinamikleri bağlamında Banka Kalkınma Bakanlığı'yla ortal çalışmalarda bulunmaktadır. Ayrıca Banka Suriye krizi'nin ev sahibi ülkeler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaya yönelik bazı çalışmalar yapmaktadır.

4.2.4 Eğitim

Okullara erişim miktarı Türkiye'de arttırılmıştır. 2014 ile 2015 yılı ile birlikte %96.3ilköğretim okullaşma oranı olmuştur. Bu evrensel bir değerdir. Ortaöğretimde ise bu oran %79.4'tür. 4+4+4 kanunu bağlamında 12. Sınıfa kadar zorunlu bir sistem oluşturulmuştur. Okullaşmanın ilerletilmesi için büyük bir çabda bulunulmaktadır. İköğretim ve ortaöğretimdeki okullara erişim noktasında cinsiyetler arasındaki farklar kapatılmaya çalışılmıştır. Okullaşma oranının yükselmesi öğrenciler arasındaki performans farklarını düşürmüştür.

Banka ile Türkiye arasında eğitimin kalitesini hesaplamaya yönelik çeşitli raporlar yayınlanmıştır. Yükseköğretimin finansmanı ve güvencesi ile okul seçimi gibi alanlarda odak nokta oluşturulmuştur. Yükseköğretim yönetişimi konusuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapıalcaktır.

4.2.5 Sağlık

Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı ile birlikte tam bir başarı hikayesi yazmıştır. Kötü bir performanstan nasıl ibrenin tersine döndürülebileceği görülmüştür. Bu dönüşüm birçok ülke için ilham kaynağıdır. 2003 yılında bu dönüşüm başlatılmıştır. Sağlık hizmetlerinin finansmanı, yönetimi, sunumu gibi konular öncelikli olmuştur. Evrensel sağlık sigortası kapsamı sağlanmıştır. Ülke çağında erişilebilirliğin arttırılması sağlanmıştır. Gelecek projeksiyonlarında nüfus yaşlanması ve sağlığa olan talbin artması dolayısıyla maliyetlerin kontrol altında tutulması güçleşebilecektir. Sağlık harcamaları GSYİH bakımından 2003 sensinden bugüne kadar hep yükseliş göstermiştir. 2011 yılıyla birlikte miktar %6.7 olmuştur. Bu oran eşit seviyedeki ülkelerden farklı değildir. Nüfusun hepsine yönelik kaliteli sağlık hizmetleri sağlanmıştır. Verimlilik ve maliyet kontrolü de odak noktalardan sadece birkaçıdır.

Uyarlanabilir Program Kredileri Sağlık Sektörü'nde Türkiye'nin dönüşümüne katkı sağlayan programlardır. Bunlardan iki tanesinin çok önemli faydaları olumuştur. OECD-WB arasında ortk bir rapor yayınlanmıştır. Bu raporda Türkiye'nin sağlık alanındaki global manada tecrübeleri aktarılmıştır ve çeşitli karşılaştırmalar yapılmıştır. 2015 Eylül'de yatırım finansman operasyonu Kurul tarafından kabul edilmiştir. Bu operasyon Türkiye'de ki sağlık hizmetlerinin ilerletilmesi, yönetimsel sistemlerin geliştirilmesi, kapasite artırımları gibi sağlık politikalarının uygulanabilir olmasına yönelik çeşitli alanlardaki konuları içerisine alan bir yapıya sahiptir.

4.2.6 Enerji Ve İklim Değişikliği

Türkiye'nin enerji sektörü reformları önemli bir adımdır. Kapasite arttırılarak ekonomiye itici güç oluşturulması bu reformlarla sağlanmıştır. Enerjiyle ilgili mevzuatların oluşturulması, düzenleyici kurumun meydana getirilmesi ile ilgili adımların atılması, elektrik ve doğalgazın daha işlevsel hale getirilmesine çalışılması, kamunun enerji şirketlerini tekrardan renove etmeye odaklanılması ve geniş bir kapsama sahip olacak şekilde özel sektördeki yatırımların yapılmasına yönelik adımlar ve önleyici tedbirler hedefler arasındadır. Enerjideki verimlilik olmasına yönelik mali ve kurumsal altyapılar oluşturulmaya çalışılmıştır. İklim değişikliği Türkiye'yi olumsuz etkileyebilecek bir

konudur. Ulusal ve uluslar arası önlemler Türkiye tarafından düşünülmektedir. 2009 senesinde Kyoto Portokolü'ne Türkiye katılmıştır. 2010 senesinde Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi kabul edilmiştir. 2011 yılında ise Ulusal iklim Değişkliği Eylem Planı meydana getirilmiştir.

Enerji sektörü etkisi büyük olan bir sektördür. WB özellikle yenilenebilir enerji, enerji arz güvenliği artışı, enerji sektörünün mali devam ettirilebilirliği, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi gibi konularda öne çıkmaktadır. Temiz Enerji Fonu oluşturulmuştur. Bundan faydalanan ilk ülke Türkiye'dir. Çevresel Sürdürülebilirlik ve Kalkınma Poltikası Kredisi farklı noktalarda önemli faydaları olmuştur. Bunlar; özel sektör noktasında temiz enerji yatırımlarının ilerletilmesi, iklim değişkliği sonu oluşabilecek zararlı etkilerin önleyici tedbirlerinin oluşturulması ve bunların politika ve programlara entegre edilmesidir.

Elektrik ve gaz piyasalarının geliştirilmesi, enerji verimliliğinin sağlanmasının hedeflenemsine yönelik Avrupa Birliği IPA tarafından desteklenen teknik yardım programı devam ettirilmektedir.

4.2.7 Çevresel Yönetim ve Belediye Hizmetleri

Türkiye Avrupa Birliği Standartları kapsamında çeşitli destekler sağlamaktadır. Çeşitli Kamu Politikalarını geliştirmeye yönelikler adımlar atmaktadır. Bu adımlar özellikle Sürüdülebilir çevre yönetimi üzerine olmaktadır. Kente yönelik çevre hizmetleri ve çekirde belediye hizmeleri gibi temalarda talep arttırılmıştır. Kentleşme Türkiye'de hızlı bir şekilde artmaktadır. Kentsel alanlarda yaşayan nüfus fazladır. Yaklaşık olarak %72'lik bir nüfus oranı bu bölgelerde yaşamaktadır. Projeksiyonlara göre 2030 yılına kadar bu miktar %80'in üzerine çıkacaktır.

Teknik Yardım projeleri strateji hazırlama çalışmalarını desteklemiştir. Bu strateji Hükümet tarafından oluşturulmakta olup ismi Ulusal Su Havzası Yönetim Stratejisi olarak anılmaktadır. Burada çevre etki değerlendirmesi yapılmıştır. Bu çalışmalara ivme kazandıracak iki adet daha proje bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Sürüdürülebilir Şehirler Porgramıdır. Bu program Belediye Hizmetleri Projesi'ne oumlu olarak katkı sağlamaktadır. Bunun yanında kentsel ulaşım ile enerji verimliliği konuları bağlamında

sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik belediye kuruluşlarına maddi kaynak desteği oluşturulmasına yöneliktir.

İki adet pliot Havza'da nehir havzası yönetim planları ile pilot yatırımlara destek sağlanacaktır. Bu proje Entegre Havza Yönetim Proje olarak anılmaktadır. Kamu kurumlarının ve su kullanıcılarının işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Dünya Bankası tapu ve kadastro sisteminin ilerletilmesine yönelik destekler vermektedir. Arazi değerlendirme ile ilgili çeşitli pilot uygulamalar takip edilmiş ve desteklenmiştir.

4.2.8 Afet Önleme ve Afet Yönetimi

Özellikle 1999 depremi gibi büyük afetlerden Türkiye uygulama bakımından küresel ölçekte kabul gören bir müdahale programının oluşturulmasına öncülük etmiştir. İstanbul'da Deprem Riski Azaltma ve Acil Durum Hazırlık Projesi adı altında bir proje uygulanmaya koyulmuştur. Bu proje ile çeşitli kamu binaları güçlendirilmiş, bina yönetmelikleri ve arazi kullanım düzenlemeleri yapılmıştır.

Dünya Bankası İSMEP projesini uygulamaktadır. Bu proje ile kamu binaları ile tarih anıtlar renove edilecektir. Afet Riski Yönetim Kapasitesine yönelikte çeşitli adımlar atılmış ve bunlar izleme ve kontrol sürecine tabi tutulmuştur. Kar yapışı veya sel gibi acil doğa olaylarında bu izleme ve uygulama hassasiyetle yapılmaktadır

4.3 Dünya Bankası'nın Türkiye İle İşbirliği

Dünya Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Stratejileri Türkiye'nin Kalkınma Planları odaklı şeklinde gelişmektedir.9. Kalkınma Planı 2007 ile 2013 yıllarını kapsarken, 10. Kalkınma Planı 2014 ile 2018 dönemlerini kapsamaktadır. 2012 ile 2015 yılını kapsayan ülke işbirliği stratejisi 2016 yılını da kapsayacak şekilde 1 sene daha uzatılmıştır. Bu uzatımın nedeni yeni hükümet işbaşına geldiğinde yeni bir işbirliği stratejisinin yapılmasıdır. 2012 ile 2015 yılları arasında toplam 9.2 milyar ABD $'ı kaynak aktarılmıştır. IBRD 3.8 milyar, IFC 4.4 milyar, MIGA 982 milyon ABD $'Lık bir kaynak sağlamıştır. Banka ile Türkiye arasında yalın hedef ve işbirlikleri uyumu bulunmaktadır. IFC ve IBRD yerel yönetimlerle finansman ve teknik destek konusunda antlaşma sağlamıştır.

IBRD enerji bağlamında verimliliğin ve yenilenebilir enerjinin arttırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Sağlık sektörü ile Kamu ve Özel Ortaklığa sahip projeler içinde bu durum devam etmektedir. Daha uzun vadeli finansman için Dünya Bankası Kobİ'ler ve ihracat yapanlar için çeşitli adımlar atmaktadır. Türkiye IBRD'nin en büyük 6 müşterisinden bir tanesidir. Portföy 11 yatırım projesini kapsamaktadır. 4.3 milyar dolarlık bir taahhüt oluşmaktadır. Bu taahhüt miktarıda net rakamlardır. Enerji %56, kentesel gelişim %29 ve sağlık %2'yi kapsamaktadır. 2014 Aralık ayında Dünya Bankası bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor Türkiye'nin Deneyimleri: Entegrasyon, Kapsama ve Kurumlar'dır. 30 yıldır Türkiye'nin edindiği tecrübeler bu raporda değerlendirilmiştir. Çıkarılan raporlar daha uzun dönemli sürekli kapsamakta ve program veya işbirliği odaklı olmaktadır. Banka'nın teknik desteği dış faktörlerle uyumludur. Mesela enerji, gümrük birliği, rekabet ve iş ortamının geliştirilmesi gibi meseleler Türkiye'nin AB süreciyle de yakından ilşkilidir. Danışmanlık sistemide daha güçlü olması gelecek için hedefler içindedir.

Dünya Bankası Türkiye'de ki birçok Kamu Kurumu, Özel Sektör ve STK ile yoksullukla mücadele bağlamında çeşitli işbirliği projeleri ve çalışmaları yapmaktadır. Dünya Bankası ve Türkiye arasında özellikle teknik desteğe yönelik bazı ortak çalışmalar yürütülmeye devam etmektedir. DB ve Türkiye arasındaki projelerde know-how transferinin sürdürülebilir olarak devam ettirilmesi gerekmektedir. Bilgi kurumlar için önemli bir faktördür. Tecrübe ve bilgi birikimi know-how'ı oluşturmaktadır. Bilgiyi üreten ülkeler ve kuruluşlar birçok alanda önde olmaktadırlar. Bilgi ve teknoloji geçişinin sadece kurumların operasyonlarında değil toplumsal bazda yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu noktada ortak bir strateji ve vizyon şarttır. Rekabet üstünlüğü ancak bilgi transferini sağlayabilen ülekeler tarafından sağlanabilecektir. Teknoloji transferinin sağlanabilmesi belli bir bilgi birikimi ve tecrübeye sahip ülkeler tarafından yapılabilecek ve süreç başarıya ulaşılabilecektir.

Şu an Türkiye'de yürütülen sistemin analizine yönelik ortak çalışmalar yürütülmektedir. 2016 yılı Ekim ayında da bu analizler kamuoyu ile paylaşılacaktır. Yani Dünya Bankası'nın personelinin direk ASPB'nda çalışması yerine dışarıdan teknik işbirliği yapılması çok daha faydalıdır. Çünkü eğer ASPB uzmanları bu konunun dışında kalırsa bu konuyu öğrenemeyecekler ve Dünya Bankası'na muhtaç kalınacaktır(N.F.K.)

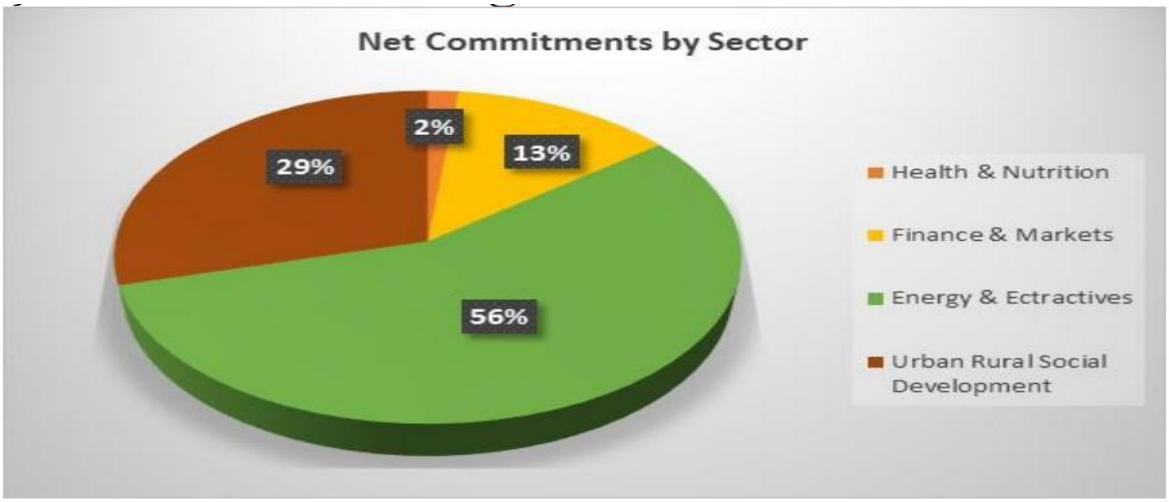

Şekil 16. Sektörlere Göre Net Taahhütler

Kaynak: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 16'da görüldüğü üzere, Dünya Bankası'nın Sektörel taahhütlerine bakıldığında enerji ile kırsal ve şehirsel kalkınma ön plandadır. Bunları %13 ile Finansal Piyasalar ve %2 ile şehir ve kırsal bölgelerin sosyal kalkınmaları izlemektedir.

Türkiye programı vakıf fonları ile kaynakları sağlanmaktadır. Vakıf Fonu portföyü 26 adettir. Toplam miktarı 125.8 milyon ABD dolarıdır. Bu kaynağın büyük bir kısmı Temiz Teknoloji Fonu'ndan sağlanmaktadır. IFC 2010 yılında İstanbul'da operasyon merkezi açmıştır. İlk operasyon merkezi olduğu için önemlidir. 200 personel bulunmaktadır. Türkiye, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Güney ve Doğu Avrupa, Orta Asya gibi bölgelerden sorumludur. IFC'nin 4.3 milyar ABD dolarlık bir portföyü vardır. Risk toplamı açısından dünya sıralamsında üçüncü sıradadır. 2015 yılında rekor yaşanmıştır. Bu rekor üç yıl boyunca üst üste yaşanan yatırımlardan dolayıdır. Bu yatırımlar sürdürülebilirlik bağlamında enerji, sermaye piyasasıi kamu ve özel ortaklık, lokal hizmetleri geliştirmek, özel sektör rekabet gücünü arttırmak gibi alanları içermektedir. 1.8 milyar dolarlık yatırım sağlanmıştır. IFC işletmelere ve hükümetlereçeşitli önerilerde sunmaktadır. 2012 ile 2016 dönemi arasında yatırım miktarları hedeflenenin üzerindedir. 2015 senesinde 28 proje amaçlanmıştır. Bu 1.3 milyar dolarlık bir miktarı kapsamaktadır. Bu rakamın 500 milyon doları üçüncü taraf yatırımcılardan gelmektedir. Ticaret finansı da desteklenmiştir. Bu bağlamda 530 milyon doarlık bir kaynak ortaya meydana getirilmiştir. Altyapı, enerji ve sürüdürlebilir şehirler üç öenmli konu olmuş ve IFC bu doğrultuda destekler sağlamıştır.

IFC global ölçekte en büyük sermaye yatırımlarındna bir tanesini Türkiye'ye yapmış olup sektör bazında enerji sektörü olmuştur. IFC sağlık kampüsleri de yapmaktadır. Bu manada çok büyük sağlık projeleri yapmaktadır. Çeşitli finans kurumlarıyla işbirlikleri sağlamıştır. MIGA özellikle son beş yıldır Türkiye'de büyük destekler sağlamaya devam etmektedir. CPS programı bağlamında çeşitli yatırım projelerine kaynak aktarmıştır. Bu miktar ise 982.2 milyon dolardır. Kredi geliştirme ve siyasi risk sigortası noktalarında katkı sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye bağlamında MIGA için en dikkat çekici ve işbirliğine en çok açık olduğu sektörler arasında ise finansal, kentsel ulaşım ve sağlık sektörleri yer almakta olduğu görülmektedir.

4.3.1 Dünya Bankası ve Türkiye İşbirliği: Ülke Programının Görünümü

Türkiye büyüme ve ekonomik yönetim konularında büyük tecrübeler sağlamıştır. Büyük bir mali kriz sonrası 2001 yılından bu yana GSYİH yükselmiştir. 2005 yılı AB müzakereleri için sıcak bir adım olmuştur. 2008 yılına kadar bu süreç bayağı ivme sağlamıştır. Türkiye'nin elde ettiği refah kazanımları nüfusun en alt kesimiyle paylaşılmıştır. Yoksulluk belirgin olarak azalmış ülke programları bu konuda itici kuvvet olmuştur. Küresel belirsizlikler artsada hedefler bir şaşma olmamış ve isteklilik yoksullukla mücadele konusunda devam etmiştir.

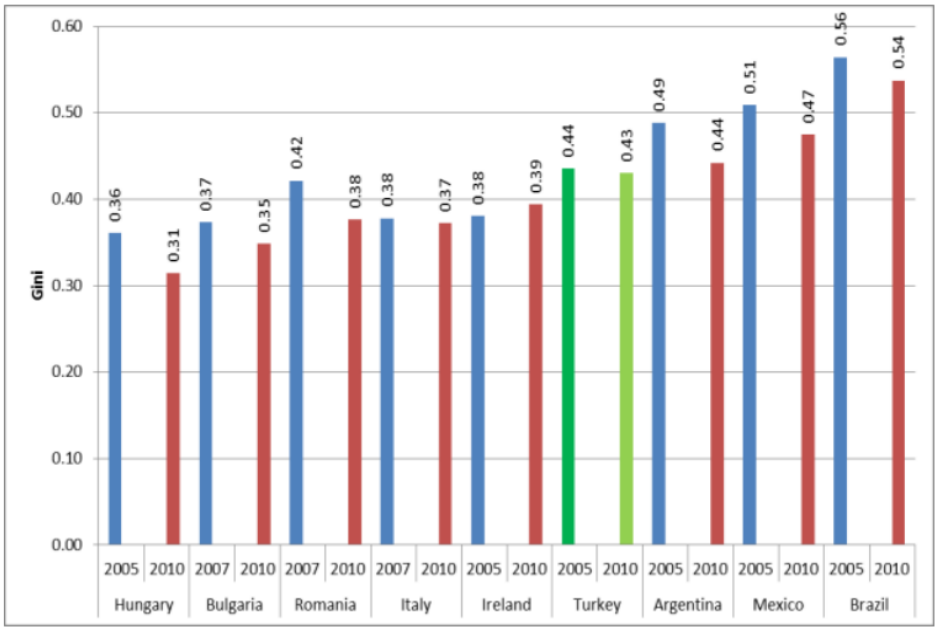

Şekil 17. Seçilen Orta Gelirli Ülkelerde Eşitsizlik

Kaynak: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 17'de görüldüğü üzere; Türkiye orta gelirli ülkeler arasında bakıldığında 2005 yılından 2010 yılına geçildiğinde eşitsizliğin azaldığı görülmektedir.

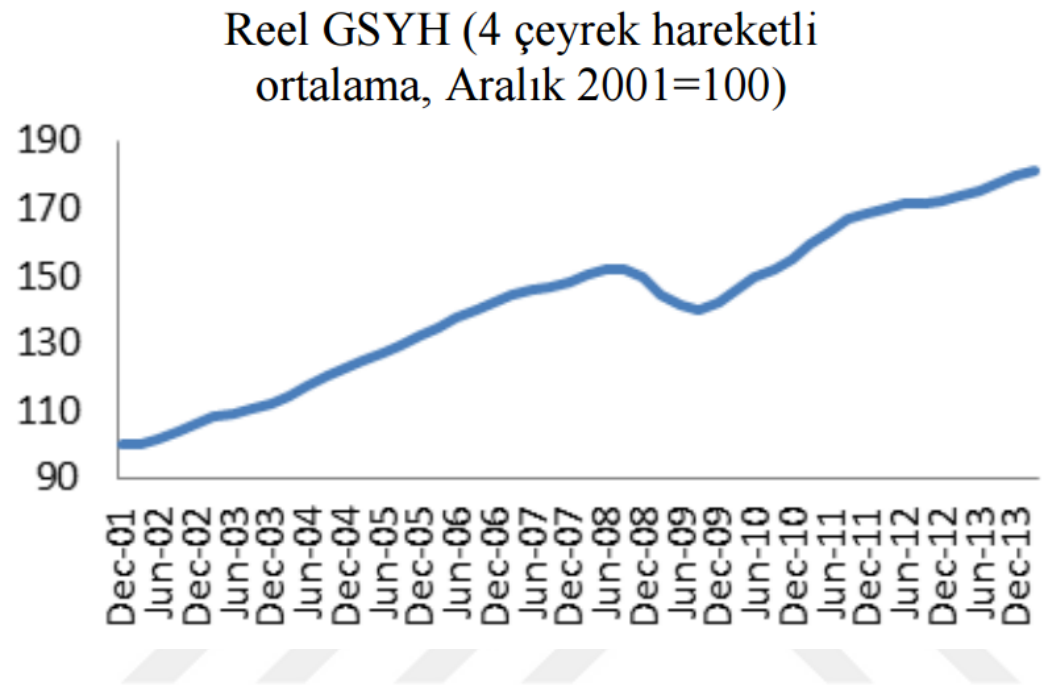

Şekil 18. Türkiye 2001 Yılından Sonraki Büyüme Oranı

Kaynak: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 18'de görüldüğü üzere; Türkiye'nin 2002 yılı ile bilirkte büyük bir ivme kazandığı ve göstergelerin olumlu seyrettiği görülebilmektedir.

Seçimlerin 2015 yılında belirsizlik göstermiştir Ancak buna rağmen ekonomi dirençli bir yapıdadır. Kamur giderleri ile düşen ithalat oranları özel sektöre katkı sağlanmasına neden olmuştur. Senenin ilk çeyreğinde hiç umulmadık bir şekilde yüksek bir büyüme yaşanmıştır. Haziran'da ki yerel seçimlerde Adalet ve Kalkınma Parti'nin iktidara gelmesini umması sebebiyle yatırımlar artmış ve buna baplı olarakta özel sektör gelişmiştir. İkinci çeyrektede performans sağlanmıştır.2015 senesinin ilk yarısında yıllık büyüme %3.4 olmuştur. 7 Haziran 2015 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi mutlak çoğunluğu kaybetmiştir. Bu oran 2002 seçimlerinden sonraki ilk belirsizlik olmuştur. Anayasaya göre 45 günllük süre koalisyon görüşmelerinde harcanmış ancak bunların olumszu sonuçlanmasının ardından 1 Kasım'da yeni bir süreç ve siyasi maraton

başlamıştır. Bu siyasi gerilim 2015 yılının ikinci yarısı büyüme oranlarını düşürmesi bekleniyordu. Tüketici güveninin azalması, kurda oluşan değer azalması bireyin satın alma gücünü düşürmüştür. Buna bağlı olarakta özel sektörde etkilenmiştir. 2015 yılının ikinci çeyreğinde birçok yatırımda yapılmıştı. Yeni yatırımlar için siyasi konjonktürün düzelmesi beklenmekteydi. Güçsüz küresel talep Türkiye'nin ihracat dengesinide bozmaya neden olabilmektedir. 2015 yılı büyüme tahminler %3.3 ile cari açık %5.5 şeklinde olması öngörülmekteydi. Türkiye'nin potansiyelini büyüme alanında açığa çıkarması için yapısal reformlar şarttır. Kurumların şeffaf ve güvenilir olması da başka bir etki arttırıcı meseledir. Dinamik bir genç nüfus, geniş bir iç piyasa, jeopolitik konum, sağlam altyapı, kamu hizmetlerinin gelişmişliği gibi konular Türkiye'nin artılarından sadece birkaçı olmaktadır. İş dünyasındaki muğlaklıklar ve önemli kurumlara karşı olan güven sorunları doğrudan yabancı yatırımcılarıda etkilemiştir. Üretkenlik geliştirilmeli bunun yoluda renove edilmiş iş yatırımlarından ve eğitim kalitesinin yükseltilmesinden geçmektedir. Yatırımcı güveni iddialı reform programlarıyla ve Dünya Bankası ortak programlarıyla kapatılacaktır.

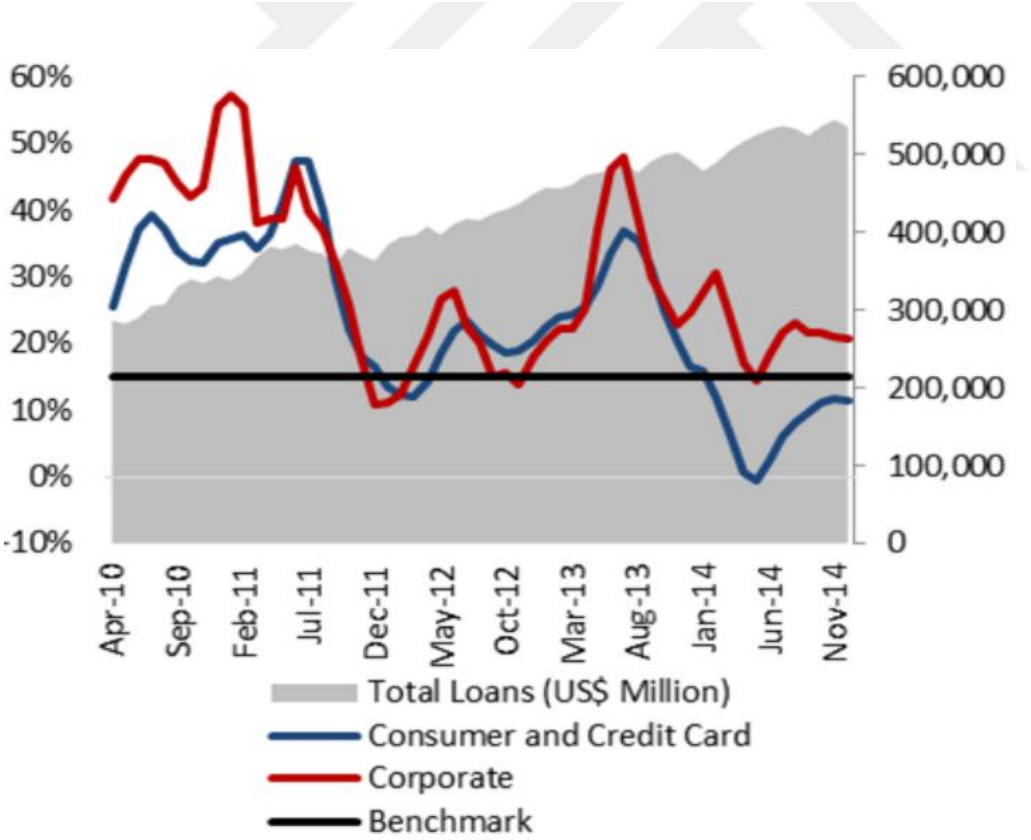

Şekil 19. Türkiye'de ki Kredi Artışı

Kaynak: (tcmb.gov.tr ve bddk.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 19'da görüldüğü üzere; Türkiye'nin kredi artışında yıllar içerisindeki değişimi gösterilmektedir. Dünya Bankası projeleride buna katkı sağlamıştır. Türk finans sektöründeki bankaların sağlam ve sağlıklı yapıları kürsel muğlaklıktan çıkmalarına yönelik en önemli adımlardan bir tanesi olmuştur.

Yabancı yatırımcılar bürokratik ve hukuk konularında rahat bir ortam istemektedirler. Üretkenlik ve rekabet edebilme olmazsa olmazlardandır. Ticaret, patent kanunları ile gelir vergisi mezuatı gibi gelişmeler kararlılığı özel sektörün geliştirilmesi odağında göstermektedir. Türkiye'nin çoğunluğu KOBİ olduğu göz önünen alındığında bu gelişmelere yadsınamaz derecede önemli olmuştur. Vergi rakamları, kayıt dışılık, siyasi konjonktür ve finansman noktası iyileştirilirse özel sektörde emin adımlarla yürüyebilecektir. KOBİ'lerin yönetim yapılarının iyileştirilmesi, teknolojileri uyarlama istekleri ve becerileri gibi konular bağlamında ulusal ve uluslarası gelişmeler takip edilmesi gerekmektedir. AB'nin jeokod sistemi alt sektörlerin istatistiksel biçimde sınıflandırılması esasına dayanmaktadır ve kolaylaştırıcı bir yapısı vardır. Mesela bir yönetim kalitesi araştırmasında Türkiye Çin ve Arjantin'in arasında kaldığı görülmektedir. Ayrıca gelişmiş olan ülklerin ise çok daha altındadır. Özel Sektör bağlamında bölgesel yatırım değerlendirmeleri ve teşvikleri Dünya Bankası ve Türkiye'nin yoksullukla mücadele öncelikleri arasındadır. Ancak bu şekilde adımlar atılırsa yatırımlar oluşabilecek bölgesel bir kalkınma ile yoksulluk en aza indirilebilecektir. Ayrıca Kamu'nun yanında STK'ların, Kalkınma Ajansı tarzı kuruluşların analiz ve değerlendirme yapma kapasitlerinin artırılması önemlidir. IFC altı tane Türk Şirkeinin dışarıya açılmasını sağlamıştır. Bu konuda hassas davranmaktadır. Yapılan yatırım toplamda 250 milyon ABD dolarıdır. 2012-2015 yılını kapsayan bu atılım gelişmekte olan ülkelere Türk şirketleri'nin açılmasına yöneliktir.

Piyasa rekabet şartlarının zorlukları ve işgücü maliyetleri bazı sorunlara gebe olmaktadır. Özel sektör yatırımları bir yandan artarken bir yandan da bu tip sarmal sorunlarla uğraşmakta ve bu da hane halkını etkilemektedir.

	2006	2014	2015*	2018**
İşgücüne Katılım Oranı (yüzde)	46.3	50.5	51.3	53.8
Kadınların İşgücüne Katılım Oranı (yüzde)	23.6	30.3	30.8	34.9
İstihdam (milyon)	20.4	25.9	26.6	29.9
İşsizlik Oranı (yüzde)	10.2	9.9	10.2	7.2
Genç İşsizlik Oranı (yüzde)	19.1	17.9	18.8	13.0
Kayıt Dışı İstihdam (yüzde)	47.0	35.0	32.8	30.0
İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin İşe Yerleştirilme Oranı (yüzde)***	12.3	25.5	18.0	50.0

*Kadınların işgücüne katılma oranı ve kayıtdışı itihdam oranı: Mayıs 2015'e (son mevcut veri noktası kadarki ayların ortalamasıdır. İŞKUR verileri Temmuz 2015 itibariyledir. Diğer satırlar Mayıs 2015 itibariyle mevsimsel olarak düzeltilmiş değerleri göstermektedir.
**10. Kalkınma Planı hedefi

Şekil 20. Türkiye İçin Kilit İşgücü Piyasası Göstergeleri

Kaynak: (tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 20'da görüldüğü üzere; Türkiye'nin kilit işgücü piyasası göstergeleri yoksullukla mücadeleyi doğru anlamlandırmak açısından önemlidir.

İstihdam edilme sağlansa bile eğitim seviyesi düşük olan genç nüfusun olması bu konuda sorunlara yol açabilmektedir. Çalışan kesimin yarısından fazlası örgün eğitimden yani 8 yıldan daha az bir eğitime sahiptir. Eğitim kalitesi genç nüfus bağlamında rttırılsa dahi hala OECD ortalamalarına göre düşük kalabilmektedir. Bu bakımdan Türkiye'nin bu genç ve aktif potansiyelini yani insan gücünü iyi şekilde kanlize etmesi ve ülke programlarının Dünya Bankası ile bu doğrultuda yapması önem arz etmektedir. Çünkü rekabet büyük ve bu rekabette pay almak ancak beşeri sermayenin güçlendirilebileceği ile olacağı göz ardı edilmemelidir.

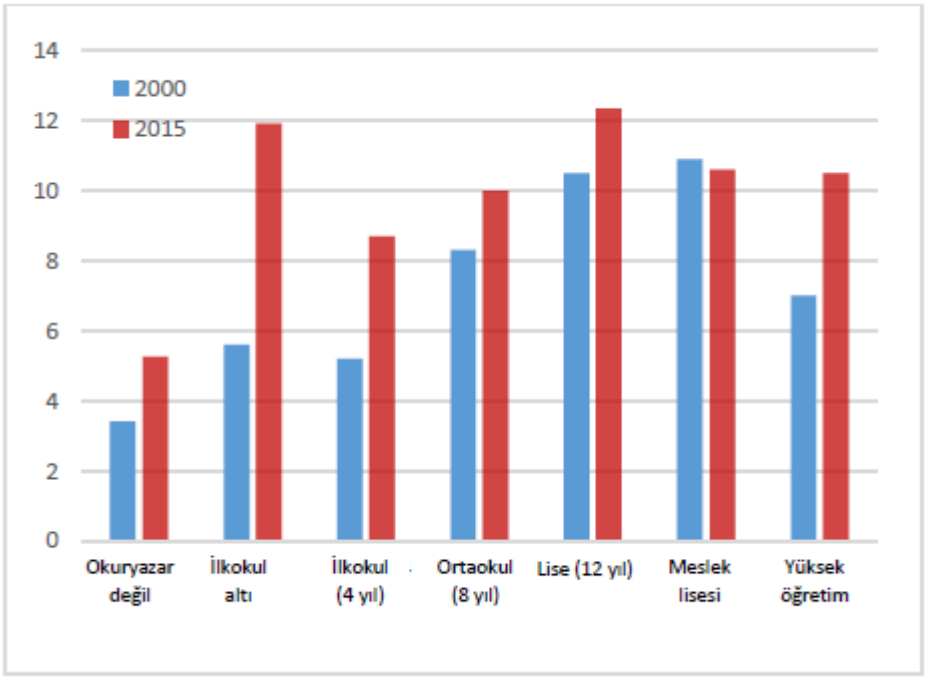

Şekil 21. Eğitim seviyelerine göre işsizlik oranı, 2000 ve 2015

Kaynak: (tuik.org.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 21'de görüldüğü üzere; eğitim yoksulluğunun giderilmesi önemli bir konudur. Eğitim seviyesi ve kalitesi yükseldikçe işsizlik ve buna bağlı yoksulluk oranları da azalmaktadır. Eğitimle sağlanan nitelikler ile istihdam edilirken istenen nitelikler uyum sorunu yaşayabilmektedir. Mesleki yeterliliğe sahip olamayan ve sosyo duygusal açıdan yeterli olamayan bireyler üst yerdeki pozisyonlar için yeterlilik gösterememektedir. Kalkınma Politikası Kredi Programları istihdam süreçlerini Dünya Bankası tarafından Türkiye lehine destekler bir işbirliği çalışmasıdır. İşgücü süreçlerinin yönetilmesi ve güçlendirilmesi, piyasanın esnekliğinin sağlanması, çalışanların korunması, kamu istihdamının niteliğinin sağlanması, yeni iş fırsatlarının ortaya çıkarılması gbi amaçlar bu tarz programların odak noktası olduğu çalışmalar olarak görülmektedir. Gençler ve Kadınlar önemli noktalardır. Yoksul kesimdeki çocukların eğitim düzeylerinin yükselmesi toplam eğitim eğitim kalitesini'de Türkiye bağlamında yükseltmiştir. Gelecek noktasında Türkiye bugünkü Dünya Bankası ile yaptığı işbirliklerinin yanında başarılarını daha arttırması ve ilerletmesi gerekmektedir. Mesela 15 yaş okul öğrencileri OECD ortalamasının altındadır. Bu da aşağı yukarı bir okul yılı geride olmak demekteydi. 15 yaş grubu öğrencileri için analiz etme ve okuma yeteneği düşük olmaktadır. Bu durum okuma yazma bilmiyor şeklinde OECD cephesinden tanımlanmaktadır. 2003 senesinde bu rakam %36'ydı ancak yıllar

içerisinde düşmeye başlamıştır. En zengin ve yoksul arasındaki çocukların başarı ayrımları geliştirilmesine rağmen hala yukarı seviyededir. 2012 yılında bu fark iki eğitim yılının üstündedir. Yani 93 puandır. DB Türk Hükümeti ile çeşitli ortak analitik raporları bu konular bağlamında hazırlamaktadır. Okul tercihleri, yükseköğretim finansmanı, kalite güvencesi gibi konularda hedef temalar belirlenmiştir. Yükseköğretim noktasında yönetişimle ilgili farklı ve yenilikçi çalışmalar planlanmaktadır. IFC Avrupa, Orta Doğu, Kuzey Afrika bölgelerini içerecek şekilde yükseköğretim stratejisi eğitimin ileriki çalışma hayatı içinde temel bir basamak olduğunun açıkça belirtmektedir. IFC işe yönelik eğitimlerin olmasına katkı vermektedir. İstihdam için Eğitim Girişimi bu işbirliği çalışmalarından bir tanesidir. IFC Türkiye'de üç eğitim projesine öncülük etmiştir. Kampüs yatırımı Özyeğin Üniversitesi için yapılmıştır. Miktar 67.5 milyon ABD Dolardır. Afyon ilinde Astrat şirketine katkı sunulmuştur. Burada ildeki en geniş yurda sahip olan bu şirket desteklenmiştir. Burada aktarılan kaynak ise 10.3 milyon ABD Dolardır. Mesleki eğitim kurumlarına da katkı sağlanmaktadır. Bu kurumlardan bir tanesi Plato Şirketi'dir. Türkiye, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Orta Asya çerverelerindeki operasyonların genişletilmesine yönelik kaynak aktarılmıştır. Bu rakam ise 6 milyon ABD Dolardır.

Sigorta kapsamındaki Halkın Türkiye'de arttırılması hedeflenmiştir. Yoksullara yönelik Yeşil Kart uygulaması yapılmıştır. 2012 yılında bu program Sosyal Güvelik Sistemi'ne adapte edilmiştir. Aile hekimliği uygulaması meydana getirilmiştir. Erişim bu program ile hastalar bakımından arttırılmıştır. Tüketici memnuniyeti 2002 yıllarından 2010'lu yıllara gelindiğinde iki kat civarında artmıştır. Mesela 2003 yılında %39.5'dur. 2013 senesinde %74.8'dir. Çeşitli sağlık yatırımları yapılmakta bunların yanında sağlık alanlarının etkinliği noktasında KÖO işbirliği programları yapılmaktadır.

Enerji alanında elektrik piyasalarının genişletilmesi sağlanmıştır. 2001 ile 2014 seneleri içerisinde kapasite olarak 31.000 MW civarında özel sektör üretimi yapılmıştır. Özellikle 2008 ile 2013 dönemleri içerisinde yatırım yapanlar tüm elektrik sistemlerini devir almışlardır. 2011 ile 2014 arasında yenilenebilir enerjiye dönük ek üretim sağlanmıştır. Bu kapasite 16.000 MW civarrında bir değerin bileşiminden oluşmaktadır. Bu yapılan çalışmalar Yenilenenbilir Enerji Kaynakları bağlamında önemlidir. Bu kaynaklara bağlı olarak çalışan tesislerde 2002 senesinde 34.000 GWh'tı. 2014 senesinde ise 51.000 GWH olmuştur. Toplam kapasiede yenilenebilir enerji kaynaklarının oranlarının yukarıya

taşınması 2023 hedefleri de arasındadır. Buu noktada minimum hedef %30'a doğru ilerletmektir. Türk Hükümeti hidro potansiyelinden yararlanmayı istemektedir. Teknik ve ekonomik sürdürülebilirlik önemli bir konudur. Mesela 20.000 MW'lık Kurulu bir kapasite bulunmaktadır. Bunu rüzgar enerjisi olarak kullanmak amaçtır. 2010 yılı sonunda Yenilenebilir Enerji Kanunu kabul edilmiştir. Fiyatları garantiye almaya ve teşviklerin sağlanmasına yönelik olan bir programdır. Yerli yatırımcılara yönelik çeşitli lisasnlar sağlanmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki stratejik yatırımları önemlidir. Dünya çapındaki bu sermayenin potansiyelinin Türkiye'ye çekilmesi önem arz etmektedir.

Çevresel Sürüdürlebilir ve Enerji Sektörü Kalkınma Politikası Kredisi enerji sektörünün desteklenmesi, teknoloji yatırımlarının geliştirilmesi, iklim değişikliği konularındaki yatırımların geliştirilmesi ve politikalara uyumlaştırılmasına yönelik olmuştur. DB yolu ile enerji alanlarında sera gazının izlenmesi sağlanmıştır. Piyasa Hazırlık Ortaklığına katılıms ağlanmıştır. Bu ortaklığın amacı iklim değişkliğinin etkilerinin azaltılması ana gündem maddelerinden bir tanesidir. Piyasa tabanlı aracın olası kullanımını ileriki safkalarda kullanmaya yöneliktir.

Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı önemli bir konudur. Ancak bu kuralların uygulanması kamu maliyesi üzerinde çeşitli sorumluluklar ve ağır yükler oluşturabilecektir. Yaşayan vatandaşlar kentesel mekanlar ve planlamaları, toplu ulaşım gibi alanlarda bazı talepleri olmaktadır.

Gölcük, Van gibi önemli boyutlarda etki alanına sahip depremler acil müdahale anlamında olumlu şekilde çalışmaları olmuştur. Banka ile ortaklaşa sağlanan kurumsal kapasiteler sayesinde bu tip kriz anlarında önlemler alınabilmiştir. Yine de hala Türkiye'nin doğal afetlere karşı kırılmış bir yapısı bulunmaktadır. Doğal afetlere karşı acil yardım fonksiyonlarını sağlayacak yerlerin güçlendirilmesi önemli noktalar olarak gösterilmektedir.

AFAD'ın yeni ulusal stratejisinin oluşturulması amacıyla 1 milyon ABD $ miktarında bir kaynak aktarılmıştır. Bu miktar Küresel Afet Azaltma ve Yeniden Yapılandırma Fonu'ndan sağlanmıştır.

4.3.2 Dünya Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Tasarımı

Ülke İşbirliği Stratejisi Türkiye'nin Kalkınma odağına yönelik uyumlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Küresel mali krizlerde bu program izlemeye tabi tutulmuş ve başarılı bir şekilde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu izlemeler kısa, orta ve uzun vadeli sürelerle devam ettirilmiştir. Kalkınma Politikalarına olan destek arttırılmıştır. Ekonomik büyüme ve istihdam konuları öncelikler arasında yer almıştır. Bu konulara yönelik orta vadeli yapısal reformlar ile makroeknomik istikrar politikaları hassas bir şekilde incelenmiştir. IBRD Türkiye'nin de isteği ile birlikte finansman rakamını 7.6 milyar ABD dolarına çıkarmıştır. 2010 yılında ise bu rakam 3 milyar ABD dolarıdır. IFC özellikle kısa vadeli borç yapan ülkelerle işbirliği yapmaya gayret etmiştir. Ayrıca bazı finans kuruluşlarından da çeşitli uzun dönemli kaynaklar sağlamıştır. Bu uzun dönemli kaynaklar 1.73 milyar ABD dolarıdır. Ülke İşbirliği Stratejisi Dünya Bankası finansmanının Türkiye'nin Dokuzuncu Kalkınma Planı ile buluşturulmasını sağlamıştır. Banka ulusal politikalara yönelik danışmanlık hizmetleri sağlamış spesifik projelere karşı daha hassas bir tutum sergilemiştir. Finansman ve bilgi bir arada oluşturulmuştur. Böylde daha etkili uygulmaların oluşturulması sağlanmıştır. Büyük hacimli kredi kaynakları sağlanmıştır. Bunları 3 tanesi ek finansmandır. Toplamda ise 6 adet DB operasyonu oluşturulmuştur. Yani geniş ve aktif bir kredi sisteminin olduğu görülmektedir. Bu rakamlar çok büyük olsa dahi Türkiye'nin Kalkınma Planları o rakamlardan da büyük olduğu için Dünya Bankası kredileri Türkiye çerçvesinde küçük kaynaklar olarakta görülebilmektedir. Türkiye farklı yerlerdende dış finansman kaynaklarına sahiptir. Yani DB kredileri bir nevi Türkiye için katalizör görevi gördüğü şeklinde de yorumlanabilmektedir. Türkiye'nin bu kredilerin yanında çok daha büyük talepleride olabilmektedir.

Çerçevenin tamamına bakıldığında Ülke İşbirliği Stratejisi ülkenin ilerlemesi noktasında olumlu yansımaları olmuştur. Tabi ki anlık iç ve dış faktörlerde meydana gelen değişmelerde sonuçlarda bazı değişkliklerin olabilmesine neden olmaktadır. CPS eğitim sistemi, işgücü piyasası gibi konulara ayrı ve özel bir şkeilde bakmaktadır. KÖO ve İflas kanunları noktalarındaki alınan mesafelerdeki yavaşlık hedefleri de bir nevi dalganlandırmıştır.

IBRD'nin toplam portföyü önemli ölçüde katkı sağlamış geniş kapsamlı bir yapıdır. Kredi kullanımdırımları 2008 yılında %20 iken 2010 yılında ise %31'e kadar yükselmiştir. Bazı problemli projelerde bulunmaktadır. Onlardan bir tanesi İstanbul Beldiye Altyapı Projesi'dir. IFS

finansmanları 2004 ile 2007 döneminde 1.55 milyar, 2008 ile 2011 arasında ise 2 milyar ABD doları olmuştur. Sırasıyla 35 ve 45 proje oluşturulmuştur. IFC çeşitli ortak özel sektör projeleride yapmıştır. Özel finans kuruluşları aracılığıyla 1.73 milyar ABD dolarlık bir kaynak ortaya konulmuştur. Bu kaynaklar özellikle KOBİ, enerji kaynaklarının verimliliği ve güvenliği, sağlık, altyapı, ticaretin finansmanı, uluslararası alanda faaliyet gösteren Türk şirketlerinin ilerletilmesi gibi konular bağlamında verilmektedir. CPS detaylı bir analitik çalışma ortyay koymuş ve işbirliğine çok önem vermiştir. Türkiye IBRD ve diğer uluslararası kuruluşlar ortak bilgi sağlamaya yönelik ürünler ortaya çıkarmışlardır. Odak konular ise; kamu mali yönetimi, enerji tasarrufu, kayıt fişılık, su havzaları yönetimi, eğitim, kadın istihdamıi fırsat eşitsizliği, yatırım ortamı iyileştirilmesi, rekabet ortamının şeffaf hale getirilmesi, şirket tahvili piyasası gibi konular olmuştur. 2007 ile 2011 hükümetlerine de zaman analizleri ve reform seçenekleri banka tarafından sunulmuştur. Türkiye'de bilgiye yönelik güçlü bir talp bulunmaktadır ve Banka ile bilirkte bu bilgi üretilmekte, katma değer sağlanmaktadır. Çeşitli Sivil Toplum kuruluşları Sağlıkta Dönüşüm ile İSMEP gibi programlarda aktif rol oynamışlardır. Dünya Bankası çeşitli akademik çevreler, düşünce enstitüleri, özel sektör dernekleri ve işletmeleri, TÜSİAD gibi etkin kuruluşlara yakın ilşki içerisinde çalışmaktadır. Banka'nın bu manada bütünleştirici bir rolü bulunmaktadır. Mesela TBMM ile Dünya Su Forumu'na katkı sağlamıştır. 2009 yılında yıllık toplantısını İstanbul'da yapmıştır. ODTÜ, Ankara Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve UNDP ile İnsani Gelişme Diyaloğu banka hazırlamıştır. STK'lar ile Ülke İşbirliği Stratejisi'nin hazırlanmasında istişare edilmiştir. DB makroekonomik konular noktasında IMF ile bilirkte de çalışmaktadır. Emeklilik sistemleri, enerji ve çeşitli yapısal temalar ile ilgili tecrüblerin karşılıklı paylaşılması sağlanmaktadır. Banka İstanbul ve Ankara'da Avrupa Birliği, UNDP, UNICEF gibi uluslararası örgütlerle işbirlikleri yapmaktadır. WB idari prosedürleri sadeleştirmeye yönelik İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndan bir kaynakta sağlamıştır. Bu kaynak 100.000 £'dur. Bu tarzda bir oluşum ilk olması dolayısıyla önemlidir. IFC çeşitli uluslar arası finans kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yapmaktadır. EBRD ile Temiz Teknoloji Fonu konusunda bir işbirliği sağlanmıştır. IFC'nin anlaşması nedeniyle Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası ile sendika kredisi oluşturulmuştur. Girişimci Kalkınma Bankası ile bir bankaya tali kredi verilmiştir. KfW Kalkınma Bankası ile enerji, KOBİ gibi alanlarda ortaklıklar yapılmıştır.

2011 yılında yapılan Türkiye Anketi ile WB özellikle çevre, doğal kaynaklar, istihdam, enerji, doğal afetler, kırsal kalkınma, eğitim, gibi konuların kalkınmaya etkisi olduğu yönünde bir izlenim elde etmiş ve uygulamalarının başarılı olduğunu görmüştür. Dünya Bankası süreçlerinin

karışık ve bazı noktalarda yavaşlamasınında olumsuz etkiler olabilceği ankete katılanlar tarafından yanıtlanmıştır. Ancak bu olumsuzluklara karşı STK gibi paydaşlarla iletişimin önemli olacağı belirtilmiş ve kilit alan şeklinde görülmüştür. Banka'nın yoksullukla mücadele konusunda ise toplum bazında algısının daha da yerleştirilmesi gerektiği sonucu yine bu anket de çıkmıştır.

4.3.3 Dünya Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Stratejisi

Türkiye 2002 sonrasında büyük atılımlar yapmıştır. Hızlı büyüme ve kalkınma rakamları önemlidir. 75 milyonluk nüfusa sahip Türkiye 100. Kuruluş yıldönümü olan 2023 yılında dünya'nın en büyük 10 ekonomisi arasında olmayı hedeflemektedir. İşte bu bağlamda Dünya Bankası ile Türkiye arasında yapılan CPS programı küresel bir düzlemde olan programdır. Dünya'nın krizlerle boğuştuğu bir zaman diliminde Türkiye'nin Banka ile dönemsel yaptığı işbirlikleri daha sağlam adımlar atılmasına yoksullukla mücadele bağlamında neden olmuştur. Genç nüfus ve katma değer sağlayabilecek sektörlerin olmasıyla bilirkte Türkiye farklı bir konuda olmaktadır. Yoksullukla mücadele bağlamında DB'nin yaptığı ve sosyal içermeye yönelik adımlar atılmasını sağlayan programlar önemli olmuştur. İç ve Dış Konjonktür tabi ki Türkiye'ye bazı pozitif ve negatif durumlar sağlayabilecektir. İşte bu noktada CPS'ler kendini kısa, orta ve uzun vadeli olarak konumlandırmalıdır. 2012-2015 CPS 2016 yılınıda içine alacak şekilde uzatılmış ve aktif, sürdürülebilir ve içermeci yapısı itibariyle önemli bir yer tutmaktadır.

Dünya Bankası genellikle üç yıllık dönemler halinde çeşitli Ülke İşbirliği Startejileri uygulamaktadır. Bu stratejilerde kamu kurumları, özel sektör ve Stk'lar gibi çok farklı ğaydaşalr bir araya getirilmekte ve yol haritası çizilerek uygulmaya konulmaktadır. Özellikle son dönemlerde ise Stk'ların bu işbirliği stratejilerinde daha yoğun olarak yer aldığı görülebilmektedir.

İslam Kalkınma Bankası tarafından yapılan Ülke İşbirliği Stratejileri Dünya Bankası tarafından da yapılmaktadır. 2016 Haziran'da bitecek ve yenisine başlanacaktır. Bu kapsamda da 4 yıllık çerçeve planı çizilirken Dünya Bankası ilgili STK'lara danışmaktadır. Eklemek istedikleri bir husus veya değerlendirme yapmaları noktasında sorular sormaktadır. Daha sonra o taslak uygulamanın Hazine Müsteşarlığı üzerinden geçmektedir. Yani STK'ların payı yavaş yavaş önemli olmaya başlamıştır.(K.D.)

MY12		MY13		MY14		MY15	
Proje Adı	Milyon ABD$	Proje Adı	Milyon ABD$	Proje Adı	Milyon ABD$	Proje Adı	Milyon ABD$
Kalkınma Politikası Finansmanı (DPL)							
Üçüncü Program Odaklı Çevresel Sürdürülebilirlik ve Enerji Sektörü DPL	600	Program Odaklı DPL Büyüme, Rekabet Gücü ve İstihdam	600	DPL (tbd)	350		0
DPL Ara Toplam	600	DPL Ara Toplam	600	DPL Ara Toplam	350	DPL Ara Toplam	0
Yatırım Finansmanı							
Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Ek Finansmanı	500	Özel Sektör Enerji Verimliliği	200	Finansmana erişim alanı: KOBİ veya ihracatçılar			
		KOBİ'lerin Finansmana Erişimi (Gıda Güvenliği)	200	Eğitim/İstihdam alanları			
		Sağlık Projesi	200	Sürdürülebilir Şehirler/Afet/Su Havzası/Enerji alanları			
		Ödenek kararlaştırılacak	100				
Yatırım Ara Toplam	500	Yatırım Ara Toplam	700	Yatırım Ara Toplam	700	Yatırım Ara Toplam	1,000
Toplam	1,100	Toplam	1,300	Toplam	1050	Toplam	1,000
Toplam zarf, milyon ABD$: 4,450							
				Not: 2014-15 MY IBRD Finansman Programı gösterge niteliğinde olup CPS İlerleme Raporu zamanında kesinleştirilecektir			

Şekil 22. 2012-2015 MY Dönemi İçin Öngörülen IBRD Finansman Programı

Kaynak: World Bank

Şekil 21'de görüldüğü üzere; 2012-2015 Dönemi için öngörülen IBRD finansman programı çevre, enerji gibi sektörlerde yoğun olarak yapılmıştır.

Stratejik ittifak birey, ülke ya da kurumlar arasında yetenek ve tecrübelerin transfer edilmesidir. Aynı zamanda bir araçtır. Yenilikçi bir temele dayanır. Yeni bir ürün, program ya da plan. Stratejik kelimesi önemli bir tanımdır. İttifak ve işbirliği uzun vadeli yani sürdürülebilir bir bakış açısına ve yeni bir iddianın ortaya atılmasına sebep olmaktadır. Tamamlayıcı ittifak ve stratejiler mevcudiyeti güçlendirip gelecekle ilgili uygun adımlar atılmasınıda sağlayacaktır.

4.3.4 Dünya Bankası Türkiye İşbirliği Stratejisinin Uygulanması Programının Yönetilmesi

Analitik ve İstişari çalışmalar DB ile Türkiye'nin programının yönetilmesi noktasında büyük bir öneme sahiptir. CPS bağlamında Teknik Yardım ile Ekonomik ve Sektör Çalışmaları devam etmektedir. Programların yönetilmesinde maliyet paylaşımının olması önemli bir yer tutmaktadır. Bu maliyet paylaşımı Hükümet'in ek görevleri tasarlamasına ve uygulmasına büyük bir ivme katmaktadır. 2012 ile 2015 yılları arasında 4.45 milyar ABD

$'lık bir finansman sağlanması istenmektedir. Finansman koşullarının esnekliği ve zamanlams-ası gibi konular IBRD olarak öncelikli konulardan olmuştur.

Finansman aracının kullanım imkanlarının araştırılması önemlidir. Sonuca Odaklı bir program oluşturulmaktadır. IFC bu konuda maksimum katkıyı sağlamaya yönelik şekilde programı yönetmeyi istemekte ve tasarlamaktadır. Dünya Bankası'nın yönetim anlayışı IFC gibi alt kuruluşlarıyla uyumlu bir yapıdadır. Stretejiler esnek olarak işlemektedir. Rekabetçilik ve İstihdam adı altında ülke ihtiyaçlarına odaklı bir yapı amaçlanmıştır.

Avrupa 2020 stratejisi ile birlikte Dünya Bankası ve Türkiye'de programlarını bu açılardan yönetmektedir. Dünya Bankası ile Avrupa Birliği Komisyonu(Avrupa ve Ortadoğu'dan sorumlu Başkan Yardımcılığı) ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır. AB İstihdam Genel Müdürlüğü tarafından ilk görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı Ekim 2010'da yapılmıştır. Diğer bir toplantı ise Mart 2012'de yapılmıştır. Kurumsal bir işbirliği oluşturulmuştur. Enerji gibi ana sektörler içinde Türkiye bağlamında önemli konulardır. AB ve Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı 10 milyon Euroluk bir finansman programı yönetilmiştir. Bu IPA kapsamında olan bir projedir. Ekonomik ve dış risklere karşı DB Türkiye programının kapsayıcı olarak yönetilmesi başarıya götürecek bir etkendir. İstikrarsızlık gibi etkenler kürsel talebi etkilemiş ve buna bağlı özek sektör odaklı programlarının yönetilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sağlam makroekonomik program yönetimi kilit noktalardandır. İhracat, tasarruf, çeşitlilik gibi konular yapılan programların dışa bağımlılığını azaltacaktır. CPS döneminde sosyal uzlaşma ve kurumsal yeterliliklerin arttırılması da Türkiye bağlamında yapılan yoksullukla mücadele programlarının yönetilmesindeki önemli ölçütler arasındadır. Sistematik bir diyaloğun oluşturulması şarttır.

4.4 Dünya Bankası Türkiye Projeleri

Dünya Bankası Türkiye bağlamında devlet politikalarına yönelik altyapı projelerine destek vermekte, Merkezi ve Yerel Yönetim Birimleri ile Ticari Bankalar aracılığıyla projelerinin sağlamlaştırmaktadır.

Dünya Bankası çeşitli sektörlerdeki projelere yönelik yoğun olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yoksulluğu azaltmak ve paylaşılan refahın arttırlması bu doğrultuda oluşturulan hedefler olarak gösterilebilmektedir.

Dünya Bankası şu an için özellikle altyapı sektörü, enerji sektörü, reel sektör alanlarında yoğunlaşmış durumdadır. Özellikle Sürdürülebilirlik noktasında bütün sektörlerle çalışırken Climate Finanse denilen Yeşil Finansman noktasında bu sektörleri destekleyici olarak Cross Cutting projelerine yedirmeye çalışmaktadır.(K.D.)

Yoksulluk kültürünün kronikleşmesine karşı refah uygulamaları alternatif olabilmektedir. Toplumsal Refah yapılacak inovatif adımlarla kendisine yer bulacaktır.

Dünya Bankası'nın yeni geliştirdiği bir projesi vardır. İkiz hedefleri vardır. Birinci ikiz hedefi yoksulluğu azaltmak ikinci hedefi de paylaşılan refahtır. Refahı genele yaymak. Bu anlamda hem Türkiye'de hem'de dünya'da bazı çalışmalar yapılmaktadır.G20 kapsamında da verilen taahhütler ve sözler üzerine çok uluslu bankalar bir araya gelip ortak bir şey oluşturmaya çalışıyorlar.(K.D.)

Dünya Bankası'nın Türkiye'de sağlık, sosyal güvenlik gibi yoksullukla mücadelede önemli potansiyel etkisi olabilecek alanlarla ilgili sürdürülebilir bir politika ve proje perspektifi geliştirdiği söylenebilir. Türkiye bu projelerden kazandığı teknik kapasite tecrübesi ile birlikte teknik altyapsını kendi kuracak ve tecrübelerini aktaracak bir konuma gelmiştir. 2002 sonrası Türkiye bağlamında Türkiye'nin Dünya Bankası projlerine bakış açısı ve uygulamaları pozitif bir şekilde olmuştur. Analizler ve teknik işbirlikleri yoksullukla mücadele bağlamındaki projelerin fonksiyonel olması açısından önemlidir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak Dünya Bankası ile 2007 yılına kadar süren üç yıllık bir proje yapılmıştır. 2001 krizinden sonra Sosyal Riski Azaltma Projesi altında bir proje başlatılıyor. Dünya Bankası bu projeye 500 milyon dolar Hazine garantili kredi veriyor. Bu proje kapsamında ASPB'nın ilk düzenli yardımı olan Şartlı Nakit Transferi projesi başlıyor. Gelir getirici projeler yapılıyor yoksulların iş bulmasına yönelik. Bir de bakanlığın taşrası gibi çalışan Sosyal Yardımlaşma Vakıfları arasındaki ilişkileri elektronik ortama taşımaya yönelik bir otomasyon projesi yapıldı. 2007 yılı sonunda bu proje bittiğinde ilk düzenli yardım projesi olan ŞNT oturmuş bir program haline geldi. (N.F.K)"

Devlet kurumları ile Banka çeşitli ortak projeler yapması sinerjinin oluşturulması açısından çok önemli olmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Tübitak gibi önder kurumlar bu işin mihvandarlığını yapmıştır.

2008 yılında o zaman Devlet Planlama Teşkilatı şimdi ki Kalkınma Bakanlığı'nın 20 milyon TL'lik bir yatırım projesiyle daha büyük makro bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi'ne başlandı TÜBİTAK ile işbirliği içerisinde. Bu proje otomasyon projesinden çok daha kapsamlı bir projeydi. Yalnızca ASPB ile taşra arasında bir iletişim ağının kurulması değil ASPB ile diğer kamu kurumları arasında veri tabanlı sorgulamaların yapılması, SOYBİS adı altında bir projenin oluşturulması, diğer kamu kurumları arasındaki iletişimlerin sağlanması, bakanlığa bağlı taşradaki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuran yoksul vatandaşların başvuru sürecinden onaylanmasına kadar olan süreç, SYDV'nın kişilere yapacakları ödemelerin kararlarının alınması, ödeme emirlerinin bankalara verilmesi ve bu gibi süreçlerle ilgili merkezin bilgilendirilmesi(N.F.K.)

ŞNT projesi özellikle eğitim ve sağlık alanlarındaki hizmetlerden yararlanamayan yoksul kişilere nakit tranferi şeklinde ödeme yapılması esasına dayana çok yönlü bir programdır.

ŞNT projesinde fakir çocukların okula devam şartıyla o çocukların ailelerine düzenli yardımların yapılması şu anda onun yanında 4, 5 düzenli yardım programı daha var onlarda bu bütünleşik programa yerleştirildi. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım programı muhtaç asker yardımı, öksüz yetim yardımı gibi yardım programları şu an bütünleşik sisteme entegre edilmiştir.(N.F.K.)

Dünya Bankası'nın özellikle gelir odaklı yoksulluk yaklaşımı Türkiye'de ki Gelir Testi konularında da uyuşma içerisinde olunmasını sağlayabilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun da Gelir Testi var. Gelir testini de ASPB yapmaktadır. Genel Sağlık Sigortası konusu da SYDV aracılığıyla bütünleşik projesi üzerinden yürütülmektedir. Şu an 35 milyon kişinin sosyo ekonomik verileri sistem üzerinden otomatik olarak tutulmaktadır. SYDV'nın yaptığı yardımlarda merkezden kontrol ve denetimleri çok rahat bir şekilde yapılabilmektedir. Kaynakları ASPB'dan aldıkları için yardım programları da ASPB tarafından belirlenmektedir. Dünya Bankası'nın ASPB'a katkısı şu oldu. Düzenli yardımların başlaması ŞNT ile yaşanılmış oldu. Ancak Dünya Bankası'nın verdiği 500 milyon dolarlık destek bir kredi ve faizli geri ödemeydi. Daha sonra ASPB bunu sürdürerek kamunun kendi kaynaklarıyla Dünya Bankası kredisi olmadan da yürütülmeye devam edildi.(N.F.K.)

Dünya Bankası projeleri ile ilgili ülkenin reformist yapısıyla uyumlu olarakgelişen yapıcı bir hedef süreç yaşanmaktadır. Altyapı projeleri Dünya Bankası'nın önceliklerinden biri olması dolayısıyla kaynakları bu tarafada yoğun olarak aktarılmıştır. Ancak sadece altyapı demek yanlış bir ifade olabilir. Bunun yanında sosyal sektörlerede katkı Dünya Bankası'nın gözönünde tuttuğu ve projelerini kanalize ettiği bir konudur. Projeler bağlamında İslam Kakınma Bankası Dünya Bankası'nı izleyen bir yapıda olmuştur. Aynı şekilde ülkelerde bu şekildeki uluslararası kalkınma bankaları gibi bir seyir içerisindedir.

Mesela Kore örneğine bakıldığında; Kore daha önceden gelişmekte olan bir ülkeyken gelişmiş ülkeleri izleyerek bu amacına ulaşmıştır.

2000 yılından bu yana hem makroekonomik hem de finansal anlamdaki reformlar yapıldı. Bu bir şekilde ekonomiyi güçlendirdi. Ondan sonra onun devamında da altyapıya çok fazla ağırlık verildi. Yapılan harcamalar ve kredilerle altyapı sektörü bayağı ileri gitmiştir. Türkiye Orta Gelir Tuzağı konusunda sıkışıp kalmıştır. Genel olarak 12.000 – 13.000 dolar bandındaki ülkeler Dünya Bankası indikatörlerine göre gelişmiş ülke statüsünde sınıflandırılıyor. Türkiye bu bandı bir türlü aşamamaktadır.(K.D.)

Toplumsal hayata katılımda güçlük çekenlerin üzerinde hassasiyetle içermeci politikaların yapılması gerekmektedir. Sağlık ve eğitim gibi konularda bireyin kendisini gerçekleştirmesi önemlidir. Hayat ve Refah Standartı oluşturulana kadar fırsatların ortaya çıkarılması şarttır. Dünya Bankası ve Türkiye'de yaptığı projelerle toplumaki bireylerin eşit derecede var olmalarına ve çeşitli haklara erişebilmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

"Dünya Bankası'nın ikiz hedeflerinden biri olan paylaşılan refahın altındaki sosyal içerme kavramı önemlidir. Sadece altyapı veya yol yapımı değil aynı zamanda hastane yapıp okul yapıp bu sosyal sektörlere de katkı sağlanmaktadır.(K.D.)"

Altyapı hizmetleri kamu, özel sektör, stk ortaklıkları doğrultusunda uygulama alanı bulmaktadır. Kamunun bazı altyapı yatırımlarında durağan ve yetersiz kalabilme riski olabilmektedir. Özel sektörün son yıllarda altyapı sektörüne ilgisi artmıştır. Bu Dünya Bankası Türkiye altyapı projelerindede net bir şekilde görülmektedir. Ancak yapım aşamalarındaki risk analizinin doğru bir şekilde yapılıp maliyetlerin hesaplanması önemlidir. Yani projelerin sosyal refahı arttırıcı bir yanının olması gerekmektedir. İktisadi ve sosyal altyapının iç ve dış konjonktürden etkilenmeden etkin bir sisteme haiz olması şarttır.

Dünya'da ki altyapı projeleri ihtiyacı yaklaşık olarak 1 – 1.5 trilyon dolar civarındadır. Dolayısıyla bu rakamı ne tek başına ülkeler karşılayabilir ne uluslararası kuruluşlar karşılayabilir özel sektörün bir şekilde devreye girmesi bu noktada önemlidir. Dünya Bankası en büyük kuruluşlardan biri olmasına rağmen 40 milyar dolar civarında bir destek verebilmektedir İKB bu manada DB'yi örnek almaktadır. Kore örneği önemli bir örnektir. Mesela Kore Gelişmekte Olan ülke Statüsünden Gelişmiş ülke statüsüne geçti.

Dünya Bankası farklı alanlarda yaptığı projelerle Türkiye'de adından söz ettirmiştir. Yenilikçi Finansmana Erişim Projesi; Kobiler Türkiye ekonomisi için önemli bir yapıda olmuştur. Finansman konusunda ise bazı noktalarda problemler yaşamaktadırlar. Ekonomi

alanında yaşanan dalgalanmalardan en başta etkilenenler KOBİ'ler olmaktadır. İslami Finansman gibi çeşitli alternatifler KOBİ'ler için önemli adımların atılmasına neden olabilecektir. Ancak bu sistemlerin daha geniş çeverele yayılması ve istifadelerine sunulması gerekmektedir. Mesela faktöring konusuda bu tarz bir yapıdır. Bu amaçlar sadece alt hedeflerin değil 2023 yılı hedefleri gibi Türkiye için çığır açabilecek hedeflerinde oluşturulması açısından çok önemlidir. Türkiye ve Dünya Bankası alternatif finansmanlar noktasında çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. TSKB bağlamında yapılan ihracat destekleri Dünya Bankası'nın KOBİ'ler bağlamında olumlu adımlar attığının açık bir şekilde göstegesi olmuştur. Kısa bir süre önce açılan Dünya Bankası İslami Finans Araştırma Merkezi Dünya Bankası'nın İslami Finans noktasındaki attığı adımların somut bir yansıması olmuştur. İslami Finans noktası ile alternatif yollar oluşturulması yoksullar içinde bir umut ışığı olmaktadır. Türkiye: Kobi'ler İçin Finansmana Erişim Projesi; KOBİ'ler önemli ekonomik katkılar yaptıkları halde finansmana ulaşım noktasında sıkıntılar yaşamaktadırlar. Tüm faaliyetteki işletmelerin % 99'u KOBİ'dir. İstihdam oranının %78'lik ksımını oluşturmaktadır. Katma Değer'in %55'lik kısımı, satışların % 65'i, yatırımların yarısı ve ihracatın %59 olan kısmını meydana getirmektedir. Nakite yönelik finasmanın olmayışı ile yüksek teminat farklılıkları mali erişime sınırlılığı oluşturmaktadır. Türkiye'deki KOBİ'ler dünya'da ki dğer KOBİ'lere göre daha fazla yavaş büyüme içerisindedir. Toplam krediler içindeki pay Haziran 2015 yılı itibariyle %26'dır. Kiralama sistemi erişime yönelik gelişme potansiyeli olmasına rağmen KOBİ'ler tarafından tam manasıyla kullanılamamaktadır. Kasım 2012 yılında TBMM bir kanun kabul etmiştir. Bu kanun DB'nin Rekabetçilik ve Tasarruflar Kalkınma Politikası Kredisi desteği ile olmuştur. Çıkan kanun Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri adlı bir Kanun olmuştur. Yeni kiralama araçlarına yöneliktir. Büyümeye katkısı olacaktır. Sağlıkta Dönüşüm Ve Sosyal Güvenlik Reformu Projesi(Upk2); Türkiye Cumhuriyeti Sağlıkta Dönüşüm Programını büyük bir kararlılıkla uygulamaya koymuştur. 10 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Ülkenin sağlık projeksiyonları diğer gelişmiş ülkeler nazarında olumlu ve rebaetçi bir seviyeye ulaşmıştır. 2003 senesinde program başlatıldığında ülkenin sağlık alanındaki sistemi verimsiz ve eşit olmayan bir haldeydi. Sigortalı yoksul sayısı çok azdı. Kırsal gelişmemiş bölgelerde sağlığa erişim zor ve maliyetliydi. İki aşamali bir yaklaşım bu ssitemde görülmektedir. Aile Hekimliği ile sağlık sektöründeki yerlerin ve kişilerin niteliklerinin arttırlmasına yönelikti. Verimliliği ve Erişimi Geliştirmek Amacıyla Sağlık Sektöründe Yapılan Reformlar raporu önemlidir. 2002 yılında yayınlanan bu rapor Sağlık

Bakanlığı'na bağlı hastanelerinhastaneler Birliği altında birleştirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Yarı kamu tüzel kişiğe sahip olması önem arz ettiği bildirilmiştir. Böylece her hastanenin yarı özek yapısıyla kendini yönetebilmesinin önü açılmış olacaktır. Diğer geçen rapordaki başlıklar ise zorunlu sosyal sağlık sigorta sisteminin meydana getirilmesi ve sağlık fonun özerk bir yapıya sahip olmasıdır. Raporda bunun yanı sıra Sağlık BakanlığI'nın yapması gereken vazifelere de yer verilmiştir. Politika hazırlamak, kalite kontrolü ve tüketici eğitimi, Aile hekimliği konusunun güçlendirilmesi gibi konular bağlamında hedeflere odaklı olunması gerektiği belirtilmiştir.

Acil Eylem Planı'nın ardından Mart 2003 yılında bir rapor ortaya çıkmıştır. DB'nin yayınladığı bu rapor sağlık Sektörü'nün gelişmiş ulaşılabilirlik ve etkililik konularında reformist yapıya yönelik vurgular yapılmıştır. Hemen o sene Sağlık Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı işbilriği çalışmasıyla Japon Kalkınma Bankası'ndan 385.000 dolarlık kaynak alınmıştır. Dünya Bankası ile Japon Politika ve İnsan Kaynakları Geliştirme'de katkı sunmuştur. İdari uygulama DB cephesinden yürütülmüştür. 2003 yılında yapılan dönüşüm süreci çerçevesinde; "Sağlık Reformu" ifadesi kullanılmamış onun yerine "Sağlıkta Dönüşüm" ifadesi kullanılmıştır. Dünya Bankasının "reform" tanımı yerine "yapısal uyarlama" ifadesini kullanmasının Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümeti cephesinde bir karşığı olmuştur.

Bu programda 8 başlık bulnmaktadır.

1- Planlayıcı ve denetleyici Sağlık Bakanlığı
2- Herkesi tek çatı altında toplayan GSS
3- Yaygın, erişimi kolay ve güler yüzlü sağlık hizmet sistemi
    a) Güçlendirilmiş temel sağlık hizmetleri ve aile hekimliği
    b) Etkili, kademeli sevk zinciri
    c) İdari ve mali özerkliğe sahip sağlık işletmeleri
4- Bilgi ve beceri ile donanmış, yüksek motivasyonla çalışan sağlık insan gücü
5- Sistemi destekleyecek eğitim ve bilim kurumları
6- Nitelikli ve etkili sağlık hizmetleri için kalite ve akreditasyon
7- Akılcı ilaç ve malzeme yönetiminde kurumsal yapılanma
8- Karar sürecinde etkili bilgiye erişim: Sağlık bilgi sistemi

SDP uygulama süreci ise şu şekilde olabilecektir;

1. Kavramsallaşma
2. Yasalaşma
3. Kontrollü yerel uygulama
4. Türkiye geneline yaygınlaştırma

2003 yılında çıkan kanunla birlikte hizmetlerin sunumunda taşaeron yapının oluşturulması sağlanmıştır. Bu yılda Sosyal Güvenlik Kurumu oluşturulmuştur. SSK, İŞKUR ve BAĞKUR bu kuruluşa bağlanmıştır. Bu şekilde tek çatı anlayışı getirilmiştir.

Sektör içerisinde küçük küçük farklılıklar yapmak yerine kökten çözümler getirilmesi çok önemliydi. Özellikle 2002 yılı dönüşüm ile birlikte Sağlık Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Evrensel bir kaynak oluşturulmalıdır. Aile hekimliği sistemi önemlidir. Tüm hastanelerin özerk bir yapıya hazi olmasının sağlanması. Tümüyle bir bilgisayar sisteminin oluşturulması gibi hedeflere odaklanılması önem arz etmektedir.

Özellikle pilot bölgelerde aile hekimliği sisteminin oluşturulması hedeflenmişti. Hastanelerin özerkleştirilmesiyle ilgili daire başkanlığı kurulmuştu. Sağlık Bakanlığı'nda strateji plana yönelik altyapı oluşturulmaya çalışılmıştı. Yeşil kart güvencesi genişletilmişti. Ücretlendirmede performans önemli hale gelmiş ve hastaneler buna göre sistemlerle donanmıştı. Nitelik ve nicelik iazleme ve değerlendirme sistemelri kurulmaya çalışılmıştır.

2003 yılı Mayıs ayındaki Türkiye'nin Emeklilik Sistemi ve Reform Önerileri Raporu'ndan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Beyaz Kitap adlı bir çalışmayı 2004 senesinde ortaya çıkarmıştır. Beyaz Kitap'ta özellikle sosyal güvenlik reformunun önemliliğinden ve harekete geçilmesinden bahsedilmektedir.

Dünya Bankası Sağlıkta Dönüşüm Programı İkinci Aşama (2009-…)'sı önemlidir.

2008 yılında art arda gerçekleştirilen; Ülke Destek Stratejisi bağlamında 2004 ile 2007 yıllarını kapsayan Tamamlama raporu ile 2008 ve 2011 dönemlerini kapsayan Ülke

İşbirliği Stratejisi(CPS) Raporu ile SDP'de ki süreç enine boyuna anliz edilmiştir. Bu raporlardan sonra 2008 senesi içinde OECD işbirliğinde Türk Sağlık Sistemi incelenmiştir.

Dünya Bankası ile OECD işbirliğinde yapılan rapor çalışmasından sonra Sağlık Bakanlığı ilk stratejik planını meydana getirmiştir. 2010-2014 Stratejik Plan'da sağlık sektöründe kapam, etkililik ve finansal sürdürülebilirlik gibi konuların artışını sağlayacak Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın sonuca ulaştırılacağı hedeflenmiştir. 2010 senesinde Kampüs yapımının hazırlıklarına başlanacağı 2014 yılında ise bitirileceği amaçlanmaktadır. Bölgesel yeterliliğe sahip alanların meydana getirilmesi hedeflenmektedir.

18 Mayıs 2009 senesinde Türkiye Cumhuriyeti'ne SDP'ının İkinci Aşamasına Destek Amaçlı Sağlıkta Dönüşüm ve Sosyal Güvenlik Reformu Projesi ile ilgili proje değerlendirme belgesi meydana getirilmiştir. 56.1 milyon Euro'luk bir proje idi.

Aynı yılın 30 Haziran'ın da ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Dünya Bankası arasında Sağlıkta Dönüşüm Programı ile Sosyal Güvenlik Reformu Projesi ile ilgili kredi anlaşması imzalanmıştır. 9 Eylül 2009 senesinde ise Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kapanış tarihi olarak 31 Temmuz 2013 senesi düşünülmüştür. Kredinin diğer ödemeleri 2005 Şubat'da başlamıştır.

Bu kaynağın büyük miktarı danışmanlık ve eğitim konularına ayrılmıştır. Kişi başı ödemeler olarak ayrılan kısım ise Aile Hekimliği sistemiyle uyuşmaktadır. Çünkü Aile hekimliği sistemi de bu tarzda bir kişi başı ödeme sistemi meydana getirmektedir.

Kamu hastanelerinin özerkliğinin kazandırılması hususu 2002 Dünya Bankası Raporu'nda ayrıntılı olarak odaklanılsa da Adalet ve Kalkınma Partisi Acil Eylem Planı'nda ana amaçlardan bir tanesi olsa da uygulama ve hazırlık aşamaşarı uzun ca bir vakiti almıştır. Bu dönemlerde SSK hastaneleri devredilmiş, performansa dayalı ücret sistemi ile birlikte hastane kaliteleri arttırılmıştır. Bununla birlikte hastane servisleri küresel rekabet alanında bir oyuncu olmayı başarmıştır.

3 Aralık 2009 senesinde Dünya Bankası Türkiye ilerleme raporunu yayınlamıştır. Bu rapor 2008 ile 2011 yıllarını kapsamaktadır. Krize karşı ve büyüme odaklı olmak için Ülke

İşbirliği Stratejileri'nde ayarlamaların oluşturulduğu, insani ve sosyal kalkınmaya dönük uygulamaların ilerletileceği belirtilmiştir.

04.04.2015 yılında Dünya Bankası Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelik Dünya Bankası Ülke İşbirliği Stratejisi 2012-2015 rapor çalışması olarak ortaya çıkarmıştır. Bu oluşturulan çalışma 2012 ile 2015 yıllarını kapsayan kredi anlaşması içeriğidir. Çalışmada; Eşitliğin ve Kamu Hizmetlerinin İyileştirilmesi Sonuç Çerçevesi olarak beklentiler aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır.

Sağlık Bakanlığı'nın 2015 senesine kadar ki yeniden yapılandırması çerçevesinde sağlık sektöründeki liderlik işlevlerine odak olması ile Kamu Hastanelerinin kamu hastane birlikleri olarak teşkilatlandırılıp global bütçeden performans sözleşmesine dayalı olarak ücret verilmesi olmuştur.

Genel olarak bakıldığında 1980 dönemi ile başlayan neoliberal kamu politikaları bileşkesinde ortaya çıkarılan sağlık reformu adımı geniş bir zaman dilimine yayıldığı, 2002 senesinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelmesi ile beraber bu süreçlerin hız kazanıp yasal altyapıların oluşturulduğu söylenebilir. Dünya Bankası'nın bu süreçteki etkileri büyük olmuştur. Dünya Bankası raporlarında özellikle Türkiye'nin Dünya Bankası'nın teknik destek ile uluslrarası alandaki tecrübelerine büyük önem verdiği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu projeler ve politikalar özelikle yoksullukla mücadele bağlamında paydaşlarla beraber gerçekleştirilmektedir.

Türkiye – Özel Sektör Yenilenebilir Enerji Ve Enerji Verimliliği Projesi; Türkiye özellikle linyit dışında enerji kaynaklarına çokta fazla hakim bir yapı içerisinde değildir. Elektrik üretimi ithal olarak doğalgaz vasıtasıyla yapılmaktadır. İthal yakıtlara olan bağımlılık ve sera gazı emisyonları konularında mücadele edebilmek yenilenebilir enerji kaynaklarının ortaya çıkarılması ile olabilecektir. Türk Hükümeti de bu konuda hassas adımlar atmaktadır. Hidroelektrik, rüzgar, güneş, jeotermal, biyo-kütle gibi çeşitli kaynaklar bu mücadele yollarından sadece birkaçı olmaktadır. Türkiye: Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Enerji Verimliliği Projesi; Türkiye'de enerji yoğunluğu ve rekabet gücü nedeniyle enerji veirmliliği bir politika öncülüğü olarak bakılmaktadır. Dünya Bankası tahminleri sanayi ve bina sektörlerinin toplamın %14'ü oranında enerji tasarrufunun ortaya

çıkarılabileceğini söylemekteydi. Enerji verimliliği yatırımları KOBİ'ler için bir sorun olmaktaydı. Türkiye Yenilenebilir Enerji Entegrasyon Projesi(Reıp); Güvenilir ve yeterli enerji; enerji politikalarının Türkiye bağlamında öncelikleri arasında yer almaktadır. İthal enerjiye olan bağımlılığın önlenmesi gerekmektedir. 2023 yılı hedefleri çeçrvesinde 20.000 MW'lık rüzgar enerjisi üretim hedefi koyulmuştur. Bu hedeflere ulaşılırken; iletim yatırımları önceden yapılmış olmalı, yük tevzi ve kontrol sistemlerinin sınırlandırılmalı, mevcut iletim şebekesinin artan talebi karşılamaya yönelik donanımlarla kuşatılması gerekmektedir. Türkiye: İstanbul Deprem Riskini Azaltma Ve Acil Durum Hazırlık Projesi; Türkiye doğal afetlere karşı bayağı derecede hassas olan bir ülkedir. Mesela 1999 depremi on binlerce insanın yaşamını kaybetmesine neden olmuştur. 5 milyar dolar civarında bir maliyet yükü ülkenin üzerine binmiştir. İstanbul önemli konumu olması dolayısıyla özel olarak korunması gereken ve depreme karşı hassasiyeti fazla olan bir şehir olarak görülmektedir. İstanbul bu manada korunmazsa bunun yıkıcı etkisi sadece ekonomik olarak değil sosyal, çevresel ve daha birçok yönden etkiye gebe olabilecektir. Acil durumlara karşı kurumsal ve teknik kapasite yeterliliklerinin artırılması, kamu binalarındaki kritik olanların doğal afetlere karşı güçlendirilmesi, çıkan yönetmeliklerin demokratik bir şekilde tabana yayılmacı bir hale getirilerek uygulanmasıyla ve İstanbul ilinin gelecekte olabilecek potansiyel bir depreme karşı durumunun hazırlıklı olmasının sağlanmasıyla Projenin Kalkınma amaçları yerini bulmuş olacaktır. Hastane ve Klinikler başta olarak 806 adet Devlet Binası afetlere karşı kuvvetlendirilmiş ve tekrardan yapılmıştır. Ayrıca öğrenci ve öğretmenlere hizmet veren okullarda bu kapsamın içerisine girmiştir. Sayı olarak bakıldığında ise öğrencilerin 900.000'den çoğuna servis sağlayaneğitim yerleri ile tedavi imkanlarını1 milyon kişiye götüren tıp yerlerinin olması boyutun nekadar büyük olduğunu açıkça göstermektedir. Yedek Afet Yönetim Merkezi harekete geçirilerek İstanbul Hasdal'da ki yeni yapılan ve İstanbul Valiliği'Ne ait olan Afet Yönetim Merkezi tamamlanmıştır. İstanbul Valiliği ve AFAD 15-17 Haziran 2015 tarihinde afet ve acil durum müdahale planının test edileceği bir program yapmışlardır. Bu programda arama kurtarma tatbikatı ve masa başı simülasyon uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında Türkiye'de ilk defa İstanbulda'ki afetlere karşı riskli olan kültürel statüye haiz olan yerlerin incelemeleri yapılmış ve üç tane tarihi özelliğe sahip olan İstanbul'da ki binaların korunmasına yönelik projeler yapılmaya çalışılmıştır. 920.300 kişiye afetlere karşı hazırlık konusunda Kamuoyu Bilinçlendirme ve Semt Gönüllüleri programları vasıtasıyla bilgilendirme eğitimleri yapılmıştır. Yaklaşık

olarak 5.5 milyon kişiye ise medya yoluyla bağlantıya geçilmiştir. Pendik ve Bağcılar gibi iki pilot belediyeler seçilerek e-hizmetler sunulmuştur. Bu noktada mühendislere depreme karşı güçlendirme yönetmeliği eğitimleride verilmiştir. Türkiye Belediye Hizmetleri Projesi; Geçmiş on yıllık dönemde Türkiye'de büyük bir kentsel büyüme yaşanmıştır. 1950'li yıllarda %25 olan kentsel nüfus oranı bugün %75'in üzerindedir. Ülkenin bugünkü Gayrisafi Katma Değeri'nin yaklaşık olarak %90'ını oluşturan şehirlerin hızlı kentlemşmeyle beraber ekonomik büyümeyide sürüklediği görülmektedir. Hızlı kentleşme oranları; su, sanitasyon ve katı atık yönetimi gibi sorunları belediye hizmetlerine olan talebi arttırmaktadır ve bu ülke ekonomisinide etkilemektedir. Kaliteli ve uluslararsı niteliğe sahip belediye hizmetlerinin sunulabilmesi için yatırımların arttırılarak yapılamsı önem arz etmektedir. Bu projenin kalkınma amacı sürdürülebilir belediyecilik hizmetlerini oluşturmaktır. Türkiye'de ki belediyelere erişim İller Bankası aracılığı ile olmaktadır. Proje finansı İller Bankası'na verilmekte ve İller Bankası'da ilgili belediyelere finansal olarak bu destekleri dağıtmaktadır. Proje ile katı atık, atık su, çevre ve su alanındaki idare faaliyetlerinin kalitesinindüzeltilmesi amacıyla yerel yönetimlerin altyapısının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yerel yönetime bağlı şirketlerin verimliliklerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. İller Bankası'nın güçlendirilmesine kuramsal çerçevede destek sağlanacaktır. Türkiye Şalteri Açmak: Büyüme İçin Elektrik; Türkiye ekonomisinin önemli sektörlerinden biri de enerjidir. Türk yetkililer ülkenin enerji taleplerine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Enerji üreimi, güvenliği, verimliliği, iklim değişiklikleri gibi alanlar enerji sektörünün etkileyen dinamiklerdendir. Ekonomik büyümeler, sanayileşme ve istikrarlı olan nüfus artışları enerji sektörünün büyümesini son 10 yıllık dönemde etkilemiştir. Son 10 yıllık dönemde ülkedeki elektirik ve yenilenebilir enerji üretimleri sırasıyla %90 ve %80'lik rakamlarda artışlar göstermiştir. 1990 yılından bugüne kadar %7'lik bir talep artışı gerçekleşmiştir. Bu da daha fazla güvenilir ve temiz elektrik kaynaklarına yönelinmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Sektör genel olarak büyüme göstermektedir. Politika yapıcılar ikili değişikliklerinin potansiyel etkilerini azaltmaktadırlar. Bir yandan da enerji üretiminin ve güvenliğinin arttırılması yönündeki hedeflere ulaşmak için çalışmalar yapmaktadırlar. Türkiye özel sektörü bu işin içerisine daha fazla sokarak düşük maliyetli, güvenilir, temiz ve daha fazla miktardaki enerjiyi elde etmesi noktasında bir adım öne geçmiş olacaktır. Türkiye'de ki ilgililer sektörde yatırımları ve yeniliği artırmaya yönelik bir dizi önlem politikaları yapmışlardır. Bu politikalar düzenleyici ortamı iyileştirmek ve elektrik sübvansiyonlarını kaldırmak noktasında

önemlidir. Ayrıca kamuya ait elektirk dağıtım ve varlıklarının özelleştirilmesinin de yolu açılmış olacaktır. Geçtiğimiz beş yılı kapsayan sürede yenilenebilir enerji projelerine IFC önemli miktarlarda destek vermiştir. Beş adet elektrik üretim projesi ile ilgili kaynaklar sağlanmıştır. Bu kaynak 2,3 milyar doları bulmaktadır. IFC'nin yatırımları 8 milyon kişiye ulaştığı görülmektedir. Bunun yanında IFC tarafından iklim değişkliği temalı projeleride desteklemiştir. 17 adet enerji verimliliği projesine 700 milyon ABD$'lık yatırım sağlanmıştır. Bu rakamın yarıdan fazlası olan kısmı İş Bankası, Yapı Kredi Leasing, TSKB, Akbank ve Şekerbank gibi bankalara aktarılmıştır. Enerji verimliliği projeleri; genel olarak karton, tekstil, tarımsal işletme ve ambalaj filmi gibi alt başlıklarda oluşmaktadır. Yakın bir zamanda Suudi Arabistan'dan Bağımsız Elektrik Projesi Yapımcısı ile ACWA Power şirketine Kırıkkkale şehri yakınlarında doğal gaz santrali yapmak için 170 milyon $'lık bir finasman sağlanmıştır. Bu proje Türkiye'nin enerji talebine katkı sağlamaya yönelik olmuştur. 1 milyar ABD$ maliyeti ve 950 MW kapasitesine sahiptir. Bunun gibi projeler özel sektör yatırımlarını atırıcı etkisi de bulunmaktadır. Aynı zamanda iklim değişikliğinin etkilerinin azaltmakta ve elektrik üretimini arttırıcı etkisi olacaktır. Türkiye'de ki enerji sektörünün dönüşümüne katkı sağlanacak olup herkes için enerji vurgusunun uluslararası bağlamda yapılacağı bir duruma da katkı sağlayacaktır. Türkiye: Şehirleşme Zorluklarını Aşmak; Küresel kalkınma zorluklarından bir tanesi de lentsel yaşam kalitesini iyileştirilmesi olmuştur. Erişilebilir ulaşım imkânları, yeşil yapılar, temiz hava ve su gibi noktaların oluşturulması için büyük bir çaba ve planlama gerekmektedir. Şehirlerde bulunan kaynak sınırlı olması dolayısıyla büyük oranlardaki altyapı ve hizmet sunum maliyetlerinin yeterince karşılanabilmesi özel sekötürnde devreye girerek daha sıkıntısız olarak sağlanabilecektir. Son 60 yıldır Türkiye özellikle hızlı bir şehirleşme yaşamıştır. 1950'li yıllarda %25 olan kent nüfus oranı bugün %75'lere dayanmıştır. Gelecek 10 yıl içerisnde Türkiye'nin yaklaşık olarak 13 milyon adet konut yapması beklenmektedir. Mesela sadece su arıtma tesislerine 40 milyar ABD$'lık bir yatırımın yapılması şarttır. Bu hızlı yaşanan şehirleşme süreci kentsel gelişim için zorluklar çıkarsada Dünya Bankası açısından yardım edebileceği bir ortamın oluşmasını sağlaması açısındna önemlidir. Belediyelerin kapasitelerinin geliştirilmesi, kamunun temel altyapı hizmetlerine yatırımların yapılması gibi konular Dünya Bankası'nın Türkiye ile yaptığı Ülke İşbirliği Stratejisi'nin ayaklarını oluşturması bakımından önemlidir. Sorunların arttığı çevresel ve sosyal şartlar ile bilirkte tafik tıkanıklıkları gibi problemler WB'nin ve Türkiye'nin beraber iş yapmasını zaruri göstermektedir. 2012-2014 yılları arasında IFC 4

İzmir'İn çevre dostu, yenilikçi ve sürdürülebilir bir şehir olmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Atıksu sistemlerinin iyileştirilmesi, acil müdahale ve toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi, tarfik sisteminin modernize edilmesi gibi faaliyetleri kapsayan bir proje olmuştur. IFC İzmir'in %80'lik kısımına hizmet veren Çiğli Atıksu Arıtma Tesisine yatırım yapmıştır. Bu tesisle birlikte atıksu arıtma kapasitesi %35 oranında ilerleyecektir. Türkiye: Sermaye Piyasalarının Geliştirilmesi; Dünya Bankası yükselen piyasalarda sermaye piyasalarının güçlü ve etkili olmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bölge ve uluslararsı bağlamda Türkiye'de IFC için önemli bir ülke konumundadır. Banka yerel para birimlerinde tahvil ihraç ettirmektedir. Politika yapıcılar, piyasa katılımcıları ve düzenleyicileri ile beraber çalışmalarını sürdürmektedir. Sermaye piyasalarının gelişimine destek olunmakta, piyasa çeşitlemeleri ve rekabet gücünü arttıran konularla ilgili çalışmalarda destek olmaktadırlar. Türkiye ihracatçı firmalar ve KOBİ'ler açısından önemli bir kalkınma aracıdır. Özel sektör büyümesi uzun vadeli finansman noktasındaki sıkıntılardan dolayı yavaşlamıştır. Türkiye'de ki Sermaye Piyasalarının geliştirilmesine yönelik Dünya Bankası(IFC/IBRD)'nin çeşitli çalşmaları bulunmaktadır. IFC bu bağlamda sermaye piyasalarının uzun vadeli finansmanının geliştirilmesi, finansal tabanın tabana yayılması, renove edilmiş ve yenileştirilmiş finansal çözümler üzerine odaklı olmaktadır. Türkiye'de ki finans sektörüne son üç yılda 1.4 milyar ABD$'lık yatırımı IFC yapmıştır. IFC bazı noktalarda finansmanlar sağlamaktadır. Bu finansmanlar arasında kadınlara yönelik firmalar, KOBİ destekleri, tarım sektörü gibi daha savunmasız ve az gelişmiş olan sektörlere yaptığı destekler bulunmaktadır. Menkul kıymet mevzuatının varlığa dayalı olmasının ardından 2009 yılında Şekerbank Türkiye'de ilk defa teminatlı tahvil ihraç etmiştir ve IFC'de bu konuda Şekerbank'a yardımcı olmuştur.2013 yılında da IFC bazı bu tahvil ihraçları noktasında Şekerban ve Denizbank'a destek olmuştur. Bu ihraç KOBİLER ve tarımsal firmalar için kullanılmayı amaçlanmıştır. 2008 yılından bu yana mali krizlerden dolayı durgunluk yaşayan DPR seküritazyon piyasasının canlandırılmasına yönelik renove edilmiş bir ürün getirmiştir. Bu konuda Akbank katalizör görevini görmüştür. Bugğne kadar IFC benzer yapıdaki finansman yöntemini kullanarak tarım firmalarına, KOBİ'lere, büyük bankalara 295 milyon ABD$'lık destek sağlamıştır. Bu fonu Sürdürülebilir Enerji projelerinde kullanmıştır. Bazende bazı firmaların tahvil ihraçlarına çıpa yatırımcı olarak IFC dahil olabilmiştir. Bunlardan ikisi Mersin Uluslararası Limanı ve Şişecam'dır. Mersin limanı Türkiye'nin en büyük limanıdır. Bu liman Türkiye'Nin güney tarafında bulunmakta ve Ortadoğu ile iyi bir geçiş noktası ticaret açısından olmuştur. Doğu ve İç Anadolu

bölgeleri için dış ticaretin ana kapılarından biridir. IFC Mersin Limanı'nın yatırımlarını destekleyecek olacaktır. Bu destekler arasında sermaye genişlemeleri ve finansal kaynaklar olmuştur. Bu noktada altyapı yatırımları çeşitli finansman kaynaklarına açılış olup diğer altyapı şirketleri için çok iyi örnekler oluşturduğu açık bir şekilde görülmektedir. Türkiye: Herkes İçin Daha İyi Sağlık Hizmetleri; Sağlık alanında yapılan harcamalar Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yaklaşık olarak %10'unu oluşturmaktadır. Bu harcamaların fazla olmasının nedenleri arasında ise tedavi taleplerinin artması, demografik yapılar ve tıp alanındaki ilerlemeler olmuştur. Bu anlamda Kamu-Özel Sektör ortaklıkları finansmanın rahat bir şekilde bulunabilmesi amacıyla çok önemlidir. Türkiye'nin özellikle 2002 sürecinden itibaren sağlık alanında çok büyük reformlar yapılmış olup koruma ve kapsama bakımından önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Dünya Bankası'da reform süreçlerinde Türkiye'ye önemli katkılar sağlamıştır. IFC bu projelerde çatı kuruluş olarak görev almıştır. MIGA ve IFC Adana ilinde 433 milyon €'luk entegre sağlık projesini desteklemektedir. Adana sağlık kampüsünde çeşitli alt dallara ait faaliyetlerin olduğu hastaneler yer alacaktır ve 1.550 yataklıdır. Yatak sayılarının artmasının yanı sıra bölgesel sağlık hizmetlerinin kapsamı genişleyece, nitelik artacak ve yatak sayıları her bir alan için dengeli bir hale gelecektir. Guy Ellena(IFC Küresel Kurumsal Kapsama Direktörü) projeyle ilgili şu ifadelere yer vermektedir: "Tüm nüfus kesimleri için kaliteli sağlık hizmetlerine erişimi arttırmak IFC stratejisinin merkezi bir parçası konumundadır. Bu proje, özel sektör ve kamu sektörünün bir fark yaratmak için nasıl birlikte çalışabileceğinin mükemmel bir örneğidir. Bu projenin Türkiye'de diğer sektörlerde ve daha geniş anlamda bölgede KÖO uygulamaları için olumlu bir örnek oluşturacağıda umulmaktadır." Yoksul kesimlere ulaşabilme potansiyeli bulunan hizmet sağlayıcılarını da IFC desteklemektedir. Onkoloji alanında hizmet veren sağlayıcı şirketi MNT'ye 15 milyon ABD$ kaynak aktarmış 15 milyon ABD$ civarında da özsermaye yatırımını yapmıştır. Türkiye: Türkiye'deki Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi; Kadınlara ait KOBİ'lerin yalnızca %15'i finansmana erişme yönünden başarılı olmuşlardır. Toplam rakam %40 olarak düşünüldüğünde ise %15 az bir düzey olarak kalmaktadır. Toplamda 4 milyar ABD$'lık bir açık kredilerde bulunmaktadır. Kadınların erkeklerin işletmelerine göre teknolojiye olan erişimleri %23 daha azdır. Bu durum kadınların potansiyelinin köreltebilmektedir. Daha fazla kadının iş hayatında olması IFC tarafından önem verilen ve ülkeninde menfaatlerine olan bir durum olduğu söylenmektedir. IFc'de bu konuda destekleri sürmektedir. Kadınlara yönelik finansman yapısının desteklenmesi amacıyla Avrupa ve

Orta Asya bölgesinde Bankacılık programı 2011 yılında IFC tarafından başlatılmıştır. Türkiye'nin yanısıra Romanya ve Rusya'da da bu konuda IFC tarafından yatırımlar yapılmıştır. 60 milyon ABD$'lık üç kredi tamamlanmıştır. Bu krediler Fibabank, Abank ve Şekerbank tarafından kadınların yoğun olduğu KOBİ'lere dağıtılmıştır. IFc Boyner Grubu ile birlikte Boyner'in tedarik zincirinde olan kadınların güçlendirilmesine dayalı bir program yapmaktadır. İstanbul, Eskişehir, Samsun, İzir gibi seçilen pilot illerdeki kadın KOBi yöneticileri arasından 40 kişiye eğitim vermiştir. Bu program Kasım 2014'te başlatılmıştır.

Dünya Bankası'nın Türkiye Ülke Değerlendirmeleride önemli bir mekanizmadır. Aşağıda açıklanan hususlar tarafından uyumlu olarak devam ettirilmektedir. Bu yardım değerlendirmeleri yalnızca müşteri ülkenin ilerlemesini değerlendirmemektedir. Bunun yanısıra Dünya Bankası'nın destek programlarının etkinliğide ölçülmektedir. Hedeflerin nekadarı gerçekleştiği konularında detaylı olarak incelemeler yapılmaktadır. Genel olarak Banka destek programları ülkelerin kendi içyapılarından tahsil ettikleri desteklerin çok daha ufak bir kısmını oluşturmaktadır. Burada müşteri ülkenin nekadar geliştiğinden çok Banka'nın programının nekadar verimli olduğu araştırılan konuların başında gelmektedir. Ancak ilgili ülkenin ilerleme raporuda Banka'nın programının ilerlemesiyle uyumlu olabilmektedir. Banka'nın genel gösterdiği performans ile yaptığı programın peformansı aynı olamayabilmektedir. Bu değerlendirmeler çok yapılı bir yapının ortak mutabakatı ile yapılmaktadır. Bu yapının içerisinde Müşteri ülke, dış etkenler, banka ve ortaklar bulunmaktadır. Banka'nın performansı banka'nın stratejileri, kredi müdahaleleri, izleme çalışmaları, güvenlik politikalarıyla olan uyum, Banka'nın ortaklık ffaliyetleri gibi altbaşlıklarla yakından ilgilidir. Banka'nın faaliyette olduğu programlar genel olarak yoksullukla mücadele gibi ana ve güçlü hedefler çerçevesinde olmaktadır. CAS'lar kırsal kalkınmanın entegrasyonu veya sosyal hizmetlerin hedeflenmesi gibi ara başlıklı hedeflerde belirlemektedir. Tabi ki bu ara hedefler ana hedefle uyumlu bir yapı içerisinde olmalıdır. IEG'ler ara hedeflerin sonuç zincirine katkı sağlayıp sağlamadığını incelemektedirler. İncelemelerede Banka'nın hedefi ülkedeki uyguladığı programa etkisi olup olmadığı yukaıdan aşağıya olacak şekilde ve Banka'nın hizmet ve ürünleri ise hedefe ulaşıp ulaşmadığı aşağıdan yukarıya doğru incelenmektedir. Bunun yanında müşteri ülkelerin bakış açıları değerlendirilmektedir. Aynı zamanda değerlendirmeler MDG ve SDG gibi uluslararası hedeflerle uyumlu olup olmadığına görede şekillenmektedir. Bu

şartların aksi bir durum olduğundaki yan etkilerde değerlendirilmelidir. Sonuçlar tatmin edilme düzeyine göre 6 seviyede incelenmektedir. Kurumsal gelişme etkileri; ekonomi ve kamu yönetiminin yapısı, mali alanın dayanıklılığı, kanunların sağlamlığı, değerlendirme ve izleme sistemlerinin kapsamı, yardım koordinasyonunun etkililiği, şeffaflık, NGO kapasite geliştirme kapsamı, sosyal ve çevresel sermaye yapısı gibi alanlarda değerlendirilmektedir.

4.4.1 Dünya Bankası Kredi ve Fonlarının Etkisi

Dünya Bankası ilk kurulduğunda temel amacı zarar görmüş azgalişmiş ülkelerin 35 ile 50 yılı kapsayan sürelerde kalkınma kredileri vermesiydi. Dünya'da ki kalitenin ve yoksulluğu azaltmanın hedeflendiği bir kredi sistemi Dünya Bankası tarafından sağlanmaktadır.

Proje Kredisi Anlaşmaları sonucu verilen kredileri sağlam ve üretken projeler için kullandırmaktadır. Projekredileri borcunu geri ödeme kapasitesine sahip ülkelerin yatırım projelerine verilmektedir. Uyum Kredisi Anlaşmaları "Yapısal Uyum Kredi Anlaşmaları" veya"Sektörel Uyum Kredisi Anlaşmaları" şeklinde kapsadığı alanın büyüklüğüne göreadlandırılmaktadır. Uyum kredileri kredi alan ülkenin uyarlanılması istenilen sistemeentegrasyonunu sağlayacak şekilde kendini dönüştürmesi için verilmektedir. KarmaKredi anlaşmaları 1990'lı yıllarda değişen ülke ihtiyaçlarına cevap vermek ve uyumanlaşmalarına yönelik artan muhalefet nedeniyle geliştirilmiştir. Bu anlaşmalar neyatırım kredi anlaşmaları ne de yapısal ve sektörel uyum kredisi anlaşmalarıdır. Fakat her ikisinin de karma bir yapıda özelliklerini taşımaktadır.(Öztürk, 2006:51-53.).

Reformlar doğrultusunda aktarılan kaynakların doğrudan olması projeler ve programlar için daha hızlı ve çözüme yönelik olmasına olanak sağlamış olunacağının göstergesidir.

"Dünya Bankası program kredisi veriyor. Program Kredisi denilen olayda bütçe kredisi oluyor. Hükümetin eylem ve reform planları çerçevesinde bazı reformlar ortaya çıkmaktadır. Bu reformlar sonrasında Dünya Bankası Türkiye'de bu reformlar yapıldı deyip doğrudan genel bütçeye para aktarıyor. Bunu yapan Dünya'da ki tek banka Dünya Bankası'dır(K.D.)"

Borçlu olan ülkelere kredilerin alınmasından ödenmesine kadar olan süreçte teknik desteği rahatlıkla Dünya Bankası'ndan sağlayabilmektedir. Türkiye'Nin WB ile yaptığı yoksullukla mücadele noktasına etki sağlayacak sağlıki, eğitim, altyapı, enerji gibi alanlarda bunun en açık göstergesi olmaktadır. Dünya Bankası verdiği uyum kredileri ile bazı hedefler belirmeiştir. Bu krediler ile reformlar yapılmasına özel olarak takip etmekte ve istemektedir. Sektörlerdeki esnek havanın hakim olması, özelleştirme fırsatlarının arttırılması, kamunun payının düşürülmesi, gelir adaltesizliğinin düzene koyulması, istihdam ve yenilkçilik alanındaki yol açıcı hareketlerin desteklenmesi, yoksulluğun azaltılması gibi alt başlıklar bağlamında krediler verilebilmektedir.

Kredi başvuruları çok farklı şekillerde analiz edilmektedir. Banka'nın ve Türkiye'nin öncelikleri ile uyumlu olan kredilerin verilmesine destek verilmiştir. Arada da DB kendi personelinin yaptığı önerileri ülkeler bağlamında uygulanması yönünde tavsiyeler verebilmektedir. İlgili yatırım projesi detaylı bir şekilde incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Dünya Bankası kredi verildiği andan itibaren destek olmaya devam etmekte projenin tanımında belirtilen amaç ile usullere göre oluşturulmasını istemektedir. Kredi kullanımının bir defa mı yoksa parça parça mı olacağı istişarelerle birlikte ortaya çıkmaktadır. Dünya Bankası uzmanları ve ülke uygulayıcıları ayrılmaz bir şekilde birlikte çalışmaktadırlar. Proje kredisinin baştaki kurallardan uzaklaşma yapısı göstermesi, amacını saptırması, iç kaynakların teminindeki yavaşlamalar gibi konular da süreç ya durdurulmakta ve iptaller yapılabilecektir. Anlaşma öncesi ve süresince bürokratik işlemlerin çoğunluğu proje süreçlerine olumsuz olarak yansıyabilmektedir. Ancak Dünya bankası'Nın Türkiye ile olna kredi antlaşmaları ve süreçleri Türkiye'nin istekli ve kararlı tutumu sayesinde efektif olarak uygulamaya konulabilmiştir. Aynı zamanda Türkiye'nin bu alanlardaki tecrübesi ve kapasitesi de olumlu sürecin oluşmasının nedenlerindendir. Bu alandaki nitelikli personelin daha fazla nitel ve nicel olarak yetiştiirlmesi önemlidir. Bazı dış ve iç siyasi dalgalanmalar ise bu kredilerdeki muğlaklığı arttırabilmektedir.

Hazine Müsteşarlığı Dünya Bankası'nın Kredilerinin Türkiye'de ki önemli aracılarından biri olmuştur ve genellikle bu kurumdan yönetilmektedir.

"Hazine Müsteşarlığı'nın her ay yayınladığı Kamu Borç Yönetimi Raporu vardır. Bu raporda garantili, tahsisli ve ikrazlı krediler vardır. O raporda sektörlere göre ayrımlara da yer verilmektedir. Uzun yıllardır birçok kredi alınmaktadır. Altyapı projelerine güncel

olarak ağırlık verilmektedir. Kamu ve Özel Sektör İşbirliği projeleri devam ettirilmektedir. STK projeleri genel olarak hibe şeklinde devam etmektedir. Önce Hazine Müsteşarlığı Banka'dan bu parayı almakta ve uygulayıcı kuruluşa aktarmaktadır. Burada STK'ların sahada olması denetleyicilik ve etkililik konusunda önem arz etmektedir.(K.D.)"

Proejenin bütün finansmanı Dünya Bankası tarafından karşılanamamaktada olabilir. Bunun nedeni hem ilgili ülkelerin iç kaynaklarının buraya adapte edilmesi hem de vergi gibi alanların bu kredilerden karşılanması gibi amaçlar bulunmaktadır. Dünya Bankası'nın bazı zamanlarda uzmanlarının yaptığı tavsiyeler yanlış sonuçlarada yol açabilmektedir. Yani ülke ihtiyaçları ile bağdaşmayan bazı krediler verilebilmektedir. Sektörler arasındaki eşleştirmenin dengesizliği, kredi kullanım sistemelrinin karmaşıklığı, faiz ödemesi haricinde kullanılmayan anapara üzerinden bir miktar taahhüt komisyonu ödenmesi, kur değişikliklerinin yaşanması, faiz dışı giderlerin öngörülemeyen şekilde büyümesi, uluslararası ihale süreçlerinin oluşturulması dolayısıyla bu süreçlerin maliyetlerinin kredi işlem süreci ve satın almalarda fazla olması, ülkenin ödemesi gereken iç kaynaklarının tam anlamıyla ortaya çıkaramaması gibi sevepler ortaya çıkmaktadır.

Bu sayılan olumsuz yapının giderilmesiyle ilgili olarak ülkenin ve Dünya Bankası'nın aynı amaçlar doğrultusunda adım atmaları, kaynak kullanımında hukuk, etik, israf, kötü yönetim gibi konularda hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. Kredi aşamsında acil durum eylem planları oluşturulmaslı ve gerektiği zaman bunun sürece tatbik edilmesi önem arz etmektedir. Bu konuda Banka'ya ve ilgili ülkelere önemli sorumluluklar düşmelidir. Bu projelerin sosyal ve ekonomik etkisinin muhakkak kiproje sonuçlarına yansıması gerekmektedir. Ancak bu şekilde davranılırsa aksaklıklar minimum seviyeye incek ve etkili bir kredi ssitemi yoksullukla mücadele gibi alanlar noktasında harejete geçirilmiş olacaktır.

Türkiye Dünya bankası ile yaptığı kredi anlşamalrı bakımından önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır.

"Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan kredi alma noktasında genel olarak ilk on ülke içerisinde görülmektedir. Teknik yardım ve kredi olarak iki farklı süreç vardır. Teknik yardımı yaparken banka bir yerlerden bir şekilde bütçe buluyor o şekilde yapıyor. Bunu hibe olarak adlandırmamak gerekmektedir.(K.D.)"

IBRD		IDA	
COUNTRY	COMMITMENT	COUNTRY	COMMITMENT
India	2,098	Bangladesh	1,924
China	1,822	India	1,687
Colombia	1,400	Ethiopia	1,395
Egypt, Arab Rep.	1,400	Pakistan	1,351
Ukraine	1,345	Kenya	1,305
Argentina	1,337	Nigeria	975
Turkey	1,150	Tanzania	883
Morocco	1,055	Vietnam	784
Indonesia	1,000	Myanmar	700
Poland	966	Ghana	680

Note: Amounts for multicountry operations are allocated across borrowers.

Şekil 23. IBRD ve IDA: 10 Büyük Kredi Alan Ülke – Milyon Dolar

Kaynak: World Bank

Şekil 23'de görüldüğü üzere IBRD kredi alan ülkeler sıralamasında Morokko, Endonezya ve Polonya'nın üzerindedir. Ukrayna, Mısır ve Kolombiya gibi ülkelerle de yakın bir ilişki içerisindedir.

Kredi süreçlerinin hem Türkiye hem de Dünya Bankası tarafından birbirilerinin çıkarlarını göz önüne alacak şekilde oluşturulması gerekmektedir. Bir ülkedeki en büyük sarmalın aktörü olan yoksullar krediler bağlamında akıllıca olarak projeye adapte edilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde olursa uygulamada netlik sağlanmış ve yoksullar zarar görmemiş olabilecektir.

"2007 yılı itibariyle kredi defteri kapatıldı çünkü artık kamu kaynakları projeler için yeterli olabilmektedir. Alınan krediler vergisiyle yoksulun cebinden çıkmaktadır. Yoksulun bir cebinden girerken diğer cebinden faiziyle daha fazlasıyla çıkacaktır. Onun için transferlerin kredilerle yürütülmesi çok sağlıklı değildir.(N.F.K.)"

Dünya Bankası Proje Kredileri, Kredilerin Avantaj veDezavantajları; IBRD, genelde borç alan ülkenin ekonomik kalkınmasında üst derecede öncelik taşıyan proje ve programlara borç vermektedir. Banka kredi verirken siyasi görüş ve düşüncelerden uzak durmakta, sadece ekonomik ve mali durumları dikkate almaktadır. Ancak herhangi bir ülkenin iç politikasında bir istikrarsızlık ve belirsizlik söz konusu olursa (kuşkusuz bu durum o ülkenin ekonomik yapısını da etkileyeceğinden), Banka bu takdirde karar sırasında o ülkenin siyasi durumunu dikkate almaktadır(Candan, a.g.m., s. 50.). Dünya Bankası'nın temel prensibi, Banka'nın borçlanma maliyetlerinin borçlulara aynen yansıtılmasıdır. Banka, üye ülkelere sağladığı kredilerde fon maliyetini (kur-faiz) aynen yansıtırken, riskin

borçlular üzerinde dengeli dağılımını sağlamak için de tedbirler almaktadır. Banka, bu çerçevede, üyeülkelerden gelen istekleri dikkate alarak, sağladığı kredilerin riskini tüm borçlu ülkelere eşit bir şekilde yaymak amacıyla, kredi sistemlerini çeşitli zamanlarda değiştirmiştir. Diğer taraftan, Dünya Bankası kredi verirken kredi alan ülke ve Banka'ya üye tüm diğer ülkelerin çıkarlarını korumakla yükümlüdür. Kredi tahsislerinde bu esasın gözetilmesi gerekmektedir. Banka'nın faaliyetlerine yönelik yapılan eleştiriler, genellikle tarafsızlık, sosyal gayeden uzaklaşma ve dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin kredilerden yeterince faydalanamamaları, özel sektör sermayesini teşvikte başarı gösterememe konularında toplanmıştır. Banka'nın finanse ettiği sektörler incelendiğinde, Dünya Bankası'nın, en fazla kaynağı enerji sektörüne ayırdığı görülmektedir. Enerjiyi, tarım ve kırsal kalkınma projeleri izlemektedir. Daha sonra ulaştırma, şirketlere mali yardım, proje dışı krediler, sanayi, su temini, kentsel kalkınma, turizm ve teknik yardım gelmektedir. (Candan, a.g.m., s. 51-52.)

Dünya Bankası proje kredilerinin genel hususiyetleri, kredilerin sağladığı bazı avantaj ve neden oldukları bir kısım dezavantajlar aşağıda özetlenmiştir.

Dünya Bankası Proje kredilerinin genel özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir: (Candan, a.g.m., s. 53-54.)

i)Dünya Bankası proje kredileri gelişmekte olan üye ülkelere verilmektedir. Bunun nedeni, sermaye piyasalarından kolayca kredi temin etme imkanı bulunan gelişmiş ülkelere kredi vermemesidir. Bu nedenle, Banka'nın proje kredileri gelişmekte olan ve Dünya Bankası dışında proje finansmanı için makul şartlarla kredi temin etme imkanı bulunmayan ülkelere yöneliktir.

ii) Proje kredileri ya ülke kredisi olarak üye ülke hükümetine ya da ülke garantisi altında diğer kamu kurum veya kuruluşlarına verilmektedir. Çünkü IBRD'nin Kuruluş Anlaşması gereği Banka'nın muhatabı Hazine veya Merkez Bankası gibi ülkelerin mali konularda yetkili resmi kurumlarıdır.

iii) Banka'nın verdiği proje kredileri kalkınmaya yönelik, refahı ve hayat standartlarını yükseltmeye yöneliktir. Ülke ekonomilerinin ekonomik kalkınmasında üst derecelerde yer alan, kalkınma için önemli bulunan projeler finanse edilmektedir.

iv) Proje kredileri ile özellikle, enerji, tarım, ulaştırma, altyapı, sağlık, çevre, eğitim, sanayi gibi sektörler desteklenmektedir.

v) Proje kredileri bağlı kredi niteliği taşıdığından sadece verilen projeye yönelik olarak kullanılabilmektedir.

vi) Genel olarak uluslararası ihale yöntemi kullanılmakta ve sadece Banka'ya üye ülkelerden alım yapılabilmektedir. Ancak istisnai hallerde Banka'nın da uygun bulması koşuluyla ulusal ihale usullerine göre de alım yapılabilmektedir.

vii) Banka, projenin gerektirdiği tüm finansman ihtiyacını karşılamamakta, finansman ihtiyacının sadece belirli bir bölümünü karşılamaktadır. Böylece, ülke kaynaklarının da yatırıma kanalize edilmesi amaçlanmaktadır. Bu krediler iç kaynakları tamamlayıcı bir fonksiyon görmektedir.

viii) Proje kredileri genelde uzun vadeli, düşük faizli ve belirli süre geri ödemesiz olarak verilmektedir.

ix) Proje kredilerinde kredi ödemesi bir defada değil, genellikle projenin gerektirdiği zamana yayılmış finansman gereksinimleri göz önünde bulundurularak ve proje uygulamasının başarılı bir şekilde yürütülmesi şartıyla parça parça yapılmaktadır.

x) Faizler serbest veya değişken olabilmektedir.

xi) Faiz yanında kullanılmayan kredi bakiyesi üzerinden taahhüt komisyonu tahsil edilmektedir.

Dünya Bankası proje kredileri genel olarak bu özellikleri taşımaktadır. Bu kredilerin üye ülkeler bakımından sağladığı avantaj ve dezavantajlar aşağıda ayrıca belirtilmektedir.

Dünya Bankası Proje Kredilerinin Avantajları

Yatırım projelerinin finansmanında Dünya Bankası'nın borçlu ülkelere sunduğu bazı avantajlar şunlardır: (Candan, a.g.m., s. 54-55.)

i) Banka'nın proje finansmanı için sağladığı kaynaklar diğer kreditörlerenazaran daha büyüktür. Bu yüzden çok büyük kaynak gerektiren projelere finansman temin etmede Dünya Bankası önemli fonksiyon görmektedir.

ii) Banka çeşitli yardım kuruluşlarının projeye katılımında yönlendirici bir etki yapar. Dünya Bankası'nın finanse ettiği projelere yardım kuruluşları daha kolay katılabilmekte ve destek sağlayabilmektedir.

iii) Banka, kuruluş amacı gereği gelişmekte olan ülkelere kaynak sağlamada ticari kreditörlere göre daha isteklidir. Ayrıca, Banka bu ülkelerde proje yürütmede daha çok deneyime ve hükümetlerle daha yakın ilişkilere sahiptir.

iv) Dünya Bankası daha uygun faiz oranı ve geri ödeme süresi sağlar.

v) Banka'nın projeye katılımı, projeyi oluşabilecek politik risklerden korur. Banka'nın ülkede yürüttüğü projelerin sayısı, önemi ve Bankayla olan uzun vadeli ilişkiler nedeniyle, hükümetler Dünya Bankası ile ilişkilerine önem verirler. Bu durum hükümetleri projedeki yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlar. Diğer taraftan, Banka'nın kredi sağlaması kaldıraç etkisi yapar ve diğer sermaye kaynaklarının ülkeye yönlenmesi kolaylaşır.

vi) Bu krediler kapsamında Banka tarafından danışmanlık hizmetleri verilir ve teknik yardımlar yapılır. Borçlu ülkeye yönelik olarak proje yürütücüsü birimlere verilen organizasyon ve yönetimin güçlendirilmesi gibi eğitimler

vii) Banka'nın kredi kullanımını, satın almaları ve proje uygulamasını her aşamada izlemesi nedeniyle projeye ayrılan kaynakların başka amaçlarla kullanılması önlenir.

Dünya Bankası Proje Kredilerinin Dezavantajları

Dünya Bankası proje kredilerinin bazı dezavantajları şunlardır:

i)Proje seçiminde Banka uzmanlarının görev alması nedeniyle bazı durumlarda ülke gerçekleriyle ve ihtiyaçlarıyla bağdaşmayan yatırımların finanse edilmesi, böylece gelişmekte olan ülkelerdeki kıt kaynakların heba edilmesi.

ii) Kredi verilmek suretiyle desteklenecek sektörlerin Banka politikaları çerçevesinde Banka'ca belirlenmesi. Böylece ulusal ekonomilerin Banka tarafından yönlendirilmesi konusu ortaya çıkmaktadır.

iii) Kredi sistemlerinin karmaşık olması, kredinin faiz maliyetinin tam olarak hesaplanamaması. Kur farkları nedeniyle öngörülemeyen ek yükümlülüklerin doğması.

iv) Faiz dışı maliyetlerin yüksekliği. Banka'nın uyguladığı faiz oranları dışında ek olarak taahhüt komisyonu alınması.

v) Banka'nın proje kapsamına dahil ettiği çeşitli harcama unsurlarının yüksekliği. Örneğin danışmanlara ödenen ücretler.

vi) Banka'nın kendi ihale usullerini uygulama zorunluluğu. Satın alma usullerinin karmaşıklığı. Uluslararası ihale usulünün uygulanması sonucunda çoğu zaman satın almaların yurt dışından yapılması ve dışardan sağlanan kaynağın yine yurt dışına aktarılması.

vii) Kredi kullanımı konusunda yaşanan sıkıntılar, kullanım konusunda öngörülen koşullar nedeniyle yaşanan gecikmeler. Çeşitli gerekçelerle kullanımların askıya alınması, geciktirilmesi veya iptal edilmesi nedeniyle projelerin zamanında tamamlanamaması.

viii) Proje finansmanının dış kaynakla sağlanması nedeniyle projenin kurumlarca yeterince sahiplenilmemesi.

ix) Projenin Banka'ya iletilmesinden kredinin ilk kullanımı aşaması arasında çok uzun bir süre (2-3 yıl) geçmesi.

x) Banka'nın projenin gerektirdiği tüm kaynağı sağlamaması nedeniyle diğer kreditörlerden veya iç kaynaklardan temin edilmesi gerekli kaynakların zamanında sağlanamaması durumunda işlerin sürüncemede kalması.

xi) Banka'nın, gönderdiği uzmanlar ve projenin yürütülmesinde görev alan danışmanlar aracılığıyla aktif rol üstlenmesi ve her aşamada müdahaleci bir yaklaşım sergilemesi.

xii) Kredi anlaşmaları ve ekinde yer alan koşulların getirdiği ek yükümlülükler.

xiii) Kredi koşullarının ve anlaşma hükümlerinin çoğunlukla tek taraflı olarak Banka'ca belirlenmesi.(Candan, a.g.m., s. 56-57.)

Dünya Bankası'nın Türkiye'ye kreid verme süreci belirli olgunluk aşamalarından geçmektedir.

"Asıl yaptığı çalışmalar Türkiye'de ki sektörlere bakıyor. O sektörleri nasıl geliştirebilirim o anlamda bazı raporlar yapmaktadır. Dünya Bankası'nın 2014 sonunda çıkardığı Türkiye Dönüşüm Raporu Türkiye'nin değişim sürecinin görülmesi açısından önemli bir noktadır. Teknik çalışmada hangi sektörlerin nasıl geliştirilebileceği gibi tespitlerde bulunulmaktadır. Ondan sonra ilgili kuruluşlarla görüşmeler neticesinde proje bağlamında kredi koşulları konuşulmaktadır. Başta sektörel bazda genel tanımlar yapılmakta daha sonra bu tanımların altında daha detaylı çalışmalar yapılmaktadır(K.D.)".

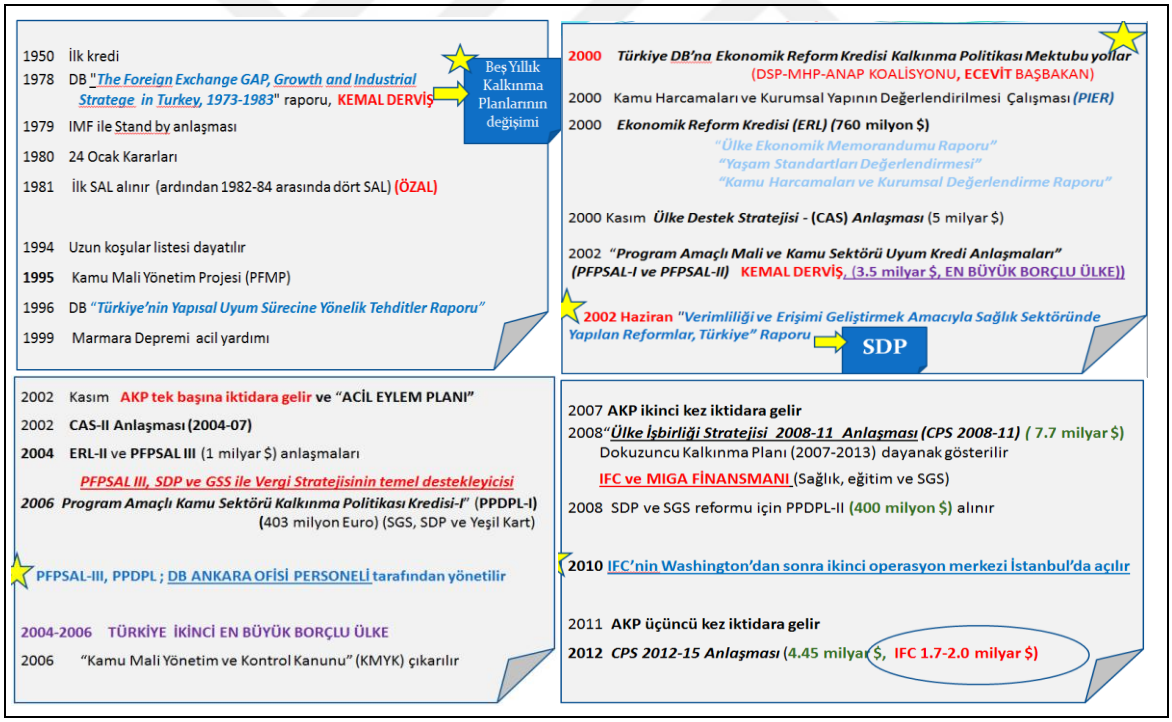

Şekil 24. Dünya Bankası'nın Türkiye'ye Kredi Verme Süreci

Kaynak: (worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 24'de görüldüğü üzere; Dünya Bankası'nın Türkiye'ye kredi verme süreci büyük bir tarihsel dönüşüm içerisinde ve o günkü iç ve dış etkenlere bağlı olarak değişiklik göstermiştir.

Dünya Bankası ilk krediyi 1950 yılında vererek başlatmıştır. 1970 ile 1980 arasında Dünya Bankası Türkiye ile çok fazla bir proje yapmak istememekteydi. Bunun nedeni ise Türkiye'nin içinde bulunduğu düşük büyüme devletçi ekonomi sisteminin ağır basmasıydı. Bu yıllarda bazı yatırım kredileri verilmiştir. Ancak bu kaynaklar az sayıda olmuş ve öenmli ekonomik sektörlere yönlendirilmiştir. 1979 senesinde IMF'le birlikte Stand-by anlaşması yapılmıştır. 1980 senesinde ise 24 Ocak Kararları olmuştur. Bu kararkar Yapısal Uyum Programlarının kabulü manasınada denk gelmektedir. 12 Eylül'de gerçekleşen askeri darbe ise bu kararlardan sonra olmuştur.

1980'li yıllar kredi miktarında artış yaşanmaya başalmıştır. Özellikle Turgut Özal'ın vizyoner yapısı liberalleşme çalışmalarının en büyük açılımlarının oluşmasına katkı sağlamıştır. 1981 yılında ilk Yapısal Uyum Kredisi verilmiştir. Aynı tarzda dört kredi daha bu aşamadan sonra gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de yeni bir reform sürecinin adımları atılmış olmuştur. 1986 ile 1988 yıllarında Dünya Bankası Türkiye'ye çok olumlu bakmaktaydı. 1989 senesinde ise ekonomik istikrarasızlık nedeniyle hükümet pek bir varlık gösterememiş ve Dünya Bankası'da bu nedenle Yapısal Uyum Kredi'lerinin alınmasını kesmiştir. 1988 ile 1993 yılları arasında toplamda 22 adet yatırım kredisi sağlanmıştır. 1994 ile 1998 seneleri arasında politik birlikteliğin oluşturulamaması ve 1994 mali krizi Banka'nın Türkiye için bazı şartlar oluşturmasına neden olmuştur. 1995 yılındaki Kamu Mali Yönetim Projesi çok önemlidir. Çünkü Kamu Yönetimi Reformları bu gelişmeden sonra öne çıkmaya başlamıştır. 1990'lı yılların sonuna doğru ise Banka ile ilişkiler noktasında adımlar atılmaya başlamış ve 1999 Marmara Deprem Felaketi ile birlikte acil destek kaynağı oluşturulmuştur.

57. Koalisyon Hükümeti döneminde 1999 yılı mali krizi yaşamıştır. Bu şartlarda Dünya Bankası ve IMF ile ortak çalışma içerisinde istikrar programıyla ilgili rapor hazırlamıştır. Hükümet 10 Mart 2000 yılında Dünya Bankası'na bir mektup iletir. Bu mektup Türkiye Ekonomik Reform Kredisi Kalkınma Politikası isimli konuyu içermektedir. Kamu Giderleri ve Kurumsal Yapının Gözden Geçirilmesi konusu da bu mektubun içerikleri arasındadır. Bu noktada Sayıştay, Maliye ve DPT gibi kuruluşlarla da ortak raporlar sağlanmaktadır.

Bu yazışmalardan sonra 760 milyon dolarlık bir ekonomik reform kredisi kaynağı alınır. Tarih bu esnada 2000 yılını göstermekteydi. 2000 ile 2002 dönemi arasındaki uyum kredisinin alınması amacıyla Ülke Ekonomik Memorandumu, Yaşam Standartları Değerlendirmesi, Kamu Harcamaları ve Kurumsal Değerlendirme başlıklarını içermekteydi.

Dünya Bankası yaptığı raporlarda ki bu verileri hem kendisi kullanmakta hem de çeşitli bakanlıklarla konsensus sağlayacak şekilde ortak olarak kullanmaktadır. Yapısal reformlar konusunda raporların etkili kullanılması ve yoksullukla mücadele gibi politikaların uygulnaması çok önemlidir.

2000 yılında Banka ile Türkiye arasında üç yıllık bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma ilk ülke destek stratejisi olması açısından önemlidir. 2 milyar dolar civarında bir kaynak oluşmuştur. Uzun süreli büyüme ve ekonomik problemlerin azaltılması gibi konulardaki hedefler ortaya çıkarılmıştır. 2008 yılına kadar bu yöntem kullanılmıştır.

2002 yılı başında ve sonunda olmak üzere iki adet Mali ve Kamu Sektörü Uyum Kredisi olmuştur. Bunlar çeşitli taahhütleri içermektedirler. Bunlar arasında finans ve kamu sektörlerinde Türkiye'nin gelecekte uygulayacağı politika ve kredi ön koşulları bağlamında değerlendirilmektedir. Bunlar Kamu Sektörü Reformlarını da içermektedir. Sonuç olarak Banka 3.5 milyar dolarlık bir taahhüt sağlamıştır. Bu 2002 yılını içermektedir. O seneki en büyük krediyi de böylece Türkiye almış olmuştur.

1991 yılından beri hiçbir hükümet çoğunlukla işbaşına geçememekteydi. Adalet ve Kalkınma Partisi ise bu önyargıları kırarak 2002 yılında tek başına güçlü bir şekilde iktidara gelmiştir. Dünya Bankası bu tip olumlu havaları olumlu görmüştür. 16 Kasım 2002 tarihi önemlidir. Bu tarihte Acil Eylem Planı açıklanmıştır. Sosyal Politikalar, Kamu Yönetimi, Demokratikleşme, Hukuk ve Ekonomi alanlarında 205 adet yapılması gerekn uygulama meydana getirilmiştir.

Hükümet bu eylem planıyla birlikte Dünya Bankası destek programı kapsamındaki alanlar üzerinde de odaklanmıştır. 2004 ile 2007 seneleri arasında 2. Ülke Destek Stratejileri faaliyete geçmiştir. Hükümetin önem verdiği konular bu stratejilerin odağında

oluşturulmuştur. Bu ana konulardan birisi de adil beşeri/insani ve sosyal kalkınmadır. Bu hedefler doğrultusunda IFC programının güçlü olmasıda önemlidir.

Dünya Bankası Mali ve Kamu Sektörü Uyum Kredisi'ne 2004 yılında da devam ettirmiştir. Çeşitli anlaşmalar yapılmıştır. Bu anlaşma 1 milyar doları kapsamaktadır. SDP programı vergi stratejisi ve uygulmasının temel destekçisidir. 2006 yılı Haziran ayında 406 milyon Euroluk Proram Amaçlı Kamu Sektörü Kalkınma Politikası Kredisi 1 alınıp sürece başlanmıştır. Yeşil kart gibi çeşitli beş sağlık sigortasının bir araya getirilmesi amaçlanmış, aile hekimliği sisteminin oluşturulması hedeflenmiş ve etkin hasta sevk sisteminin meydana getirilmesi ana amaçlar arasında olmuştur.

Bu kredi kullanımlar Dünya Bankası ve Türk Hükümeti arasındaki sıcak ilşkilerin artmasınada sebep olmaktadır.

2004 ile 2006 dönemlerinde 1.6 milyar dolarlık taahhüt Türkiye adına sağlanmıştır. Bu rakam ülkeler bazında Türkiye'yi ikinci en yüksek miktar olarak gösterilmesine sebep olmuştur. 2006 senesinde Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu meydana getirilmiştir.

2007 Temmuz seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ikinci defa iktidara gelmesinden sonra 2007 ile 2013 dönemlerini içerecek şekilde 2008 yılında üç yıllık bir Ülke İşbirliği stratejisi meydana getirilmiştir. IFC ve MIGA finans destekleri de bu kaynağın içerisindedir. Üç alanda kalkınma amaçlanmaktadır. Bunlar; Rekbaet koşullarının iyileştirilmesi ve iş fırsatlarının oluşturulması, sağlık, sosyal güvenlik ve eğitim sistemlerinin ilerletilmesi ile kamu hizmetlerinin niteliki bir halde sunulması olmaktadır.

2008 ile 2011 dönemlerinde SDP 7.7 milyar dolarlık bir kaynak meydana getirmiştir. Özellikle enerji piyasaları ve afet riskiyle ilgi konular bu kaynakların kullanıldığı yerlerdir. 2008 Mayıs'ta SDP ve Sosyal Güvenlik Reformlarıyla ilgili 400 milyon dolarlık kredi alınmıştır. Programlı Kamu Sektörü Kalkınma Politikası Kredisini içren bir kaynak olmuştur. 2010 senesinde ikinci operasyon merkezi faaliyete geçmiştir. Washinton DC'den sonraki ikinci merkezdir. İstanbul'da açılmıştır.

2011 Haziran seçimi sonrası Adalet ve Kalkınma Partisi üçüncü defa iktidar olmuştur. 2012 yılı Mart ayında Ülke İşbirliği Stratejisi'nin ikinci anlaşması yapılmıştır. 2012 ile

2015 dönemini içermektedir. MIGA, IBRD ve IFC'nin etkin olması bu programlarda hedeflenmiştir. Bu sayede özel sektöre de katkı sunulabilecekti. 4.45 milyar dolarlık kaynak aktarılmıştır. IFC ise bu kaynağın 1.7 – 2 milyar dolarlık kısmını meydana getirmektedir.

4.4.2 Dünya Bankası Yapısal Uyum Programları'nın Etkisi

Dünya Bankası rehberliğinde uygulamaya konan yapısal uyum politikalarının büyümeyi hızlandıracağı ve yoksulluğu azaltacağı öne sürülmektedir. Dünya Bankası'nın uyum politikaları ulusal ekonomilerin küresel piyasalara entegrasyonunu amaçlamaktadır. Dış ticaretin serbestleştirilmesi, finansal liberizasyon, deregülasyon, sıkı para ve maliye politikası, devletin küçültülmesi ve özelleştirme, esnek döviz kuru ve işgücü piyasalarının serbestleştirilmesi yapısal uyumun temel politikalarını oluşturmaktadır. 1980'li yılların başında yapısal uyum programları uygulamaya başlandığı zaman bunların yoksullar üzerindeki etkisi fazla dikkate alınmadı. Uyum politikaları sonucu gelir ve sosyal harcamalardaki düşüşlerin yoksullara etkisi 1980'lerin sonlarına doğru tartışılmaya başlanmıştır. Yapısal uyum politikalarının büyümeyi hızlandırarak orta ve uzun dönemde yoksulluğu azaltacağı görüşü yaygındır. Diğer yandan bu politikaların kısa dönem etkisi ciddi sorunlara yol açmaktadır. Uyum sürecinde ortaya çıkan yüksek işsizlik ve eksik istihdam ücretlerin düşmesine yol açarak en çok zarar gören yoksulların hem gelirlerini hem de tüketimlerini azaltmaktadır. Kamu harcamalarının kısılması aynı şekilde yoksullar için hayati öneme sahip sosyal hizmetler, transferler ve güvenlik ağı tedarikini olumsuz etkilemektedir.

1980'li yılların başında Dünya Bankası'nın temel politikası, yapısal uyum söylemi çerçevesinde şekillendi. Yapısal uyum, serbest piyasa güçlerine daha fazla bağlanma ve devletin ekonomideki rolünün azalması olarak tanımlanmaktadır. Banka, 1980 öncesi sadece yol ve baraj yapımı gibi projelere kredi verirken, gerçekleştirilen yapısal uyum politikaları ile daha geniş alanlarla ilgilenmeye başladı (Stiglitz, 2002: 35).Yapısal uyum programı serbest piyasaya dayalı bir küresel ekonomi öngörmekte ve kamu yönetimi, insan hakları, eğitim, sağlık, hukuk vb. birçok alanda yeni düzenlemeler getirmektedir (şahin,2005:19).

Dünya Bankası hem siyasi iç alnlara hem de mali alanlara müdahale eden bir sistem ve uygulama içerisinde olabileceği ile ilgili konular noktasında da tartışılmaktadır.

Uyum programlarının uygulanmasında en önemli politika araçları, yurt içi kredilerin ve kamu harcamalarının kısıtlanmasıdır. Kredilerin kısıtlanması, programların % 98'inde, kamu harcamalarının kısılması programların % 91 'inde olmaktadır. Bunlar da daha çok maaş ve ücretlerin kısılması yoluyla yapılmaktadır (şahin, 2005:20).

Dünya Bankası fonlarını kullanan ülkeler kredilerin faizini ödeyebilmek için bazen sağlık ve eğitim gibi olmazsa olmaz olan yoksullukla mücade etme hüviyetine sahip sektörlere daha az yatırım ve işbirliği yapmaya doğru yönelebilmektedirler. Temel sosyal politika alanları bu durumdan zarar görebilecektir. Bu bağlamda yetişmiş insan gücünün önüne engel çıkarılmış olacak kalkınma ve gelişme noktalarında duraksamaların yaşanmasına sebebiyet verilebilecektir.

1980'lerin başında dünya çapında bir borç krizi ve ekonomik bunalım yaşanmaktaydı. Dünya bankası, hem borç veren hem de borç alan ülkeler açısından, kalkınma döneminden daha farklı bir rolde konumlanmaktaydı. Dünya Bankası yapısal denge ve yoksullukla ilgili faaliyetlerden sorumluydu(Stiglitz, 2000:15). Dünya Bankası'nın temel derdi, borçlu ülkelerin borç ve faizlerini düzenli olarak ödemelerini temin etmekti. Bu dönemde kalkınma bir amaç olmaktan çıkmıştı. ABD, Dünya Bankası'nı üçüncü dünyadaki borç sorunuyla ilgilenmek üzere görevlendirdi. Böylece Dünya Bankası'nın yapısal uyum programları doğmuş oldu. Dünya Bankası, borçlu ülkeye, borçlarını ödemesine imkân verecek kadar kredi açıyor; ancak bu kredinin şartı olarak IMF, bu ülkenin neo-liberal gündeme uygun olarak sosyo-ekonomik açıdan yeniden yapılanmasını sağlayacak programı uyguluyordu (Chalmers, 2005:294). Ayrıca bu dönemde, ABD, İngiltere ve Almanya'da yeni muhafazakâr (ya da yeni liberal) siyasal partilerin iktidara gelmesi ve akademik çevrelerde neo-klasik iktisat anlayışının kabul görmesi, yapısal uyum programlarının uygulanmasını daha da kolaylaştırdı (Tatar-Peker, 1996:31). Yapısal uyum programı için hem siyasi hem de ideolojik desteğin sağlanması, programın ilgili ülkelerce kabul edilmesine de zemin hazırlamıştır. Yapısal uyum programlarının toplumsal etkilerine bakıldığında, programı uygulayan reformcu hükümetlerin yoğun bir toplumsal muhalefetle ve politik istikrarsızlık riski ile karşı karşıya geldikleri görülmektedir.1987 yılında,

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), "Uyum Programlarının insani Yüzü" adlı bir araştırma yayımlayarak, yapısal uyum programlarının toplumsal sonuçlarını gözler önüne serdi. Bazı toplumsal sınıfların yapısal uyum programlarından olumsuz etkilendikleri görülmektedir.

Robert McNamara Dünya Bankası'nın temel görevinin yoksulların hayatını iyileştirmek olduğunu açıkladıktan neredeyse 30 yıl sonra dönemin Dünya Bankası Başkanı James Wolfensohn Bankanın temel amacının yoksullukla mücadele olduğunu tekrarlamıştır. Buna rağmen dünyadaki sonuçlar hayal kırıcıdır(Nancy Birdsall and Juan Luis Londono, "Asset Inequality Matters: An Assessment of The World Bank's Approach To Poverty Reduction", The American Economic Review, Vol. 87, No. 2, (1997), s. 32.). Yaşambeklentisi, okul kayıt oranları ve sosyal refahın diğer göstergeleri gelişmekte olan ülkelerde gelişme göstermesine ve yoksulların oranı azalmasına rağmen dünyadaki yoksulların mutlak olarak sayısı artmıştır. Günümüzde dünyada halen 1$ altında yaşayan insan sayısı 1 milyar civarındadır.Dünya Bankası Yapısal Uyum Kredi Anlaşmaları Çerçevesinde kredi verdiği ülkelerin ekonomik koşulları ve performansı, diğer bir ifade ile makroekonomik politikaları ile yakından ilgilenmektedir. Kredi koşullu olarak dilimler halinde verilmektedir. Bu nedenle koşul olarak ileri sürülen politikaların uygulanmaması halinde kredinin kullanılması da mümkün olmamaktadır. Kredi alan ülkelerin ekonomik açıdan zayıf oldukları düşünüldüğünde uyum kredisi şartlarına itiraz etmeleri mümkün görünmemektedir. Bu kredilerin ödemeler dengesi ekonominin yapısındaki değişiklikler ile güçlendirilene kadar ülkeleri bağlayacak şekilde dizayn edildiği sıkça öne sürülmektedir(Hodd: 1987:334). Teorik olarak dayandığı argümanlara rağmen bu kredilerin başlıca iki amacı bulunmaktadır. Birincisi gelişmekte olan ülkelerin Dünya Bankasına, özel ticari bankalara ve devletlere olan borçlarının düzenli olarak ödenmesini sağlamak, ikincisi de bu ülkelerin ihraç ürün fiyatlarını daha da düşürmek ve kaynak transferini derinleştirmektir(Öztürk, a.g.m., s. 53.). Bu görüşü savunanlara göre karşılaştırmalı üstünlüğe dayalı dış ticaret gelişmekte olan ülkelerin zararına işlemektedir. Uluslararası Finans Kuruluşlarına borçlarını ödeyebilmek için ülkeler ihracat yaparak döviz kazanmalıdır. Birçok ülke esnek döviz kuru sistemi altında ekonomik ve sosyal olarak hazır olmadan yüksek rekabet içerisinde bulunan küresel piyasalara adapte edilmesi zor bir süreçtir. Bu yüksek rekabet ortamında gelişmekte olan ülkelere; paralarını devalüe edip bütün kısıtlamaları kaldırmaları önerilmektedir. Bu politikalar sonucunda gelişmekte

olan ülkelerdeki kaynaklar ucuzlamakta, işgücünün değeri azalmakta ve yoksulluk yaygınlaşmaktadır. Eşit olmayan serbest dış ticaret sonucunda servet "çevre ülkelerden merkez ülkelere" doğru transfer edilmektedir. Çünkü ülkenin ithalat ve ihracatı arasındaki açığın sonucu olarak servet ekonomide sirkülasyona girmeden gelişmiş ülkelere transfer edilmiş olmaktadır. Dünya Bankası tarafından gelişmekte olan ülkelere dış borçlarının yeniden görüşülmesinin koşulu olarak sunulan makroekonomik programların yüz milyonlarca insanın yoksullaşmasına neden olduğu ve yapısal uyum programlarının büyük oranda ulusal paraların istikrarsızlaşmasına ve gelişmekte olan ülkeekonomilerinin batışına yol açtığı ileri sürülmektedir(Chossudovsky 1999:37)Dünya Bankası yapısal uyum politikaları sonucunda ekonomik büyümenin sağlanacağını ve kişi başı ulusal gelirin artacağını savunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde nüfusun büyük bir bölümünün geçimini sağladığı tarım sektöründeki büyümenin yoksulluğu azaltacağı belirtilmektedir. Diğer yandan uyum politikalarının uygulandığı ülkelerde büyümenin hiç olmadığı veya çok az olduğu görülmektedir. Latin Amerika ülkeleri için yapılan bir araştırma sonucuna göre yapısal uyum kredileri kullanan ülkeler kredi kullanmayanlardan daha hızlı büyüme performansı göstermemekte, hatta kredi kullananlar kullanmayanlardan daha kötü büyüme performansı göstermektedir(Brian F. C. and Micheal J. K., 1999:540.). Yoksulluğu azaltmak için gerekli büyümeoranını bulmak amacıyla yapılan ampirik çalışmalarda çok yüksek büyüme oranlarında yoksulluğun azaldığı, fakat ekonomik büyümenin tek başına yeterli olmadığı, yoksulluğu düşürecek kurumsal değişikliklerin ve politikaların belirlenmesi gerektiği ortaya konmuştur(Timothy Besley and Robin Burgess, "Halving Global Poverty" The Journal of Economic Perspectives, Vol. 17, No. 3, (2003), s. 9.). Easterly yapısal uyum politikalarının büyümeye etkisi ile ilgili kanıt bulamamış, fakat uyum politikalarının yoksulluğun büyüme esnekliğini, diğer bir ifadeyle yoksulluk oranındaki değişim miktarını veri büyüme oranı için azalttığı sonucuna ulaşmaktadır. Bunun anlamı yapısal uyum altında ekonomik genişlemenin yoksullara yararı daha az iken ekonomik daralmanın zararı daha az olmaktadır(William Easterly, "The Effect of IMF and World Bank Programmes on Poverty", UNU/WIDER Discussion Papers, No. 2001/102, Ekim. 2001.). Yapısal uyum programlarının yoğun olarak uygulandığı Latin Amerika ve Sahra- Altı Afrika ülkelerinde büyüme oranının çok düşük düzeyde olması dikkat çekmektedir. Yapısal uyum programlarının yoğun olarak uygulandığı 1980 – 1990 döneminde Latin Amerika ve Sahra Altı Afrika ülkelerinde büyüme oranı yüzde 1.7civarındadır. Geçiş ekonomilerinin bulunduğu Avrupa ve Orta Asya bölgesinde piyasa

ekonomisine geçişten sonra 1990 – 1999 yılları arasında yüzde 2.7daralma meydana gelmiştir. Doğu Asya ülkelerinin kendi büyüme modelleri ile uyum politikaları dışında bir politika izleyerek daha yüksek büyüme oranlarına ulaştıkları görülmektedir. Yapısal uyum politikalarını takip etmeyen Doğu Asya ülkelerinin bu başarısı tek bir politika paketinin çözüm olmadığını göstermektedir. Dış ticaret serbestliği ve finansal serbestlik yoksullukla mücadele stratejisinin ana unsurlarıdır. Serbest dış ticaret etkin kaynak kullanımını sağlayarak yoksullarıngelirlerini artıracaktır. Öte yandan birçok çalışma dış ticaret ve doğrudan yabancı yatırımların çok düşük gelir seviyesine sahip olan ülkelerde gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu artırdığı sonucuna ulaşmaktadır(Milanovic, "Can We Discern The Effect of Globalization on Income Distribution", World Bank Policy Research Working Paper No. 2876, 2002. Giovanni Andrea Cornia, "The Impact of Liberalization and Globalization on Income Inequality in Developing and Transtional Economies", CESifo Working Paper No. 843, Jan. 2003. Jaime Ros and Nora Claudia Lustig, "Trade and Financial Liberalization with Volatile Capital Inflows: Macroeconomic Consequences and Social Impacts in Mexico during the 1990s", CEPA Working Paper Series, Working Paper No. 18, Feb. 2000.). Finansal serbestlik uluslararası sermayenin giriş ve çıkışlarına konulan sınırlamaları, yabancı şirketlerin ve bankaların satın alma, edinme ve iş yapma kısıtlamalarını kaldırmayı içermektedir. Birçok ülkede yeterli kurumsal ve yasal altyapı oluşturulmadan yapılan finansal serbestlik ekonomik kriz ile sonuçlanmıştır. Finansal serbestleşme sermayenin içeri ve dışarı hareketini sağlamayı amaçlarken gelişmekte olan ülkelerde sermaye spekülasyon için gelmekte ve ilk zorlukta ülkeyi terk etmektedir. Bu durumda bir ülkenin rezervleri günler hatta saatler içinde tükenebilmektedir. Rezervler tükendiğinde sermayenin geri dönmesi için ülkeden faiz oranlarını yüzde 30, 40 veya 80 seviyelerine yükseltmesi istenmektedir(BBC Guardian Interview with Joseph Stiglitz, 10 Ekim 2001, Erişim Tarihi: 2016.). Sonuçta yüksek faiz oranları mülkiyet değerlerini tahrip etmekte, sanayi üretimine zarar vermekte ve ulusal hazineyi tüketmektedir. 1997'de Tayland'da başlayıp diğer bölge ülkelerine, Rusya ve Latin Amerika'ya yayılan ekonomik krizin en önemli nedeni para ve sermaye piyasalarının aşırı hızlı serbestleşmesi olarak görülmektedir(Joseph E. Stiglitz, Küreselleşme: Büyük Hayal Kırıklığı, 2. Baskı, çev. Arzu Taşçıoğlu ve Deniz Vural, İstanbul: Plan B Yayınları, 2002, s. 112.).Kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi devletin piyasaya müdahalesinin önlenmesi ve devletin küçültülmesi çerçevesinde önerilmektedir. Devletin piyasada üretici olarak bulunması kaynak dağılımını olumsuz şekilde etkilemektedir. Özelleştirme etkin kaynak dağılımını ve üretimde

verimliliği artıracaktır. Fakat özelleştirmelerin gerekli hukuksal altyapı kurulmadan yürürlüğe konulması birçok olumsuzluğuda beraberinde getirmektedir. Hukuksal altyapının eksikliği durumunda yolsuzluk dürtüsü fazlasıyla yüksek olmaktadır. Örneğin Rusya'da doğal kaynak vergilerini toplama sistemi oluşturulmadan zengin doğal kaynakları dağıtmak iktidar çevresinin milyarder olması ile sonuçlanmıştır(Stiglitz, a.g.e., s. 183.). Rusya'da yapılan hızlı özelleştirme süreci eşitsizliğin derinleşmesine ve yoksulluğun artmasına sebep olmuştur.Kişi başı gelir seviyesinin çok düşük olduğu az gelişmiş ülkelerde yoksullukla mücadelenin ve ekonomik büyümenin tek yolu kamunun temel sosyal hizmetleri ve temel altyapı yatırımlarıdır. Dünya Kalkınma Raporları'nda eğitim, sağlık ve altyapı yatırım olarak değerlendirilmesine rağmen bu kalemlerin ulusal gelir hesaplamalarında harcama olarak görülmesi sorunlara yol açmaktadır(Sachs, 2002:265). Yoksulluklamücadele stratejilerinde temel eğitim ve sağlık hizmeti önemli bir yer tutmaktadır. Politika uygulamalarında ise koruyucu sağlık hizmeti özel mal olarak kabuledilmekte ve ücrete tabi tutulmaktadır. Sağlık alanında kamu hizmeti belirli hastalıklar ve tedaviler ile sınırlı tutulmaktadır. Ayrıca birçok ülkede ilköğretim ve kitap dağıtımı ücretsiz olmasına rağmen yapısal uyum programlarında ilköğretim üstü eğitim düzeyleri belirli bir miktar harç ödemeyi gerektirmektedir. Sahra-Altı Afrika ülkelerindeki yoksulların çoğu eğitim düzeyleri arasında ayrım yapmamakta ve eğitimi gelir artırıcı ve yoksulluktan kurtuluş için çözüm olarak görmemektedir(UNCTAD, 2002:42-43). Çünkü yeni istihdam olanaklarının yokluğu durumunda eğitim faktörü yoksulluğu azaltmak için çözüm olmamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde sosyal hizmet harcamalarının kısılması sosyal refah alanında ciddi gerilemelere neden olmaktadır. Yapısal uyum programları uygulamaya konduktan sonra birçok ülkede sosyal göstergelerde (yetersiz beslenme ve çocuk ölümleri) kötüleşme görülmektedir(Paul Collier ve Jan W. G., 1999:636-637). Tanzanya'da yapısal uyum programıçerçevesinde 1995 yılında okul ücreti uygulanmaya başlanmıştır. 1995 yılında %77 olan okul kayıt oranları bu uygulama nedeniyle 1997 yılında yüzde 55 seviyesinegerilemiştir(World Bank, Operations Evaluation Department, http://wbln0018.worldbank.org/oed, Erişim Tarihi: 6 Temmuz 2007.).Meksika'da yapısal uyum programlarının uygulanmaya başlandığı 1984 yılından 1989 yılına kadar kırsal yoksulluk artmıştır. Aşırı yoksulluk için kafa sayısı oranı yüzde 39'dan yüzde 45'e yükselmiştir(Kelly, 2001:93). Peru'da yapısal uyum programları1980'lerin sonlarına doğru uygulamaya konmuştur. Peru'da yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranı 1985'te yüzde 37'den 1991'de yüzde 55.3'e, aşırı yoksul olanların oranı 1985'te yüzde 14.9'dan

1991'de yüzde 24.2'ye yükselmiştir(Sheahan, 1997:30). İstikrar ve yapısal uyum politikaları bozuk bir gelir dağılımı üzerine uygulandıkları için onun etkilerini kötüleştirmiştir. Bu politikaların etkisiyle yoksulluk birçok ülkede artmış, yolsuzluklar yaygınlaşmış, sosyal düzenin adaleti bozulmuş bunun sonucunda bireysel ve örgütlü şiddet artmış ve ülkeler ciddi bir bölüşüm krizine sürüklenmiştir(UNDP, Human Development Report, 2001, a.g.e. s. 15.). Dünya Bankası'nın temel amacı yoksulluğun azaltılmasıdır. Fakat kurumun politikalarının yoksulluğu ne ölçüde azalttığı konusunda çok farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Birçok araştırmacı tarafından sağlanan yardımlarla yoksulluğun azaltılamadığı, teknoloji açığının kapatılamadığı, eğitim ve sermaye birikimi içinsağlanan kaynakların büyüme ve yoksullukla mücadelede istenen sonuçlara ulaşılamadığı ortaya konmaktadır(Ayşe Meral Uzun, "Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt No. 4, Sayı. 2 , (2003), s. 161.). Stiglitz gelişmekte olan ülkelere uygulanan koşulların ülkelerin yoksullukla mücadelede etkinliğini azalttığını ifade etmektedir. Ayrıca gelişmiş ülkelerin kendi uygulamayı kabul etmedikleri politikaları gelişmekte olan ülkelere önermesinin Dünya Bankası'nın saygınlığına ve samimiyetine zarar verdiğini belirtmektedir(Joseph E. Stiglitz, " The World Bank and Development Assistance", For Presentation Before The House of Financial Services Commitee, May 22, 2007, s. 10.) Örneğin Malawi'de tarım ve gıda sübvansiyonlarınınkaldırılması destekleri azalan çiftçilerin çoğunun aç kalmasına yol açarken ABD veAvrupa ülkeleri kendi tarım sektörlerini milyar dolarlar ile sübvanse etmektedir. Dünya Bankası yoksulluğun azaltılması amacıyla az gelişmiş ülkelere resmiyardım sağlamaktadır. Bu yardımlar verildiği ülkelerde temel sosyal hizmetlerisağlamak ve sosyal refahı artırmak amacıyla sosyal projelerde kullanılmaktadır. Dünya Bankası tarafından sağlanan bu yardımların başarılı olabilmesi ülkenin özgünyapısına bağlıdır. Özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinde politik çevrelere yakınçıkar gruplarının istismarı ve yolsuzluk gibi nedenlerle yardımlar amacınaulaşamamaktadır. Örneğin Angola 2000 yılında 302.2 milyon dolar yardım alırkenyaşam beklentisi 40.4 yıl, bebek ölüm oranları her 1000 bebek içinde 154, ve 5yaşından küçük çocuk ölümleri her 1000 çocuk içinde 260 iken, 2005 yılınagelindiğinde yaşam beklentisi 41.4 yıla yükselmiş fakat bebek ve çocuk ölümlerininazaltılması konusunda bir ilerleme kaydedilmemiştir. Dünya Bankası rehberliğinde uygulanan yapısal uyum politikalarının temelunsurlarından biri olan ithalat liberasyonu 1980'lerde dış borç kriziyle karşılaşmamışyeni sanayileşmiş ülkelere de GATT ve Dünya Ticaret Örgütü çerçevesindebenimsetilmiştir. Bu durum az

gelişmiş ülkelerin temel ekonomi politikalarınınUluslararası Finans Kuruluşları aracılığıyla gelişmiş ülke çıkarları doğrultusundaşekillendirilmesi ve bu yolla ülkelerin dünya ekonomisiyle ve bir başka deyişle "küresel kapitalizmle" iyice bütünleştirilmesi anlamına gelmektedir. (Burkett, "Poverty Crisis in the Third World – The Contradictions of World Bank Policy", International Journal of Health Services, 21 (3), s. 474'ten aktaran Fikret Şenses, a.g.e., s. 51.) Aynı çerçevede uygulanan özelleştirme, finansal liberizasyon, esnek kur, kamuyatırımlarının azaltılması gibi politikalar ile temel iktisat politikası araçları ulusdevletin elinden çıkarılmış ve devlet önderliğinde iktisadi kalkınma modeline sonverilmiştir.

Yoksulluğa yol açan nedenler uzun dönemde incelenebileceği gibi, ekonomi politikalarında çok yönlü değişkenler meydana getiren yapısal uyum programları çerçevesinde orta dönemde ve istikrar programları, ekonomideki konjonktürel dalgalanmalar çerçevesinde kısa dönemde de ele alınabilir. Yoksulluk tartışmalarının son on beş yılda ağırlıkla, yapısal uyum programlarının değişik ülkelerde yoksulluk üzerinde yarattığı etkiler üzerinde odaklandığı görülmektedir(Senses, a.g.e., s. 184.). 1979'da yürürlüğe konan yapısal uyum kredileri sadece IMF ile anlaşmaya varmış ülkelere verilmekte ve karşılığında ülkeden ekonominin yapısal dönüşümünü istemektedir. Yapısal uyum programları gelecekteki ekonomik büyümeyi engelleyici faktörleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu faktörler üretimi olumsuz yönde etkileyen düşük döviz kurunun yanı sıra fiyat, faiz ve kredi kontrolleri, yüksek gümrük vergileri, ithalat kısıtlamaları ve aşırı yüksek vergiler, sübvansiyonlar biçiminde sıralanabilir(Sönmez, a.g.e., s. 327-328.). 1970'li yılların sonu 80'li yılların başlarında bütün ülkeler borç krizleri, küresel durgunluk ve önemli makroekonomik zorluklarla yüz yüze gelmişlerdir. Yapısal uyum programları bu dönemde yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Dünya Bankası öncülüğünde uygulanmaya konan bu programların iki amacı bulunmaktadır. İlk amaç ekonomik durumu iyileştirmek için yerli mal ve ithalat talebini düşürmek, ikinci amaç ise yüksek büyüme oranının gerçekleştirilmesi için ekonominin yeniden yapılandırılmasıdır(Tosuner, a.g.t. s. 42.). Dünya Bankası rehberliğinde uygulamaya konan bu politikaların büyümeyi hızlandıracağı ve yoksulluğu azaltacağı savunulmaktadır. Dış ticaretin serbestleştirilmesi, finansal liberizasyon, deregülasyon, sıkı para ve maliye politikaları, özelleştirme, devletin küçültülmesi, esnek döviz kuru ve işgücü piyasalarının esnekleştirilmesi, yapısal uyumun temel politikalarını oluşturmaktadır. Bu politikalar aynı

zamanda ulusal ekonomilerin küresel piyasalara entegrasyonunu amaçlamaktadır(Tosuner, a.g.t., s. 56.). Dünya Bankası, Banka'nın temel amacının yoksullukla mücadele olduğunu çeşitli dönemlerde tekrarlamıştır. Dünya Bankası yapısal uyum politikaları sonucunda ekonomik büyümenin ve kişi başına milli gelirin artacağını savunmaktadır. Fakat bu politikalara baktığımızda ne kadar başarılı olduğu tartışılmaktadır. Dünya'da yoksulluk göstergelerine baktığımızda iki milyar beş yüz milyon insan Dünya Bankası tarafından günlük 2 ABD doları olarak belirlenen yoksulluk sınırının altında yaşamaktayken, bir milyar iki yüz milyon insan günlük 1 ABD doları olarak belirlenen açlık sınırının altında yaşamayı sürdürmektedir. Yapısal uyum programlarının yoksulluk üzerindeki etkilerine baktığımızda ise, örneğin AGÜ işgücü piyasalarında yaşanan yeniden yapılanma sürecinin en önemli etkilerinden birisi, özelleştirme ve devletin küçültülmesi politikaları sonucunda kamu kesiminde, ekonomik daralma ve sanayisizleşme sonucunda da özel kesimde başta düşük ücretle çalışanlar olmak üzere, çok sayıda insanın işini kaybetmesi,"açlık ve işsizliğin" alışılmadık ölçülerde artması gibi problemlerle karşılaşıldı. Örneğin Zambiya'da yapısal uyum programının uygulamaya konmasından kısa bir süre sonra, kamu istihdamıönemli ölçüde azaltılırken özel kesimde de çok sayıda işçi isten çıkarıldı(Senses, a.g.e., s. 191.). Yapısal uyum politikalarının AGÜ işgücü piyasaları üzerinde en önemli etkilerinden birisi, reel ücretler üzerinde görüldü. Yapısal uyum programı uygulayan hemen her ülkede reel ücretlerde kısa sürede büyük düşüşler olmuştur. Örneğin 1980-91 döneminde asgari ücret, Venezuela'da % 53, Peru'da % 83 oranında düştü. Ayrıca yapısal uyum politikaları uygulayan birçok ülkede gelir dağılımının giderek bozulduğu gözlendi. Yapısal uyum döneminde, Brezilya'nın iki büyük kenti olan Rio de Janerio ve Sao Paulo'nun metropolitan alanlarında, örneğin nüfusun en düşük gelirli % 25'lik kesiminin % 13'lük gelir kaybına uğramasına karşılık en yüksek gelirli % 5'lik kesimin gelirleri % 25 oranında artmıştır(Şenses, a.g.e., s. 191-193.).Yapısal uyum programlarının kamu harcamaları üzerindeki etkisi çeşitli boyutlarda ele alınabilir. Bu politikaları uygulayan ülkelerin birçoğunda kamu harcamaları içinde, basta eğitim harcamaları olmak üzere, sosyal sektör harcamalarının payında önemli bir azalma görüldü. 1982-86 döneminde eğitim yatırımları % 18, sağlık yatırımları ise %36 oranında azaldı. Afrika ülkelerinde, eğitim sektöründe ilköğretim dışındaki eğitim kademelerine, sağlık sektöründe de önleyici hizmetlerden hastane ve tedavi hizmetlerine doğru gözlenen yöneliş, birçok durumda, yoksulların bu hizmetlerden daha az yararlanması anlamınageldi. Zambiya'da da 1991 yılında yapısal uyum programının uygulamayakonmasıyla birlikte, ilkokullarda eğitim

harcı uygulamasına geçildi; kentlerdeorta eğitim harçları artırıldı. Bununla birlikte yapısal uyum programları çeşitli ülkelerde gelir dağılımını bozmuştur. Latin Amerika ülkelerinde 1980'liyıllarda, insanların büyük çoğunluğunun yaşam standartları belirgin bir biçimdekötüleşmiştir. Örneğin, metropolitan Buenos Aires'te hane halklarının en zengin% 10'luk kısmıyla en yoksul % 40'lık kısmı arasındaki fark 9.9'dan 12.6 katayükseldi. Çin'de 1970'li yılların sonucunda uygulamaya konan ekonomikreformlar sonucunda sağlanan büyümeden başlangıçta daha iyi konumda olangüneydoğu kıyılarındaki yerleşim alanları, kuzeybatı bölgelerinin iç kısımlarınakıyasla, daha çok yararlandı. Bunun sonucunda bölgesel eşitsizlikler veyoksulluk önemli ölçüde artmıştır(Şenses, a.g.e., s. 191-199.). Bununla birlikte istikrar ve yapısal uyum politikaları bozuk bir gelirdağılımı üzerine uygulandıkları için onun etkilerini kötüleştirmiştir. Bupolitikaların etkisiyle yoksulluk birçok ülkede artmış, yolsuzluklaryaygınlaşmış, sosyal düzenin adaleti bozulmuş bunun sonucunda bireysel, örgütlü şiddet türleri artmış ve ülkeler ciddi bir bölüşüm krizine sürüklenmiştir. Sonuç olarak baktığımızda temel misyonu yoksulluğun yok edilmesi olanDünya Bankası'nın izlediği politikalarla yoksulluğu ne ölçüde azalttığı konusunda çok farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Özellikle yatırımlar için sağlanan yardımlarla yoksulluğun azaltılamadığı, teknoloji açığının kapatılamadığı, eğitim ve beşeri sermaye birikimi için sağlanan kaynakların hem büyüme hemde yoksullukla mücadelede istenilen sonuçları ortaya koyamadığı birçok(Tosuner, a.g.t., s. 62.) araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır. Ancak, tartışmasız olan şey; bu konunun az gelişmiş ülkeler için hala çok önemli etkilere sahip olduğudur.

4.5 İslam Kalkınma Bankası Bağlamında Türkiye: Genel Bakış

İslam ülkeleri içerisinde önemli bir konuma sahip olan Türkiye İslam Dünyası'nda ki meydana gelen oluşumlara karşı bazı dönemler uzak bir bakış açısına sahip olurken bazı dönemler ise daha yakın bir bakış açısının içerisinde olmuştur. Özellikle Doğu Kudüs'ün ve Filistin'in diğer bölgelerinin işgal edilmesinin yanısıra Mescid-i Aksa'nın kundaklanması gibi konular Türkiye'nin İslami oluşuma sahip olan ideolojilere daha da yakın durmasına sebep olmuştur.

İslam Kalkınma Bankası ile ilişkiler 2002 sonrası Türkiye'nin etkili siyasal politikalarıyla beraber daha da bir ivme kazanmıştır. İKB'nin toplantılarına daha fazla katılıma özen

gösterildi ve eski üyelerinden birisi haline gelmiştir. Türkiye İKB ile bağlarının güçlendirmesiyle beraber bu kuruluşun ekonomik organlarında ve kuruluşlarında etkili bir rol oynamaya başlamıştır. İKB'de ki katkı payı arttırılmıştır.

Türkiye 2002 sonrasında İKB'yi sadece bir uluslararası bir örgüt olarak görmekten ziyade İslam Ülkeleri'nin sorunlarının tartışıldığı ve Türkiye'nin etkisinin daha da ön plana çıktığı bir yapı olarak görmüştür. Türkiye genel manada proaktif bir dış politikayı takip etmiş ve uluslararası alandaki Müslümanların gördüğü eziyet ve işkenceler noktasında İKB'yi harekete geçirici politikaların oluşturulmasını sağlamıştır. Çünkü Ancak güçlü olan islam Ülkeleri müreffeh ve yoksul olmayan bir yapının oluşturulmasıyla sürdürülebilirliğini sağlamış olacaktır.

2002 yılında Akparti iktidarının gelmesi Türkiye'nin iç ve dış alanlarda daha kapsamlı bir reform hareketinin oluşmasını sağlamıştır. Türkiye bu manada ciddi bir açılım sürecini İslam ülkeleriyle yaşamıştır. Tabi genel olarak söylemlerde İKB ile ilişkilerin Batı ile olan ilişkilere alternatif değil tamamlayıcı olduğundan bahsedilmiştir.

İslam Kalkınma Bankası'nın Başkan Yardımcısı Ahmet Tıktık'ın olması Türkiye'nin İKB ile olan ilişkilerinde öenmli bir dönüm noktası olmuştur. Batı'da yaşanan bazı piyasa daralmaları Türkiye'nin İslam Ülkelerine ve bununla bilirkte İKB'ye doğru odağını çevirmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda İKB üyesi ülkelrdeki ekonomik ve siyasal işbirliğini teşvik etmiş ve yoksullukla mücadele noktasında çeşitli işbilirklerine giderek karşılıklı ilşkilerin pekiştirilmesini sağlamıştır. Modern Türkiye'nin İKB'ye daha ılımlı bir hüviyet kazandırdığı bir gerçektir. İKB'yi işlevselleştirmeyi amaçlayan Türkiye İslam ülkelerindeki çıkar ve mezhep farklılıklarını azaltmayı amaçlayarak İKB içindeki gerilimleri düşürmeye çalışmıştır.

Türkiye Bankanın ilk kurucularından 5 büyük ortağından biridir ve genel kurulda daimi temsilci bulundurmaktadır. Aynı zamanda Türkiye bankanın kaynaklarından en çok yararlan ülkelerden biridir. İKB'nin Türkiye'ye katkısı iki şekilde olmaktadır. Birincisi finansman ihtiyacı olan özel sektörün hisse senetlerini, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kanalıyla satın almaktadır. Bu yolla İKB 10 civarında Türk şirketine ortak olmuştur. Bunun dışında Banka doğrudan özel sektör hisselerini de almaktadır. Bu şekille de Banka Türk

firmalarına 8.3 milyar & lık kaynak aktarmıştır. Teknik yardım çerçevesinde Türkiye'ye tahsis edilen 3 milyon ID'lık finansmanı da, Testaş ve Tübitak araştırma ve geliştirme projelerinin gerçekleştirilmesinde kullanmışlardır. Türkiye Banka kaynaklarından ödünç tipinde olan kredilerden en az yararlanmaktadır. Bu dilimdeki krediler genellikle üye ülkelerin alt yapı yatırımları için verilen fonlardır. Bu krediler uzun dönemli olup hizmet karşılı- ğı sadece düşük oranda komisyon alınır. Türkiye şimdiye kadar iki proje için bu şekilde 9 milyon ID kredi almıştır. 1990 yılında İslam Ülkelerinin teknik iş birliğinden sorumlu bakanları İstanbul'da bir toplantı yapmışlardır. Bu toplantıda DPT'nin Türkiye adına teknik işbirliği alanında yetkili bir kurum olduğu açıklanmış ve bu tarihten itibaren Türkiye ile İKB arasında sürekli temaslar başlamıştır. Bu bağlamda üye ülkelere uzman gönderilmesi veya üye ülkelerden gelen katılımcılara eğitim verilmesi ya da onlar için inceleme gezileri düzenlenmesi konularında işbirliği yapılmıştır. Bu işbirliğinde finansman Banka tarafından, düzenleme ve ayni katkılar Türk kamu ve özel kuruluşlarınca sağlanmıştır. 26.11.1997 tarihine kadar gayri resmi yürütülen bu çalışmalara bu tarihte yapılan bir anlaşma ile resmi bir kimlik kazandırılmıştır. Bu çerçeve anlaşmasına göre DPT ve Banka, kendi kapasitelerini kullanarak, üye ülkelerin ve üye olmayan Müslüman toplulukların kalkınma çabalarını artırma yolunda işbirliğini amaçlamışlardır. 1983 yılında Müslüman Azınlıklara Burs Programını başlatan Banka, 1985 yılından itibaren bazı burslu öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmesini sağlamıştır. Bu işlemlerin düzenli yürütülmesi için de 1987 yılında Banka ile T.C hükümeti arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu tarihten itibaren Banka burslusu bu öğrencilerin işlemleri Başbakanlıkta görevli bir müşavir tarafından yürütülmektedir. Türkiye'nin eğitim imkanlarının gelişmiş olması nedeniyle Banka burslusu öğrencilerin çoğu ülkemizde öğ- renim görmeyi tercih etmektedirler. Bu nedenle her yıl Türk üniversitelerinde 60 civarında kontenjan ayrılmaktadır. Bu öğrenciler için Bankanın yıllık olarak ayırdığı finansman tutarı 1.2 milyon $ civarındadır. IKB İslam Ülkeleri Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi komitesi(İSEDAK) ile de sıkı işbirliği içindedir. İKT örgütüne bağlı bu kuruluşun Başkanı T.C Cumhurbaşkanı olup sekreteryasını da DPT yürütmektedir.. Bu kuruluş çalışmalarını yaparken İTK Genel sekreterliği dahil İKT'ye bağlı bütün kuruluşların teknik imkanlarından ve uzmanlıklarından yararlanmaktadır. Bu anlamda İSEDAK'a hizmet veren kuruluşların başında İKB gelmektedir. İSEDAK'ın sürekli gündeminde olan İhracatın Finansman Mekanizması ve İhracat Kredi Sigortası gibi iki önemli kuruluş Bankanın yaptığı destek ve katkılarla hayata geçirilebilmiştir. Bütün bu çalışmalar İKB-

Türkiye ilişkilerin de etkilemektedir(Karluk, 2002, ss.111-113). Aslında İKB ile Türkiye arasında önemli derecede ikili ilişki olmasına ve Bankanın en büyük 5 ortağından birisi olmasına rağmen Banka çalışanı Türk personel sayısı 2000 yılı itibariyle 7, üst düzey görevli sayısı da 1 dir. Buna mukabil Sudan'nın sermaye payı %0.3 olmasına rağmen çalışan sayısı 80'dir ve bunlardan 4'ü üst düzey görevlidir(Çarıkçı, 2000:15-18).

Batılı bazı kaynaklar İslam Kalkıma Bankası'nı, İslami kurullara uygun olarak faizsiz finansman teknikleriyle çalışan ve bir yardım kurumu veya ticari bankadan ziyade kalkınma yardımı sağlayan, Dünyanın tek finans kurumu olarak kabul etmektedirler(Rodney, 1995:307).

1960 yılından İslam Kalkınma Bankası'nın kuruluş yıllarına kadar Dünyanın değişik coğrafyalarında çok sayıda faizsiz bankacılık girişimi olmuştur. Mesela 1965-67 arasında Mısırda 11 faizsiz banka kurulmuş Malezya' da ve diğer bazı Müslüman ülkelerde de çeşitli tartışmalar başlamıştır(Abdullah, 1985: 40-41).

İslam Kalkınma Bankası Türkiye ile ilgili olan ilişkilerinde bazı hassas noktalar belirlemiştir. İslam Kalkınma Bankası'nın hem faizsiz bankacılık alanında hem de özellikle İslam coğrafyasına hizmet eden bir net bir kurumu hüviyete sahip olması hedefiyle kurulduğu bilinmelidir. Bu yüzden banka faizsiz bankacılık, yoksullukla mücadele gibi üzerine aldığı ağır sorumluluklar nedeniyle herzaman gözönünde olmuştur. Kuruluşunun ilk senelerinde banka hızlı bir başlangıç yapsada seneler geçtikçe bazı iniş ve çıkışlar yaşamıştır. Tabi ki bu iç ve dış bazı faktörlerin etkisislye de olmuştur. Mesela Dünya Bankası'nın personele sayıları 10.000'leri bulurkenİslam Kalkınma Bankası'nın bunun çok daha altında rakmalarda personel sayısı olması düşündürürücüdür. İslam Kalkınma Bankası faaliyetlerinin gerçekleştirirken klasik ekonomik düzene alternatif bir anlam arayışıyla ortaya çıkmıştır. Ancak bu anlayış sürdürülebilir bir şekilde devam ettirilmesi çok önemli olmuştur.

İslam Kalkınma Bankası'na üye olan ülkelerin çoğunluğu yoksullukla boğuşmaktadır. Bu yüzden yoksullukla mücade projeleri ve politikaları hayata geçirilirken gelişmişlik farkını giderecek sistemlerin kurulması çok önemlidir. İşte bu noktada Türkiye gibi ülkeler banka ile ortak amaçlar etrafında çalışması ve üye ülkelerle ticaretin arttırılması gerekmektedir.

Üye ülkeler arasındaki ticaret hacmi düşük düzeyde kalmakta petrol ihracatı yapan ülekler haricindeki birçok ülke yoksulluk bataklığına takılabilmektedir. Banka kendi misyonundan uzaklaşmadan Gümrük Birliği, Serbest Bölgeler gibi yapılarında içerisindne aktif olarak katılması gereklidir. İslam Kalkınma Bankası'nın üye ülkelerinden Türkiye ve diğer ülkeler arasında gelir ve gelişme açısından çok büyük farklılıklar bulunabilmektedir. Bu noktada odak politikalar geliştirilmesi önem arz etmektedir. İslam ülkelerinin diğer ülkelerle olan entegrasyonunda yapılan teşvik müdahalelerine rağmen istenilen sonuçlara gelememektedir. Sanayileşmeler tam olarak sağlanamamıştır. Mal miktarları azınlıktadır. Bölgesel ve ekonomik işbirlikleri Türkiye örneği ile bilrikte uygulanırsa İslam Kalkınma Bankası'da yoksullukla mücadele hedeflerine daha fazla yaklaşmış olacaktır.

Türkiye ile İslam Kalkınma Bankası ilişkileri çok yönlü bir biçimde devam etmektedir. Bu da İKB'nin ve Türkiye'nin birbirlerine duydukları güvenden ileri gelmektedir.

İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ile yakın ilişkileri var. Beraber finanse ettiği projeler var. Beraber işbirliği protokolleri var. Amaçları birbirine çok yakın. İslam Kalkınma Bankası merkez teşkilatından oluşan bir kurum. Ancak 4 tane bölge merkezi 5 tane de ülkede ofis açmaya başlıyor ve bu beş ülkeden bir tanesi de Türkiye. Dolayısıyla ilk ülke programını Türkiye ile yapıyor. Herhangi bir şey yapacağı zaman Türkiye ile başlıyor Türkiye'yi ön plana koyuyor. Türkiye önemsenen bir ülke gelişmiş bir ülke çok şeyi taşıyabilecek bir ülke.(Y.Y.)

İslami Finans büyük bir ilerleme kaydetmeye devam etmektedir. Konvansiyonel bankacılıktan daha hızlı ilerlemektedir. 2015 senesinde 2 trilyon $'lık bir kaynaktan behsedilmektedir. Sukuk ihraçları önemli bir kuvvet sağlayan noktadır. 2008 küresel kriz sonucunda para ve sermaye odaklı yeni sistemler ve ürünlere odaklı olarak farklı sistemler ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Krizden çıkış yollarından bir tanesi de bu sistem olarak görülmektedir. Ortadoğu ve Asya'da önemli bir konuyken son yıllarda özelikle batı bu konuyu ilgi alanına dahil etmiştir. Avrupa gibi batı ülkelerindeki artan Müslüman sayısı İslami Finansı gelecek projeksiyonlarında önemli bir yere koymaktadır. 2010 ile 2013 yılları arasında Müslüman nüfusu %35 civarında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Özel sekötünde bu konuya hassasiyet gösterdiği açık bir şekilde bilinmektedir.

İşte İslami Finans'ın böyle bir öneme sahip olduğu günümüzde İslam Kalkınma Bankası kuruluş misyonu doğrultusunda Yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikalarını bu yönde de etkili olarak uygulamaya geçirmesi gerekmekte ve bu yönde çalışmalarını ilerletmektedir.

1990 yılında projelerin değerlendirme aşamasına dönük olarak bir ofisin kurulması sağlanmıştır. Bugüne kadar yüzlerce proje incelenmiştir. Bu projelerden genel manada bazı projeler çıkarılmıştır. Etkililik ve kalkınma odaklılık öne çıkan konular arasındadır.

Dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi İslam coğrafyasında da siyasi ve iktisadi işbirliği ihtiyacı her zaman duyulmuştur. Bu amaçla önceleri İKT ve İKB kurulmuş sonra ise D8'ler gündeme taşınmıştır. Dünya Bankası modelinde ve ona alternatif olarak kurulan İslam Kalkınma Bankası'nın, bu amaçla bazı tamamlayıcı ve bağlı kuruluşlar oluşturduğu görülmektedir. Faizsiz sistem, İslam Bankacılığının uzun dönemde Dünya çapındaki en büyük iddiasıdır. İslam Kalkınma Bankası bunu çok güçlü biçimde hissetmekte; bu misyonunu etkin ve başarılı biçimde yürütmeye çalışmaktadır(Sıddıki, 1994:68).

Kurulduğu günden beri İslam Kalkınma Bankası hem kendi üyeleri ve hem de üye olmayan Dünya üzerindeki Müslüman toplulukların sosyal kalkınması ve iktisaden ilerlemesi için gayret göstermiştir. Geçmişten bugüne kadar bazı üye ülkeler tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçiş sürecinde önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. Fakat bazı az gelişmiş ülkeler sosyal ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır.Bu zorlukların başında da siyasi ve iktisadi yönetim alanında yapılacak reformlar için sağlam bir karar verememek gelmektedir. Bugünün zorlukları üyelerin 1975'de karşılaştıklarından çok farklıdır. Bugünün rekabetçi baskıları, 2015 yılı hedeflerine göre oluşması gereken programların eksikliğinden duyulan kaygı, ticaret ve sermayenin liberalleşmesi, lokomotif sektör olarak özel sektörün ilerlemesi, ve siyasi ve iktisadi yapıların daha farklı algılanması gibi kalkınma sorunları, hem kalkınmayı hem de iktisadi kalkınmanın genişlemesini etkilemiş ve yeni bir kalkınma felsefesinin doğmasına ve bazı politik kaygıların doğmasına sebep olmuştur. Globalleşme gelişmekte olan ülkelere bazı fırsatlar sunarken az gelişmiş ülkelerin marjinalleşmesine sebep olmaktadır. Son yıllarda gelişmiş ülkeler az gelişmiş ülkelerin mallarının kendi pazarlarına girmesini sağladılar. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerin, az gelişmiş ülkelerdeki düşük gelir düzeyini değiştirmek için bazı temel ihracat mallarına desteği de devam etmektedir. 2002 de yapılan Para Konferansında bağış grubunun söz vermesine rağmen, resmi yardımların düşmesi az gelişmiş ülkeler için bir başka zorluktur. Çünkü

bu ülkelerin yetersiz finans kaynaklarıyla yoksulluğu azaltmak mümkün olmayacak ve hedeflere de ulaşılamayacaktır. Bütün bu zorlukların bir telafisi olarak İslam Kalkınma Bankası, finansman taahhütlerini yerine getirmeye ve az gelişmiş ülkelerin küresel ekonomiyle bütünleşmesi için yeni finansman kolaylıkları sağlamaya devam edecektir. Üyeler arasında iktisadi işbirliğinin artması Bankanın en önemli amaçlarından biridir. İslam Kalkınma Bankası Grup Ülkeler ve bölge düzeyinde tamamlayıcı çalışmaları ve karşılıklı faydaları teşvik yoluyla arabuluculuk yapmaktadır. Üyeülkelerde işbirliğini geliştirmek için Banka, İslam Kalkınma Teşkilatı bünyesinde tercihli sistem yoluyla ticareti liberalleştirmek, yeni yatırım fırsatları oluşturmak, tekaful sigorta uygulamasını yaygınlaştırmak ve grup içinde yeni bir ticari varlık bankası oluşturmak gibi yeni mekanizmalar oluşturmaktadır. İslam Kalkınma Bankası çalışmalarının yeni bir boyutu kalite eğitimini içermektedir. Bankanın yeni hedeflerikarşılaşılan önemli zorlukları ve bankanın yardımcı olacağı öncelikli alanları açıklamaktadır ve etkili bir yapının oluşması bunlara bağlıdır. Banka üye ülkelerdeki katılımcıların ihtiyacına en uygun politikaların uygulanması için dağıtım kanallarını işleterek ve katılımcıların amaçlarına yardımcı olacak işlemleri sürekli gözden geçirerek gerekli önlemleri almaktadır. Banka, ortaklarla istişarelerini sürdürerek onların uygulamalara tam katılımlarını sağlamakta ve bunu daha da ileriye götürmek amacındadır. Uygulama çalışmalarındaki bu yaklaşım, katılımcıların amaçlarının gerçekleştirilmesinde, İslam Kalkınma Bankası yardımlarının daha etkili olmasını sağlayacaktır. İslam Kalkınma Bankası özellikle az gelişmiş ülkelerde, KOBİ'lerin önündeki engelleri kaldırarak özel sektörün güçlendirilmesi gereğini fark etmiştir. Banka KOBİ'lerin gelişmesine odaklanırsa hem istihdamın artırılmasına hem de yoksulluğun azaltılmasına çok büyük yararlar sağlayacaktır. Sonunda Banka üye ülke katılımcıları için mikro kredi programını geliştirmiştir.Mikro kredi uygulamasının başarısının garantisi bakımından Banka, kuruluşların kapasite artırımı için teknik yardımı genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu uygulama KOBİ'lerin karşılıklı avantajlarının kullanılmasında aracı rolü oynamış olacaktır ve böylece yoksulluk amaçlanan makul seviyeye inecektir. İslami finans sektörü, global finans piyasasının bir parçası olarak kendi kendini kurmuştur. Yine pek çok alt yapı kuruluşu uluslararası düzenleme ve standartlara uygun olarak kurulmuştur. Bu hizmeti kullananların ihtiyaçlarının sürekli yükselişi ve değişimi, risk ihtiyaçlarını karşılamak için yeni finansal ürünlerin doğmasına yol açmıştır. Ayrıca bu yeni ürünlerin şeffaf, karşılıklı ilişkilerde ahlaki ilkelere uygun ve kredilere karşı risk yönetim kapasitesini artıran ürünler olması gerekmektedir. Kurum düzeyinde İslam Kalkınma Bankası Grup, üye ülkelere daha fazla yardım yapabilmek için global piyasadan kaynak transferi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu açıdan Banka uluslararası piyasalardan İslami finans sektörüne

kaynak akıtmak amacıyla ilk olarak enstrüman çeşitlendirmesiyle işe başlamıştır. Bunlardan biri SUKUK adı verilen orta vadeli euro-bond dur(EMTN). Sukuk uygulamasının çıkışı ile birlikte milyonlarca dolarlık kaynak transferinin başarılı dağıtımından sonra Banka, üye ülkelere yardım amaçlarını daha etkili gerçekleştirmek için uyguluma süreçlerini yeniden düzenlemiştir. Bankanın kaynaklarını yükseltebilme yeteneği onu üye ülkelerin iktisadi kalkınmalarında daha etkili rol oynamaya sevk etmiş ve çok taraflı kuruluşlar içinde lider olarak, gelişmiş dünyaya karşı pozisyon almak durumunda olmasını sağlamıştır. Şüphesiz ki İslam Kalkınma Bankası Grup, gelecekte bazı zorluklarla karşılaşacaktır. Ancak banka her zorluğun dönemecinde bir fırsat yakalamıştır. Bu durumda banka yıllardan beri akıp gelen bilgi ve birikim ile yönetimde başarılı olmuş ve dinamik olarak dış değişiklikleri de yönetmiştir(Thirty-one Years in the Service of Development, 2005, ss. 1-37).

İKB 2009 yılı itibariyle tüm faaliyetlerine ivme kazandırmış ve yüzlerce milyon Euro'luk kaynaklar Türkiye bağlamında kullandırılmıştır. Bu kaynaklar özellikle altyapı, kamu-özel ortaklığı projeleri olmuştur ve bunlarla ilgili çeşitli konsorsiyumlarda kurulmuştur. Faiz ve şeriat temelli finansman noktasında işbirlikleri de yapılabilmektedir.

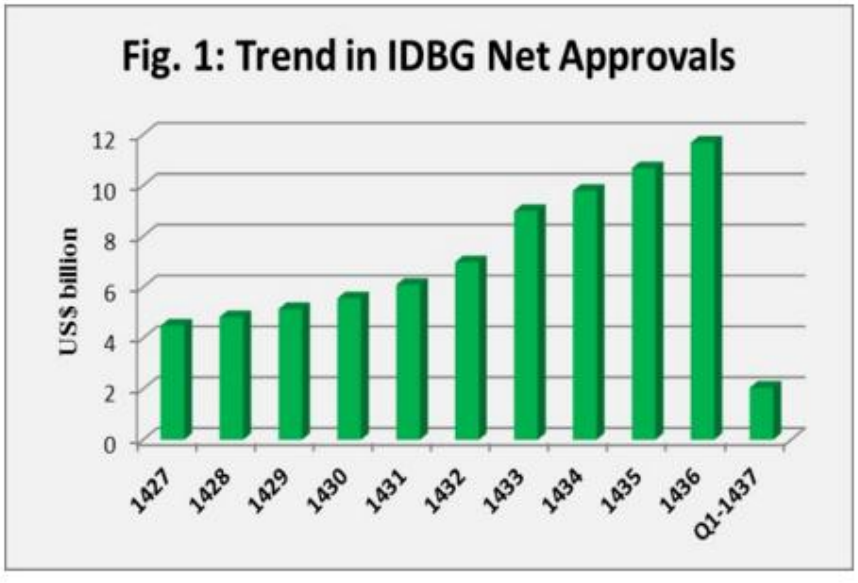

Şekil 25. İKB'nin Yıllara Göre Proje Sayıları Ve Değerleri

Kaynak: (isdb.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Şekil 25'de görüldüğü üzere; İslam Kalkınma Bankası'nın yıllara göre projelerinin değerleri dünya'da büyük bir artış göstermiş olmakla birlikte bu değişimden Türkiye'de etkilenmiştir.

Ancak Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin yoksullukla mücadele politikalarında yanında olması ve İKB gibi kuruluşlarla sistem bütünlüğü sağlamaya çalışması noktası önemli bir durum olarak görülmektedir. Karşılıklı beklentilerin dizayn edilnesi gelecekteki işbirliğinin daha sağlamlaşmasına sebep olacaktır. Her uluslar arası kuruluş gibi AB'nin de yoksullukla mücadele noktasında İKB ve DB gibi kuruluşlardan farklı düşünmesi olanaksızdır.

Türkiye farklı uluslar arası kuruluşlarla ortak projeleri olmaktadır. Özellikle yoksullukla mücadele konusunda somut bir çerçevenin oluşturulmasının gerektiği konusunda Avrupa Birliği'nin Türkiye'den beklentisi var. Yani yardımların yeknesaklaştırılması, herkes için erişilebilir olması bunlar üzerinde durulan konular (N.H.T.)"

4.6 Öncelikli Alanlar

İslam kalkınma Bankası 4.2 milyar $' lık çeşitli projeleri finanse etmiştir. Bu fonlar ile özellikle yoksul üye ülkeler için ayrıcalıklı olarak finansman sağlanmış ve bu fonların yarısı yoksulluğun desteklendiği projeler için kullanılmıştır. Banka'nın finansmanı temel hizmetlere destek olmak amacıyla sağlanmıştır. Bunlar arasında istihdam olanakları, kırsal alandaki yoksullar için pazar satış yerleri, temel kırsal ve şehir altyapı olanaklarını geliştirme(içme suyu temini, elektrik enerjisi üretimi, eğitim ve sağlık yapılarının geliştirilmesi vb.)'dir. Banka kadınların kalkındırılması amacıyla bir dizi programlar oluşturdu. Ekonomik, beşeri kalkınma ve yoksulluğun azaltılması amacıyla çeşitli alanlarda eğitim ve kapasite geliştirme programlarına kadınların katılımını sağladı. Bütün programlarında banka yoksulluğun azaltılması girişimleri çerçevesinde beş ana sektör üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar eğitim, sağlık, kırsal ve tarımsal kalkınma, su tedariki – su temizliği veulaşım – enerji üzerine yoğunlaşmıştır. Eğitim: 4566 İlkokul, 576 Ortaokul, 59 kolej ve üniversite, 204 mesleki eğitim merkezi. Sağlık: 2683 Temel Sağlık Hizmetleri Bölümleri, 97 ilçe ve bölge hastaneleri, 23 uzman ve sevk hastaneleri ve diğer sağlık kurumları. Kırsal ve Tarımsal Kalkınma: 15.800 su dağıtım noktası, 300.000 hektar tarımsal sulama alanı, 88 veteriner klinik, 7000 km kırsal ve yan yol. Su tedariki ve Su Temizliği: 610 km su borusu ve bağlantısı, 11.312 km taşıma hattı, 29.700 sondaj kuyusu. Taşımacılık ve Enerji: 4.934 km anayol, 14.000 MW enerji tedariki, 11.312 km iletim hattı. Özel Destek Programı: 565 milyon $'lık 1.017 proje(Üye olmayan devletler için sektörel sosyal projeler, üye ve üye olmayan devletler için yardım ve acil destek). Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadınların Gelişimi Programı: 1.2 milyon $'lık 62 faaliyet.

4.7 İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye İle İşbirliği

4.7.1 İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye Ülke İşbirliği Stratejileri

Üye Ülke Ortaklık Stratejisi İKB ve Türkiye arasında önemli bir işbirliği sürecinin oluşmasına nedem olmuştur. 2010 ve 2013 yıllarını kapsayan dönemde 1,5 ile 2 milyar dolar civarında kaynak meydana getirilmiştir. İlk kez Türkiye için hazırlanan MCPS, banka üyesi diğer ülkeler için de örnek teşkil etmektedir. Hazırlanacak MCPS ile yoksullukla mücadele gibi konulardaTürkiye'nin bilgi birikimi ve deneyimlerinin diğer üye ülkelere aktarılması hedeflenmiştir. MCPS ile hedeflenen bir diğer husus ise İKB üyesi ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinde Türkiye'nin rolünün daha da aktif hale getirilmesidir. MCPS kapsamında, Türkiye'nin kalkınma stratejisine koşut olarak, enerji, eğitim, ulaştırma afet yönetimi ve özel sektörün geliştirilmesi alanları temelde olmak üzere çeşitli alanlarda karşılıklı finansman anlaşmaları yapılmıştır.

					Estimated	Projected				
Indicator	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Population (millions)	68.1	68.9	69.7	70.5	71.4	72.3	73.2	74.2	75.1	76.1
Real GDP (LCU, Billions)	96.7	101.3	101.9	97.1	102.1	105.6	109.4	113.5	118.1	122.8
Real GDP growth (%)	6.9	4.7	0.7	-4.7	5.2	3.4	3.6	3.8	4.0	4.0
Nominal GDP (LCU, Billions)	758.4	843.2	950.5	954.0	1,094.0	1,197.9	1,308.5	1,417.1	1,536.3	1,661.7
Nominal GDP (US$, Billions)	529.2	649.1	730.3	615.3	710.7	743.4	778.7	801.9	826.7	852.4
PPP GDP (Current $, Billions)	824.9	888.1	913.0	880.1	932.2	977.9	1,031.2	1,090.1	1,155.4	1,224.5
GDP Deflator (Index)	784.0	832.7	932.6	982.6	1,071.1	1,134.3	1,196.0	1,248.4	1,301.3	1,353.4
Real GDP per capita (LCU)	1,419.8	1,469.7	1,463.2	1,376.4	1,429.9	1,460.1	1,493.8	1,530.5	1,571.9	1,614.4
GDP per capita (current, LCU)	11,131.0	12,238.8	13,645.6	13,524.3	15,316.3	16,561.3	17,865.8	19,107.5	20,455.7	21,849.1
GDP per capita (current, US$)	7,767.0	9,422.1	10,484.3	8,723.4	9,950.4	10,277.9	10,631.8	10,812.7	11,008.1	11,207.9
Consumer Price Index (2000=100)	361.3	392.9	433.9	461.1	505.9	534.7	564.6	590.1	616.5	641.2
Inflation (%)	9.6	8.8	10.4	6.3	9.7	5.7	5.6	4.5	4.5	4.0
Current account balance (US$, Billions)	-31.9	-37.7	-41.3	-13.9	-28.3	-32.5	-33.5	-35.5	-37.6	-39.8
Current account balance (% GDP)	-6.0	-5.8	-5.7	-2.3	-4.0	-4.4	-4.3	-4.4	-4.5	-4.7

LCU = Local Currency Unit

Prepared by Data Resources and Statistics Department (DRSD)

Şekil 26. Türkiye Sosyo-Ekonomik İstatistikleri

Kaynak: IMF's World Economic Outlook Database, April 2010

Şekil 26'da görüldüğü üzere Türkiye'nin Sosyo Ekonomik İstatistikleri farklı alt bağlamlarla gösterilmektedir.

İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye arasında yapılan Ülke İşbirliği Stratejisi yeni dönemli gelişmeler için de önem teşkil etmektedir ve bir değişimin habercisidir.

"2010 öncesine kadar Türkiye ile İslam Kalkınma Bankası ilişkileri çok fazla değildi teknik destek çok azdı. 2010 sonrasında Türkiye ile ilk defa Üye Ülke Stratejik Ortaklığı yapıldı.

Bu belge üye ülkelerle nasıl işbirliği içerisinde olunacak onun stratejisini çizen bir belgedir. Türkiye ile yapıldığı için Türkiye'de ki finansman faaliyetlerini içermektedir. Diğer birçok ülkeyle de yapılmaktadır. Bu stratejiyle beraber bankada yavaş yavaş bir atılım oldu. Daha ileriye doğruda gitmektedir.(Y.A.)"

2010	2011	2012	2013
IDB			
1. Energy 2. Private sector development US$ 200-300	1. Education 2. Energy 3. Private sector development 4. Disaster management and/or Transport US$ 300-500	1. Transport 2. Education 3. Energy 4. Disaster management 5. Private sector development US$ 800-1,000	
ITFC			
Trade finance target: US$ 150-200	Trade finance target: US$ 150-200	Trade finance target: US$ 150-250	Trade finance target: US$ 150-250
Total project and trade finance: US$ 300-500	Total project and trade finance: US$ 400-600	Total project and trade finance: US$ 900-1,300	
Indicative total project and trade finance: US$ 2,000 (approximately)			
ICIEC			
Export/Import insurance: US$ 100-120 Investment insurance: 1 investment / project	Export/Import insurance: US$ 100-150 Investment insurance: 1-2 investment / project	Export/Import insurance: US$ 250-300 Investment insurance: 1-2 investment / project (per year)	
Reverse Linkage: Setting up of a facility, with contributions, in kind or in cash, from Turkey and IDB Group, for the implementation of the activities related to Reverse Linkage and assistance. ***Technical Assistance:*** Developing a creative instrument to finance sector works, capacity building, feasibility studies, conferences, seminars, workshop for the implementation of MCPS.			

Şekil 27. 2010-2013 Türkiye ve İslam Kalkınma Bankası Ülke İşbirliği Stratejisi (US Milyon $) Büyüme Senaryosu

Kaynak: (isdb.org, Erişim Tarihi:01.03.2016)

Şekil 27'de görüldüğü üzere; Türkiye ile İslam Kalkınma bankası arasında Banka'nın alt kuruluşlarıyla beraber teknik destek, ters zincir gibi çeşitli yöntemler üzerinden stratejik hedefler yoksullukla mücadele bağlamında gerçekleştirilmiştir.

İslam Kalkınma Bankası Suudi Arabistan kaynaklı bir banka olduğu için Türkiye Suudi Arabistan ilişkilerinin olumlu olması yoksullukla mücadele politikalarının daha tabana yayılır olabilmesini sağlayacaktır.

"Bundan sonraki dönemde Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki olumlu ilişkiler İslam Kalkınma Bankası ile olan ilişkilere de olumlu olarak yansıyabilecektir. Petrol ihraç eden İslam Ülkelerinin dışa açılarak tek bir mala bağlı kalmadan elindeki kaynakları yeni sanayi çerçevesinde teknolojik yatırıma dönüştürmek söz konusudur. Bu anlamda daha ucu açık ve derin bir ekonomi söz konusudur.(C.E.)"

4.8 İslam Kalkınma Bankası Türkiye Projeleri

Türkiye İKB'nin en büyük hisseye sahip olan üyelerinden bir tanesidir. Bugüne kadar 120 civarında proje ve 300 civarında ticaret finansmanı kaynağı oluşturulmuştur. 6 milyar dolarlık bir bütçe söz konusudur. Bu rakamın ise 2 milarlık kısmı son üç yıl içerisinde sağlanmıştır. İşbirliği ivmesi bu açıdan zaman ile artış göstermektedir. %34 civarındaki kaynak altyapı projelerinin hayata geçmesi için sağlanmıştır. Bunun yanı sıra ulaştırma, sağlık, eğitim gibi konularda önemli öncelikler arasındadır.

İslam Kalkınma Bankası'nın ulusal ve uluslararsı bağlamdaki kalkınma çabaları tarım, sağlık gibi sektörlerde yaptığı programlarla oluşabilmektedir.

"İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadeleye ne kadar katkı sağlayabiliyor bunu tam olarak bilemeyiz ancak yaptığı desteklerle kalkındırıyor. Dolayısıyla insan kaynağı, tarım, sağlık gibi konularda yatırımlar yapıyor. Malezya, İran, Endonezya gibi ülkeler Türkiye ile benzerlik gösterebilmektedir.(S.E.)

Teknik kapasitesinin projelere adapte edilmesi yeni bir sistemin oluşturulmasını sağlayacaktır.

Teknik İşbirliği olarak yoksullukla mücadelede kapasite geliştirme programları yapılmaktadır. Örneğin; Gambiya Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin İnsan Gücü Kapasitesini geliştirme çalışmalarına yönelik proje İslam Kalkınma Bankası, TİKA, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Gambia Üniversitesi'nin işbirliği ile yürütülmüştür. Sağlık alanında da teknik işbirliği çalışmaları yapılmaktadır.(S.E.)

İslam Kalkınma Bankası yaklaşımı, küreselleşmeye olumlu olarak yaklaşanlar tarafından bazı yönleriyle eleştirilmiştir. Banka'nın "Dünyada gittikçe artan yoksulluk ve gelir

eşitsizliğinin çok rahatsız edici boyuta geldiği" yorumu diğer çevreler tarafından kötümser bir görüş olarak nitelendirilmektedir.

İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ile yaptığı projelerin teması ne olursa olsun onu oluşturan çatı tema yoksullukla mücadele olmuştur. Banka'nın vizyonu, misyonu ve söylem tarzı buna odaklanmaktadır.

Bankanın portföyü ağırlıklı olarak ulaştırma ve enerjiden kaynaklanmasına rağmen temelde merkeze koyduğu şey yoksullukla mücadele ve beşeri sermayenin arttırılması aslında fakat bankanın portföyüne bakarsanız en büyük ulaştırma sonra enerji ve beşeri sermaye geliyor(eğitim ve sağlık)(Y.Y.)

İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ve diğer ülkelerle yaptığı projelerde farklı bakış açıları vardır. Mesela bir proje miktarı Türkiye için farklı bir fayda sağlarken Afrika'da ki için çok daha farklı bir fayda sağlayabilmektedir. Türkiye'de ki STK'larda İslam Kalkınma Bankası'nın projelerini sahiplenmektedir.

Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu yoksulluğun giderilmesine yönelik spesifik projeler yapıyor. Konut, ulaştırma, sağlık projeleri yapıyorlar. Yeni bir ekip geldi. Bu ekiple birlikte Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fon'un da olacak olan yeni enerji İslam Kalkınma Bankası'nı da canlandıracak gibi gözüküyor. TİKA ile yoksullukla mücadeleye yönelik olarak yapılabilecek projelerle ilgili görüşmeler var. Türkiye'nin altyapı olsun diğer alanlarda olsun yaptığı büyük yatırımlar var harcamalar var. Türkiye'yi düşündüğümüz zaman uluslararası kuruluşların Türkiye'ye sağlamış olduğu krediler denizde bir damla gibidir. (S.E.).

İslam Kalkınma Bankası İslam işbirliği Teşkilatı bünyesinde çeşitli projeler ve programlar yapmaktadır. Türkiye'de ki bazı STK'lar Afrika'da bazı önemli sağlık, eğitim projelerine destek vermektedirler. Ancak projeler yapılırken kuşatıcı bir izleme ve değerlendirme sistemine büyük ihtiyaç vardır. Ancak o şekilde yardımlar efektif bir hale gelebilir. Türkiye İslam Kalkınma Bankası ile olna ilişkilerinde diğer ülkelerle tatlı bir rekabet içerisinde olmalıdır. Birleşmiş Milletler örnek uygulamaları İslam Kalkınma Bankası tarafından uygulanmakta ve takip edilmektedir.

İslam Kalkınma Bankası'nın İHH ile uyguladığı bir işbirliği projesi var. İSFD ve Türkiye'de ki Sivil Toplum Kuruluşlarından biri olan İHH'nin 2014 yılında Nijerya'da harekete geçirdiği Engellenebilir Körlük Projesidir. Bu çalışmanın sağlık alanında olması nedeniyle önemli bir örnek uygulama olarak görülmektedir. (M.F.)"

Birleşmiş Milletler örnek uygulamaları İslam Kalkınma Bankası tarafından uygulanmakta ve takip edilmektedir.

Birleşmiş Miletlerin Milenyum Köyleri projesinin bir çeşidini de İslam Kalkınma Bankası yürütmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın çok çeşitli alt kuruluşları ve bu kuruluşların çok farklı çalışmaları bulunmaktadır. OIC pamuk programı ise yoksulluk alt gündeminde ele alınan bir programdır. 2005'li yıllarda Pamuk Türkiye, Pakistan gibi ülkeler için çok önemli bir araçtı. Orada mesela üye ülkeler 27'ye yakın proje sunmuşlardır. Türkiye'den bir projenin finanse edilmesi istenirse Hazine Müsteşarlığı vasıtasıyla bu süreç devam etmelidir(M.F.)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile İslam Kalkınma Bankası arasında tecrübe paylaşımı ve entegrasyonun sağlanması noktasında yoksullukla mücadele çalışmaları ve projeleri yapılmaktadır. Kamunun İslam Kalkınma Bankası projelerini sahiplenmesi çok önemlidir. Projeler yapılırken tecrübe paylaşımı yapılması önemlidir ancak o tecrübe paylaşımının sürdürülebilir olması yapılacak yeni işbirliği projelerinin hayata geçirilmesi ile vuku bulacaktır.

İslam Kalkınma Bankası ve ASPB arasında bazı temaslar vardır. Toplantılarda Türkiye'nin tecrübeleri paylaşıldığında büyük bir ilgi topluyor ve o insanlar ya ülkelerine ASPB'nı davet ediyorlar ve orada Türkiye'nin sistemi anlatılıyor ya da oradan Türkiye'ye heyet geliyor ve Türkiye'nin sistemi yerinde inceleniyor. Bu süre bütün bir sistemin alınıp uygulanmasıyla ilgili yeterli olmuyor.(N.F.K.)

Reverse Linkage projesi bugüne kadar İslam Kalkınma Bankası'nın uygulmama noktasında en önem verdiği projelerden bir tanesidir ve uygulama alanı geniş olmaktadır. Tecrübe paylaşmı yapılması bu projenin artılarındandır. İslam Kalkınma Bankası bu projeye 300.000 dolarlık finansman sağlamaktadır. Faydalanıcı ülkeden aynı oranda para koymaktadır. Know how'a sahip olan ülkenin uzmanları ilgili ülkeye gidip ülkenin yapısını iyi bir şekilde analiz etmekte ve kendi sistemleri o ülkede nasıl entegre edilebilir ile ilgili etüt çalışması yapmaktadır. Faydalanıcı ülke sistemi iyi bir şekilde öğrendikten sonra kendi ülkesindeki know how'a sahip olan ülkenin uzmanlarıyla birlikte sistemi kurmaktadır. Yani çalıştay ve çalışma ziyaretlerine göre daha faydalı bir sistemdir.

İslam Kalkınma Bankası ASPB ile ortaklaşa olarak Reverse Linkage Project(Ters Bağlantılar Projesi)'ni bazı İslam ülkeleri üzerinde uygulanmak istemektedir. Şu ana kadar birkaç ülkeyle temas oldu. Bu projenin genel amacı bir ülkenin know how'ını alıp diğer bir ülkeye anlatılması entegre edilmesi olayıdır. Yani sadece çalıştay ya da birkaç günlük çalışma ziyareti değildir.(N.F.K.)

İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı projelerin altyapısının ülke altyapısıyla entegre olabilmesi çok önemlidir ve mesele etkinliğide arttırmaktadır. Mesela Reverse Linkage projesi yapılırken birçok ülke altyapı sistemlerinin sorunlarından dolayı bu projeye dahi olamayacak hale gelmiştir.

Bir sıkıntıda ilgilenen ülkelerin altyapısının projeye uygun olabilmesidir. Elektronik olarak bir veri tabanının kurulmuş olması gerekmektedir. Bazı ülkelerde kamu kurumlarının veri tabanları yok. Bazılarında veri tabanı var ancak vatandaşlık numarası yok. Her ikisinin de olduğu az sayıda ülke var. Kamu kurumlarının kendi veri tabanlarını buna göre kurması lazım ki güçlü ve sağlıklı bir e-devlet altyapısı oluşturulabilsin. Bu sistemle de sosyal yardım uygulamaları uygun bir şekilde gerçekleşebilsin.(N.F.K.)

İslam Kalkınma Bankası'da yoksullukla mücadele konusundaki çabaları doğrultusunda planlı proje ve programların oluşturulması için arka plandaki koşulların sistematik olması önem arz etmektedir. Sistematik olması içinde çıkarılan rapor, veri gibi önemli bilgilerin hem İKB hem de Türkiye tarafından faydalanılması gerekmektedir. İslam Kalkınma Bankası Türkiye için dış dünya ile katalizör görevi görmesi önemlidir. Temel hedef en yoksullara ulaşmaksa bunun doğru yer ve doğru zamanda yapılması başarının en büyük anahtarı olacaktır.

Yoksullukla ilgili Afrika Özel Programı var. Afrika'da ki yoksul ülkelere finansman sağlıyorlar. En son Vakıf Katılım kurulurken kredi alınmıştır. Ana sermayesi oradan alınmıştır. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'na Kobi Kredisi alınmıştır. Exim Bank'a alınan krediler vardır.(Y.A.)

İslam Kalkınma Bankası'nın hibeleri ve kredileri bir projelendirme sürecinden geçmektedir. Türkiye bağlamında STK etkisinin hissedilmeside projelendirme açısından olumlu bir durumdur.

2015 sonu itibariyle Türkiye en çok kredi kullanan ikinci ülke konumundadır. Hibe ayağı Türkiye için % 2-3'ü geçmez. TİKA, İHH gibi STK kuruluşlarının da Afrika'da İslam Kalkınma Bankası ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu kuruluşlar Banka ile ortak finansmanda koyabilmektedirler. Ülkelerin istekleri ve kalkınma planları doğrultusunda bir yol izlemektedir. Mesela en son banka Türkiye'nin 10. Kalkınma Planına bakmaktadır.(Y.A.)

İslam Kalkınma Bankası portföyüne yönelik daha sağlam adımlar atabilmesi uluslararası kuruluşlarla olan işbirliği seviyesine bağlı olarak değişebilecektir.

"Banka kendi elindeki portföy yapısına göre çeşitli alanlarla ilgili destek olabileceğe yönelik alternatifler sunmaktadır. Türkiye'de sürekli İslam Kalkınma bankası ve diğer kuruluşlar arasında bir işbirliği ve sinerji bulunmaktadır. Görüş alışverişi içerisindedirler. (Y.A)"

Eğitim ve sağlık odaklı uluslararası sosyal içerme programları çok önemli atılımlar yapmıştır. Özellikle Afrika'da yapılan bu atılımlarda Türkiye'de bazı noktalarda destek sağlamaktadır.

Asıl amaç en yoksullara yardımları ulaştırmaktır. Mesela Katarakt Türkiye'de yaşlı hastalığı olarak bilinmektedir. Afrika'da çocuklar katarakt bir saatte yapılacak bir operasyonla giderilebilecekken insanlar kör olabilmektedir. Bunu gidermek için tarama yapılarak güzel bir sağlık hizmetinin verilmesi gerekmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın bu anlamda yaptığı şeyler olumludur. Yenilenebilir Enerji şu an için Afrika için lükstür. Yeni yeni doğalgaz bulunan yerler var. Bir şekilde elektrik, enerji üretiyorlar. Daha acil ihtiyaçlara yönelmeleri gerekmektedir.(Y.A.)"

Suudi Arabistan Kurban Etlerini Değerlendirme Projesi; Kurban Hac ibadetinin önemli vazifelerindendir. Bu meselenin Hacılar tarafındaki sorumluluğuda İKB'ye verilmiştir. Planlı ve derli toplu bir plan oluşturulmaktadır. Projenin tanıtımıyla ilgili farklı dillerde kitapçıklar oluşturulmuştur. Hac sırasında eda edilen bu kurbanlar ilk olarak harem bölgesi çevresindeki yoksullara dağıtılmaktadır. Son yıllarda artan sayı nedeniyle daha planlı ve nitelikli kesimhanelerde paketlenmiş bir şekilde hazırlanmaktadır. Özellikle yoksul olan bölgelere gönderilmektedir. Bu proje ile hem kurban etleri değerlendirilmiş olmakta hem de yoksullara ulaşılabilirlik bu yolla olabilmektedir. Her yıl İKB ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında ikili işbirliği anlaşmaları yapılmaktadır. Diyanet hacıların kurbanlarını organize etmekte ve İKB işbirliğinde bunları değerlendirmektedir. Stk Projeleri; TİKA ortaklığında çeşitli kurum ve ülkelerle ortaklıklar ivedilikle arttırılmaktadır. Projelerin uygulama aşamasına ulaşmasında UNIDO, UNDP; OECD, ECO, IDB gibi kuruluşların yapılan protokollerle faaliyetlerini yaptıkları görülmektedir. Mesela İHH, İslam Kalkınma Bankası, TİKA, AID ve Nijer Sağlık Bakanlığı ortaklığında bir proje hayata geçmiştir. Nijer'de çeşitli göz hastaneleri kurulmaktadır. BU bölgede normalde 600.000 insana 1 göz doktoru düşmektedir. Katarakt hastalığı Afrika'da yalnızca bir sağlık problemi değil, görmeyenlere bakan yakınlarını da bağlayan sosyal bir yaradır. Nijer'in 13 milyon kişilik nüfusunun yüzde 1'i, yani yaklaşık 130 bin kişi katarakt hastalığından dolayı görememekle karşı karşıya kalmıştır. Bu sayının büyük bölümünde ileri derecede görme kaybı olmaktadır. Göz hastanesinde, ücretsiz yılda 6 bin katarakt

ameliyatı hizmeti yapılmaktadır. Afrika kıtasındaki toz, ultraviyole ışınlar ve vitamin eksikliği gibi problemler sebebiyle dünya ortalamasından çok daha yüksek oranda katarakt hastası bulunan Nijer'de hastaların imdadına Türkiye ülkesi yetişmektedir. Proje toplamda 7 milyon dolarlık bir kaynağa sahiptir. Niamey La Morde Hastanesi Katarakt Kliniği İnşaatı yapılmıştır. İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) ve İslam Kalkınma Bankası ortaklığında meydana getirilen bir projedir. Niamey'deki La Morde Hastanesi içeirisinde Aralık 2012'de Katarakt Kliniği inşaatı başlatılmıştır. TİKA'nın destekleri ile bu konu devam ettirilmiştir. 2014 yılında biten proje kapsamında katarakt ameliyatları para alınmadan yapılmıştır. Göz sağlığı ünitesindeki bu tedaviler 5 yıl süresince devam etmiştir. Afrika'da insanlar göz konusunda tedavi olamadıkları için hayata yenik bir şekilde devam etmekte ve bu insanların ışığa kavuşması çok önemli bir hale gelebilmektedir. İKB'ye bağlı Özel Sektör Geliştirme Örgütü (ICD), İslam Ülkeleri İstatistiksel, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) ile TEPAV arasında imzalar atılmıştır. İKB ülkeler bağlamında özel sektör gibi konulara yönelik ortak çalışmların oluşmasına katkı sağlamaktadır. Mevcut durumun araştırılmasının sağlanacağı bu proje 2010 ile 1011senelerini kapsamıştır. İHH İnsani Yardım Vakfı ve İslam Kalkınma Bankası Somali'nin değişik yerlerinde derin su kuyuları açmaktadır. İmzalanan protokol ile 36 tane güneş enerjili kuyu yapılması hedeflenmiştir. Kuraklık gibi doğa olumsuzlukları bu tip projelerin etkililiğini net olarak göstermektedir. Maliyet ise 6.692.160 ABD $'ıdır. Zeytindağı Stadyumu Sultan 2. Abdülhamid döneminde Alman Protestan Kilisesi'ne bağışlanan arazi içinde meydana getirilmişti. 1. Dünya Savaşı'nda ise Osmanlı'nın askeri karargahı biçimindeydi. Bu stadyumun yerine İKB'nin destekleriyle bir bina yapılmıştı. 2013 senesinde TİKA, Filistin Devleti Gençlik ve Spor Baknalığı Kudüs İL Müdürlüğü ve Zeytindağı Spor Kulübü ilr birlikte Zeytindağı Stadyumu aydınlatılmıştır. Bu şekilde tesisten gece ve gündüz bir şekilde yararlanılabilecekti. TOBB ile İKB arasında İşbirliği Kapasite Programları yapılmıştır. 2009 ile 2013 seneleri arasını kapsamaktadır. TOBB-ETÜ, TEPAV ve ozaman TOBB'un içerisinde bulunan DEİK gibi kuruluşlarda katkı sağlamıştır. İKB üye ülkelrde girşimcilik, kapasite, yatırım ortamı, sanayi ve ticaret odalarının deneyimlerini paylaşmak gibi konularda ortak çalışmalrın yapılmasına yönelik olmuştur. Bu çalışmalar arasında; Temmuz 2009 senesinde Suriye Yatırım Promosyon Ajansı'nın Kapasitesi'nin İlerletilmesi, Ekim 2009 senesinde İKB üyesi ülkelerin ticaret ve sanayi odaları ile kamu görevlilerine Organize Sanayi Bölgeleri konusunda Türkiye'nin tecrübelerinin aktarıldığı eğitim programının uygulama faaliyeti, Nisan 2010 yılında ECO

Ticaret ve Sanayi Odası ülkelerin kamu görevlilerine ve oda yöneticilerine ayrıntılı bir eğitim programı uygulanması, Temmuz 2010 senesinde İran Ticaret ve Sanayi Odalarına dönük eğitim programının düzenlenmesi, Haziran 2010 senesinde Arap ülkelerinin Ticaret ve Sanayi Odalarına dönük eğitim verilmesi, 2010 senesinde TOBB_İKB İşbirliği protokolünün uygulanması sürecini gözden geçirmek ile 2011 senesinde işbirliği programını istişare etmek üzere TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu ile İKB Grubu Başkanı Dr. Ahmed Muhammed Cidde'de bir araya gelmiştir. Bu görüşmede şu alanlarda birlikteliklerin oluşturulduğu belirtilmiştir; Üye ülkelerin Ticaret ve Sanayi Odaları'nın ilerletilmesi, üye ülkelerde girişmcilik kültürünün geliştirilmesi, "Doing Business with Islamic Development" kapsamında eğitimlerin yapılması, TOBB Gümrük Kapıları Modernizasyonu Projesi'nin üye ülkelere aktarılması, Yemen'de OSB kurulması, Gümrük çalışnlarının eğitimleri, İKB bursu ile Diğer üye ülkelerden TOBB ETÜ'ye öğrenci gelmesi, karayolu ulaşım koridorları noktalarında ortak çalışmalar, Türkiye ile Suriye Sınır Ötesi İşbirliği dahilinde projeler yapılmasıdır. 2011 yılında ise; Ocak 2011'de Yemen Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile İşbirliği Niyet Anlşaması gerçekleştirilmiştir. Haziran 2011 yılında CIS ülkelerinde Yatırım Ortamının İyileştirilmesi konusunda eğitim programı Ankara'da TOBB-TEPAV-İKB(ICD) ortaklığında yapıldı. Yine aynı ay KOBİ'lerin Finansmanı eğitimi yapıldı. TOBB-TEPAV-İKB işbirliğinde yapılmıştır. Azerbaycan, Tacikistan gibi ülkelerden uzmanlar katılmışlardır. Yine bu ay TOBB-IDB/ITFC-ICCI Oda Akademisi yapılmıştır. Bu toplantı Ankara'da olmuştur. 20 farklı ülkeden 22 Ticaret ve Sanayi Odası üst düzey yöneticisi programa iştirak etmiştir. Bilgi paylaşımı ve networking üzerine bir tartışma ortamı gerçekleşmiştir. İlgili ülkelerdeki oda sistemleri, Dünya ve Türkiye ekonomisinin SWOT analizi, KOBİ'ler, Girişimcilik, ABİGEM gibi konular ele alınmıştır. Tükirye, Avusturya gibi çeşitli ülkelerden katılımcılar gelmiştir. 2011 yılında TOBB-İKB arasında 2. Gözden Geçirme Toplantısı Cidde'de gerçekleşmiştir. Tolantıda 2011 yılı incelenip 2012 yılı ile ilgili programlar ortaya konulmuştur.öCidde'de yapılmıştır. 2011 senesinde TOBB-İKB/ITFC ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ortaklığında İslam Konferansı Örgütü Bölgesel Çalıştayı yapılmıştır. Çalıştayın ismi Ticaretin Kolaylaştırılmasında Sınır-ötesi İşbirliği ve Gümrük İdarelerinin Rolü'dür. Azerbaycan, Bahreyn, Mısır gibi ülkelerden 32 adet isim katılım sağlamıştır. 16 isimde konuşmacı şeklinde iştirak etmiştir. Toplam katılan ülke sayısı 14'tür. UNECE, UNESCAP, ESCWA, WCO, UNCTAD, OIC, ECO, D-8, ECO, IDB, COMCEC, SESRIC kuruluşlarda bu programdaydılar. 2011 yılında İKB Üyesi Ülkelerde Etkin Ticaret

Borsaları Kurulması adlı program gerçekleştirilmiştir. TOBB'da gerçekleşen programda İKB'nin üye ülkelerinde ettkili borsaların kurulması, kapasitelerin ilerletilmesi, tarımsal ürün ticaretinin geleceği gibi çeşitli konular tartışılmıştır.12 ülkeden 24 katılımcı katılmıştır. Bunun yanında uluslararası kuruluşlardan 7 adet kişi de konuşma yapmıştır. BAE, Malezya, Uganda, Türkiye gibi ülkelerden katılım sağlanmıştır. UNCTAD, CFC, FAO gibi kuruluşlarda ierisinde yer alan kurumlardandır. 2012 yılında Genç İstihdamı İçin Beceri Geliştirme Projesi Çalışma Ziyareti Programı TOBB'da yapılmıştır. Toplantıya iştirak edenler genç istihdamı ve mesleki eğitim konularında tecrübelerinin aktarmışlardır. 8 adet ülkeden 29 adet temsilci iştirak etmiştir. Mısır, Kamerun, Filistin, Endonezya gibi ülkelerin yanında UNDP, COMCEC gibi kuruluşlarda destek vermişlerdir. 2012 yılında IDB KKTC YATIRIM FORUMU ile IDB arasında KKTC Yatırım Forumu yapılmıştır. Girne'de düzenlenen bu etkinlik ile Mısır; Cibuti ve Ürdün gibi ülkelerin temsilcileri de katılmıştır. 2012 yılı Ağustos Ayında 2. Gözden Geçirme Toplantısı yapılmıştır. Cidde'de yapılan bu etkinlikte 2012 senesinin programı incelenmiş ve 2013 senesinin programı ile ilgili planlar belirlenmiştir. Küresel Girişimcilik Programı, KOBİ Destek Merkezleri, Mesleki Eğitim & Beceri '10 Projesi, OIC Oda Akademisi Programı, Özel Sektör Gelişimine Yönelik İşbirliği ve Bilgi Paylaşımı, IDB Üye Ülkelerinde "Yatırım Ortamının Geliştirilmesi" Kapasite Geliştirme Programı, Kamu-Özel Ortaklığının Teşviki konulu Seminer, İslami Finans ve Bankacılık Programları ile ilgili yapılanlar ve yapılacaklar irdelenmiştir. 2012 yılında TOBB-IDB/ITFC-ICCI Oda Akademisi Ankara'da yapılmıştır. Bu program 2. olması dolayısıyla önemlidir. Oda Akademisi'nde odaların üst düzey temsilcilerinin networking ve bilgi paylaşımı noktalarında değerlendirmeler yapılmıştır. Dünya'da ki ve OIC ğlkelerindeki Oda Sistemleri, Dış Ticaret giib konular Almanya, Belçika ve Fransa'dan gelen katılımcılar tarafından konuşmalarında değerlendirilmiştir. Irak, Moritanya, Sudan, Türkiye gibi ülkeler aktif rol oynamışlardır. 2012 yılında İKB heyeti birlikte Üye Ülke Ortaklı Stratejisi Gözden Geçirme Toplantısı yapılmıştır. Ankara'da ki yapılan bu toplantıda gelecek dönemde oluşturulabilecek işbirlikleri görüşülmüştür. 2012 yılında İKB Üyesi Ülkelere Yönelik yatırım Ortamı Reformu Uzman Eğitim programı olmuştur. Türkiye'nin yatırım reformlarındaki deneyimleri bu toplantı vasıtasıyla İKB üye ülkelerine anlatılmıştır. Bu programa Gambia, İran, Lübnan, Yemen, Malezya gibi ülkeler katılmışlardır. Toplam katılan uzman sayısı 26 olmuştur. Türkiye tecrübelerinin aktarıldığı toplantıda OSB'ler ziyaret edilmiştir. 2013 senesinde İslami Finans ve Bankacılık Eğitim Programı düzenlenmiştir. Ankara'da yapılmıştır. Özellikle

bankacılara yönelik bir programdır. 67 adet Banka Uzmanı Avustralya La Trobe Üniversitesi İslami Bankacılık ve Finans Programı Kurucu Direktörü Ishaq Bhatti'nin verdiği eğitime iştirak etmişlerdir. 2013 yılında İslami Finans ve Bankacılık programının ikincisi de yapılmıştır. Bu program özellikle akademisyen ve öğrencilere yönelik yapılmıştır. İKB'den Prof. Mohammed Obaidullah ve Ahmed Fadhlan 45 akademisyen ve öğrenciye bu eğitimleri vermişlerdir.26 Ocak 2014'te TOBB ve İKB ortaklığına yönelik TOBB Başkanı ve İKB Başkanı Cidde'de bir araya gelmiştir. Bu toplantıda çerçeve anlaşmasının yenilenmesi vegelecek dönem işbirliği faaliyetleri ele alınmıştır. Türkiye 'de altyapı projelerinin finansmanı konusunda farklı finansörlerin ve yeni finans enstrümanlarının değerlendirilmesi açısından çok önemlidir. İKB'nin Dünya'da ilk defa yaptığı PPP Sağlık Projesi ve Türkiye'de ki İlk Özel Sektör Proje Finansmanı bu konuya güzel bir örnek oluşturmaktadır. Tamamen uluslararası bankalarla sağlanan PPP modeliyle yapılan 838 yataklı "Konya Karatay Entegre Sağlık Kampüsü" projesinin proje finansman anlaşması gelmektedir. 265 Milyon Euro'luk uluslararası finansman anlaşması imzalanmıştır. 2015 yılının son döneminde yapılan bu anlaşma ile 18 yıl vadeli bir Yatırım Kredi Sözleşmesi ortaya çıkarılmıştır. EBRD, IDB, Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası, Siemens Bank ile Unicredit Bank bu sözleşmeye imza atanlar arasındadır. 350milyon Euroluk bir yatırım değeri vardır. İKB'nin doğrudan bir şekilde iştirak ettiği ve konavsiyonel ve İslami Finansman'ın birarada kullanıldığı Türkiye'de ki ilk projedir. Böyle bir finansman anlaşması daha önce yapılmamıştır. Bu proje İKB'nin dünya'da ki ilk PPP Sağlık Projesi'dir. Bununla beraber Türkiye'de ki ilk özel sektör proje finansmanı olmuştur. Önemli bir anlaşma olduğu gayet açık bir şekilde görülmektedir. Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği Altyapısının Geliştirilmesi Programı; Türkiye'nin uluslararası alandaki işbirliği boyutu çeşitli kalkınma perspektiflerine odaklı olacak şekilde gündenmde tutulması gerekmektedir. Kalkınma ortaklığı Türkiye'nin öne çıktığı bazı tecrübelerin paydaş ülkelere anlatılmasıdır. Programda özellikle kalkınma odaklı işbirliğinin stratejik bir düzleme oturtulması, mali, hukuki gibi konuların güçlendirilmesi, Türkiye ve paydaş ülkelerin toplumsal refahlarının yükseltilmesi, bilinçlendirme çalışmlarının uluslararası kalkınma düzeyinde şekillendirilmesi, kültürel işbirliğinin ilerletilmesi gibi konular ön planda olmuştur. Türkiye'nin uluslararası ortaklık altyapısının çerçvesinin sağlamlaştırılması, kurumsal ve beşeri kapasitelerin kamu, STK ve özel sektör nezdinde ilerletilmesi, ilginin arttırılması, Türkiye'nin güçlü bölge merkezi konumu haline gelmesinin sağlanması, yurtdışında çalışna Türklerin nicelik olarak artışının sağlanması

gibi konular genel hedefler arasında net olarak ifade edilmektedir. Başbakanlık koordinatörlüğünde; Ab Baknalığı, Hazine Müsteşarlığı gibi kuruluşların beşeri gücünün İİT veİKB türü kuruluşlarda tecrübe kazanmalarına yönelik bazı girişimler yapmakta hedefler arasındadır. İslami Mikrofinans Projesi; Müslüman devletlerinde desteğiyle yoksul kesimlere çeşitli faizsiz krediler sağlanmaktadır. Mısır, Yemen gibi ülkelerin olduğu toplam 14 ülke İİT üyesi olan ülkelerin yoksullukla mücadele ile ilgili çalışan kurumları bir araya getirilmiştir. Eğitim, kapasite geliştirme gibi programların İslam Ülkeleri'nde bir uyanışla birlikte harekete geçirilmesi gerekrn konular olduğu ve bu doğrultuda aktif katılımlarına özen gösterilmiş olup aynı zamanda tecrübe paylaşımına yönelik bilgi platformu oluşturulmakta ve yoksullukla boğuşan kişilere faizsiz destekler verilebilmektedir. Bunun yanısıra yoksul kişilere şartlı para transferi yapılabilmektedir. Uzmanların Yoksulluğu Azaltma Grubu Toplantıları; Maksimum yeterlilik ve etkililikle Banka yoksullukla mücadele politikaları doğrultusunda Türkiye'de ki programlara odaklanacak ve yapılacak projelerle birlikte bu konuda mücadele etmiş olacaktır. Bu projelerin Türkiye'yi ve diğer ülkeleri nasıl etkilediği ve ne şekilde faydalı olduğu da sonuçlar analiz edilerek üye ülkeler arasında mutabık olunan fon anlaşmaları dahilinde değerlendirilecektir. Uzman grup toplantıları çeşitli alanlarda öncelikli program ve projeleri de belirlemiştir. Bunlar arasında birleştirici sektör projeleri de bulunmaktadır. Bu tip projeler yoksulluğun kökünü bularak o konuda yoğunlaşmaya yönelik olmuştur. Bunun yanında altyapı kurumlarını destekleme, çapraz alanlarda yapılan projeleri teşvik etme, yoksulluğun azaltılması konusunda çevre ve kadın gibi konuların üzerine eğilme başlıca öncelikli konular arasında olmuştur. Çünkü İslam Kalkınma Bankası gerçekten yoksulluğun bitirilmesi isteniyorsa bunun ancak kadınlara önemli roller yükleyerek olabileceğini düşünmektedir ve ayrıca acil yardım, destekler sağlanarak uzun dönemli yapıların kurulması da önem verilecek konular arasında görülmüş ve bu yönde yoğunlaşılarak çalışmalar yapılmıştır. Kaynak Hareketliliği İnsiyatifi; AbdolulayeDiop, Senegal Cumhuriyeti Başkanı'nın özel elçisi ve İslam Kalkınma Bankası Guvernörler Kurulu Başkanı liderliğindeki yüksek delagasyon, İslam Kalkınma Bankası Başkanı Dr. Ahmad Mohamed Ali İran, Cezayir, Libya gibi üye ülkelerin Devlet Başkanlarıyla fonların kaynak hareketliliği üzerine toplantılar yapmışlardır. İslam Kalkınma Bankası Başkanı ise; "Bu fonun bankanın üye ülkeleri arasında dayanışmayı arttıran en önemli örneklerden biri olduğunu ve üye ülkelerin bu fonu sadece parasal yönden değil aynı zamanda kendi kaynaklarını başkalarına kanalize etme isteği açısından da önemlidir." diyerek önemini

belirtmiştir. Bu fon özellikle Afrika'da ki az gelişmiş ülkelere destek olmuş ve sıkı sıkıya bağlanmayı sağlayan dayanışma ruhunu canlı tutmuştur. Yüksek seviyeli delegasyon devlet başkanlarına kurulan fonun durumu hakkında bilgilendirme sağlayacak ve fonların sağlanması noktasında üye devletlerden parasal talepleri olacaktır. 2007 yılı Mayıs ayında Dakar, Senegal de gerçekleştirilen Guvernörler Kurulu Yıllık toplantısından sonra alınan karar gereği fonların kullanımının sağlanması için bu asil hedefler ve az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğun yoğunluğu çerçevesinde üye ülkelerin taahhütlerini yerine getirmeleri önem arz etmektedir. Türkiye'nin de Kayna hareketliliği İnsiyatifi konusundaki hassasiyetli çalışmaları devam etmektedir. Üye Ülkelere Kalkındırma Yardımı; Temel görevi gereği İslam Kalkınma Bankası; üye ülkelerine üç farklı yolla giriş sağlamaktadır. Bu uygulamalar proje, finans tarzı uygulamalardır. İKB'nin çoğu üyeleri kalkınma ihtiyaçlarından dolayı pozitif etki sağlayabilecek köprü finansman çeşitleri aramaktadırlar. İKB çok taralı bankalar gibi kaynak eksikliğinden dolayı zorluk çekenlere finansal kaynak sağlamaktadır. Ülkelerin ekonomik kalkınmalarına fayda verecek bir adımdır. İKB'nin başlangıcından beri sunduğu finansman büyüklüğü 38.9 milyar dolar olmuştur. Ticari finansman önde gitmektedir. Arkasından sırasıyla proje finansmanı ve özel yardım konuları gelmektedir. Banka ile aynı doğrultuda diğer bağlı kuruluşlar ve İslam Kalkınma Bankası Grup üyeleri bu finansman çalışmalarına katılım sağlamışlardır. Bölgesindehakim konuma sahip olan Türkiye küreselleşme ve kalkınma noktasında Banka ile yakın çalışmalar yapmaktadır. Proje Finansmanı Ve Teknik Yardım Programları; Çeşitli yönlerden devam eden Proje Finansmanı İKB üyesi ülkelerde üretim kapasitesini ilerletmiştir. Projelerede katkı sağlanmıştır. İKB ile Türkiye arasında devam eden teknik işbirliği projelerinden sağlanan tecrübe ve teknik kapasite ile daha etkili bir gündem belirlenmiştir. Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerinin lider ülke konumunda olması dolayısıyla İslam Kalkınma Bankası merkezli bölgesel işbirlikleri de yapmaktadır. İslam Kalkınma Bankası(İKB), Türkiye-Suriye arası bölgesel işbirliği programına ilişkin 500 bin dolarlık teknik yardımı hibe etmiştir. Anlaşma'da temel olarak ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel kalkınmaların yanısıra İKB'nin bu iki ülke arasında ikili ilişkileri geliştirmesi hedeflenmiştir. Anlaşmaya göre İKB'ninTürkiye'ye 500 bin doları aşmayacak şekilde "Teknik Yardım Hibesi" sağlaması ve bu paranın da teknik işbirliği ile kapasite geliştirme faaliyetleri ve girişimciliğin desteklenmesinde kullanılmıştır. Anlaşma gereği projenin uygulayıcı ve İKB ile birlikte çalışacak kuruluş Devlet Planlama Teşkilatı olarak tayin edilmiştir.

4.8.1 İslam Kalkınma Bankası Kredi ve Fonlarının Etkisi

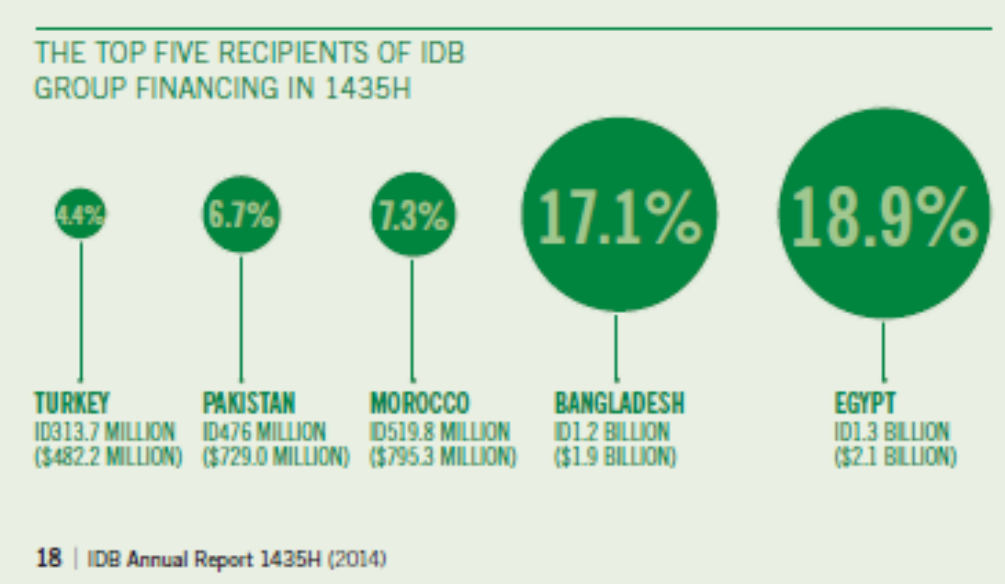

Şekil 28. İslam Kalkınma Bankası'ndan En Çok Kredi Alan İlk 5 Ülke

Kaynak: IDB

Şekil 28'de görüldüğü üzere 2014 yılı verilerine göre İslam Kalkınma Bankası'ndan en çok kredi alan ülkeler arasında Mısır, Bangladeş, Morokko, Pakistan ve Türkiye gelmektedir. Sırasıyla oranlara bakıldığında ise %18.9, %17.1 , %7.3 , % 6.7 ve %4.4 olarak görülmektedir. Mısır ve Bangladeş'in performansı diğer ülkeler içinde tecrübe edilmesi gereken bir durumdur.

2005 yılı Aralık ayında Suudi Arabistan'ın Mekke kentinde yapılan 3. Olağanüstü İslam konferansı Örgütü Zirvesi'nde kabul edilen on yıllık hareket programında ve 2006 yılı Mayıs ayında Kuveyt'te yapılan 31. İslam kalkınma Bankası Guvernörler Kurulu yıllık toplantılarının direktifleri doğrultusunda İslam Kalkınma Bankası İcra Direktörleri Kurulu ve Yönetimi üye ülkelerde yoksulluğu azaltmak amacıyla gerekli adımları ve buna bağlı olarak özel kaynakları oluşturmak görevlerini almışlardır.

Bu fonlar Suudi Arabistan ve Kuveyt dahil olmak üzere 21 üye ülkenin 300 milyon $'dan 1 milyar $'a kadar tutarlarda kaynak aktarımı yapmışlardır. Fonlar 2007 yılının Mayıs ayında Dakar, Senegal'de yapılan 32. Guvernörler Kurulu yıllık toplantısının düzenlemeleri benimsendikten sonra kullanılmaya başlanması kararlaştırılmıştır. Bu fon

vakıf formunda bir yapı içerisinde oluşturulacak şekilde tasarlandı ve 10 milyar $'lık başlangıç sermayesinin uygun olarak kullanılması teminat altına alındı.

İslam Kalkınma Bankası üye ülkelerin ve az gelişmiş ülkelerin uzun ömürlü kalkınma ihtiyaçları çerçevesinde asıl hedef İslami kriterler ışığında güney-güney yaklaşımıyla yoksulluğun azaltılması olacaktır. İslam Kalkınma Bankası'nın 2020 yılı hedefleri "insani onur" yaklaşımını ön planda tutarak Banka'nın kalkınma gündeminde bir yapı taşı olacaktır. Temel değer olarak güçlendirme yoksulluğun azaltılması strateji hedeflerini sağlayacak ve öncelikli alanlar olarak insani kalkınmayı belirlenecektir.

Ülke fonları banka'nın düzenli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. İKB fonları üç temel başlıkta ele alınabilmektedir. Likit fonlar, vakıf fonunda toplanan kaynaklar ve finansman faaliyetleridir.

Likit fonlar genel olarak Banka'nın rutin dışı uygulamalrda kullandığı veya ticaretin finansmanında gerek duymadığı fon çeşitleri olarak görülmektedir. Banka özellikle bu fon çeşidini ya mali piyasalarda ya da uluslararası finans piyasalarında değerlendirmektedir. Vakıf Fonu Banka'nın özel hesaplarında biriken fonların trasferi ile birlikte kurulmuştur. Kuruluş yılı 1997'dir. Vakıf Fonu ise az gelişmiş ve Müslüman Topluluklara yardım bağlamında çok fonksiyonlu olarak kaynak sağlamaktadır. Bu fon çeşidi arasında burslar, teknik yardımlar gibi çeşitler bulunmaktadır. Fonun gelir kaynakları çeşitli yerlerden gelmektedir. Klasik banka depozitoları, yatırım yönetimi karları, İKB yatırım fonundan gelen gelir ve murabaha ile diğer yatırımlardan gelen gelirlerdir. İKB sermaye kaynaklarının çeşitlenmesine yönelik İslami kurallara uygun birçok program ve finansal araç çeşitleri ortaya çıkarmıştır. Bunun ilk örneği 1980 yılında meydana getirilen Yatırım Depozit Programı'dır. Bu program bağlamında Banka yatırımcılardan depozit almakta ve kısa vadeli yatırımların dış ticaret finansmanında kullanabilmekte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hem kaynaklar gelişmekte hem de kapasiteler ilerlemektedir. İKB İslami Bankalar Porföyünü de yatırım ve kalkınma amaçlı bir çözüm yolu olarak geliştirmiştir. Bu yolla likit kaynaklar üye ülkelerdeki projelerin finansmanında kullanılmaktadır. İKB'ye bağlı Birim Yatırım Fonu piyasadaki geleneksel kaynakların yatırımcılara, İslami kurallara uygun yeni kaynaklar sağlamaya odaklı bir şekilde geliştirmektedirler. İhracat Finansman Planı ise üye ülkelerin ihracatlarını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Vakıf Varlıklarını Yatırım

Fonu ise vakıfların sahip olduğu gayrimenkul varlıkları değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Altyapı fonu ise özel sektörün üye ülkelerde ki altyapı yatırımlarını desteklemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. İKB Sukuk'u son dönemlerde uluslararası piyasalarda kaynak transferi aracı olarak tanıtmıştır. İlk defa Sukuk 2003 yılında çıkarılmıştır. 2003 yılında olan bu kaynak 400 milyon dolarlık bir bütçeyi kapsamaktadır. Proje finansmanında kullanımına yöneliktir. Finansman kaynaklarındaki ilerleyen ihtiyacı karşılamak için 2005 yılı ikinci çeyreği döneminde ikinci etap sukuk çıkarılmıştır. Toplam kaynağı ise 500 milyon doları bulmuştur.

Uluslararası kuruluşlarla işbirlikleri çok önemlidir. Faizsiz finans ilkelerine uygun işleyen sermaye piyasalarına dönük uygulama ve standartların belirlenmesinde işbirliği konusu açıkça gündeme gelmektedir.

Bu manada, faizsiz finansal hizmetler üzerine standartlar belirleyen ve tam üyelik sağlanan İslami Finans Hizmetleri Kurulu ya da İKB'nin Türkiye'ye faizsiz finansman ilkelerine uygun sermaye piyasası ürün ve faaliyetlerinin kazandırılmasında büyük önem taşıdıkları görülmektedir. 2011 senesinde yapılan ISEDAK Sermaye Piyasaları Düzenleyici Otoriteleri Forumu çok önemlidir. SPK bu oluşumun başkanlığını yürütmektedir. Bu alanda oluşturulan yapıların başarılı çalışmaları olduğu görülmektedir.

Türk Eximbank'ın sağladığı İKB kredileri ile İİT üyesi ülkelere destekler sağlanarak ihracatın sağlanması hedeflenmektedir.

İKB Yenilenebilir Enerji/Enerji Verimliliği Kredisiözel sektör tarafından kullanılacak olan bir kredidir. Yenilenebilir kaynaklara yönelik enerji üretim tesisleri ve verimliliği finansmanda kullanılmaktadır.

Kredi Limiti; Kredi değerlendirme çalışması sonucunda belirlenen limittir. Kredilendirme Oranı; Kredi değerlendirme çalışması sonucunda belirlenen orandır. Vadesi; Kredi değerlendirme çalışması sonucunda belirlenen vadedir.

Türkiye İKB fonlarının kullanan ilk sıralardaki ülkeler arasında yer almaktadır. Bu fonların arasında; İslami Bankalar Yatırım ve Geliştirme Portföyü olarak bilinen bir güvenlik fonu bulunmaktadır. 1987 yılında kurulmuştur. İslam Bankaları ve finans kuruluşları arasında

ticaret ve kalkınmaya yönelik kaynak transferi yapılması amaçlanmaktadır. Ödenmiş sermaye 100 milyon dolar olup kayılı sermayede 280 milyon dolardır. Buna ek olarak İKB tarafından plase edilen 300 milyon dolar emanet varlıkta bulunmaktadır. Bu fon İKB tarafından yönetilmektedir. İKB başta olmak üzere 22 adet İslam Bankası ve kuruluşun ortaklığı bu kurumu oluşturmaktadır.

Birim Yatırım Fonu 1989 senesinde kurulan bir destek mekanizmasıdır. Üye ülkelere teşvik amacıyla özel sektörün özel bir destekçisidir. İKB kaynaklarını transfer etmekte ve İslami kurallara uygun yatırım fırsatları sağlanmaktadır. 11 ülke ve 27 paydaşı kapsayan bir kuruluştur.

Altyapı Fonu 2001 senesinde kurulmuştur. Fon üye ülkelerde altyapıyı meydana getirmek amacıyla kurulmuştur. Üye ülkelerde altyapının ilerletilmesi hedefine odaklanan ilk özel yatırım fonudur. Fon aynı zamanda uzun vadeli sermayede sağlamaktadır. Özsermaye ile yatırım veya altyapı ile endüstri ilişkilerinde bu fonun değerlendirilmesi esas amaçlardandır. Yatırım fırsatlarını göz önünde tutmaktadır. Enerji, taşımacılık, İslami Finans ve Sermaye gibi farklı alanlarda fon etkin olarak kullanılmaktadır. Fonun yatırım kapasitesi 730.5 milyon dolardır. Bunun 200 milyon doları tamamlayıcı finans servisi olarak görülmektedir.

Vakıf Varlıkları Yatırım Fonu 2001 yılında kurulmuştur. Bu fonun kuruluşunun kararı Endonezya'da 6. Evkaf Bakanları toplantısında alınmıştır. Paydaşları içerisinde İKB'nin yanısıra 9 katılımcı daha bulunmaktadır. Fondan yaşlılar, yoksullar, muhtaçlar gibi dezavantajlı gruplar yararlanmaktadır. Fon Gayrimenkul Varlıkların geliştirilmesine yönelik kurulmuştur. Ancak bu kullanımın İslami kurallara uygun olarak gerçekleşmesi önemlidir. Fonun başlangıç kuruluş sermayesi 51 milyon dolardır. Fizibilite çalışmalarında kullanılmak üzere 250 milyon dolarlık ek bir teknik yardım paketi de kullanılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1 İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası Anlayışlarının Birbirinden Ayrılması

DB bir Bretton Woods kuruluşu olarak temelde Küreselleşme meselesini pozitif bir düşünce olarak görmektedir. Küreselleşme sürecinden yakınan ülkeler ise küreselleşmeyi tam manasıyla uygulamaya geçirememesinden kaynaklanabilmektedir. İKB ise küreselleşme meselesinin çok yönlü bir mesele olduğunu ve ihtiyatlı olarak adımların atılması gerektiğini belirtmektedir. Küreselleşme meselesinin yoksul odaklı olabilmesi için insani gelişiminde o koşutta uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. İKB yoksulluğu farklı boyutlarla algılayan insani gelişim endeksini izlemektedir.

Dünya Bankası'nın Türkiye bağlamında yaptığı yoksullukla mücadele projelerine ulaşma noktası daha standart iken İKB için aynı durum söylenememektedir. Bu da tecrübe farklarının olduğu göstermektedir.

"Dünya Bankası'nın kurulduğu günden bu yana tüm Türkiye özelindeki projelerine ulaşılabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası'na ulaşılamayabilir.(Y.Y.)"

İslam Kalkınma Bankası'nın yoksul ülkelere coğrafi olarak yakınlığı Dünya Bankası'na göre daha efektif uygulamaları hayata geçirmesine neden olacaktır.

"Türkiye'nin Tunus'a teknik olarak yardım etme buradaki tecrübeyi aktarma pozisyonu İsveç'in Tunus'a taşıma pozisyonundan daha fazladır. Bu anlamda bu konu İslam Kalkınma Bankası'nın bir avantajıdır.(Y.Y.)"

İslam Kalkınma Bankası ile Dünya Bankası yayın çalışmaları, ülke ofisi lokasyonu ve yoksullukla mücadele noktalarında değişkenlik gösterebilmektedirler.

"İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla ilgili yayın çalışmaları çok azdır. COMCEC o boşluğu yavaş yavaş doldurmaktadır. Batıda ise bu çalışmalar devasadır. Dünya Bankası'nın daha çok bölgesel ofisleri bulunmaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nın ise ülke ofisleri bulunmaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye Ofisi'nin açılışı bile iki sene olmuştur. İslam Kalkınma Bankası daha çok Afrika'da çalışıyordu. Afrika'da okulları olmayan köylere okul yapma gibi böyle basit projeleri vardı. İslam Kalkınma Bankası gibi

kurumların bilgiyi üretmeleri ve bu konuya odaklı planlama yapmaları çok önemlidir ancak bugüne kadar bu konuda büyük bir eksiklik mevcuttur.(N.F.K.)"

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası yoksullukla mücadele bağlamında çeşitli faktörler tarafından karşılaştırılabilir. Yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın vizyonu, misyonu, paradigma anlayışı, söylemleri gibi temel esasları iyi incelenmesi gerekmektedir. Tabi bu inceleme yapılırken doğrudan yapılan yoksullukla mücadele politikaları göz önüne alınırsa incelem ve gözlem yerine tam manasıyla oturmuş olur. İslam Kalkınma Bankası'nın veriler bağlamında sayısal ve analitiksel çalışmaları yapması önem arzetmektedir. Bu konuda Dünya Bankası'nın yaptıkları ortadadır. Bankaları karşılaştırırken söylem, amaçlar, aktiviteler ve stratejilere bakılmalıdır. Yani yoksulluk bankaların metinlerinin mi merkezinde yoksa projelerinde ve kaynaklarında mı? Birincisini analiz etmek daha kolay. İlki doğrudan bir ölçü olduğu için kolay iken ikincisi dolaylı bir yapıya sahip olduğu için ölçümü zordur.

"Dünya Bankası'nın İslam Kalkınma Bankası'na göre yaptığı farklı şey daha çok analitik çalışmalar yapmasıdır. Mesela Yoksullukla Mücadele konusunda ne yapılabilir konusunda analitik çalışmalar daha yoğun olarak Dünya Bankası'nda yapılmaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nda ise bu çalışmalar daha azdır. İslam Kalkınma Bankası bu çalışmaları daha çok yapabilir. (Y.Y.)"

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları konusunda yeni bir sistem ve paradigma tartışması ortaya çıkmaktadır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası farklı küresel gündemler takip etmektedir. Bunun yanında büyük miktarlı projeler yapmalarına rağmen özellikle İslam Kalkınma Bankası net bir izleme ve değerlendirme sistemi kuramamıştır. Dünya Bankası ise bu konuda çok daha nettir. Raporlamalardaki eksiklikler projenin yapıldıktan sonraki izlenebilirliğine gölge düşürmektedir. Dünya Bankası'da İslam Kalkınma Bankası'da izleme ve değerlendirme süreçlerinde bağımsız yararlanıcılardan şeffaflık esaslarıyla çalışması gerekmektedir.

İslam Dünyası batı kadar sistematik değildir. Örneğin İslam Dünyası'nda bir izleme değerlendirme sistemi yok. Milyar dolarlık program uygulanıyor. Ama bir izleme değerlendirme sistemi yok. Böyle sıkıntılar var. Batı bir de belki pazarlamasını çok daha iyi yapıyor. Yeni yeni İslam Kalkınma Bankası'na bağlı ülkelerin sosyo ekonomik faktörlerini gösteren çalışmalar yapılmaktadır. Dünya Bankası'nın çalışma sistematiği İslam Kalkınma Bankasına göre daha düzenlidir. Ancak Dünya Bankası'nın yaptığı projelerin raporlamalarında da sıkıntılar vardır.(M.F.)

Dünya Bankası saha çalışmaları kapsamında İslam Kalkınma Bankası'na göre bir adım yukarıdadır. Çünkü hem bölge ofisleri hem de nitelikli insan kaynağının daha çok yere ulaşması nedeniyle bu durum başarı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun dolayısıyla sahaya çok daha hakimdir.

"Ancak realite olarak Dünya bankası sahada çok daha yaygındır. İslam Kalkınma Bankası'na göre daha çok yere ulaşabilmekte ve daha çok ofisi bulunmaktadır.(M.F.)"

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın ayrıldığı noktaların en önemlilerinden biri de Konvansiyonel Bankacılık ve İslami Bankacılık noktasıdır. Faiz konusu İslam Kalkınma Bankası için hassas bir konudur. Yaptığı yoksulluk projelerinde bu meseleyi hep göz önünde tutmakta ve yeni arayışlar bulmaya çalışmaktadır.

"Dünya Bankası'nın İslam Kalkınma Bankası'ndan ayrıldığı nokta ise bankacılıktır. Dünya Bankası proje, program finansmanı noktasında konvansiyonel bankacılıkla ilgilenirken İslam Kalkınma Bankası ise İslami Bankacılıkla faaliyetlerini sürdürmektedir.(M.F.)"

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele politikalarını belirlemek ve harekete geçirmek o yapının şifrelerinin çözülmesine bağlıdır. Bu bankalarda özellikle kurumsal çerçevenin oturtulması herkes için önemli bir meseledir. Yoksa bu kuruluşlarla ile ilgili olumsuz tartışmalar hiç bitmeyecektir.

"Cidde'ye 1995 yılında Erol Yarar Bey ve Müsiad heyetiyle gittiğimizde yayınlarında Londra'da basılmıştır yazıyordu. Başımızdan aşağı kaynar sular döküldü. Suudi Arabistan'da yayıncı vardır. Hadi Suudi Arabistan yetersiz bulunsun diyelim Türkiye'de de birçok yayıncı matbaacı vardır. Dr. Ahmet Tıktık İslam Kalkınma Bankası'nda ki birkaç başkan yardımcısından biridir bu konu önemlidir. TİKA'NIN İslam Kalkınma Bankası ile yaptığı projeler önemlidir. İslam Kalkınma Bankası ya petrol ticaretinin finansmanını yapar ya da ticaretin finansmanını yapar. Üye ülkelere kredi açar. Üye ülkelere o krediyi Eximbank tarzı kuruluşlarla kullandırır. Faiz kullanılmaz maliyet artı mark up(kar payı) kullanılır. 21 sene öncesiyle bugün arasındaki sürece bakıldığında bir arpa boyu yol alınamamıştır. Müsiad Genel Başkanı olduğum 28 Mayıs 2006 yılında Kuveyt'te İslam Kalkınma Bankası Guvernörler Kurulu toplantısı yapıldı. Her ülkedeki Guvernörleri Merkez Bankaları, Kalkınma Bankaları başkanları ve ilgili ekonomi bakanları katılıyor. Türkiye'den de Ali Babacan katılmıştı. Toplantı Kuveyt Emiri'nin Beyan adlı Sarayı'nda yapılmıştı. Suudi Arabistan Temsilcisi Bakan dedi ki Kuran'ı Kerim Tilaveti ve bir iki açılıştan sonra bir önerimiz var dedi divan başkanına. İslam Kalkınma Bankası'nın başarılı çalışmalarından dolayı Banka başkanı Dr. Ahmad Mohamed Ali *Al-Madani'ye 1 milyon dolar ikramiye verilmesini öneriyoruz dediler. Divan başkanı doğrudur çok başarılıydı dedi. Görüş oylamaya sunuldu ve herkes kabul etti. Dünya Bankası'nın kalkınma çalışmalarını sorgulayıcı şüpheci yönüyle bakmak gerekmektedir.(Ö.B.)"*

Dünya Bankası kendi kaynak sağladığı projelerin tüm süreçlerini kendisine göre yürütmektedir. Bu bakımdan daha şeffaf ve net olmaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Dünya Bankası'da ülkelere kalkınma yardımı verirler faizli. Bir de IFC(Uluslararası Finans Kurumu) adlı kurumu özel sektör şirketlerine sermaye desteği verir. Mesela Koç Grubu'na bağlı Arçelik'in kurulmasında kuruluş desteği vermiştir bu kurum. Fakat sosyal programları hep kapitalist ve batı'nın ideolojik yaklaşımlarına göre verilmiştir. Yani mesela aile planlaması sosyal meseleler gibi konularda kendi görüşleri doğrultusunda operasyonlarını sürdürmektedirler. Mesela Ilısu barajında destek verilmedi. Son dönem Türkiye'de yapılan bütün Mega Projelere Batılı Kalkınma Bankaları bir kuruş para vermemiştir. Hepsi Ziraat, Halka ve Vakıfbank'ın paralarıyla yapılmıştır. Yani tuzağa orada da tuzağa dikkat etmek gerekmektedir. Dünya Bankası'nın Afrika'da Açlıkla Mücadele programındaki gönderdikleri uzmanların bir elinde ekmek bir elinde İncil. Misyonerlik çok yapılmaktadır. Bir anda Güneydoğu Anadolu Bölgesine aşırı ilgi gösteriyorlar. Karadeniz, Akdeniz, İç Anadolu bölgelerinde de çok fazla yoksul insanlar var. Doğuda illa bir bilinç uyandırmaya çalışıyorlar. Kobani hadisesi çıktı Batılı bütün yardım kuruluşları Suruç'a gitti. Yüzlerce yardım kuruluşu vardı. Şimdi anlaşılıyor niçin gidildiği. Fransa'da, Amerika'dan, İngiltere'den gelen yardım kuruluşları fonları Türkiye'ye vermiyorlardı. Türkiye iki üç günde 200.000 kişiyi ağırlamıştır orada DAEŞ bastırdığında. Sonra arkasından ne çıkı oraları kurtarılmış bölge ilan ettiler kantonlar yaptılar özerklik ilan ettiler. Mesela Güney Sudan'da bir iç savaş vardı. Yardımlar oraya gidiyordu. Niçin Güney sudan'da petrol bulundu orayı koparmak içindi ve nitekim kopardılar Güney Sudan güneyini kaybetti. Sonra Darfur meselesi geldi aynı şeyi Darfur'da yapmaya çalışıyorlar Sudan'ın batısını da parçalamak için. Aynı Türkiye'nin Doğusu'ndan Güneydoğusu'nda yapıldığı gibi. Mesela sağlık yardımları iğne programları yapılıyor birçok yerde ancak birçoğu kısırlaştırma programı. Bir de bu yardım olaylarında donör ülkeler olayı var. Oraya gönderdikleri uzmanların her birinin 10.000-15.000 dolar maaşları, otel harcamaları, araç harcamaları, para toplamak için yapılan yemekli toplantıları gibi harcamaları o ülkeye bağışlayacakları para miktarlarından düşüyorlar. Geriye'de fazla bir şey kalmıyor. Bunu Türk Hükümetinden biliyorum. Cumhurbaşkanımız, Başbakanımız anlatıyorlardı.(Ö.B.)"

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası Yoksullukla Mücadelede önemli güdülerle harekete geçmektedirler. İhtiyacın bulunması mı, hedef odaklılık mı veya şaffaflığın yitirilmesi mi gibi sorular tartışılması gereken önemli sorulardandır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası hedeflerine odaklı olma ve misyonuna göre hareket etme noktasında istikrarlı bir görüntü çizmesi gerekmektedir. Tabi ki duyarlı hareket etmede yoksullukla mücadelede işin özünü anlamadaki en temel yapılardan birisi haline gelmektedir. Ancak bu şekilde bir ivme kazanılmış olabilecektir.

Dünya Bankası'nın kalkınma programları ve yoksulluğu önlemeye yönelik yardım fonları açısından bakıldığında bunlar üç temel güdüyle verilebilmektedir. Birinci temel güdü Dünya'nın şu ülkesinde şu bölgesinde şöyle bir problem var. Bu probleme katkı verilmesi gerekir şeklindedir. İkincisi ise Konjonktürel ve uluslararası ilişkilerin sonuçlarına dayalı

olarak uluslararası yardımların yönlendirilmesidir. Üçüncüsü ve en kötüsü ise üçüncü şahıslara kaynak aktarımıdır. (Ö.T.)

İslam Kalkınma Bankası özellikle İslam ülkelerine yönelik bir ülke olduğu için odaklaşma noktasında birlik temalı bir sistemi ülkeler bazında kurması ve katalizör yapısı görmesi önemli bir husustur.

İslam Kalkınma Bankası açısından bakıldığında ise odaklaşamama probleminin olduğu görülmektedir. Bu problemin temelinde de mantalite birliğinin olmaması görülmektedir. Çünkü İslam Dünyası'na bakıldığında alt kırılımlar mezhepler ayrılıklar İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı yardımlarda noktasında olumsuzluklara yol açabilecektir. Uluslararası ilişkilerin getirebileceği bazı baskılarda vardır. İletişimin yaygınlaşmış olması sadece İslam Dünyası'nda değil tüm dünyada duyarlılıkları azalttı. Mesela susuzluktan ölenlere karşı ciddi bir duyarsızlık olmaya başladı. Bu doğrultuda yoksullukla mücadele eden kurumlarda da aynı duyarsızlaşma olabilmektedir.(Ö.T.)

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın alt kuruluşları ile beraber bir bütün içerisinde olup ona göre bir doğrultuda hareket etmesi gerekmektedir. Eğitim gibi önemli insan kaynağının yetiştirilebileceği bir alanda İslam Ülkeleri'nin ve bu bağlamda İslam Kalkınma Bankası'nın tam anlamıyla gelişme gösterememesinin kapsayıcı olmadan uzak olduğuna bağlanabilmektedir. Yenilikçi tarzı düşünce anlayışı tam anlamıyla yerleştirilmesi gerekmektedir. Batı ve Dünya Bankası ise aktardıkları kaynağın geri dönüşünü katma değerli olarak almak hedefiyle birçok konuya odaklanmaktadır. Entelektüel tarzdaki DB ve İKB arasındaki fark birçok alan sirayet edebilmektedir. Birçok yoksul ülke İslam Dünyası'nda bulunmasına rağmen halen batıyı ve doğu'yu kuşatan bir yoksullukla mücadele veri merkezi'nin kurulamamasının sonuçları zamanla daha olumsuz bir hal alabilecektir.

İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele ile ilgili yaptığı farklı programları ve departmanları vardır. Ancak eğitime odaklanamama konusu İslam Dünya'sının yeni bir derdi değil. Üç yüz dört yüz yıldır bir düşme yaşanmaktadır. Bunun tabi ciddi sosyal boyutları var yoksulluk önemli bir göstergesi. İslam Dünyası'nın şu an en büyük sıkıntılarından biri yoksulluk sarmalı. Yoksullukla mücadelede din, eğitim, ekonomi, sosyal kültür boyutu gibi çeşitli boyutlar vardır yani çok boyutlu bir olaydır. Disiplinler arası bir konudur.(M.F.S.)

İslam Kalkınma Bankası eğer misyonuna yönelik temsliyetini yerine layıkıyla yerine getirmek istiyorsa İslam Dünya'sının ve Batı Medeniyeti'nin birbirinine ısındırılmasını

sağlamalı ve özellikle İslam ülkelerindeki bu yoksulluk döngüsünü batı sistemleriyle tecrübe paylaşımı içerisinde yerine getirmesi elzemdir.

Yenilikçi fikirler geliştirmek de önemli diye düşünüyorum. Türkiye'nin böyle bir imkanı ve ihtiyacı vardır şu manada geleneksel düşünce kalıplarının dışında orijinal ve bizim geleneğimizle değerlerimizle ortaya çıkan sürdürülebilir akımlara ihtiyacı vardır. Medeniyetlerin ana sermayesi onların entellektüelidir zihinleridir. Türkiye'nin elinde de sermaye döngüsü, katma değer ve uygulama zenginliği var. Bunlar düşünceyi besleyen şeylerdir bu bir fırsat özgüven de var dolayısıyla bunu iyi değerlendirmek lazım. Son 50 yıldır düşülen bir tuzak var. Mesela yoksullukla mücadelenin İslamisi veya gayri İslamisi yoktur böyle ayırmamak lazım.(M.F.S)

İslam Dünyası'nda oluşacak yoksullukla mücadele politika ve projelerinin uygulmaya dönük olması ve çeşitlilik göstermesi İKB'yi de daha güçlü kılacaktır.

Örneğin dönüp dolaşıp Muhammed Yunus'u örnek veriyoruz bir tane mi ürün geliştirebiliyoruz. Bu da aslında faizli bir finansman yani. Yaptığı şey kapitalist bir düzen içerisinde sadece bir virgül. Hatta iyide faiz alıyorlar çünkü niye risk yüksek bu desteği fakire veriyorsun ancak %90'dan fazla geri dönüşü var normal işletmelerden çok daha fazla geri dönüşü oluyor bu mikro finansın.(M.F.S.)

Türkiye'de bazı kamu kurumlarının, yarı özerk kuruluşların ya da özel sektör kurumlarının İİT ve İKB ile ilgili çalışmalarda bulunması ülke işbirliği aşamalarının seyrinin olumlu gittiğini göstermektedir.

Yoksullukla ilgili yapılan bütün çalışmaların amacı literatüre yenilik kazandırması olmalıdır. 20 tane az gelişmiş İslam ülkesi bulunmaktadır dünya'da her işi bırakıp bununla uğraşsak yeridir. Yoksullukla mücadelenin önemi ve değeri anlamında ön planda tutulan bir konudur ve Kuran'ın çoğu yerinde geçmektedir. Sanayi ve ticaret odaları yoksullukla mücadele konusunda projeleri olmalı ve işe müdahil olmalıdırlar. Özgüven yok. Bir araya gelip bir şeyler geliştirilebileceğine inanılmıyor. Bir şeyleri devam ettirmek çok önemlidir başarı az ama devamlı olandadır. (M.F.S)

Kaynakların Batı'ya dayalı olması İslam Ülkelerinde'ki medeniyet ilişkisi yolunda daha önemli adımlar atılması gerektiğinin göstergesidir. İslam Kalkınma Bankası bu doğrultuda bu farklılığı iyi analiz etmesi gerekmektedir. Yoksa dışarıdaki algı Yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın daha çok ayrıştığı izlenimine yol açabilecektir.

Batıdaki yapılan araştırmalar gibi İslam Ülkeleri'nde de yoksulluk uygulamalarının araştırılması gerekmektedir. İslam Dünyası'nda böyle bir kuruluş yok. İslam Dünyası'nda yapılan akademik çalışmalar var ama uluslararası bir merkez yok. OPHI, OXFAM gibi

kuruluşların yaptığı ciddi yoksullukla mücadele çalışmalarını Türkiye'nin de yapması gerekmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın dünya'da tanınması için büyük emek sarfetmesi gerekmektedir. Büyük bir bünyeye sahip ancak içeriğinin de etkili olması gerekmektedir. İşin merkezine Türkiye'yi koymak gerekmektedir.(M.F.S.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası eğer yoksullukla mücadeleyle savaşıyorlarsa ozaman ona göre hareket etmeleri elzemdir. Ancak bu olursa geçmiş ve gelecek anlamlanmış ve çözüme odaklı bir ortam kurulmuş olur. Dünya Bankası kendine odaklı bir yapı içerisinde olabilmektedir.

"Türkiye bağlamında İslam Kalkınma Bankası ve ASPB devreye girerek tecrübelerini paylaşmaktadırlar. Dünya Bankası ise daha çok kendi kredilerini pazarlayabilme güdüsüyle hareket etmektedir. Yani Türkiye'nin gelişmesinden çok kendine odaklı bir yapıda hareket ettiği için amaçlar bazen çelişmekte ve uzun süreli işbirlikleri olamayabilmektedir.(N.F.K.)"

Dünya Bankası teknik destek ve tecrübe paylaşımı konusunda hassas davranması gerekmektedir. Yoksullukla mücadele bugüne kadar var olan ve olmaya devam edecek olanbir konu olduğu için Dünya Bankası'nın uzun süreli etkisi ancak ve ancak gerekli faydaları sağladığı müddetçe olabilecektir. İslam Kalkınma Bankası'nın kültürel bağları Türkiye ile geçmiş dönemlere gittiği için yakın çalışma imkânı bulunabilir ancak bununda altyapısının sağlam olması önemlidir.

Dünya Bankası gibi kuruluşlar kendisine daha muhtaç olunmasını istiyor ki kendisine bağımlı süreçler devam etsin. Know how'ı o ülkeye transfer edersem bana ileride ihtiyaçları kalmayabilir düşüncesinde olabilmektedir. Ülkeler bu yönüyle dikkatli olmalıdır. Dünya Bankası'nın deneyiminden faydalanmalı ama bunu ülkenin kendi uzmanlarıyla transferini sağlayarak yapmalıdır. İslam Kalkınma Bankası Dünya Bankasına alternatif olabilecek bir kapasiteye ulaşabilmiş değildir. Ancak İslam ülkelerinin içerisindeki bir kuruluş olduğu için daha güvenilir olabilir.(N.F.K.)

Yoksullalara ulaşmak Dünya Banaksı ve İslam Kalkınma Bankası'nın temel gayelerinden olmalıdır. Çünkü bu kurumların gayesi dünya'da hiçbir yoksul kalmayana kadar çalışmlarını devamettirmelidir. Ancak realitede bu noktada farklılaşmaların olabileceği görülmektedir.

Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele noktası yoksullardan ziyade daha çok entelektüel kesimin yararlandığı bir noktada olmuştur. Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları sistemi belirli ölçülerde tamir edip daha çok kaynak aktarımına dönük müdahalelerdir. İslam Kalkınma Bankası ise daha çok kalkınmayı yaygınlaştırmak, İslam

ülkelerindeki faizsiz kredi sistemini, katılımcı ekonomiyi ve üretime dönük hayatı ortaya çıkarmak konusunda çabası vardır ve bu anlamda gerçek manada bir yoksullukla mücadele hedefi vardır. Dünya Bankası'nın anlamak için Bretton Woods sistemini iyi anlamak gerekmektedir. Bu anlamda Türkiye'ye ihtiyaçları olduğu söylenebilir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası birbirini tamamlayan değil de ayrışan kurumlar olarak görülmektedir.(C.E.)"

İslam kalkınma Bankası ve Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları konusunda yeni bir sistem ve paradigma tartışması ortaya çıkmaktadır. Yeni bir model anlayaışına ihtiyaç olabilmektedir.

Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele bağlamında politikaları ve çalışmaları olabilir ancak İslam Kalkınma Bankası'nın olup olmadığı tartışmaya açıktır. Dünya Bankası IMF gibi Bretton Woods kuruluşlarından bir tanesidir. Dünya bankası yoksulluğun daha çok kalkınma tarafıdır. Dünya Bankası özellikle 1970'li yıllardan sonra yoksullukla mücadelede az gelişmiş ülkelerin politikalarını etkilemektedir. Dünya Bankası'nın Yoksulluk ve Kalkınma programları ve çalışmaları IMF ile benzerlik gösterebilmektedir. Kaynakları belirli bir yerde toplamda ve belirli bir yerde konsolide etmeye dönük programlardır. Dünya Bankası Kalkınma Programlarıyla yoksullukla mücadele edildiği söylense de örtülü ve niteliksel olarak bunun yapıldığı çok söylenememektedir. İslam Kalkınma Bankası daha çok İslami camiaya dönük daha bölgesel ve daha spesifik amaçları olan bir kurumdur. Dünya Bankası kadar geniş bir perspektifi İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele gibi bir çalışması var mıdır tartışılır. Eğer İslam Kalkınma Bankası Kalkınma adı altında yoksullukla ilgili bir bağlantı kuruyorsa o ayrı bir konudur. İslam Kalkınma Bankası doğrudan bir yoksulluk tanımı yapıyor mudur. Dünya Bankası'nın bu konuda yoksulluk ölçüm araçları vardır. Dünya Bankası yoksullukla mücadele ederken ki paradigmasının sorgulanması önemli olabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın paradigmasıyla farklılık gösterebilir. İslam Kalkınma Bankası faizsiz ve katılımcı bir ekonomiyi öne sürmektedir. Bir ekonomik paradigma tartışması meydana gelebilir. Dünya Bankası küresel sistemi inşa eden temel kurumlardan bir tanesidir. İslam Kalkınma Bankası ise belirli bir coğrafyaya belirli bir anlayışı hedefleyen kurumdur. Bir proje anlayışı farklı Dünya bankası ve İslam kalkınma arasında olabilmektedir. Niteliksel bir tartışma yapılması gerekmektedir.(C.E.)

5.2 İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası Anlayışlarının Birbirine Yaklaşması

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası çeşitli vizyoner raporlar ortaya koymakta ve bu yönde çalışmalar yapabilmektedir.

"İslam Kalkınma Bankası Kalkınma Efektifliği adlı bir raporu 2016 yılında yayınlamıştır. Asya Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın yaptığı raporlara benzer bir yapıdadır. (Y.A.)"

Yoksullukla Mücadele Dünya'da çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu için Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın bir arada çalışması gereken ve yoksullukla mücadeleye bir blok oluşturacağı alanın olması çok önemlidir.

"Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası rekabetçilikten ziyade birbirlerinin boşluklarını doldurma gidemedikleri yerlere gitme gibi ortak hedefleri var. Dünya Bankası sermaye yapısı ve ülke sayısı itibariyle bütün bankaların en büyüğü denebilir. Dünya Bankası yaptığı çalışmalarla dünya'da lider konumda olan bir kuruluştur. Diğer kuruluşlarla beraber bu anlamda çalışmalar yapıyor onlara öncü oluyor.(K.D.)"

Türkiye'nin 2023 hedefleri çerçevesi; Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ile yapacağı ortaklık stratejileri ve yoksullukla mücadele politkalarının entegre olması açısından takip edilmesi gereken en önemli konulardan bir tanesi olarak görülmektedir. 2023 Stratejisi genel olarak;

Sosyal destek miktarının yoksullukla mücadelenin önemli bir destekçisi olacağı hedeflenmektedir. Herbir aile için yoksullukla mücadele karşı verilecek olan gelir programları özel olarak belirlenip verilecektir. Bu model ile birlikte sosyal yardım ve hizmet kuruluşlarının daha etkili hizmetler sunmalarına dönük olarak tek bir çatı altında toplanacaktır. Sosyal Destek Programı ile GAP bölgesi ile DAP bölgesindeki yoksulluktan kaynaklanan sosyal problemlerle mücadele noktasında büyük adımlar atılmıştır. 2010 senesinde 150 milyon TL ödenek sağlanmıştır ve 1.187 adet projeyi kapsamıştır.

GAP ve DAP bölgelerinde başlayan bu program daha sonraki dönemlerde farklı bölgelrdeki düşük kalkınma düzeyindeki yerlerede uygulanacaktır.

2023 senesinde yoksulluk %10'un altına düşeceği tahmine dilmektedir. 2015 yılında 2.15 doların altında yaşayan vatandaş bırakılmayacak hedefi de bulunmaktaydı.

2019 yılına kadar ise 4.3 doların altında yaşamaycak gibi hedefler bulunmaktaydı. Milenyum Kalkınma Hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele politikalarıyla entegre olacak şekilde yürütülmeye çalışılmaktadır. Çünkü Birleşmiş Milletler tarzı kuruluşların hedeflerin kapsayıcı ve kuşatıcı olduğu için bu hedefleri herkesin uygulaması önem arz etmektedir.

Dünya Bankası ile İslam Kalkınma Bankası yaklaşımları halen iki farklı görüş olarak kullanılsa dahi zaman içerisinde Dünya Bankası'nın gelir bazlı yaklaşımında bir yenileşme yaşandığını da belirtmek doğru bir yargı olabilmektedir.

Bazı temel alt sektörlerin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın hedeflerine uygun olması problemlere karşı daha hızlı çözü üretmelerine sebep olabilmektedir.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın da yoksullukla mücadele ve kalkınmayı desteklemek konusundaki çalışabilecekleri üç temel alan vardır. Alternatif enerji kaynaklarının üretilmesine yönelik katkılar, suyun verimli kullanılmasına yönelik katkılar ve sağlıklı beslenmeyi sağlayacak temel gıdaları destekleyecek bir mekanizmanın oluşturulmasıdır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptıkları faaliyetler çok bilinçli olamayabilmektedir. Bundan daha kötüsü belki de etki analizlerinin yapılmadığı söylenebilir. Bunlar olmadığı sürecede bu projeler palyatif uygulama olmaya mahkumdur. (Ö.T.)"

Nitekim 1950'lerden bu yana Dünya Bankası'nın yoksulluk politikalarında her on yılda bir Gelişme Raporlarına da yansıyan değişikler meydana gelmiştir. Dünya Bankası, 1950 ve 1960'larda fiziki sermayeye ve alt yapıya yapılan büyük yatırımları gelişmenin ve yoksullukla mücadelenin en önemli aracı olarak kabul etmiştir. 1970'li yıların başlarında Dünya Bankası sermaye birikiminin ve sanayileşmeye dayalı büyüme modelinin gelir dağılımını bozduğu, gelişmenin yoksulluğu önlemeyi de dikkate alması gerektiği üzerinde durmuştur. Banka temel ihtiyaçlar ve büyümeyle birlikte yeniden dağıtım stratejilerinin oluşturulmasında büyük rol oynamıştır(Coşkun ve Tireli, 2008:35-36). 1980'li yıllarda fiziki yatırımın yeterli olmadığı eğitim ve sağlığın da en az fiziki yatırımlar kadar önemli olduğu görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1980 Dünya Kalkınma Raporu(World Development Report) bu anlayışı temsil etmekte sağlık ve eğitim alanındaki gelişmenin aynı zamanda yoksul insanların gelirini önemli derecede artıcı bir etkisi de olduğu da ifade edilmektedir.1980'lerde de borç krizleri ve küresel durgunluk sonucu yoksullukla mücadelenin vurgusu değişmişolup ekonomi yönetiminin iyileştirilmesi ve piyasa güçlerinin rolüde öne çıkmıştır. 1990'lara gelindiğinde "yönetişim" ve kurumlar öne çıktı. Yerel ve ulusal düzeyde savunmasızlık(vulnerability) sorunları gündeme geldi. 1990 Dünya Kalkınma Raporu iki parçalı bir strateji önerdi: altyapıya yatırım, açık ekonomi yoluyla emek yoğun büyüme, yoksullara sağlık ve eğitimle birlikte temel hizmetlerin sağlanması (Şenses, 2006: 41-42; World Bank, 2000: 6; Coşkun ve Tireli, 2008). 2000/2001 Dünya Kalkınma Raporunda yoksullukla mücadelede daha kapsamlı bir strateji

geliştirildiğine tanık olunmaktadır. Stratejinin geliştirilmesinde 1990 sonrasında değişik disiplinlerce yapılan yoksulluk çalışmalarının etkisinin görüldüğü söylenebilir. Aşağıda açıklandığı üzere bu stratejinin üç temel unsuru bulunmaktadır; yoksullara yönelik yeni fırsatlar yaratılması, yoksulların güçlendirilmesi ve risklere karşı güvenliğin artırılması (Şenses, 2003: 43;World Bank, 2000: 6). Gelinen nokta itibari ile Dünya Bankası yoksulluğu çok yönlü bir kavram olarak ele almakta ve yoksulluğun teorik çerçevesine gelir ve tüketim yoksunluğuna dayalı geleneksel tanımının dışında 1990 raporunda yer verildiği gibi eğitim ve sağlığa erişim, toplumsal ve politik hayata katılım gibi unsurlarıda dâhil etmektedir. Bu kapsamda 2000'li yıllardan bu yana Dünya Bankası yoksulluk kavramını daha da genişleterek kırılganlık- savunmasızlık-(vulnerability), riske açık olma (exposure to risk), söz hakkı olmama(voicelessness) ve güçsüzlüğü (powerlessness) de yoksulluk kapsamına almıştır(Coşkun, Tireli,2008).

Öte taraftan, bu kapsam ve tanımlama yalnızca teorik düzeyde kalmış ve ölçüm metodolojisinin içerisinde yoksulluk halen gelir yoksulluğu kapsamında değerlendirilmiştir. Gelir yoksulluğu dışında eşitsizlik, erken ölüm vb. kriterler ise bağımsız bir şekilde değerlendirilmiş olup, bir endeks olarak kapsamaya alınmamıştır.

Dünya Bankası az gelişmiş ülkelerde yoksulluğun azalma eğiliminde olduğunu belirtebilmektedir(World Bank, 2001:21-23; Özdek,2002:3).

Çoğu zaman İKB çok boyutlu yoksulluk endeksinin önemli olduğunu kabul edecek tarzda açıklamalar yapsa da bazı zamanlarda Dünya bankası'nın daha çok gelir temelli olan yaklaşımında kabul edecek tarzda çalışmalar dayapabilmektedir.

Dünya Bankası 'Attacking Poverty' adlı siyasi metninde DB'nin 1 Dolarlık ve 2 dolarlık eşiğine yönelik yapılan eleştirilerden sonra kişi başına günlük 2 dolarlık eşiğin kullanılması yoksulluğu azaltabilecektir tarzda bir görüş bildirmiştir. Bu bakımdan dışarıdaki eleştirileri dinlemekte ve ona göre bazı adımlar atmaktadır. Bu bakımdan İKB ile benzerlikler göstermektedir.

İKB ise çok boyutlu yoksulluk kavramını savunmuştur. Gelir yoksulluğu kavramın çok daha ötesinde bir yaklaşımı kendisine ölçüt olarak koymuştur. Ancak İKB Dünya Bankası gibi kendi ana misyonunundışında düşünceleride harekete geçirebilmektedir. Mesela günde

1.95 doların altında gelire sahip olmak şeklindeki DB yaklaşımını içeren birkriteri kullanması ayrıca paradoksal şekilde bu kriterin izlemesini yerine getirilip getirilmediği şeklindeki sorgulamasıyla yapması bu iki kurumun birbirine yaklaşabilecek düşüncelere sahip olduklarını gösterebilmektedir.

DB yoksulluk konusunun doğumdan sonra erken ölüm gibi boyutlarına yer verebilmektedir. Yani DB ve İKB tarzı uluslar arası örgütler her zaman birbirlerinin düşünce yapılarındna ve yoksulluk politikalarından etkilenmekte ve özellikle Ülke İşbirliği Stratejileri gibi dökümanlarda da bu etkinin çokluğundan bahsedilebilmektedir. Ayrıca yoksullukla ilgili birçok ortak politika metnine imza atabilmektedirler.

Küreselleşmenin fayda ve maliyeti ile ilgili farklı yönlere bakan karşıt düşünceler oluşabilmektedir. Ancak bu karşıt görüşlere rağmen DB ve İKB verileri birçok kurum ve kuruluş tarafından izlenmekte ve detaylı olarak incelenmektedir. Bunun yanı sıra bu farklılığın gerçekte bir kutup teşkil etmediği hatta birbirini tamamlayıcı etkilerinin olduğuda söylenebilmektedir. Temel manada aynı stratejileri öneren ve bununla birlikte hiyerarşik bir yapı olmasa da sistematik bir bağlantı oluşturan bu kurumların birbirlerini geçersiz yapan bir mantıktan uzak olduğuda görülebilmektedir. Bu iki kuruluşun organizasyon ve karar mekanizmalarındaki benzerliklerin olması ve yoksullukla mücadele politika çalışmalarında kesişmelerin görülmesi anlayış benzerliklerinin olabildiğini göstermektedir.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'na dünya'da ki bazı birlikler eşit mesafede bakmaktadır. Bu bakış açısını sağlayan birliklerden biri de Avrupa Birliği'dir. Avrupa Birliği için sosyal içerme, istihdam gibi konular yoksullukla mücadele için önem arz etmektedir. İşte bu noktada Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi uluslar arası kuruluşlar ortak işbirliği içerisinde olmalıdır. Çünkü biribirlerini umursamayan kurum ve kuruluşlar günün birinde çevrelerinde destek bulamayacak konuma gelebilecektir. Bu bakımdan her kurum ve birlik politiklarında açık ve net olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde herkes birbirini anlaaybilcek ve entegrasyon sağlanabilmiş olacaktır. Yoksulluk konsunda ortak tanımlar yapılmalı ve fikir birliği sağlanmalıdır.

"Kurulmuş çatı Stk da vardı EAPN(Avrupa Yoksullukla Mücadele Ağı)ydı galiba yanlış hatırlamıyorsam. Birkaç tane böyle yani yoksullukla mücadele konusunda çalışma yapan dernekleri bir araya getiren çatı kuruluşları var.(N.H.T.)"

Avrupa Birliği ile IPA destekleri'nin de Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın projeleriyle uyumlu olan alt başlıkları olabilmektedir.

Yani Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye sağladığı (Katılım Öncesi Mali Destek)IPA diye bahsedilen mali kaynaklar var. Bu çerçevede birçok kurum proje yapıyor sivil toplum kuruluşları bundan yararlanıyor. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı var bunu Çalışma Bakanlığı yürütüyor. O Sektörel program kapsamında Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadelede öncelik alanlarından bir tanesidir. Bu çerçevede aslında Avrupa Birliği kaynaklarıyla Sosyal İçerme ve Yoksullukla mücadele konusunda birtakım projeler geliştirilip hayata geçirmemiz mümkün olabilir.(N.H.T)

AB destekli projelerin yapılması Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşlarında daha ivedilikle çalışmasını sağlayacak koşullar oluşmasını sağlayabilecektir.

Avrupa Birliği aslında bir anlamda Türkiye'de Yoksullukla Mücadele bağlamında politikaların hayata geçirilebilmesi, kurumsal yapıların hayata geçirilebilmesi için yapılacak çalışmalara sınırlı da olsa destek veriyor. Daha ziyade bu tabi nasıl yapmalı noktasında teknik yardım olarak farklı üye ülke modelleri incelenebilir.(N.H.T)

Bilgi ve veri üreten kurumlar AB yoksullukla mücadele politikaları noktasında işbirliği olarak görmede cazip bir koşul oluşturduğu için Dünya Bankası ve İslam Kalkınma bankası ile yakın işbirliği içerisinde olabilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nda ki konumuna ve bakış açısına bakıldığında ise bu tarz araştırma yapan, fikir üreten, bilgi üreten kurumlarla yakın işbirliği halindedir. OECD, ILO gibi kuruluşlarla da yakın fikir birliği içerisindedir. Ama Avrupa Birliği sonuçta üye ülkelerden oluşan bir birim yani böyle bir komisyonu var ama Avrupa Komisyonu daha ziyade Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bürokrasisi gibi düşünün yani diğer uluslararası kuruluşların ne şekilde nerelere gitmeleri, ne gibi hedefleri olması gerektiği konusunda odaklanmaktan ziyade kendi üye ülkelerinin sorunlarına odaklanıyor yani tabi ki mesela dış yardım yapıyor aday ülkelere yardım yapmasının yanı sıra daha az gelişmiş ülkelere de yardım yapıyor ExternalAid diye bir birimi var Afrika'ya, Orta Doğu'ya, Akdeniz Bölgesi'ne bu yardımlar altyapıdan ziyade daha çok teknik yardım şeklinde oluyor. Avrupa Birliği'nin bütçesi üye ülkelerden geliyor ve birçok yere harcanıyor çokta diğer az gelişmiş ülkeler için kalkındırmaya yönelik hedeflenmiş bir bütçe kaynağı perspektifi yok. En fazla teknik destek şeklinde yol gösterici olarak neyi nasıl daha iyi yapabilirsiniz çerçevesinde daha soft bir destekten bahsedebiliriz. Altyapı yatırımlarını çok içerdiğini zannetmiyorum.(N.H.T)

Enerjiye erişim olmadan dünya'da yaşayan milyarlaca insanın olması, iklim değikliği ve bu konulardaki belirisizlikler Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın enerji, sosyal

içerme, istihdam alanlarındaki çabalarını haklı çıkaran bir durum olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı çalışmalar ve tarihi seyrine bakıldığında Avrupa Birliği'nin özellikle enerji konusu önemli bir alan olmuştur. Enerji kaynakları ülkelerin ihtiyaçları noktasında farklılık gösterebiliyor hatta ülkeler fikir ayrılıklarına düşebiliyor. Enerji önemli bir konu ama sosyal yoğunluk açsından bakarsak aslında en temel bulgu kişilerin istihdam edilebilirliklerinin iş bulabilirliklerinin sağlanması bence sosyal politikalarda en fazla vurguyu ona yapıyorlar. Devlet bir yere kadar insanlara yardım yapabilir. Gelişen teknolojiye uygun becerilerin geliştirilerek yeni piyasada iş bulabilmelerinin sağlanması yani yoksullukla daha derinden bağlantılı olan konu istihdam edilebilirliktir bir şekilde kişilerin iş bulmaları kendi kendilerine sürdürülebilir hale gelmeleri.(N.H.T)"

AB 2020 Yoksullukla Mücadele hedefleri elbette ki DB ve İKB gibi kuruluşlarından dikkatini çekmekte ve uluslararası kurumsallaşmanın en önemli adımlarından biri olabilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankasıyla ortaklaşa olarak hedefler noktasında neler yapılması gerektiğiyle ilgili konuya bakıldığında Avrupa Birliği'nin dünya politikalarında hedefler koymasından çok kendisi için koyduğu Avrupa 2020 stratejisinde Akıllı, Sürdürülebilir ve İçermeci Büyüme diye üç tane programı var. Bu üç hedef kendi hedeflerinin olduğu kadar tüm dünya'nın da hedefleri olması gerektiğini düşünüyor. Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın bundan sonraki hedef projeksiyonlarına bakıldığında Avrupa Birliği'nin bölgesel bir kuruluş olduğu unutulmamalı ve dünya'nın meselelerine kafa yorma iddiası olup olmadığı sorgulanabilir olmalıdır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası ise daha uluslararası olma özelliğine sahip kurumlar olduğu görülmektedir.(N.H.T)"

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele politika bütçeleri noktasında adımlar atılırken bu harcamaların büyüklükleri, kapsama alanları gibi konualr hassasiyetle değerlendirilmelidir.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın gelecek hedeflerine bakıldığında gerçekten bunları yapıp yapamayacağı veya bütçelerinin yetip yetmeyeceğini düşülmelidir. Çünkü baktığımızda son dönemde Dünya Bankası Avrupa Birliği Bakanlığı'nın bazı alanlardaki fonlarından yararlanmaktadır. Böyle hedefler koyulması için kendi kaynağınızın tam olması gerekmektedir. Aslında bu hedefler ilgili kişileri, ülkeleri motive edecek mobilize edecek söylem geliştirme gibi bir yaklaşımdır. Bana kalırsa bütün dünya'da ki bu yoksulluk sorununun giderilmesi bu bankaların kaynaklarıyla yeterli olamayacaktır. (N.H.T)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlarla bir araya geldiği yapıların oluşturulması çok önemlidir. Mülenyum ve

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile benzerlik gösterebilmektedir. Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası ve Avrupa Birliği arasında itici güç oluşturacak bir ittifak yapılması gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nin, Dünya Bankası'nın ve İslam Kalkınma Bankası'nın bir araya geldiği bazı yapıların ortaya çıkarılması önemlidir. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi Milenyum Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde hem kendi üye ülkelerinin hem de dış ülkelerin sosyal ve ekonomik dengesizliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Özellikle Europe Aid çalışmaları ön plandadır. Somut çerçevede daha önceden Avrupa Birliği Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile çalışma kararını daha önceden almıştı ancak son dönemlerde herkes kendi başına çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın hedeflediği şekilde yoksulluk hedeflerinin olduğunu zannetmiyorum. (K.Ö.)

İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası anlayışları küresel bağlamda uyuşmalar gösterebilmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası birbirlerini tamamlar nitelikte olması şarttır.

Burada da Dünya Bankası ile İslam Kalkınma Bankasını karşılaştırmak şöyle kolay İslam Kalkınma Bankası'nın ofisinin olduğu her ülkede zaten Dünya Bankası'nın da ofisi var. Özel bir sıkıntı yok ise İslam Kalkınma Bankası'nın olduğu bütün ülkelerde Dünya Bankası'da vardır. Bir de bunlar kalkınma bankaları yardım kuruluşları değil. Bunların iddiası ülkeyi kalkındırarak yoksullukla mücadele etmek dolayısıyla çok fazla somut projeler olmayabilir. Bunlar yoksullukla mücadelede aktördür veya değildir sonucu da çıkarılamayabilir.(Y.Y.)

Aslında Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası arasındaki ayrımı yapmak biraz daha zor olabilmektedir. FAO ve UNDP gibi kuruluşların ise ayrımı daha rahat olabilecektir. Yani buradan İKB ve DB'Nin daha çok ortak noktalarının bulunabileceği görülebilmektedir.

Yoksullukla mücadelede IDB küresel söylemden çok da farklı bir jargon kullanmıyor. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası birbirine karşıt değil tamamlayıcı kurumlardır. İslam Kalkınma Bankası Dünya Bankasıyla beraber çok fazla beraber finanse ettiği proje var.(Y.Y.)

İslam Kalkınma Bankası'nın global bir düşünce içerisinde olması DB'nin uyumunu yakalamasına sebep olabilecektir.

İKB İslam Ülkeleriyle çalışmakta ve verdiği kredilerin, süreçlerin İslami kurallara uyumlu olmasını beklemektedir. Dünya Bankası'nın böyle bir tarafı yok. Biz Müslüman ülkelerle çalışıyoruz Dünya Bankası tüm ülkelerle çalışıyor. Ama sonuçta yaptığımız ülkenin kalkınmasında kaldıraç etkisi yaratacak projeleri makul şekilde finansman vermek çıktıları üye ülkeleri arasında teknik işbirliği kapsamında paylaşılmasını sağlamak. Yani bu kısıtlar açısından mantığımız aynı sektörlerimiz aynı. Yoksulluk sınırlarında ve hesaplamalarında da aynı şeyler kullanılmaktadır.(Y.Y.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele politikalarının etkili olması Banka'ların ilgili hükümetlerle sağlam bir masa etrafında oturup o doğrultuda projelere odaklanması açısından önemlidir.

"Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası daha etkili olması için çok neden gerekmektedir. Bunlardan bir tanesi sizin doğrudan partneriniz olan ulusal hükümetlerin sizle olan işbirliğine açık olmalarıdır. Yani o sizi işlerine daha çok dahil edecek ki ve talep edecek ki bizde orada bir katma değer üretmede paydaş olabilelim. Mesela Türkiye'de ki Sağlık Bakanlığı bizle proje yapmak istemezse ben sağlık alanında etkili olamam.(Y.Y.)"

Eğer ki Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar ülkelere destek olacaklar o zaman önemli noktaları yakalayıp bunun ülkelerin hizmetine sokmaları gerekmektedir.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı yoksullukla mücadele politikaları birbirlerine alternatif değil paydaş olabilir. Bunlar dediğim gibi birbirinin hilafı olan şeyler değil. Bir de bunlar ulusal hükümetlerden bağımsız değildir. Biz ancak ulusal hükümetlere destek sağlayabiliriz.(Y.Y.)"

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası tarzı kuruluşlar faydalı mı faydasız mı olduğu noktasında ortak tartışmaların odak noktasında olabilmektedirler.

Kalkınma Bankaları önemli işler yapıyorlar mı yapıyorlar ama çok aşırı bir değerde atfetmemek gerekiyor sonuçta yapacaklarının bir sınırı var yani İslam Kalkınma Bankası'nın ya da Dünya Bankası'nın. Bazı ülkeler veya bakanlıklar bu bankalara ihtiyacı olduklarını ya da olmadıklarını düşünüyorlar. Bankalar ne yapıyor uzun süreli ve ucuz finansman sağlıyor. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti diyelim ki sadece Hazine açığını kapatmak için borçlandığı zaman aldığı fiyat ile proje bazlı borçlandığı zaman aldığı fiyat çok farklı dolayısıyla ülkelerin daha ucuz borçlanmasını sağlıyorlar. Dünya Bankası veya İslam Kalkınma Bankası proje bazlı borçlandığı için merkezde biriken ya da diğer ülkelerde edinilen bir bilgi birikimine ülkesine taşıma şansı gözüküyor. Çünkü proje içeriği İslam Kalkınma Bankası tarafından da olgunlaştırılıyor, geliştiriliyor, katkı veriliyor ve finalize ediliyor. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı sadece kurumsal bilgi birikimini değil Banka'nın 57 ülkeden süzdüğü bir birikime de erişiyor bu bir iddia bu ne kadar oluyor ayrı bir şey.(Y.Y.)

Şeffaflık konusu İKB ve DB'nin dikkat ettiği ve politikaları noktasında hassas oldukları bir konudur.

Bir ülkede her şey çok yolunda, yozlaşma yok, kendi satın alma yapabilir, teknik birikim çok iyi ve kendi parası var ise böyle bir ülkede Dünya Bankası ya da İslam Kalkınma Bankası'nın çalışmasına gerek olmayabilir diyebiliriz. Ama bu ülkeye de vereceği bir şeyler olabilir bu bankanın hissedarı olarak veya bir çözüm ortağı olarak başka ülkelere taşıyacağı tecrübeleri olabilir o da küresel bir çözüm ortağı olur.(Y.Y.)

Global gündem Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın gündemini canlı tutmaya yönelik olması noktasında projeksiyonların oluşturulması önemlidir.

Binyıllık Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini İslam Kalkınma Bankası'nın da hedefleri ve sahipleniyorlar. Yani Birleşmiş Milletler öyle diyor, İslam Kalkınma Bankası böyle diyor, Dünya Bankası'da şöyle diyor böyle bir sıralama yok. İslam Kalkınma Bankası küresel gündemden bağımsız değildir. İslam Kalkınma Bankası'nın Dünya Bankası ile ortak yaptığı projeler bilhassa eğitim konusunda deepdive(derin dalış) diye bir protokol var bu kapsamda alınan bir para var. Bu da İslam Kalkınma Bankası'nın dışlayıcı değil Dünya Bankası'nı partner bir yapı içerisinde gördüğünü söyleyebiliriz.(Y.Y.)

Yoksulluğun çok boyultu olması sosyal koruma noktasının öne çıakrılması gerektiğini açıkça göstermektedir. Tartışmaların bu bağlamda gelişmesi gerekmektedir.

Yoksulluğun birçok alt başlığı bulunmaktadır. Birçok alt başlıkta o temalarla ilgili toplantılar yapılmaktadır. Katılımcıların fikirleri alınmaktadır. O belirli temalar altında aksiyon planları ortaya çıkmakta ve ülkelere ilan edilmektedir. Şu son zamanlarda gündeme gelen en önemli konu sosyal korumadır. Bu konuda bayağı yol alınması gerekmektedir. 300 400 yıldır bilime batı yön verdiği için her şey onların istediği şekilde ilerliyor. Bilimin doğu kaynağı geride bırakılmış. 1300'lü yıllara kadar bayağı şeyle üretilmiş ama sonra üretim bırakılmış. Osmanlı'da da çok önemli değerler üretilmiştir. Akademik bir şey yazıldığında kaynaklar hep batı'dan geliyor. Büyük ölçekli bakıldığında İslam İşbirliği Teşkilatı dünya'da ne kadar tanınıyor. Türkiye İslam İşbirliği Teşkilatına biraz hız verecektir.(M.B.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası uluslararasılaşma ve yoksullukla mücadele noktasındaki sektörleri bakımından benzerlikler gösterebilmektedir.

Dünya Bankası'da İslam Kalkınma bankası gibi bir şirket çok uluslu bir bankadır. Çok Taraflı Donör Vakfı ve Uluslararası Kalkınma Birliği Dünya Bankası'nın yoksullukla ilgili çalışan önemli alt kuruluşlarındandır. Bunun nedeni de sadece İslam Kalkınma Bankası'nın üye ülkelerinin yaptığı çaba değildir. Bu uluslararası sektöründe sağlık konusunda odaklı olmasıyla ilgili de bir konudur. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma

Bankası'nın girmediği sektör çok yoktur hemen hemen hepsinde vardırlar. Dünya Bankası İslam Kalkınma Bankası gibi sadece eğitim ve sağlığa ağırlık vermemektedir aynı zamanda ulaştırmaya da, savunmaya da ağırlık vermektedir.(M.F.)

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele noktasında eğitim gibi faktörleri ön planda tutmaktadır.

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele politikalar konusu derin bir konudur. Dünya Bankasıyla zaman zaman sermeye piyasasının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle Hazine Müsteşarlığı'nın Türkiye bağlamında Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile ilgili birçok çalışması vardır. Genel olarak İslam ülkelerinde eğitim düzeyinin öne çıkarılması, demokrasinin güçlendirilmesi yönünde adımların atılması, Türkiye'nin bu konuda deneyimlerinden yararlanılması gerekmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın proje karar süreçleri birçok üye ülkenin imzasıyla çıkmaktadır.(V.E.)

Dünya'da ki iç ve dış sorunlar Dünya Bankası ve İslam Kalkınma bankası'na sirayet etmemeli aksine bu bankalar sonuca götürücü şekilde işbirliklerini tesisini sağlaması gerekmektedir.

Bundan sonrada ASPB'nın düşüncesi Dünya Bankası ile bundan sonra en fazla teknik işbirliği yapılmasıdır. İslam Kalkınma Bankası'da objektif olmazsa yapılan projelere bu olumsuz olarak yansımaktadır. Az gelişmiş ülkelerin genelde sıkıntıları ortaktır. Zengin yer altı kaynakları vardır bunları işlememektedirler. Genç nüfusları var ancak bu nüfusu beşeri sermeye ile desteklememektedirler. Gelen yardım kuruluşları farklı çıkarlarla ve reflekslerle hareket edebilmektedirler. Bu da o ülkede kalıcı bir faydanın gerçekleşmemesine sebep olabilmektedir.(N.F.K.)

Dünya Bankası'nın Dünya'da ilk İslami Finans operasyon merkezi olma özelliğini taşıyan Dünya Bankası Küresel İslami Finans Araştırma Merkezi ile DB anlayış yaklaşımının İKB odaklı olabileceğini de göstermiştir.

5.3 Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma ile Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın 2002 sonrası Türkiyesi'nde kullandığı yoksulluk söylemleri ve pratikleri ortaya çıkarılmıştır. Bu söylem ve pratikler 2002 sonrası Türkiye dönemini şekillendiren yapının tamamlayıcısı olmuştur. Çünkü ekonomi ve siyaset bugünkü modern dünya'da birbirini tamamlayan olgular olarak görülebilmektedir. Ülkeler ve uluslararası ekonomik kuruluşlar belirli kavramsal değişimlere sahne olabilmektedir. Bu noktada iç ve dış söylemler ve konjonktür bu

değişimlerin tetikleyicisi olabilmektedir. Bu tez ile DB ve İKB'nin Türkiye'nin Adalet ve Kalkınma Partisi ile birlikte gösterdiği atılım sürecinde izledikleri politikaları incelemek ve bir paradigma tartışması yapmak amaçlanmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi ile Türkiye'nin ekonomik söylemi pozitif yönde değişmiştir. Bu doğrultuda DB ve İKB'de belirli söylemler geliştirmiş ve Türkiye ile işbirliklerini arttırmaya çalşmıştır. Uluslararası ilşkilerde süreklilik önem arzetmektedir. Zaten ortaya çıkan yoksullukla mücadele söylemleri de bunun ürünüdür. Türkiye ile DB ve İKB ilişkileri Ritmik Diplomasi ile önem kazanmıştır. Yani statik bir yapıdan kurtulup dinamik bir strateji oluşturmak amaçlanmıştır. DB ve İKB'nin iki ayrı küresel güç olduğu tartışmasızdır. Türkiye bu manada küresel güçlerle uyumlu ve dengeli olması, çatışma içerisinde olmaması şarttır. Çok boyutlu bir ilişki boyutu inşa edilmelidir. Birbirlerinin alternatifleri gibi bir görüntü yerine birbirni tamamlayıcı nitelikte temelin sağlanması önemlidir. Muhafazakar demokrasi gibi kavramlar Adalet ve Kalkınma Partisini doğurmuştur. Liberal bir görüş esastır. Bu manada DB ve İKB ile dengeli bir tutum sağlanmıştır. Kapitalizm vesayetlerinin kalkması ve ekonomik inşanın sürmesi Adalet ve Kalkınma Partisini çok yönlü yapan unsurdur. İslam dünyası'nda ki sosyal ve kültürel değişimlerin yansıması Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yapıcı politiklarıyla vuku bulmuş ve İslam dünyası'nın imajı da yeniden dizayn edilmiştir. Tarih boyunca İslam Dünyası ile Batı'nın keskin ayrılıkları ara ara olmuştur. Hatta İKB ve DB'nin kuruluşuda bu düzlemde oluşmuştur. Aslında Batı içinde Kapitalizm'den önceki dönemlerde servetin birikmesi uygun bulunmamaktaydı. Ancak yaşanan ekonomik dönüşümlerle birlikte para artık insanları köleleştirmeye başlamış ve asıl gayesi olan insanlığa faydalı olma düsturunu kendisinde yok etmiştir. Ortaya çıkan uluslararası ekonomik kuruluşlar ise tasarlanan bu çevrede kendine has bir rol almışlardır. Mesela kullanılanılan kredilerde İKB ile DB arasında belirgin bir farklılık vardır. İKB belirgin farklılıklar oluşturarak faize alternatif çözüm yolları aramıştır.

Yoksullukla mücadele noktasında İKB ve DB'nin yaptıklarını önemlidir. Asıl önemli olan radikal söylemlerden ve ülkelerin iç işleyişlerine fazla karışmayacak kurumsal yapıların varlığının sağlanmasıdır. İnşa edilen ekonomik kuruluşların ve üllkelerin kapitalizmin varlığından etkilenmemesi şarttır. Şayet bu yapılmazsa idealist olmayan ve yetersiz ülkelerle ve ekonomik kuruluşlarla karşı karşıya kalınacak ve yoksullukla mücadelede üretilebilecek alternatif mekanizmalar ortaya çıkarılamayacaktır.

İnsanoğlunun belirli ihtiyaç ve beklentileri vardır. Bu ihtiyaç ve beklentilerini karşılayamayan insan kendini gerçekleştiremeyecektir. Aslında insana atfedilen bir durumda insanların mekanik olarak düşünülmesidir. Kapitalizmin bu sarmalında insan davranışları iyi hesaplanması gerekmektedir. Modern dönemde bireycilik önemli bir olgudur ancak kolektif bir şuurun olmadığı sistemler yapay kalacaktır. Yani insana atfedilen kavram karmaşası son bulmalı ve insanın çok yönlü bir varlık olduğu unutulmamalıdır. İşte bu noktada İKB ve DB'nin birey, toplum ve ülke sarmalındaki inşası başlayacaktır. Çünkü yeteri kadar toplumları anlayamayan uluslararası ekonomik kuruluşlar bırakın yoksullukla mücadeleyi dünyevi arzulara teslim olacak ve kendisine bir vaha bulamayacaktır. İnsanlar arasındaki yardımlaşma duygusu yapay bir hale getirilmemelidir. Bugün bakıldığında birçok gelişmiş ülkede bile yoksulluğun devam etmesi toplumların açgözlülüğü sebebiyledir. Bireysel tatminakrsızlık zirvededir. Ancak bu zirve entegre bir yoksullukla mücadele stratejisi ile aşılabilecektir. Ben merkezci olmak kimseye fayda sağlamayacaktır. Batılı modellerde ortaya çıkarılan bir düşünce vardır. Bu düşünceye göre bireysel sorumluluk görmezden gelinip bu sorumluluğun devletin sorumluluğu olduğu görüşü aşılandırmaya çalışılmaktadır. Bu da verimsiz bir konseptin oluşmasına sebep olmaktadır. Bugünkü dünya'da insanoğlunun en büyük sorunu güven eksikliğidir. DB ve İKB'nin bu manada yaptıkları faaliyetlerin şeffaf olması çok önemlidir. Türkiye'de yapılan DB ve İKB yoksullukla mücadele politikalarının Ülke İşbirliği Stratejileri dahilinde yapılması çift yönlü bir kontrol mekanizmasının oluşmasını sağlamıştır. Özellikle Türkiye'de sosyal refahın sağlanmasına yönelik bireysel harcamalar çok fazladır. Ancak bu düşünce batıya göre sürdürülebilir bir düşünce yapısı değildir. Değişimin ruhu ancak ve ancak ülkelerin ve uluslararası kuruluşların yapıcı politikaları ile olacaktır. Ancak bireysel harcamlarında faydaları göz ardı edilmemelidir. Yoksa bu yoksulluk batağı ve korkusu kritik bir düzlemde kalacaktır. İKB'ye göre İslami öngörülerde belirtilen on dört asır önce oluşan olumlu iklimin devam etmemesi dünyayı karanlığa saplayacaktır.

Serbest ticaret ve ve korumacılık artık yeterli değildir. Yeni bir güce ihtiyaç vardır. Eşit imkanların sağlanmadığı hiçbir yoksulluk politikası tam anlamıyla hedefine ulaşamayacaktır. Küreselleşme ile birlikte serbest piyasa ekonomisinin gelişi tüm ülkeleri içermiştir. Ancak bazı ülkeler maalesef bunun yanılsamalarına düşmüşlerdir. DB ve iKB gibi kuruluşlar kendilerini ve yaptıkları yoksullukla mücadele politikalarını sistematik

olarak anlatmaya ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunu yapmadıkları takdirde elit bir vesayetin baskısından kurtulamayacaklardır. Uluslararası ekonomik antlaşmalar, ticari ve siyasi antlaşmalar bugüne kadar olduğu gibi bundan sonrada Türkiye cephesi ile DB ve İKB cephesini etkileyecektir. İmaj önemli kavramdır. Eğer uluslararası kamuoyunda iz bırakmak isteniyorsa imajın ve markalaşmanın gücünden herkesin istifade etmesi gerekir. İmajı kuvvetli olan bir ülke veya kuruluş karşı tarafla daha rahat iletişime geçebilmekte ve stratejilerini uygulayabilmektedir. İKB ve DB'nin başarılı olmasıda buna bağlıdır. İtibar yönetiminin yapılması şarttır. Küresel rekabet ortamında bunu yapmayanlar maalesef ne sosyal politikaları uygulayabilmekte ne de yoksullukla mücadele edebilmektedir.

Literatürde çok farklı yoksulluk tanımları ortaya çıkmıştır. Ancak insani yoksulluğun tanımlanmadığı ve anlaşılamadığı bir alan muhakkak bir yanı eksik kalan bir alandır. Çünkü yoksullukla esas olan bireyin içinde bulunduğu durumun iyileştirilmesidir. Türkiye 2002 sonrasında büyük bir atılıma girmiştir. Hernekadar büyük dışsal ekonomik krizler olsada stabilite korunmuştur. Bu şartlar sürerken Türkiye'nin DB ve İKB ile yaptığı ve ülke ofisleriyle kamu kurumları aracılığıyla takip ettiği yoksullukla mücadele strateji politikaları sosyal politika temelli olmuştur.

Sadece belirli bir kesimin zenginleştiği bu kapitalist düzende gelişmiş ülkeler bile yoksulluktan uzaklaşamamışlardır. Yoksulluk sadece üretim ve tüketim dengesine indirgenemeyecek kadar zor bir konudur. Doğrudan veya dolaylı olarak yapılacak yoksullukla mücadele birçok noktayı iyileştirebilecektir. Mutlak yoksulluk azaltılmalı, gelir dağılımı iyileştirilmeli, DB ve İKB'nin çok yönlü politikaları ve Türkiye'nin Kalkınma Stratejileri uygulanmalıdır. Yoksullukla Mücadelenin neresindeyiz sorusu sürekli akla gelmesi gereken bir soru işaretidir. Eğer Güney Kore gibi ülkeler bu sorunu aşabildiyse bunun DB ve İKB gibi dengeleri etkileyebilecek kuruluşlar fazlasıyla yapabilecektir. Kurumsal kimliğin oluşması kolay olmamaktadır. Bu tezde de özellikle Türkiye, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın perspektifleri ayrı ayrı gündeme getirilmiş ve yoksullukla mücadelede nasıl bir inşa sağlanabilirliğin soruları bulunmaya çalışılmıştır. Özellikle Türkiye, İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası ile ikili işbirlikleri olan kamu kurumlarının, Stk'ların ve özel sektörün temsilcilerinin görüşleri alınarak toplumsal temelli bir politikanın yapılabilmesi için gerekenler bulunmaya çalışılmıştır. Sadece Neoliberal politikalarını öne atarak dünya'nın kurtulamayacağı

görülmüştür. İktisat politikası dogmalarında tartışılan büyüme gibi nicelik ifade eden kavramların sadece iktisadi tarafı değil sosyolojik taraflarınında irdelenmesi gerektiği düşünülmeye başlanmıştır. Kapitalizm her nekadar altın çağını yaşıyor gibi görünsede yoksullara dayatılan yaşam biçimleri o altın çağı açmadan kapatmıştır. Uluslararası gerginlikler ve çatışmaların alevleride unutulmamalıdır. Ülkeler bu konuda büyük bedeller ödeyebilmektedirler. Bir ülkede yaşanan huzursuzluk ve yoksulluk bütün dünya'ya sirayet etmektedir. DB ve İKB'nin ayrışmasıda genelde ideolojik odaklı olmuştur. Ancak bu iki kuruluşta Türkiye bağlamında sektörel ve bölgesel gelişmelere tamamlayıcı şekilde katkı sunmalı, eylem planları hazırlamalı ve sosyal politikaların yükselişine ivme kazandırmalıdırlar. Yoksa yapılan Stratejik planlar boşa çıkacaktır. Tabi ki DB ve İKB arasında bazı şekilsel ve yapısal farklılıklar olabilecektir. Ancak Türkiye'de bir çatı sağlanmak isteniyorsa etkili sistemler birlikte geliştirilmelidir. Köklü bir değişim için bu şarttır. Bürokratik engeller azaltılmalı ve katılım ortaklığı sağlanmalıdır. DB ve İKB arasında kurulacak bir koordinasyon merkezi katalizör görevi görmesinin yanı sıra stratejik bir uluslararası perspektifte sağlaaycaktır. Bütüncül bir palanlama anlayışı için bu gereklidir.

Refah devleti büyük bir dönüşüm geçirmiştir. İşte bu noktada DB ve İKB'nin Türkiye'nin transformasyonunu analiz edip çözüm üretmeye ihtiyacı vardır. Bireylerin güvencelerinin sağlanması ve risklere karşı korunması toplumsal barışıda ortaya çıkaracaktır. İnsani haklar anlamında bu şarttır. Sistemin özgün sorunlarını çözemeyen bir yoksulluk stratejisi dönüşümü sağlayamayacaktır. İktisatın temel hedeflerinden birisi refahı arttırmaksa bu konuda mahrumiyetlerinde giderilmesi ve kurumsal kapasitelerin arttırılması şarttır. Küreselleşme çağında yardımseverlik sınır tanımamalıdır. Yoksa bu kriz insna kendisinden uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalscaktır. İnsan odaklı bir küreselleşmeyi de İslam Dünyası'nın ortaya çıkarması gerekmektedir. Batı da çıkarmalıdır ancak kapitalizm kıskacından sıyrılarak bunu yapmalıdır.

İklim değişiklikleri, buzulların erimeye başlaması gibi olumsuz göstergelerde yoksulluğu tetikleyen olaylardandır. Küresel boyutta alınmayan önlemler insanlığı bir tehditle baş başa bırakabilecektir. Ondan dolayı özellikle son yıllarda İKB ve DB politikaları çevre temellide ilerlemektedir. Dünya nüfusu hızla artmaktadır. Doğa ile birey arasında dengenin sağlanamaması çevresel kirliliği arttıracaktır. Bu da doğrudan veya dolaylı olarak ülkeleri

etkileyecektir. Hernekadar teknoloji kendisini var etmeye çalışsada doğallığın kaybolduğu bir ortam muhakkak ki devam edemeycektir. Üretim ve tüketim sınırsızca ve ihtiraslarla yapılmamalıdır. DB ve İKB bu konuda ülkelere tavsiye mektupları ve raporları rasyonel ve çevre odaklı bir plan silsilesinde hazırlamalıdır. Aslında birçok küresel sorunun göz ardı edilmesi kavramsal karmaşayıda ortaya çıkarmıştır. Artık yoksullukla ilgili yapılan kavramlar, kuramlar kendi özünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

İstihdam sorunlarının sadece Keynesyen Politikalarla çözüme kavuşturulacağı düşüncesi bir soru işaretidir. İstihdam sorunlarını ele alırken öncelikle eğitim ve fırsat eşitsizliğine bakmak gerekmektedir. Çünkü sorunlar sorunları doğurmaktadır. Girişimcilik desteklenmelidir. Zaten DB ve İKB'nin önem verdiği konulardan biri de Türkiye bağlamında özel sektör yapılanmasının sağlanmasıdır. Ülkelerin ulusal politikalarıyla uluslar arası kuruluşların politikaları bir yerde kesişmeli ve reformları harekete geçirmelidir. Nitelikli insanların olmadığı bir kurumsal sistem yetersiz kalacaktır.

Yoksulluğun kendisine bir form arayışı bulmaya çalıştığı görülmektedir. Paranın anlamını yitirdiği maddi olarak yapılan yoksullukla mücadele politikalarının yetersiz kaldığından anlaşılmaktadır. Yoksulluk sosyal bir olgudur. Aynı zamanda ahlaki olduğuda unutulmamalıdır. Bireylerin dışlanmaları önlenerek akademik bir görüşün analiz edilmesi önemlidir. Çünkü dışlanmış bireyler toplum içinde bir tahribat oluşturacaktır. Yani DB ve İKB politikalarının Türkiye'de ki yoksulları dışlayarak yapacağı her bir proje psikolojik bir duruma sebep olacaktır. Yoksulların benlik saygısı ve benlik değerleri korunmalıdır.

İKB ve Dünya Bankası'nın kurumsallaşması önemlidir. Çevre ile iletişim sağlanmalı eylemsel stratejiler kurum bazında yapılmalıdır. Örgütsel denge İKB ve DB'nin değişimi gerçekleştirebilmesine ön ayak olacaktır. Kurumsallaşmanın bir diğer önemli tarafı tutarlılıktır. Çünkü Ülkelerin ve uluslararası kuruluşların misyon ve stratejileri ile çevre koşulları areasındaki uyum göstergeleri kaliteyi arttıracaktır. Bu performans göstergelerini arttıracak ve güven ortamının inşa edilmesini sağlayacaktır. Yoksullukla mücadele de bu kavramlar zaten önemli bir mücadele aracıdır.

Yoksulluğu yenmek için çok büyük ve iddialı söylemler yerine yapılması gereken ekonomik zincirin ilk halkası olan insan'ın yardımına koşmak ve ona yeni bir fırsat ve

umut vermektir. Dünyanın en zor ve en kötü koşullarına sahip olan ülkelerinde dahi milyonlarca hatta milyarlarca kişinin kaderini etkileyen ve tüm dünyadaki ekonomik ve siyasî sorumluların beğenisini kazanan bir kalkınma devrimi gerçekleştirilebilecektir. Kuruldukları günden beri Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele noktasında farklı seviyelerde birçok çalışması ve uygulaması olmuştur. Yoksulluk Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı seviyelerde yaşanırken bazen aynı bölge içinde bile çok farklı düzeylerde yoksulluk çeşitleri görülebilmektedir. Veriler genel olarak gösteriyor ki, kırsal alanlarda ki yoksulluk oranları şehirlerde yaşanan yoksulluk oranlarından daha fazladır. Yoksullukla mücadele 2002 sonrası Türkiye'de konjonktürel gelişmelerin oluşmasıyla beraber önemli bir konu olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksulluğu azaltma stratejileri büyük bir kararlılıkla ve ilerleme ile yıllar boyunca devam etmiştir. Ancak son dönemlerde küreselleşme bağlamında yükselişe geçen yeni düşünce sistemleri yeni stratejilerin oluşturulması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu stratejilerin makro ve mikro boyutta mikrofinans, fiziksel ekonomi altyapının kurulması ve pazarların fonksiyonelliği konularına odaklı olması gerekmektedir. Türkiye DB ve İKB ile birlikte merkez, bölgesel ve yerel olmak üzere temel altyapı, pazara erişim, iyi yönetişim faktörlerinin yanısıra sosyo-ekonomik ve demografik alanlarda da Türkiye'nin en ücra noktalarına kadar hizmet götürmesi gerekmektedir. DB ve İKB çeşitli bağımsız araştırmaları bölgesel akademisyenler ve araştırmacılar ile birlikte yapmalı ve yapılan projelerin ilerlemesi ve kalkınma hedefli bir şekilde uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Yoksulluk çok boyutlu ve derin bir yapıya sahip olan bir olgudur. Bu yüzden bütün yoksulluk programları gelir ve gelir dışı faktörler tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Çoğu ülkede ulusal yoksulluk sınırları altındaki insan sayısı gelir bakımından düzelse dahi kalkınmacı ve uygulamaya dönük, beşeri sermayeyi ortaya çıkaran yoksullukla mücadele politikalarının ve sistemlerinin gelişmesi için yoksulların sosyo-ekonomik durumlarının kapsamlı bir şekilde geliştirilerek garanti altına alınması gerekmektedir. Kaynakların adaletli bir şekilde dağıtılması yoksullukla mücadeleyi başarıya götürecek unsurdur. Ülkelerden yoksulluk verileri toplanırken standart ölçüm araçlarının kullanılmaması her bir ülke için kendi koşullarına uyumlaştırılan ölçümlerin yapılması etkili politikaların oluşturulmasını sağlayacak noktalardan biridir. Yoksulluk tuzağı düşük ekonomik büyüme, düşük eğitim ve sağlık, düşük insan sermeyesi, düşük yatırım, düşük gelir, düşük birikimler ve düşük verimlilikten olmaktadır. Bu konuda Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası

yoksullukla mücadele politikalarını bunlara odaklı oalrak şekillendirmesi gerekmektedir. Küresel finans sisteminde Dünya Bankası'nın etkin olduğu yapıya alternatif olarak farklı ve etkin rol oynamak isteyen İslam Kalkınma Bankası bu hedefine kendine ait bir sistem anlayışı ile ulaşabilecektir. İslam Kalkınma Bankasına üye devletlerin sağladıkları sermaye miktarlarının arttırılması sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Ancak aşırı yoksul ülkelere yönelik ek paket programlarda oluşturulabilmelidir. Kapitalizmin araçlarından olan 'banka'nın, İslamileştirilmesi anlayışı yerine sistem anlayışı içinde kendine has ve global ölçekteki tüm ülkelerden kopuk olmayan yapıların meydana getirilmesi gerekmektedir. İslam Kalkınma Bankası sistem olarak sadece İslam Ülkelerine katkı sağlayan bir yapı olarak düşünülmemeli ve sisteme genel geçerli bir bakış açısı yerleştirerek tüm ülkeleri kapsayıcı bir sistem ortaya koyması gerekmektedir. Sistemin gerçek bir sistem olabilmesi için operasyonel kurumlara ihtiyaç vardır. Yani anlık değişimlerden etkilenen değil yapıcı ve kuşatıcı politikaların oluşturulabilmesi önem arz etmektedir. Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu ülkeler arasında yer alan Türkiye ancak Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın tamamlayıcı rolleri ile birlikte kendi geleceğine yatırım yapan bir ülke hüviyetine sahip olacaktır. Dünya Bankası'nın ve İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ile yaptığı yoksullukla mücadele politikaları değerlendirildiğinde; Türkiye açısından sonuçlar tatmin edicidir. Özellikle altyapı ve finans sektörlerinde kurumsal gelişme gerçekleşmiştir. Bankaların Türkiye ile ilgili ortak çalışmalarına bakıldığında ilk dönemlerde fazla etkili olamadığı görülmüştür. 1999 ve 2001'li yıllardaki büyük krizlerden sonra yani özellikle 2002'li yıllardan itibaren oluşturduğu fonlar ile etkin bir biçimde çalışarak ülkenin kritik yapısal reformlarına destek vermiştir. 2002'li yıllardan itibaren tatin edici değerlendirmelerin olmasının nedeni mali dönem için makro alandaki istikrarın sağlanmasına yönelik iyi sonuçların elde edilmesi, mali dengelerde önemli bir düzelmenin yaşanması ve bunun yanında mali sektör ve altyapının kurumsal temelinde ve bazı sosyal göstergelerde olumlu gelişmeler yaşanması olmuştur. Yoksullukla mücadele gibi öncelikli alanlar hem makroekonomik hem mali alanlardaki stratejik odaklanmayı açık bir şekilde yansıtmaktadır. İlgili dönemler içerisinde gerekli mevzuat çerçevesi ve düzenlemeleri uygulamaya konulmuştur. Bilgi ve finansman odaklı araçlar entegre edilmeli, uzun dönemli stratejik hedeflere odaklı politika diyaloğu geliştirilmelidir. Reform ve politikaların uygulama süreçleri zaman bakımından uzun sürebilmektedir. Esneklik ve isteklilik sabır içerisinde olmalıdır. Gerçek bir başarı için analitik değerlendirmelerin ulusal kalkınma planları ile orta dönemli programlara adapte

edilmesi önemlidir. Çalışmalar adım adım yapılmalı ve odak noktası her zaman hassas olmalıdır. 2002 yılından itibaren olumlu olan Türkiye konjonktürü Türkiye'nin ile DB ve İKB'nin politika uyumunu göstermektedir. Daha da yakın görüş alışverişi içerisinde bulunulup çeşitli yenileştirilmiş faaliyet sahaları ve çalışma usulleri bulunması uzun dönemli ilişkilere önemli ve kapsamlı bir perspektif katacaktır. Kamu sektörü verimliliği ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar temelindede yoksullukla mücadele stratejileri belirlemek şarttır. STK'lar Türkiye'de zaman içerisinde daha etkili bir hale gelmiştir. Bu noktada potansiyel kullanılmalıdır. Böylece Türkiye'nin toplumsal dinamikleri daha kapsamlı olarak anlaşılabilecektir. Yalnızca sosyal sektörlerde tasarruf yapılması yoksullukla mücadele açısından bir fayda sağlamamaktadır. Her sektörün kaynağının dengeli şekilde sağlanması da önem arz etmektedir. Türkiye bundan sonraki dönem içerisinde Küresel İklim Değişikliği'nden en çok zarar görecek ülkelerden biri olabilecektir. Kuraklığın olması gıda fiyatları ve buna bağlı yoksulluğunda artmasına sebep olabilecektir. Eğer önlemler alınmazsa 2050 yılına kadar daha sarmal bir problem oluşabileceği öngörülmektedir. Toplumdaki sağlığın bozulması, azalan tarımsal üretim, kitlesel göçler büyük sorunlar olabilecektir. Türkiye özellikle Güney ve Güneydoğu Asya Ülkeleri, Çin ve Pakistan Ya da Orta Asya ülkeleri gibi ülkelelerin Kalkınma Bankaları stratejilerinide uygulmaladır. Çünkü bu tarz ülkeler olumsuz küresel durumlarda bile büyüme sağlayabileceklerdir ancak eşitsiz bir büyüme olup olmadığı büyük bir soru işaretidir. Db ve İKB ile Türkiye'nin aynı dili konuşması önemlidir. Çünkü küresel sorunlar ancak bu şekilde çözüm odaklı olabilecektir. İslam ülkelerinde yoksul ülke sayısı çok olmasına rağmen hala Yoksullukla Mücadele eden uluslararası bir araştırma merkezi bulunmamaktadır. Bu konuda İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye'nin İslam İşbirliği Teşkilatı'nda ki dönem başkanlığıda göz önüne alınarak araştırma merkezi kurması gerekmektedir. Otorite bir kurumun kurulması fayda sağlayacaktır. Kadının ekonomik açıdan güçlendirilmesi sorunu Türkiye'de özellikle akut düzeydedir. DB ve İKB Toplumsal Cinsiyet doğrultusunda, yaptıkları projelerle, politika diyaloguyla ve teknik yardımlarla Türkiye'de kadının güçlendirilmesini ve kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik çabalarını arttırmalılardır. İslam İşbirliği Teşkilatı ve İslam Kalkınma Bankası'na üye ülkelerin özellikle bereketli doğal kaynaklara ve sermaye birikimlerine sahip olmalarına rağmen 21 üye ülke Az Gelişmiş ülke statüsünde bulunmaktadır. Bu ülkelerin çoğunluk kısmı Sahra Altı Afrika ülkeleridir. Yoksullukla mücadele politikalarının bu hususlarda yapılması önemlidir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası politikaları

etkileyici olsa da, hala önemli yapısal reform zorlukları ve bunlarla ilişkili geçiş boşlukları mevcut olabilmektedir. Yoksulluğu azaltma faaliyetlerinin en çok mevcut yerel inisiyatifler ve sahiplenmeler ile desteklendiği zaman başarılı olduğu görülmüştür. Müsiad ve Tüsiad gibi çatı örgütlerde bu konuda ellerini taşın altına koymaları önem arz etmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla mücadele politikalarında serbest piyasa ekonomisinin sosyal ve beşeri noktalarla birleştirilmesi esasına dayanması önemlidir. Dünya Bankası düşüncesini temsil eden Barack Obama'nın politikaları, Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın politikaları, İslam Kalkınma Bankası düşüncesini temsil eden Salman bin Abdülaziz el-Suud'un politikaları, İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri İyad Ameen Madani'nin Politikaları, Birleşmiş Miletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un Politikaları, İnsani Kalkınma odaklılık noktasında yüksek ilerleme sağlayan Katar ülkesinin Emiri Şeyh Temim bin Hamad El Sani'nin politikaları, Dünya Bankası'nı yönetimsel olarak temsil eden Jim Yong Kim'in politikaları, İslam Kalkınma Bankası'nı yönetimsel olarak temsil eden ve kurumun 40 yıllık başkanı olan Ahmed Muhammed Ali el-Medeni ile yeni gelecek olan Bandar Al Hajjar'ın politikaları birleştirici bir rol oynamalıdır. Ancak ulusal ve uluslararası alandaki deneyim, bilinç gibi faktörler bir araya gelirse yoksullukla mücadele anlamlandırılmış ve sonuç odaklı olmuş olacaktır.

Genel manada DB ve İKB'nin Türkiye'nin 2002 sonrası yoksullukla mücadele politikalarına etkisi büyük olmuştur. Modern uygulamaların hayata geçirilmesi ve Türkiye'nin tecrübeleri bu ekonomik kuruluşlar içinde büyük bir şanstır. Uygulanan sosyal, ekonomik ve siyasal politikalar karma bir politika altyapının oluşmasını sağlamıştır. İnsan ilişkileri, bilgi yönetimi ve örgütsel öğrenme bir arada koordine edilmelidir. DB ve İKB'nin yoksulluk politikaları Türkiye'de ki insan gücünü yüreklendirmeli ve bu doğrultudaki sosyal politikaları teşvik etmeleri gerekmektedir. Farklı sosyo kültüreş yapılara sahip Türkiye gelir desteğine ve sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan insanlarada sahiptir. Bu manada bireye seçim hakkı tanınmalı ve alternatifler geliştirilmelidir. Sınırlı kapasite küresel etkilere daha açık bir sistem meydana getirecektir. Bu nedenle koordinasyon sağlanmalı ve antiyoksulluk politikaları ivedilikle harekete geçirilmelidir. Kurumsal itibar sürecine katkısı olan stratejik işbirliği ve ortaklığı modeli Türkiye bağlamında harekete geçirilmelidir. Son yıllarda Türkiye'de Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın ayrı ayrı yaptıkları ülke işbirliği stratejileri yerine Dünya

Bankası-İslam Kalkınma Bankası- Türkiye Stratejik İşbirliği modeli kurulmalıdır ve bu yapının ilk uygulayıcısı Türkiye olmalıdır. Yapılan tez mülakatlarındada öne çıkan genel düşünce bu yönde olmuştur. Çünkü bugünkü dünya'da hiçbir yapı kendi başına ayakta kalamayacaktır. Stratejik ortaklıklar uluslar arası sosyal politikalar için bir çıkış yoludur. Artık ülkeler ve ekonomik kuruluşlar katı politikalarla kendi içerisine hapsedilmemelidirler. Tersine giden dengeler kimseye katkı sağlamayacaktır. Hele yoksulluk gibi önemli ve hassas bir mesele hiç çözülemeyecektir. Stratejik ortaklık klasik işbirliği mantığından çok daha farklı bir meseledir. Güvene dayalı bir ilişki bunun en önemli yanıdır. Tabi ki belirli çatışan çıkarlar bulunacaktır. Ancak insnalığın kurutuluşu bu çıkarların göz ardı edilmesiyle olacaktır. Belirli siyasi ve ideolojik güdülerle kurulan Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın artık kendi kendini gerçekleştirmeye ihtiyacı vardır. Bugüne kadar edindikleri tecrübeler bu ortaklığın oluşabileceğini göstermektedir. Özellikle son dönemde dünya'da yaşanan krizlere ve yoksulluğa karşı gösterdikleri ortak düşünceler ve projeler Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın hiç olmadığı kadar birbirine yaklaştırmıştır. Uluslararası bir denetim mekanizmasıyla bu ilişki devamlı hale gelecektir. Yenidünya düzeninde ayrıştırıcı kimlklerden uzak durulması şarttır. Türkiye'de yoksulluğun tekrar tekrar sorgulanması ve bir kaygı gütmesi gerekmektedir. Böylelikle yoksullukla mücadele politikalarında öncelikler belirlenecektir. 2002 sonrası Türkiye'de alternatif kaynakların ve politikaların ortaya çıkarılması ile yeni bir dünya sisteminin kurulması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Abdullah, H. (1985). Mekke, *The MWL Journal.* 12(4).

Aghion, P. ve P. Howitt. (1992), A Model of Growth Through Creative Destruction, *Econometrica*, 60(2), 323-351

Arpacıoğlu, Ö. (2012), *Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Asagem, (2010). *Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması*, Ankara: Ermat Basım.

Banerjee, A.V. ve He, R. (2003). *The World Bank of the Future. The American Economic Review,* 93(2), 39-44.

Başar, H. (1994). *İslâm Ülkeleri Arasında İktisadî İşbirliği, MÜSİAD,* Araştırma Raporu 8, İstanbul.

Baulch, B. Ve Hoddinott, J. (2000). Economic Mobility and Poverty Dynamics in Developing Countries, *Journal of Development Studies,* 36(6)1-24.

Bauman, Z. (1999). *Çalışma, Tüketicilik ve Yeni Yoksullar*, (Çev. Ümit Öktem), İstanbul: Sarmal Yayınları.

BBC Guardian Interview with Joseph Stiglitz.(2001, 10 Ekim).Erişim Tarihi:1Mayıs 2016, http://www8.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/sites/jstiglitz/files/The%20_I_MT__i_%20Interview_%20Joseph%20Stiglitz%20-%20Management%20Today.pdf

Beken, H. G. (2006).*Yoksulluk Olgusuna Kavramsal Bir Bakış*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Besley, T. ve Burgess, R. (2003). *Halving Global Poverty. The Journal of Economic Perspectives,* 17(3), 3 – 22.

Birdsall, N. ve Londono, J.L. (1997). Asset Inequality Matters: An Assessment of The World Bank's Approach To Poverty Reduction, *The AmericanEconomic Review,* 87(2), 32 – 37.

Bildirici, Z. (2011).*Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bonal, X. (2004). Is the World Bank Education Policy Adequate for Fighting Poverty? Some Evidence from Latin America, *International Journal of Educational Development,* 24(6), 649-666.

Bozan, Mahmut (2011).*Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış*, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı", 1. Cilt, Ankara.

Bozkurt, V.(2000). *Küreselleşme, Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar*. *Küreselleşmenin İnsanî Yüzü*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Burnside, C. ve David, D. (2000). Aid, Policies and Growth.*The American Economic Review*, 90(4), 848-867.

Candan, E. (2005). Dünya Bankası Kredilerine İlişkin Genel Esaslar, Proje Kredilerinin Özellikleri, Avantaj ve Dezavantajları, *Sayıştay Dergisi*, 58, 41-64.

Chalmers, J. (2005).*Amerikan Emperyalizminin Sonbaharı* (H. Kösebalan, Çev.), İstanbul Küre Yayınları.

Chossudovsky, M. (1999).*Yoksulluğun Küreselleşmesi* (Neşenur Domaniç, Çev.), İstanbul: Çiviyazıları.

Chronic Poverty Report (2005), Erişim Tarihi: Mayıs, 2016 https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8834.pdf 2004-2005

Collier, P. ve Gunning, J. W. (1999). The IMF's Role in Structural Adjustment. *The Economic Journal*, 109(459),F634 – F651.

Cornia, G. A., (2003). The Impact of Liberalization and Globalization on Income Inequality in Developing and Transitional Economies(WorkingPaper No. 843).CESifo: https://core.ac.uk/download/files/153/6634730.pdf.

Coşkun, S., Tireli, M. (2008). *Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye*, Ankara: Nobel Yayınları,

Crisp, B. F. ve Kelly, M. J. (1999). The Socio Economic Impact of Structural Adjustment, International Studies Quarterly, 43(3), 533 – 552.

Çarıkçı, Emin. (2000). İslam konferansı Teşkilatı ve İKB, *Standart Dergisi*, 39(465), 15 – 18.

Deacon, B. (2006). Küreselleşme ve Sosyal Politika Hakkaniyetli Bir Refaha Tehdit, Sosyal Politika Yazıları, Buğra-Keyder (Der.)(ss. 111-112-114) İstanbul: İletişim Yayınları.

Deacon, B. with Hulse M. and Stubbs, P. (1997). *Global Social Policy*; International. Organisations and the Future of Welfare, Sage, London.

Peker-Tatar, A. (1996). Dünya Bankası Büyüme Söyleminden İyi Yönetme Söylemine, Toplum ve Bilim, 69.

Dinçoflaz, N. Janset (2009).*Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.

DPT (2001).*Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.

Dumanlı, R. (1996).*Yoksulluk ve Türkiye' deki Boyutları*, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2449, Ankara.

Dünya Bankası, Kuruluş Ana Sözleşmesi, m.1.

Easterly, W. (2000).The Effect of IMF and World Bank Programs on Poverty (Working Paper).

Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. İstanbul: Alfa Basım Yayınları.

Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol,* İstanbul: Birey Yayıncılık.

Giddens, A. (1999). Küreselleşmenin İklimleri, *Sosyal Demokrat Değişim Dergisi,* 12, 56.

Gilbert, C. L., David V. (2000). *The World Bank: An Overview of Some Major Issues, The World Bank: Structure and Policies,* (Eds. C. L. Gilbert and D. Vines), Cambridge: Cambridge University Press, 10-36.

Gilbert, C. L., Andrew P. ve David V. (1999). Positioning the World Bank, *The Economic Journal,* 109(459), 598-633.

Gül H. ve Gül S. S. (1997). Yoksulluk ve Yoksulluk Sorununa Yaklaşımlar, *Mülkiyetliler Birliği Dergisi,* 21(199), 3–20.

Güneş, S. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri,* Sosyal Uzmanlık Tezi, Ankara.

Hız, G. ve Hız, K.(2011).*Yoksulluk ve Yoksunluk Penceresinden Tüketimi, Lüks Tüketimi ve Tüketim Toplumunu İzleme*, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 1. Cilt, Ankara.

Hodd, M. (1987). "Africa, The IMF and The World Bank", African Affairs, 86(344), 331 – 342.

IDB, (2007). Islamic Development Bank Group in Brief, Cidde: IDB, s.3.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. M.(2009). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*, (7. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınevi.

isdb.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016.

Kale, H. T. (2007). *Bölgesel Yoksulluk ve Farklılaştırılmış Politika Önerileri,* Yüksek Lisans Tezi, Hatay.

Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* (10. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, Z. (2011). *Türkiye'de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması,* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kazgan, G. (2005).*Küreselleşme ve Ulus-Devlet (Yeni Ekonomik Düzen Ne Getiriyor? Ne Götürüyor? Nereye Gidiyor?*, (4. Baskı), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,

Kelly, T. J. (2001). Neoliberal Reforms and Rural Poverty, *Latin American Perspectives,* 28(3), 84 – 103.

Kemal, A. R. (1995). *Pakistan'da ki Yoksullukla Mücadele: Kamu Stratejileri'nin ve Politikaları'nın Yoksullukla Mücadele'nin Benimsenmesi Noktasında Değerlendirilmesi*, Politika Çalışmaları Enstitüsü, Islamabad.

Kocatepe, H. (2011). *Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu: Yalova İli Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Kuş, E. (2003). *Nicel- nitel araştırma teknikleri.* Ankara. Anı Yayıncılık.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Laudon, K., & Laudon, J. (2002). *Mangement information systems: Managing the digital firm* (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Laurausso, Meydan. (1981).

Lucas, R. (1988). On the Mechanics of Economic Development, *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.

Macroeconomic Consequences and Social Impacts in Mexico during The 1990s, (2000). CEPA Working Paper Series, Working Paper No.18.

Mexico and Peru, (1997). Latin America Management Research: Review, Synthesis, and Extension, *Latin American Research Review,* 32(3), 7 – 37.

Milanovic, B. (2002). Can We Discern The Effect of Globalization on Income Distribution, World Bank Policy Research Working Paper, No. 2879.

Moon, B. E. (1996). Poverty and Distribution of Inequality in Latin America-The Impact of Adjustment and Recovery in the 1980s, by S.A. Morley, *Internetional Studies Quarterly*, 40 (2), 272-78.

Morisima, M. (1982).*Why has Japan Succeeded?* Western Technologyand Japanese Ethos, Cambridge University Pres.

Mutioğlu, H. (2003). *Sefaletin Küreselleşmesi,* Yoksulluk I. Cilt, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, ss. 296-307.

Odabaşı, F. (2010). *Yoksullukla Mücadelede İstihdamın Rolü*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.

Okurkan, B. M. (2010). *Yoksullukla Mücadelede Dünya Bankası'nın Değişen Rolü,* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Özdek, Y. (2002). *Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kıskacında İnsan Hakları, Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (Editör: Yasemin ÖZDEK), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Birinci baskı, Ankara.

Öztürk, İ. (2006). Dünya Bankası Politikaları, *Sosyal Bilimler Dergisi,* 3(1), 36 – 55.

Panahi, F., Malek M.T. (2011).*The Analysis of Effective Factors On Livelihood Poverty Alleviation In Rural Iran*, International Symposium On Poverty Alleviation Strategies, 1st Edition, Ankara.

Paul B. Poverty Crisis in the Third World – The Contradictions of World Bank Policy,*International Journal of Health Services,* 21 (3), 474.

Pehlivan, V. (2010). *Küreselleşme, Yoksulluk ve Türkiye*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pire, Ö. (2011). *Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Sosyal Politika Programları: Isparta İli Örneği,* Yüksek Lisans Tezi Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation*, Bosto: Beacon Press.

Romer, P. M. (1986), Increasing Returns and Long-Run Growth, *Journal of Political Economy,* 94(5), 1002-1037.

Qızılbash, M. (2004). On the Arbitrariness and Robustness of Multi-Dimesional Poverty Rankings, *Journal of Human Development,* (5), 3.

Rodney, W. (1995). *The Oxford Encyclopedia*. New York: Volum. 2.

Ros, J., Lustig, N. C. (2000). Trade and Financial Liberalization with Volatile Capital Inflows: Macroeconomic Consequences and Social Impacts in Mexico during the 1990s, CEPAWorking Paper Series, Working Paper No. 18.

Sıddıki, S. H. (1994). *İslamic Banking. Karachi-Pakistan*, 1. Basım.

Sachs, J. (2002). Resolving the debt crisis of low-income countries. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2002(1), 257-286.

Sala-i-Martin, X. (2006). The World Distribution of Income: Falling Poverty and Convergence Period, *The Quarterly Journal of Economics*, 121(2), 351-397.

Schultz, T. P. (1998). Inequality in the distribution of personal income in the world: how it is changing and why. *Journal of Population Economics,* 11(3), 307-344.

Seyyar, A. (2003).*"Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele"*, *Yoksulluk,* (1. Baskı), İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Sheahan, J. (1997). Effects of liberalization programs on poverty and inequality: Chile, Mexico, and Peru. *Latin American Research Review*, 32(3), 7-37.

Sherburne-Benz, L. (1997). *Poverty Reduction and the World Bank: Progress and Challenges in the 1990s*, Washington: World Bank.

Siddiqui, R. (2001). *Pakistan'da ki Fakirliğin Cinsiyet Boyutu, Asya ve Pasifik Forumu'nda sunulan 'Asya ve Pasifik Yoksulluk Formu: Politika Reformları ve Yoksullukla Mücadele Enstitüleri'* Asya Kalkınma Bankası: Manila.

Solow, R. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics,* 70(1), 65-94.

Sönmez, S. (2005). *Dünya Ekonomisinde Dönüşüm*, (2. Baskı), İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.

Stiglitz, J. E. (2002).*Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı*(Arzu Taşçıoğlu & Deniz Vural, Çev.). İstanbul: Plan B.

Swan, T.W. (1956). Economic Growth and Capital Accumulation, *Economic Record,* 32(63), 334-361.

Şahin, M. (2005). İnsancıl Yüzlü Uyum ve Sosyal Adalet, *Çimento İşveren,* 19(2).

Stryker, R. (1998). Globalization and The Welfare State, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 18(2), 3-4.

Şenkal, A. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, (1.Baskı), İstanbul: Alfa Yayınları.

Şenses, F. (2003).*Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, (3. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, (4. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

Thirty-one Years in the Service of Development, (2005). İslamic Development Bank, Cidde.

TKB, (2010). *Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013,* Ankara.

Tosuner, Ö. (2007). *Dünya Bankası ve Yoksullukla Mücadele*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Toye, J. (2003). The International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, The Handbook of Globalisation, (Eds. J. Michie), Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 358-369.

Economic Development in Africa: From Adjustment to Poverty Reduction: What is New?, (2002).Birleşmiş Milletler: Geneva.

Uzun A. M. (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi,* 4(2).

Vural, İ. Y. ve Aktan, C. C. (2002). *Makro-Ekonomik Politikalar, Gelir Dağlımı ve Yoksulluk"*, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Coşkun Can Aktan (ed), Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.

World Bank. Poverty Overview. Erişim Tarihi: 01.05.2016, http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview

World Bank, (1990).World Development Report 1990: Poverty, Oxford UniversityPress, Washington D.C.

World Bank (2002). Globalization, Growth, and Poverty- A World Bank Policy Research Report, 2002.

World Bank (2006a). *Global EconomicProspects 2006 – Economic Implications of Remittances and Migration.*

World Bank (2010). *Global Economic Prospect 2010: Crisis, Finance and Growth,* World Bank, Washington, D.C.

World Bank (2010). *World Development Report 2010: Development and Climate Change,* World Bank, Washington, D.C.

World Bank(1978). World Development Report, 1978

World Bank (1980). World Development Report 1980, Poverty and HumanDevelopment, World Bank, Washington, D.C.

Worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, C. (1999). Piyasa Ekonomilerinde Planlama ve Çeşitli Planlama Yaklaşımları", *Amme İdaresi Dergisi,* 32(1), 85-101.

Yuncu, D. (2000). *İki Yoksulluk Yaklaşımı: A. Sen'in Yapabilirlikten Yoksunluk Teorisi ve Toplumsal Dışlanma Çerçevesinin Karşılaştırılması,* Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, Araştırma Raporu, İstanbul.

Zimmerman, C. (1964). *Yeni Sosyoloji Dersleri,* çev.; Amiran Kurtkan, İstanbul-s. 77-78

Zülfikar, B. Ş. (2010). *Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesi'nin Başarı Değerlendirmesi-Ankara İli Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EKLER

Ek-1: Politika Yapıcılara Uygulanan Derinlemesine Görüşme Soru Formu

*Bu ankette istenilen bilgiler bilimsel araştırma için kullanılacak olup, hiçbir şekilde kişisel ve kurumsal bilgiler başka amaçla kullanılmayacak ve başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

1- Kendinizden biraz bahsedebilir misiniz?
2- DB ve İKB hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?
3- Yoksullukla mücadelede DB ve İKB'nin rolü ve bakış açısı nedir?
4- Yoksullukla mücadele bağlamında DB ve İKB'nin özellikle hangi ülkelerde çalışmaları var ve bu ülkelerdeki çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz?
5- (DB kendiniİKB'ye göre nasıl konumlandırmaktadır?
6- İKB kendiniDB'ye göre nasıl konumlandırmaktadır?)
7- DB ve İKB'ningözönüne aldığı yoksulluk sınırı nedir?
8- DB ve İKB kuruluşları yoksulluğu azaltmak veya ortadan kaldırmak için ülkelere ne tür destekleri hangi şartlarla sağlamaktadır?
9- DB ve İKB kuruluşlarının benimsediği yoksullukla mücadele stratejileri ve programlarının öncelikleri nelerdir, bu stratejiler ve programlar zaman içerisinde ne ölçüde değişmiştir ve zaman içerisinde bu rolünün değişmesinde ne gibi faktörler etkili olmuştur?
10- DB ve İKB kuruluşlarının yoksulluğu azaltma çabalarının ülkeler üzerindeki etkisi nedir?
11- Yoksulluğun olmadığı bir dünya misyonunu gerçekleştirmede DB ve İKB kuruluşları daha etkili olabilmek için ne yapmalıdırlar?
12- (Dünyada yaşanan yoksulluk ışığında, İKB Yoksullukla Mücadele Politikaları DB Yoksullukla Mücadele Politikalarına alternatif olabilecek midir?
13- Dünyada yaşanan yoksulluk ışığında, WB Yoksullukla Mücadele Politikaları İKB Yoksullukla Mücadele Politikalarına alternatif olabilecek midir?)

14- İKB politikaları yeterince sürdürülebilir ve içermeci bir yapıda ve İslam Dünyası ülkelerine yeterince destek sağlayabiliyor mu?
15- DB Yoksullukla Mücadele Politikaları gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelere sürdürülebilir bir katkı sağlayıp yoksulluğu azaltmaya yardımcı oluyor mu yoksa sadece gelişmiş ülkelere ivme kazandıran bir kurum hüviyetinde mi çalışmalarına devam etmektedir?
16- DB ve İKB yoksullukla mücadele politikaları küresel ekonomik krizler için bir çözüm olacak mıdır?
17- DB ve İKB yoksullukla mücadele noktasında öne çıkardığı hedeflerle uyumlu bir performans sergiliyor mu?
18- DB ve İKB'ye niçin ihtiyaç vardır?
19- Az gelişmiş ülkeler DB ve İKB'den nasıl ve ne şekilde yararlanabilmektedir?
20- Türkiye DB ve İKB'den nasıl ve ne şekilde yararlanabilmektedir?
21- İKB ve DB destekleri, yoksulları yeteri kadar bilinçlendirerek gelişimlerini artırmakta mıdır?
22- İKB ve DB desteklerinden yararlanan ülkeler bu kuruluşlara pozitif anlam yüklemekte midirler?
23- İKB ve DB destekleri, yardım alan ülke toplumlarının konumlarını güçlendirmekte midirler?
24- DB ve İKB'nin Milenyum Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi uluslararası politikalara bakış açısı nedir ve bu konularda ne tür çalışmalar yapmaktadırlar?
25- DB ve İKB yoksullukla mücadele bağlamında ulusal ve uluslararası alanda hangi kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gitmesine ihtiyaç vardır?
26- Dünya'da yoksulluğu etkileyen en önemli faktörler nelerdirve bunun aşılması için ne gibi çalışmalar yapılmalıdır?
27- Yoksullukla mücadele noktasında daha çok kamunun mu yoksa özel sektörün mü yatırım yapması gerekmektedir?
28- DB ve İKB'nin yoksullukla mücadele politikaları bağlamındaki gelecek hedefleriyle ilgili neler önerirsiniz?
29- DB ve İKB'nin refahın artmasına katkısı nedir?
30- DB ve İKB'nin Türkiye'ye bakış açısı nedir?
31- Kurumunuzun DB ve İKB ile olan ilişkilerinden bahsedebilir misiniz?

Ek-2: Derinlemesine Görüşmelerin Deşifre Edilmiş Word Dosya Metinleri

MÜLAKAT YAPILAN KİŞİLER

1. **Doç. Dr. Ö.B** - Erkek, Siyasetçi ve Eski STK Başkanı
2. **Dr. C.E.** - Erkek,Ekonomi Başdanışmanı
3. **K. Ö.** - Erkek,Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanı
4. **K.D.** -Erkek,Uzman(Sorumluluk Alanları: Dünya Bankası)
5. **M.B.** - Erkek,Eğitim ve Teknik İşbirliği DepartmanıProgram Koordinatörü
6. **M.F.** -Erkek,Koordinasyon Ofisi Uzmanı.(Sorumluluk Alanları: İslam İşbirliği Teşkilatı)
7. **M.F.S.** –Eğitim ve Teknik İşbirliği Direktörü
8. **N.F.K.** -Erkek, Daire Başkan Vekili,
9. **N.H.T.**–Kadın, Sektörel ve Bölgesel Politikalar Uzman(Sorumluluk Alanları: AB)
10. **Prof. Dr. Ö.T.** – Erkek, Kurum Başkanı
11. **S.E.** - Erkek, Kıdemli Teknik İşbirliği Uzmanı
12. **V.E.** – Erkek, Kurum Başkanı
13. **Y.A.** –Erkek, UzmanUzman(Sorumluluk Alanları: İslam Kalkınma Bankası)
14. **Y.Y.**- Erkek, Beşeri Kalkınma Program Koordinatörü

İLETİŞİME GEÇİLEN KİŞİLER

1- **A.K.** – Erkek, Kalkınma Beklentileri Grubu Direktörü
2- **B.D.** –Erkek, Uzman(Sorumluluk Alanları: Dışilişkiler)
3- **B.K.A.** – Kadın, Uzman (Sorumluluk Alanları: Dünya Bankası)
4- **B.P.Ü.** – Kadın, İletişim Uzmanı(Sorumluluk Alanları: Dünya Bankası)
5- **D.M.** – Erkek, Danışman
6- **Dr. G.S.** – Erkek, Direktör
7- **Dr. N.G.** – Erkek, Finans Uzmanı(Sorumluluk Alanları: Dünya Bankası)
8- **E. E:**-Erkek, Düzenleme ve Gözetim Müdürü
9- **E. S.** –Erkek, Uzman(Sorumluluk Alanları: İslam İşbirliği Teşkilatı)
10- **E.Ş.**- Erkek, Ortaklıklar Finansmanı Dairesi Başkan Yardımcısı
11- **Prof. Dr. A. E:** – Erkek, Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
12- **Prof. Dr. M. A.** –Erkek, İslami Finans Program Direktörü
13- **S.K.K.** – Erkek, Kamu Dürüstlüğü ve Açıklık, Küresel Yönetişim Uygulamaları

14- Y.B. –Erkek, Ekonomi Başdanışmanı

15- Z.I. -Erkek, İslami Finansın Geliştirilmesi Küresel Merkezi Başkanı

N.H.T(Kadın)- Sektörel ve Bölgesel Politikalar Uzmanı,Sosyal Politika, İstihdam, Bölgesel Politika, Yapısal Araçlar Koordinasyonu konularında çalışmaktadır. – Uluslararası İlişkiler Mezunu – Bölgesel Politika Master Mezunu

Kurulmuş çatı STK'da vardı EAPN(Avrupa Yoksullukla Mücadele Ağı)ydı galiba yanlış hatırlamıyorsam. Birkaç tane böyle yani yoksullukla mücadele konusunda çalışma yapan dernekleri bir araya getiren çatı kuruluşları var. Ama tabi mesela bir asgari ücret konusunda olsun asgari gelir desteği konusunda olsun yeknesak bir düzenleme Avrupa Birliği'nin çıkartması mümkün değil. Türkiye'yi bu konuda teşvik ediyorlar asgari gelir desteği konusunda ama her ülkede farklı bir yapı var sosyal hizmet sosyal yardım konusunda o çerçevede yoksulluğun ortadan kaldırılması AB'nin temel hedeflerinden biridir. Bununla bağlantılı sosyal içerme konusu var dezavantajlı kişilerin sosyal hayata katılması özellikle iş kurulabilirliklerinin arttırılması bu konuda raporlar sunarak bunu biraz daha resmileştiriyorlar bu tarz çalışmalar var. Türkiye içinde Türkiye'nin adaylık sürecinde hazırlaması gereken bir belge var İstihdam ve Sosyal Reform Programı bu belgenin hazırlık çalışmaları şu an Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılıyor. İlgili kurumlar bu konulardaki taahhütlerini ortaya koyacaklar yani ben Sosyal İçerme Konusunda, Yoksullukla Mücadele konusunda şu eylemleri planlıyorum bunları şu zamanda hayata geçireceğim şeklinde öyle bir taahhütlerinde ortaya konduğu bir program olacak bu. Biz bunun yanı sıra bunu da daha sağlam ve uygulanabilir yapabilmek için adaylık sürecinin başından itibarenKatılım Öncesi Ekonomik Programdan da önce hazırlanan Kalkınma Bakanlığı'nın hazırladığı Ekonomik Reform Programın içine bu sosyal alandaki bütün şeylerin yerleştirilmesi gerekiyor yani gerçekten bunun bütçe boyutu da var taahhüt edilen bir iş boyutu. Ekonomik Reform Programının içine de Sosyal Reform Programını da hedefleri ve eylemleri doğrultusunda yerleştireceğiz. Avrupa Birliği ile böyle bir çalışma yapacağız. Yani Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye sağladığı (Katılım Öncesi Mali Destek)IPA diye bahsedilen mali kaynaklar var. Bu çerçevede birçok kurum proje yapıyor sivil toplum kuruluşları bundan yararlanıyor. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı var bunu Çalışma Bakanlığı yürütüyor. OSektörel program kapsamında Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadelede öncelik alanlarından bir tanesidir. Bu çerçevede aslında Avrupa Birliği kaynaklarıyla Sosyal İçerme ve Yoksullukla

mücadele konusunda birtakım projeler geliştirilip hayata geçirmemiz mümkün olabilir. Benim hatırladığım kadarıyla genel olarak dezavantajlı kişilerin sosyal hayata katılımıyla ilgili bir proje Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hali hazırda uygulandığını biliyorum. Çalışma Bakanlığının da yine bu IPA kaynaklarının kullanıldığı bir projesi var. Romanlar şu an hedef grup olarak gündemde. Ona ilişkin olarak hem strateji hazırlanıyor Roman vatandaşların farklı ihtiyaçlarına çözüm üretmek için aynı zamanda IPA projelerinden Roman vatandaşların Sivil Toplum kuruluşlarının desteklenmesi için hibeler veriliyor. Avrupa Birliği aslında bir anlamda Türkiye'de Yoksullukla Mücadele bağlamında politikaların hayata geçirilebilmesi, kurumsal yapıların hayata geçirilebilmesi için yapılacak çalışmalara sınırlı da olsa destek veriyor. Daha ziyade bu tabi nasıl yapmalı noktasında teknik yardım olarak farklı üye ülke modelleri incelenebilir. Genelde projelerde o tarz raporlar hazırlanıyor zaten. AB üyesi ülkelerde de aslında benzer şekilde bu yöntem izleniyor. Uygulanmış ve başarılı olmuş olan bu modelleri birbirlerinden örnek alarak uygulayabiliyorlar. Bu anlamda Türkiye içinde AB üyesi ülkelerde yoksullukla mücadele konusunda, sosyal yardım, sosyal hizmet konusundaki modeller bu projelerin desteğiyle incelenebiliyor ve Türkiye'ye en uygun yapılar araştırılabiliyor. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nda ki konumuna ve bakış açısına bakıldığında ise bu tarz araştırma yapan, fikir üreten, bilgi üreten kurumlarla yakın işbirliği halindedir. OECD, ILO gibi kuruluşlarla da yakın fikir birliği içerisindedir. Ama Avrupa Birliği sonuçta üye ülkelerden oluşan bir birim yani böyle bir komisyonu var ama Avrupa Komisyonu daha ziyade Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bürokrasisi gibi düşünün yani diğer uluslararası kuruluşların ne şekilde nerelere gitmeleri, ne gibi hedefleri olması gerektiği konusunda odaklanmaktan ziyade kendi üye ülkelerinin sorunlarına odaklanıyor yani tabi ki mesela dış yardım yapıyor aday ülkelere yardım yapmasının yanı sıra daha az gelişmiş ülkelere de yardım yapıyor ExternalAid diye bir birimi var Afrika'ya, Orta Doğu'ya, Akdeniz Bölgesi'ne bu yardımlar altyapıdan ziyade daha çok teknik yardım şeklinde oluyor. Avrupa Birliği'nin bütçesi üye ülkelerden geliyor ve birçok yere harcanıyor çokta diğer az gelişmiş ülkeler için kalkındırmaya yönelik hedeflenmiş bir bütçe kaynağı perspektifi yok. En fazla teknik destek şeklinde yol gösterici olarak neyi nasıl daha iyi yapabilirsiniz çerçevesinde daha soft bir destekten bahsedebiliriz. Altyapı yatırımlarını çok içerdiğini zannetmiyorum. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı çalışmalar ve tarihi seyrine bakıldığında Avrupa Birliği'nin özellikle enerji konusu önemli bir alan olmuştur. Enerji kaynakları ülkelerin ihtiyaçları noktasındafarklılık gösterebiliyor hatta ülkeler fikir

ayrılıklarına düşebiliyor. Enerji önemli bir konu ama sosyal yoğunluk açsından bakarsak aslında en temel bulgu kişilerin istihdam edilebilirliklerinin iş bulabilirliklerinin sağlanması bence sosyal politikalarda en fazla vurguyu ona yapıyorlar. Devlet bir yere kadar insanlara yardım yapabilir. Gelişen teknolojiye uygun becerilerin geliştirilerek yeni piyasada iş bulabilmelerinin sağlanması yani yoksullukla daha derinden bağlantılı olan konu istihdam edilebilirliktir bir şekilde kişilerin iş bulmaları kendi kendilerine sürdürülebilir hale gelmeleri. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele konusunda Türkiye, Düşük Gelirli ülkeler bağlamında çeşitli politikaları ve projeleri olmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği Türkiye'yi en güçlü 20 ekonomiden biri olarak görmekte ve Türkiye çerçevede az gelişmiş ülkelerden önemli şekilde ayrılmaktadır. Ancak Türkiye'nin son dönemdeki yoksulluk göstergelerine baktığımda yoksulluk rakamları artmaktadır. O çerçevede farklı politikaların geliştirilmesine yönelik bir düşüncede var. Özellikle yoksullukla mücadele konusunda somut bir çerçevenin oluşturulmasının gerektiği konusunda Avrupa Birliği'nin Türkiye'den beklentisi var. Yani yardımların yeknesaklaştırılması, herkes için erişilebilir olması bunlar üzerinde durulan konular ama ülke olarak yoksul bir ülke olarak algılandığımızı zannetmiyorum. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankasıyla ortaklaşa olarak hedefler noktasında neler yapılması gerektiğiyle ilgili konuya bakıldığında Avrupa Birliği'nin dünya politikalarında hedefler koymasından çok kendisi için koyduğu Avrupa 2020 stratejisinde Akıllı, Sürdürülebilir ve İçermeci Büyüme diye üç tane programı var. Akıllı derken bilgi iletişim teknolojilerinin ön planda olmasını, sürdürülebilir derken çevre ile sanayi ilişkisinin uygun bir düzlemde bir araya getirilmesi gerektiği özellikle Kyoto Protokolü ve Paris İklim Zirvesi'nde çevre kirliliği gibi konuların üzerinde duruyorlar ve içermeci derkende özelikle bu yoksulluk konusuyla uyuşuyor. Bu üç hedef kendi hedeflerinin olduğu kadar tüm dünya'nın da hedefleri olması gerektiğini düşünüyor. Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın bundan sonraki hedef projeksiyonlarına bakıldığında Avrupa Birliği'nin bölgesel bir kuruluş olduğu unutulmamalı ve dünya'nın meselelerine kafa yorma iddiası olup olmadığı sorgulanabilir olmalıdır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası ise daha uluslar arası olma özelliğine sahip kurumlar olduğu görülmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın gelecek hedeflerine bakıldığında gerçekten bunları yapıp yapamayacağı veya bütçelerinin yetip yetmeyeceğini düşülmelidir. Çünkü baktığımızda son dönemde Dünya Bankası Avrupa Birliği Bakanlığı'nın bazı alanlardaki fonlarından yararlanmaktadır. Böyle

hedefler koyulması için kendi kaynağınızın tam olması gerekmektedir. Aslında bu hedefler ilgili kişileri, ülkeleri motive edecek mobilize edecek söylem geliştirme gibi bir yaklaşımdır. Bana kalırsa bütün dünya'da ki bu yoksulluk sorununun giderilmesi bu bankaların kaynaklarıyla yeterli olamayacaktır. Yoksullukla ilgili ortada olan bazı ramlar var ancak yoksullukla mücadele ülkelerin kendi içyapılarına göre değişiklik göstermesi gereken bir meseledir. Hindistan ve Çin'in yoksulluk durumu aynı değildir ve farklılık göstermektedir. Yoksulluk yeknesak bir konu değildir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bile kimin yoksul olup olmadığı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

K.Ö.(Erkek) - Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanı - 1971 yılında Diyarbakır'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Ankara Atatürk Anadolu Lisesinde (AAAL) tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Metalurji Mühendisliği bölümünden Lisans, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Endüstri Mühendisliği Ana Bilim Dalından Yüksek Lisans diplomasını aldı.

İslam Kalkınma Bankası olsun Ekonomik İşbirliği Teşkilatı olsun ilk önce uluslararası bir kurum hüviyetinde oluşumuna başlayıp daha sonra bu amaçtan uzaklaşan yerler olmuştur. Avrupa Birliği bundan 7 sene öncesinde başlattığı uluslararası donör sistemi ile ülkeler yardım yaparken aralarında anlaşarak daha uygun ve yerinde olan mükerrer olmayacak yardımların yapılmasına yönelik bir sistem oluşturmuştur. Projenin bir kısmını bir ülke finanse ederken başka bir kısmını diğer ülke finanse etmektedir. Bu oluşum bugüne kadar birkaç defa toplantılar yapmışlardır. Ancak bu toplantılarda bu yardımların yapılmasının temasında yoksulluktan çok özellikle Balkan ülkelerine yardımlarına yapılmasına yönelik olmuştur. Viyana Konferansı'nda bu işin temelleri atılmıştır aslında Avrupa Birliği'nin, Dünya Bankası'nın ve İslam Kalkınma Bankası'nın bir araya geldiği bazı yapıların ortaya çıkarılması önemlidir. Kurumlar bölgesel kaldığı ve kendi kaynaklarını oluşturamadığı sürece birbirine muhtaç durumdadır. Bugün mesela medyaya da yansıdı. Cumhurbaşkanımız İslam İşbirliği Teşkilatının üyelerinin bile aidatlarını ödemediği bir ortam böyle bir ortamda fon oluşturamadan üyelerine yardım etme gibi bir durum olamaz. Ama işte bunların sistemli ve programlı olması lazım. Benzer bir yapı veya kopya bir yapı oluşturuluyor mütemadiyen ve bunların bazıları çalışıyor bazıları çalışmıyor. Bir ara mesela Ekonomik İşbirliği Teşkilatı(ECO) vardı şu an mesela o da çalışmıyor böyle şeyler kurulup kurulup dağılıyor. Şimdi bunların hepsi aslında baktığımız zaman kalkınmayı

hedefler sosyal politikaları destekler yoksullukla mücadele etmek ister ama baktığımız zaman sonuçta kamunun bu işe sahip çıkması gerekmektedir. Özel sektörün sahiplenmesi bu işi zordur hiçbir şirket kendi kar etmeyeceği bir işe girmez. Daha çok maddi getirisi olan yerlerde olurlar. Dolayısıyla bunların kamu bazında hatta devlet bazında gitmesi lazımdır. Uluslararası organizasyonların zaten çoğunun amacıda şu yoksullukla ilgili ülkelerin iç yapılarını etkileyecek bir sistem yapmak istiyorlar. Dünya Ticaret Örgütü kuruluyor ve ülkeler bu yapıların dışına çıkamıyorlar ve bunları kabul etmek zorunda oluyorlar. Aynısı Avrupa Birliği'nde de var. Ortak konulan kuralların pek dışına çıkmıyorlar. Şimdi böyle bir ortamda ülke kendi yoksulluğunla uğraşmaktan ziyade bununla mücadele edemeyecek konuma gelebiliyor. Artık bazı noktalarda özel sektörünü yönetemeyen devletler bu uluslar arası organizasyonların içyapılarını açacak hale gelmektedirler. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibiMilenyum Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde hem kendi üye ülkelerinin hem de dış ülkelerin sosyal ve ekonomik dengesizliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Özellikle Europe Aid çalışmaları ön plandadır. Somut çerçevede daha önceden Avrupa Birliği Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile çalışma kararını daha önceden almıştı ancak son dönemlerde herkes kendi başına çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın hedeflediği şekilde yoksulluk hedeflerinin olduğunu zannetmiyorum. Avrupa Birliği'nin ülkelere bakış açısı Üye Ülke, Aday Ülke ve Üçüncü Ülkeler şeklindedir. Mesela Türkiye'ye Katılım Öncesi Mali Destek Programı yönünden destek olmaktadır.

Dr.Y.Y.(Erkek) - Beşeri Kalkınma Program Koordinatörü

Yoksulluk meselesinde yoksulluğu azaltmakla arttırmak yoksullukla ilgili politika üretmedeki temel şöyle bir ayrım var. Bir doğrudan yoksulluk politikaları var bir de dolaylı yoksulluk politikaları var. Doğrudan siz ne yaparsınız sosyal güvenliği sağlarsınız düzgün bir işe ya da gelire erişimi arttırırsınız. Bunları yapamıyor iseniz doğrudan gelir desteği verirsiniz ya da bazı şeyleri ayni veya nakdi olarak ödersiniz veya bunları ödeyecek bir yapabilirlik kazandırırsınız bunun ucu bucağı çok açık. Bir de dolaylı olan politikalar var. Dolaylı olarak sizin yaptığınız her politika aslında dolaylı olarak yoksulluğa pozitif veya negatif bir katkısı oluyor. Türkiye'de 2002 ile 2014 yılı arasında 4.3 dolarla yaşayan nüfus %28'lerden %2 küsürlere kadar düştü çok ciddi bir azalış bu azalışın üçte ikisi makro ekonomik istikrardan ve iş hacminin artmasından geliyor geriye kalan üçte biridoğrudan

yoksulluk politikalarından geliyor. Demek ki Türkiye gibi başarılı bir örnekte bu alanda ve başarılı bir dönemdeki kazanımların ancak üçte biri sizin yoksulluk politikası dediğiniz şeylerden geliyor. Diğer üçte ikisi nereden geliyor siz eğer düzgün kredi imkânları arttırırsanız işsiz insanlar KOBİ kurup girişimci olabiliyor iseler bu bir yoksullukla mücadele stratejisidir. Siz ulaşım ağını arttırıp üreticilerin ya da tarımsal alandaki küçük işletmelerin ürünlerini dışarı üretebilmelerini sağlıyorsanız bu da bir yoksulluk politikasıdır. Uluslararası sağlık koruması sağlıyorsanız bu da bir yoksulluk politikasıdır. Eğitim imkânlarını veya eğitimde fırsat eşitliğiyle ilgili bir şeyler yapıyorsanız bu da bir yoksulluk stratejisidir. Şimdi bu ulusal bazdaki şeyi kalkınma bankaları ölçeğine taşıyalım. Biz mesela diyoruz ki yoksullukla mücadelede Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası ya da Kalkınma Bankaları önce gelir. Şimdi az önceki cevabı buraya taşıyalım. Şimdi bizim doğrudan yaptığımız mesela İslami Kalkınma Dayanışma Fonu diye yoksul ülkelere ya da yoksulluğu azaltmaya özel ayrı bir birimimiz var. İslami Kalkınma Dayanışma Fonu'nun yaptığı her şey bir yoksulluğu azaltma stratejisidir. Ancak bizim mesela ulaştırmada, enerjide başka alanlarda verdiğimiz şeyler pek bir yoksullukla alakası yok mu ya da var mı var ya da yok bunları açık bir şekilde ayrıştıramayız. Ya da İslam Kalkınma Bankası'nın politikaları Türkiye'de ne kadar etkili dediğiniz zaman benim size soracağım soru hangi politikaları hangi projeleri anlatabiliyor muyum yani biz şimdi şu anda bazı sorunlar yaşıyoruz ama bir projeye başlayacağız başladığımızı varsayalım diyelim ki mesleki eğitim projesi yapıyoruz Türkiye'de kötü durumda olan Meslek Liselerine kredi veriyoruz onların modernizasyonunu arttırıyoruz. Yoksul çocuklar orada daha iyi bir eğitim alıyorlar ve daha yüksek gelirli bir iş bulma şansı yakalıyorlar bu proje bir eğitim projesi fakat yoksulluğa etkisi var mı elbette var pozitif anlamda dolayısıyla bu tip şeyleri ayrıştırmak hangi projesi ne kadar etkili hangi kalemleri yoksullukla mücadeleye ne kadar aktarıyor bunu biz ayrıştırabiliriz ama bir dereceye kadar bunun adını şöyle koymak lazım doğrudan yoksullukla mücadeleyi amaçlayan projeleri ve konuları ve dolaylı olarak yoksulluğa katkı sağlayabilecek projeleri ve konuları diye ikiye ayırabiliriz. İlk olarak yapmamız gereken şey kavramları yerli yerine oturtmamız gerekmektedir buradaki temel meselemizde bu. İlk İslam Kalkınma Bankası'na yoksullukla ilgili bir soru sorsanız sizin önünüze gelecek şey projeler ve dokümanlar olacaktır. Ama benim argümanım şu ki bizim yaptığımız her şey dolaylı olarakta tıpkı ülkedeki az önce verdiğim oran gibi üçte ikisi dolaylı olarak yapılan politikaların yoksulluk üzerine etkisi üçte biri ancak Türkiye'nin ulusal deneyiminden geliyor şimdi bu da böyle şimdi bu işin birinci kısmı bunu bir

ayrıştırmamız lazım. Yani İslam Kalkınma Bankası'nın rolü ne bu anlamda bir doğrudan rolü var. Az gelişmiş ülkelere daha ucuz bir kredi veriyor yoksul ülkelere yani en az gelişmiş ülke kategorisindeki 21 üye ülkeye verdiği kredilerin oranları daha düşük veİslami Kalkınma Dayanışma Fonu diye ayrı bir birim var.İslami Kalkınma Dayanışma Fonu'nun hem hibeleri hem de daha ucuz kredileri var. Yoksul ülkeleri veya yoksul ülkelerdeki toplumları hedefleyen projelere daha uygun krediler veriyor. Bunların bir de ayrıca bankaya bağlı vakıf var bankaya bağlı bazı özel fonlar var bankanın hibe programları var bazı İslam ülkelerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi bu konuda daha yetkin hale gelmelerini amaçlayan bunlar bir anlamda doğrudan yoksullukla mücadele araçları ama bankanın verdiği bütün projeler bir anlamda ülkenin genel kalkınmasına ve dolaylı olarak zenginleşmesine ve dolaylı olarakta yoksullukla mücadele pozitif katkı sunan enstrümanlar bu sadece İslam Kalkınma Bankası için değil tüm kalkınma bankaları içindir. Burada şöyle bir zıt durum vardır yoksullukla alakası bağlamında biz sadece girdileri ölçebiliriz yani şu kadar kaynak verdik bu kadar proje yaptık şu kadar insan eğitim aldı şeklinde diyelim ki o bölgenin yoksulluğuna ya da ülkenin toplam yoksulluğuna etkisi ne kadardır konusunu ayrıştırmak mümkün değildir. Öyle bir oran veremeyiz yani. Ülkenin son on yıldaki yoksullukta sağladığı başarının yüzde kaçı kalkınma bankaları projeleri dolayısıyla olmuştur. Bu sorunun cevabını bulamayız. Böyle bir rakam veremeyiz. Çünkü karmaşık bir yapı var. Siz onun bir kısmına borç veriyorsunuz devlet zaten genel bir borçlanması var bir kısmını buradan alıyor bir o borçlanma maliyeti biraz azalıyor o projede daha profesyonel yürütüldüyse daha iyi bir etki yaratıyor kamu harcamasına göre ama bunun ne kadarı bu kaynak İslam Kalkınma Bankası'ndan geldiği için mi böyle oldu ne kadar kısmı projenin kendi niteliğinden kaynaklanıyordu bunu ayrıştıramayız yani o proje başka bir kaynakla yapılsaydı bu olmayacak mıydı. İslam Kalkınma Bankası finansmanının özel bir şeyi var mı orada daha doğrusu finansmanın İslam Kalkınma Bankası ile yapılmış olmasının özel bir etkisi var mı bunu ölçmek ayrıştırmak bir miktar güçtür. Sadece şuna bakabilirsiniz siz bankalar Dünya Bankası veya İslam Kalkınma Bankası verdiği kredide veya yaptığı projede sosyal etki değerlendirmesi istiyor mu genel amaçları arasında yoksullukla mücadeleyi bir amaç olarak belirtiyor mu. Mesela hemen arkanızda bizim İslam Kalkınma Bankası'nın misyonu ve vizyonu var burada dikkat ederseniz bankanın portföyü ağırlıklı olarak ulaştırma ve enerjiden kaynaklanmasına rağmen temelde merkeze koyduğu şey yoksullukla mücadele ve beşeri sermayenin arttırılması aslında fakat bankanın portföyüne bakarsanız en büyük

ulaştırma sonra enerji ve beşeri sermaye geliyor(eğitim ve sağlık). Mesela bizim yoksulluk projesi diye bir proje bileşenimiz yok ama beşeri sermaye(eğitim ve sağlık) adına yaptığımız her şeyin bu ana amaca hizmet ettiğini varsayıyoruz veya arzu ediyoruz. En azından söylem olarak ya da retorik olarak yoksulluk bankanın vizyonunun merkezinde diyebiliriz. Şimdi burada iki şeyi yapabilirsiniz bankaları karşılaştırırken birincisi söylem, amaçlar, aktiviteler, stratejiler yani retorik düzeyinde yoksulluk bankaların metinlerinin merkezinde mi ikincisi fiiliyatta verdiği projeler ve kaynaklarda bu onlar için önemli bir konu mu. Birincisini analiz etmek daha kolay. Metinleri tararsınız ne kadar önem atfediliyor bunu çıkarırsınız pratikte ne kadar öyle onu tartmak biraz mesele yani bir özel sektöre verdiği de dolaylı olarak yoksullukla mücadele olabilir. Burada hani dolaylı olanları kıyaslayamazsınız ve ölçemezsiniz. Bu benim başlangıçta yaptığım açıklamayı yapıp bu şerhi düştükten sonra hani bunu ayrıştırmak mümkün olmadığı için bankaların sadece doğrudan uyguladığı yoksullukla mücadele enstrümanlarına ve yoksullukla mücadele bütçelerine odaklanacak diye bir sınırlılık koyabilirseniz eğer ozaman hani analiz hem daha kolay olur hem de daha amaca hizmet eder diye düşünüyorum. O saatten sonra neye bakacaksınız bizim için bankanın vakfi'nın, hibe programlarının, Kalkınma için İslami Dayanışma Fonu'nun kaynaklarını nasıl kullandığını ne tip projeler yaptığını toplamda 57 ülke için nasıl bir kaynak aktardığına bakacaksınız yani. Burada da Dünya Bankası ile İslam Kalkınma Bankasını karşılaştırmak şöyle kolay İslam Kalkınma Bankası'nın ofisinin olduğu her ülkede zaten Dünya Bankası'nın da ofisi var. Yani bunlar birbirini dışlayan şeyler değil benim size önerim bir veya birkaç ülkeyi alıp o ülkenin proje listelerine bakabilirsiniz Dünya Bankası'nın internette bulabilirsiniz ancak İslam Kalkınma Bankası'nın bulamayabilirsiniz hangi yıllarda hangi projeler yapılmış onların içerikleri raporları ancak onlar kıyaslanabilir. Onun dışında bütün bu dolaylı şeyler kıyaslanamaz. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın Yoksullukla Mücadele Politikalarına çalışırken Türkiye veya düşük gelir grubuna sahip ülkeler gibi örnek uygulamalar incelenebilir. Türkiye'nin yoksulluk konusuna bakıldığında kime göre yoksul kavramı ortaya çıkmaktadır. OECD ve Avrupa Birliği ülkelerine göre Türkiye en yoksul ülkelerden bir tanesidir. Yani Türkiye yoksul bir ülke ve yoksul bir ülke olarak kalmaya devam ediyor. Yani yoksul ülke derken en az gelişmiş ülke kategorisinde değil ama gelişmiş ülke kategorisinde de değil yani kişiye göre değişiyor. İnceleme yapılırken Kalkınma için İslami Dayanışma Fonu'nun projeleri ve faaliyetlerinin yoğun olduğu ülkelerdeki çalışmalar Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası bağlamında seçilerek incelenebilir. Ya da en

az gelişmiş ülkeler statüsündeki ülkeler seçilebilir. Özel bir sıkıntı yok ise İslam Kalkınma Bankası'nın olduğu bütün ülkelerde Dünya Bankası'da vardır. En az gelişmiş ülkeler Sahra altı Afrika ülkeleri bunların çoğunun resmi dili Fransızca dolayısıyla internetten ulaşılacak Kamu raporlarının okunabilecek dilde olması önemlidir. En az gelişmiş ülkelerin belki doğru düzgün web sayfaları bile yoktur. O yüzden bu ülkelerin seçimleri yapılırken bayağı etüd edilmesi gerekmektedir. Raporlama kültürü biraz zayıf. Her ülkenin kullanabileceği bir para limiti bankalar nezdinde bu o ülkenin nüfusuyla ve gelişmişliğiyle doğru orantılı o limit doldurulabilir veya biraz üstüne de çıkabilir. Dünya Bankası kendine göre ülkelere bir bakış açısıyla bakamaz. Bir de bunlar kalkınma bankaları yardım kuruluşları değil dolayısıyla yoksulluk önemli bir konu olabilir hem İslam Kalkınma Bankası hem de Dünya Bankası için ama son noktada bunlar yardım kuruluşu değiller. Bunların iddiası ülkeyi kalkındırarak yoksullukla mücadele etmek dolayısıyla çok fazla somut projeler olmayabilir. Bunlar yoksullukla mücadelede aktördür veya değildir sonucu da çıkarılamayabilir. Mesela FAO ile UNDP'nin etkinliğini kıyaslasaydık bu çok daha bakla ve kolay bir şey olurdu. Ama hani bu ülkeler doğrudan yoksulluğu ülke vizyonuna koyan kurumlar ama doğrudan yoksullukla mücadele eden sosyal yardım kurumları değil bunlar. Bu kısıtları baştan bir izah etmek lazım. Sonra kavramsal olarak bunlar nasıl bakıyor retorikleri nasıl sonra pratikte doğrudan olan projeleri o ülke seti için ve dolaylı olarak hizmet verdiği varsayılan bütün proje setleri sunulur böyle bir analiz yapılabilir. Kavramsal olarakta yoksullukla mücadelede IDB küresel söylemden çok da farklı bir jargon iş, finans gibi alanlarda kullanmıyor. Biz de İslam Kalkınma Bankası olarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini takip ediyoruz. Bizde 2.15 dolar 4. 3 dolar işte günde şu kadar doların altında yaşayan nüfus diye bizde buna göre hesaplıyoruz. Bizde UNDP'nin İnsani Gelişmişlik Endeksini kullanıyoruz ve buna göre kendi ülkelerimizi konumlandırıyoruz. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası birbirine karşıt değil tamamlayıcı kurumlardır. İslam Kalkınma Bankası olarak Dünya Bankasıyla beraber çok fazla beraber finanse ettiğimiz proje var. Yani çok büyük bir projenin bir kısmını onlar finanse ediyor bir kısmını Avrupa Yatırım Bankası finanse ediyor. Bunlar birbirini dışlayan ya da hilafına çalışan kurumlar değil. Aşağı yukarı aynı şeyi yapıyoruz. Bizim farkımız ne sadece İslam Ülkeleriyle çalışıyoruz ve verdiğimiz kredilerin, süreçlerin İslami kurallara uyumlu olmasını bekliyoruz ve istiyoruz. Yani finansman modeli olarakta projenin çıktılarının da genel İslami kurallara aykırı olamayacağı bir kural tesbiti var. Dünya Bankası'nın böyle bir tarafı yok. Biz Müslüman ülkelerle çalışıyoruz Dünya Bankası tüm ülkelerle çalışıyor.

Ama sonuçta yaptığımız ülkenin kalkınmasında kaldıraç etkisi yaratacak projeleri makul şekilde finansman vermek çıktıları üye ülkeleri arasında teknik işbirliği kapsamında paylaşılmasını sağlamak. Yani bu kısıtlar açısından mantığımız aynı sektörlerimiz aynı. Bizim aldığız yoksulluk sınırı dediğim gibi İnsani Gelişmişlik Endeksini kullanıyoruz. Zaten yoksulluk sınırı dediğimiz şey birkaç çeşit. Göreli yoksulluk, Mutlak Yoksulluk. Yani Gelir Dağılımı ve Yoksulluk birisi göreceli birisi mutlak olan şeyler. Orada da 2.15 ve 4.3 dolar gibi sınırlar var. OECD'de bunları kullanıyor. Dünya Bankası da bunları kullanıyor. UNDP'de bunları kullanıyor. Bizde bunları kullanıyoruz. Biz ayrıca ölçmüyoruz. Yani küresel olan raporları, bilgileri alıp mesela Kamerunla ilgili bir rapor yazarken kullanıyoruz. Mesela İslam Ülkelerinin kendisine ait bir İslam Ülkeleri Gelişmişlik Endeksi yok mesela olması da gerekmiyor zaten. Dolayısıyla birbirimize karşı kendimizi konumlandırmıyoruz ya da kendi yoksulluk kriterlerimiz yok. Yani küresel ortak paylaşılan şeyler var. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası daha etkili olması için çok neden gerekmektedir. Bunlardan bir tanesi sizin doğrudan partneriniz olan ulusal hükümetlerin sizle olan işbirliğine açık olmalarıdır. Yani o sizi işlerine daha çok dahil edecek ki ve talep edecek ki bizde orada bir katma değer üretmede paydaş olabilelim. Mesela Türkiye'de ki Sağlık Bakanlığı bizle proje yapmak istemezse ben sağlık alanında etkili olamam. Bankaların avantajı ne çok fazla ülkede operasyonları olduğu için iyi örnekleri birbirine transfer etme şansı var. Bu anlamda İslam Kalkınma Bankası daha şanslı diyebiliriz neden çünkü mesela siz Gambiya'ya İsveç'ten bir şeyi taşıyamazsınız. Yani birbirine yakın olanlardan bir şey taşıyabilirsiniz. Aynı dili konuşan ülkelerin daha fazla tecrübe paylaşımı yapması daha muhtemel bir şeydir böyle bir potansiyel var. Bu bugünkü şartlarda ne kadar mümkün bu başka bir tartışmadır. Ama muhtemel ki mesela Türkiye'nin Tunus'a teknik olarak yardım etme buradaki tecrübeyi aktarma pozisyonu İsveç'in Tunus'a taşıma pozisyonundan daha fazla bu tabiatı itibariyle böyle bu anlamda bu konu İslam Kalkınma Bankası'nın bir avantajıdır. İki şeyi ne kadar çok yaparsanız o kadar çok etkili olursunuz. Birincisi kanıta dayalı ikincisi son kullanıcının fikrini almaktır. Ben buraya bir hastane yapılması gerektiğini düşünüyorum neye göre bunun yapılması gerekiyor bu muhitteki ortalama yaş standardı, sağlık merkezine olan talep hani bilerek mi söylüyoruz bilmeden mi yani bazı ülkelerde veya bu ülkelerin önemli bir kısmında böyle bir strateji altyapısı yok. Diyelim ki Gana bizden bir proje yapmanızı talep ediyor kredi talep ediyor. Mesela bu bir ulaştırma projesi ise siz trafik yoğunluğunu felan soruyorsunuz cevap veremiyor işte bu biraz bankayla alakalı bir şey biraz da ülkeyle alakalı bir şey. Yani

kanıta dayalı politika yapmak için o ülkedeki partnerlerin buna açık ve yeterli olması gerekiyor. Ne kadar iyi yaparız konusu önemlidir bu çok komplike bir şeydir bununla alakalı çok neden sıralanabilir. Dünya Bankası'nın İslam Kalkınma Bankası'na göre yaptığı farklı şey daha çok analitik çalışmalar yapmasıdır. Mesela Yoksullukla Mücadele konusunda ne yapılabilir konusunda analitik çalışmalar daha yoğun olarak Dünya Bankası'nda yapılmaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nda ise bu çalışmalar daha azdır. İslam Kalkınma Bankası bu çalışmaları daha çok yapabilir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı yoksullukla mücadele politikaları birbirlerine alternatif değil paydaş olabilir. Bunlar dediğim gibi birbirinin hilafı olan şeyler değil. Bir de bunlar ulusal hükümetlerden bağımsız değildir. Biz ancak ulusal hükümetlere destek sağlayabiliriz. Biz kendimiz bir proje uygulayamayız. Bu onların açık olması ve bu konuyu önemsemesiyle ilgili olan bir konudur. İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadele politikaları yeterince sürdürülebilir ve içermeci bir yapıda İslam ülkelerine katkı sağlayamamaktadır. Eğer yeterince katkı sağlasaydı bugün İslam ülkeleri en az gelişmiş ülke setinde olmazdı. Tabi burada çok farklı noktalar var. Ülkelerin yer altı kaynakları, insan sermayesi, yönetim biçimleri, yönetişim biçimleri yoksulluk meselelerinde çok önemlidir. Ama İslam Kalkınma Bankası'da bir partnerdir. Bunları rakamlarla ölçmek çok mümkün değil. Bu kuruluşların yaptığı politikalar küresel krizler için bir etki yapamaz çünkü küresel ekonomik krizler daha çok finansal krizlerdir. Bunlarda ülkelerin altyapısını destekleyen şeyler ama finansal krizlerde altyapı ihtiyaçlarının karşılanması noktasında bu bankalar önemli karakterlerdir. Yani ülke krizde olsa bile yatırımların sürekli devam etmesi için önemli bir çözüm ortağı olabilir bu bankalar ve oluyorlar da ama onun dışında krizi önlemede veya kriz sürecinde bankaların yapabileceği çok fazla bir şey yok çünkü bankanın alanları değil. Yoksulluğu şöyle tanımlamamız lazım. Mutlak yoksulluk ortadan kalkabilir bir şey ortadan kalkması mümkündür veya değildir ayrı bir şey. Mesela günde 5 doların altında yaşayan nüfus kalmayacak diyebilirsiniz ama göreli yoksulluk hiçbir zaman ortadan kalkmayacak çünkü siz yoksulları bir miktar zenginleştirdiğiniz zaman zenginler daha zengin olacağı için her zaman göreli bir yoksulluk olacak bu asla sonuçlanacak bir süreç değil göreli yoksulluk muhakkak devam edecek. Bankalar dünya yoksulluğu ya da o ülkedeki yoksulluk adına aktörlerden sadece bir tanesi özel sektör, kamunun müdahalesi, beşeri sermayenin kalitesi, finansman, o ülkedeki çatışmanın olup olmaması gibi yüzlerce faktör var. Bankalar bunlardan bir tanesi. Kalkınma Bankaları önemli işler yapıyorlar mı yapıyorlar ama çok aşırı bir değerde atfetmemek gerekiyor sonuçta yapacaklarının bir

sınırı var yani İslam Kalkınma Bankası'nın ya da Dünya Bankası'nın. Bazı ülkeler veya bakanlıklar bu bankalara ihtiyacı olduklarını ya da olmadıklarını düşünüyorlar. Bankalar ne yapıyor uzun süreli ve ucuz finansman sağlıyor. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti diyelim ki sadece Hazine açığını kapatmak için borçlandığı zaman aldığı fiyat ile proje bazlı borçlandığı zaman aldığı fiyat çok farklı dolayısıyla ülkelerin daha ucuz borçlanmasını sağlıyorlar. Dünya Bankası veya İslam Kalkınma Bankası proje bazlı borçlandığı için merkezde biriken ya da diğer ülkelerde edinilen bir bilgi birikimine ülkesine taşıma şansı gözüküyor. Çünkü proje içeriği İslam Kalkınma Bankası tarafından da olgunlaştırılıyor, geliştiriliyor, katkı veriliyor ve finalize ediliyor. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı sadece kurumsal bilgi birikimini değil Banka'nın 57 ülkeden süzdüğü bir birikime de erişiyor bu bir iddia bu ne kadar oluyor ayrı bir şey. Ama hani böyle bir potansiyel var ortada. Bir de o ülkede çok ciddi bir şekilde bozulma varsa siz satın alma süreçlerini de yönettiğiniz için yozlaşma çok fazla o süreçlere sirayet edemiyor. Çünkü üçüncü dışarıdan bir göz var bunu denetliyor, iptal etme şansına sahip. Yani bu da bu ülkeler için kendi ulusal kaynağı yerine Kalkınma Bankasıyla herhangi bir proje yapma noktasında bir motivasyon faktörü oluyor. Bunların ihtiyaç olduğu düşünülüyorsa bu ülke için kalkınma bankası kredisi gerekli diyebiliriz. Bu ülkede her şey çok yolunda, yozlaşma yok, kendi satın alma yapabilir, teknik birikim çok iyi ve kendi parası var ise böyle bir ülkede Dünya Bankası ya da İslam Kalkınma Bankası'nın çalışmasına gerek olmayabilir diyebiliriz. Ama bu ülkeye de vereceği bir şeyler olabilir bu bankanın hissedarı olarak veya bir çözüm ortağı olarak başka ülkelere taşıyacağı tecrübeleri olabilir o da küresel bir çözüm ortağı olur. Eğer bu ülkede finansman sorunu yoksa, kurumsal kapasite sorunu yoksa kalkınma bankasıyla çalışması da gerekmeyebilir. Mesela Türkiye'nin son dönemde kalkınma olarak ne kadar iyi olduğunu ölçmemiz gerekiyor. Bunun ne kadarının Kalkınma Bankaları projeleriyle olduğunu ölçmek bu bana göre mümkün olmayan bir şey böyle bir kalkınma etkisi nasıl ölçülür ölçülebilir mi düşünmek gerekiyor. Binyıllık Kalkınma Hedefleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini İslam Kalkınma Bankası'nın da hedefleri ve sahipleniyorlar. Yani Birleşmiş Milletler öyle diyor, İslam Kalkınma Bankası böyle diyor, Dünya Bankası'da şöyle diyor böyle bir sıralama yok. İslam Kalkınma Bankası küresel gündemden bağımsız değildir. İslam Kalkınma Bankası'nın Dünya Bankası ile ortak yaptığı projeler bilhassa eğitim konusunda deepdive(derin dalış) diye bir protokol var bu kapsamda alınan bir para var. Bu da İslam Kalkınma Bankası'nın dışlayıcı değil Dünya Bankası'nı partner bir yapı içerisinde gördüğünü söyleyebiliriz. Sonuç itibariyle fırsat eşitsizliği ve yoksullukla

mücadele konularına hizmet eden bir çalışma ulaştırma felan da var ancak eğitim derin dalış programının merkezindedir. İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye ile yakın ilişkileri var. Beraber finanse ettiği projeler var Beraber işbirliği protokolleri var. Amaçları birbirine çok yakın. İslam Kalkınma Bankası merkez teşkilatından oluşan bir kurum. Ancak 4 tane bölge merkezi 5 tane de ülkede ofis açmaya başlıyor ve bu beş ülkeden bir tanesi de Türkiye. Belki ilerde bunlar daha çok artacak. Dolayısıyla ilk ülke programını Türkiye ile yapıyor. Herhangi bir şey yapacağı zaman Türkiye ile başlıyor Türkiye'yi ön plana koyuyor. Çünkü Türkiye'de bir geçmiş kapasite var zaten saysak bir İran'dır, Malezya'dır birkaç tane daha ülke sayarız yani. Bu anlamda hani Türkiye'nin diğer ülkelere tecrübe paylaşımı noktasında aktarabileceği çok fazla şeyler var. Türkiye aynı zamanda İslam Kalkınma Bankası'nın bir ortağı %7 veya 8 hissesi var. Yani bankanın hem sahibi hem de müşterisi diyebiliriz. En büyük ortağı ise Suudi Arabistan. Türkiye'nin bir proje yapma potansiyeli var o yüzden bu ofis burada. Bu ofis açıldıktan sonra proje sayısı ve miktarı arttı daha da artacaktır. Yani bu anlamda Türkiye iyi bir partner iyi bir müşteri ve banka'nın sahibi İslam Kalkınma Bankası açısından. Türkiye önemsenen bir ülke gelişmiş bir ülke çok şeyi taşıyabilecek bir ülke. Veriler bağlamında bir ülkede hangi banka'nın etkili olduğunu ölçmek için proje portföylerine bakılmalıdır. Dünya Bankası'nın kurulduğu günden bu yana tüm Türkiye özelindeki projelerine ulaşılabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası'na ulaşılamayabilir. Bu verilere İslam Kalkınma Bankası Türkiye ofisinden ulaşılabilir hatta ofiste merkeze sorup verilere ulaşabilir. Ülke ofisleri açılması İslam Kalkınma Bankası açısından bir kırılmadır. Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu'nun kurulması bir kırılmadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yoksullukla mücadele bağlamında Dünya Bankası ile yaptıkları analitik çalışmalar var.

M.F.S.(Erkek) –Eğitim ve Teknik İşbirliği Direktörü

İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele ile ilgili yaptığı farklı programları ve departmanları vardır. İslam Kalkınma Bankası ile biz bir çalıştay yaptık. Çalıştayda da tecrübe paylaşımı ve yenilikçi yaklaşımlar konuları ön planda olmuştur. Eğitim programımız var ülkeler arası tecrübe paylaşımı yapıyoruz.Türkiye yoksullukla mücadele noktasında kendini kurtarmış bir ülke. İç meselesini çözebilen bir ülke. Yoksullukla mücadele noktasında ülkelerin yaptıkları etki analizleri bulunmaktadır bunlar kolayda ölçülememektedir. Oxford Üniversitesi yoksulluk araştırma merkezi ile ortak bir çalışma yapılmıştır. Yoksullukla ilgili yardımların projelerin ve çalışmaların neticelerinin

ölçülmesi önemli bir unsurdur. Eğitime odaklanamama konusu İslam Dünya'sının yeni bir derdi değil. Üç yüz dört yüz yıldır bir düşme yaşanmaktadır. Bunun tabi ciddi sosyal boyutları var yoksulluk önemli bir göstergesi. İslam Dünyası'nın şu an en büyük sıkıntılarından biri yoksulluk sarmalı. Yoksullukla mücadelede din, eğitim, ekonomi, sosyal kültür boyutu gibi çeşitli boyutlar vardır yani çok boyutlu bir olaydır. Disiplinler arası bir konudur. Dolayısıyla bu alanda böyle yenilikçi fikirler geliştirmek de önemli diye düşünüyorum. Eski tekrar veyahut da yapılan bazı şeylerin bize Türkiye'ye uyarlanması gibi değil de bir şeyler ortaya getirecek yenilikçi fikirlere ihtiyaç vardır. İslam Dünyası'nda Pakistan, Malezya temelli bazı fikri akımlar vardır. İran'da yapılanlar ise daha kabuğunda ve dar çerçevede yapılmıştır. Pakistan ve Malezya'da olan bu fikir akımlarının Türkiye'de de olması gerekmektedir. Bu entelektüel seyirleri iyi izlemek ve çıkışlar yapmak gerekmektedir. Türkiye'nin böyle bir imkanı ve ihtiyacı vardır şu manada geleneksel düşünce kalıplarının dışında orijinal ve bizim geleneğimizle değerlerimizle ortaya çıkan sürdürülebilir akımlara ihtiyacı vardır. Medeniyetlerin ana sermayesi onların entellektüelidir zihinleridir. Türkiye'nin elinde de sermaye döngüsü, katma değer ve uygulama zenginliği var. Bunlar düşünceyi besleyen şeylerdir bu bir fırsat özgüven de var dolayısıyla bunu iyi değerlendirmek lazım. İslam ekonomisi entellektüel sermayenin kötü bir örneği niye piyasa onu mağlup etmiştir. Yani finans ekonomiyi boğmuştur. Ekonomik alandaki bu hareketlilik ekonomi düşüncesine yansımadı. Bilim konusunda dinler arası farklılık çok yoktur olabildiğince nesneldir. Son 50 yıldır düşülen bir tuzak var. Mesela yoksullukla mücadelenin İslamisi veya gayri İslamisi yoktur böyle ayırmamak lazım. Bunlar yanlılaştırıldığı zaman birbirine haksızlık edilmiş olur. Mesela Sesric anne çocuk sağlığına yönelik bilgi paylaşımı ağı oluşturmuştur. Yoksullukla ilgili de böyle bir ağ olması gerekmektedir. Politikacıların bilgi ihtiyacını görmesi gerekmektedir. Sesric'de bu amaç doğrultusunda politika yapıcılara çalışmalar yapmaktadır analizler sunmaktadır. Örneğin dönüp dolaşıp Muhammed Yunus'u örnek veriyoruz bir tane mi ürün geliştirebiliyoruz. Bu da aslında faizli bir finansman yani. Yaptığı şey kapitalist bir düzen içerisinde sadece bir virgül. Hatta iyide faiz alıyorlar çünkü niye risk yüksek bu desteği fakire veriyorsun ancak %90'dan fazla geri dönüşü var normal işletmelerden çok daha fazla geri dönüşü oluyor bu mikro finansın. Mesela Sesric ve Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi birlikte vakıflarla ilgili bir çalışma hazırladı. Bu çalışma vakfın mikro finansa olan bakış açısını gösteren bir rapordu. Bilgi paylaşımı yoksulluğun finansman, proje finansman, sosyal yardım boyutları ile ilgili olabilir yani devasa bir alan sonra bunlar

projeler geliştirebilirler Sesric bunlara ortak olabilir. Karar verici mekanizmaları geliştiren projelere destek olunmaktadır mesela anne ve çocuk sağlığı projesi bu şekildedir. Somut olarak bir şey ortaya çıkarsa ciddi bir entelektüel sermaye olursa diğer kurumlarla da ortak çalışmalar yapılabilir. Eğer böyle bir pencere açılırsa kendimizi de entelektüel fakirleşmeden kurtarmış oluruz. İslam Dünyası'nın şu an ki bir fakirliği de budur ve çok tehlikelidir. Malezya ve Endonezya gibi ülkelerde yoksullukla ilgili çalışan uzmanlar vardır. Yoksullukla ilgili Kalkınma Bakanlığı'na bağlı İSEDAK yoksulluk çalışma grubu var. Yoksullukla ilgili yapılan bütün çalışmaların amacı literatüre yenilik kazandırması olmalıdır. 20 tane az gelişmiş İslam ülkesi bulunmaktadır dünya'da her işi bırakıp bununla uğraşsak yeridir. Yoksulluk ölçümünde neye göre yoksulluk konusu önemlidir. İnsanın manevi yoksulluktan kurtulması namazla manevi yoksulluktan kurtulması ise zekatla olabilmektedir. Yoksullukla mücadelenin önemi ve değeri anlamında ön planda tutulan bir konudur ve Kuran'ın çoğu yerinde geçmektedir. Yoksullukla mücadele konusunda bir araya gelinip entelektüel gruplar ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu şekilde yapılan çalışmalar çok faydalı olacaktır. Sanayi ve ticaret odaları yoksullukla mücadele konusunda projeleri olmalı ve işe müdahil olmalıdırlar. Bunların üzerinde çalışılıp gündeme getirilmesi gerekmektedir. İşletmelerin istihdam tarafı olabilir, doğrudan yardımlar meselesi olabilir tabi en kolay yolu doğrudan yardımlar. Karar alıcı durumundaki paydaşların bir araya gelmesi gerekmektedir. Bütünlükçü bir bakış açısı gerekmektedir tek taraftan çözülecek bir mesele değildir. Özgüven yok. Bir araya gelip bir şeyler geliştirilebileceğine inanılmıyor. İstikrar, inat çok önemlidir. Bir şeyleri devam ettirmek çok önemlidir başarı az ama devamlı olandadır. Bugünkü küçük olaylar yarın ki büyük hadiselere gebedir. Bir damla çok büyük dalgalar etkiler güçler oluşturabilir. Batıdaki yapılan araştırmalar gibi İslam Ülkeleri'nde de yoksulluk uygulamalarının araştırılması gerekmektedir. İslam Dünya'sın da böyle bir kuruluş yok. Mesela yoksulluk bizde çözüm kuruluşu İngiltere. İslam Dünyası'nda yapılan akademik çalışmalar var ama uluslararası bir merkez yok. OPHI, OXFAM gibi kuruluşların yaptığı ciddi yoksullukla mücadele çalışmalarını Türkiye'nin de yapması gerekmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın dünya'da tanınması için büyük emek sarfetmesi gerekmektedir. Büyük bir bünyeye sahip ancak içeriğinin de etkili olması gerekmektedir. İşin merkezine Türkiye'yi koymak gerekmektedir. SESRIC olarak da böyle bakılmaktadır. Yapılan şey şu bütçeler küçük ancak değişimin dinamiği kurulmaya çalışılmaktadır. Bunun çok fazla örneği verilebilir. Mesela küçük bir eğitimle başlıyor sonra bir projeye dönüşüyor sonra zirveye dönüşüyor

birbirini besliyor bunlar oradan başka şeylerin oluşmasına vesile oluyorlar. Örneğin; Çalışma Bakanlığı ile SESRIC arasında bazı başarılı çalışmalar yapılmaktadır. Bunlara baktığımızda ilk toplantısı Türkiye'de yapılan Çalışma Bakanları Zirvesidir. İş sağlığı ve Güvenliği alanında SESRIC'in yaptığı çalışmalarda vardır. Sonra eğitim programlarından bir tanesi olan Yoksullukla Mücadele Forumu başladı. SESRIC daha çok bilginin yaygınlaştırılması ve paylaştırılması tarafındadır. İslam Dünyası'nda akılla gövdeyi birleştirmek gerekmektedir. Bilgiyle karar alıcıların bir araya getirilmesi gerekmekte bununla ilgili yapıları entelektüel toplulukları uluslararası bağlamda oluşturmak gerekmektedir. Sağlıklı bir bakış açısı çok şeyi geliştirebilir. SESRIC'de bu tip oluşumlara destek vermektedir. Gelecekle ilgili hedeflere bakıldığında çeşitli kurum ve kuruluşlarla geçmişte yapılan projelerin daha da çeşitlendirilerek yapılması gerekmektedir.

M.B.(Erkek) - Eğitim ve Teknik İşbirliği Departmanı Program Koordinatörü

Aslında yoksullukla mücadeleyle ilgili temelden gitmek lazım. Din boyutunuda ele almak gerekmektedir. Çözümler bir şekilde üretilmektedir ancak uygulama alanına geçirilememektedir. Sonuçta insan yapısı olduğu için böyle şeyler yaşanabilmektedir.Paylaşım konusundaki sıkıntıdan kaynaklanıyor her şey. Ülkelerden de yoksullukla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalara destek Sesric boyutuyla istenebilir. Ortaya bir model çıkarsa çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortaklıklar yapılabilir. Yoksullukla ilgili İSEDAK yoksulluk çalışma grubu toplantısının yedincisi yapılmıştır. Bu grup her sene iki kere toplanmaktadır. Üye ülkelerdenpaydaşlar bir araya geliyor. Her toplantıda yeni bir tema belirlenmektedir. Bu tema altında bir toplantı çıktısı ortaya çıkarılmaktadır. Yoksulluğun birçok alt başlığı bulunmaktadır. Birçok alt başlıkta o temalarla ilgili toplantılar yapılmaktadır. Katılımcıların fikirleri alınmaktadır. Konuyla ilgili direk ilgili olan kamu kurum kuruluşları, stk'lar ve birçok yerden katılımcılar oluyor. Tartışmalar yaşanıyor ve dokümanlar yazılmaktadır. O belirli temalar altında aksiyon planları ortaya çıkmakta ve ülkelere ilan edilmektedir. Yoksulluğun altındaki bütün temalar önemlidir. Birini diğerinden öncelik varsayamayız. Yoksulluk çok boyutlu bakılması gereken bir durum. Bir tarafına fazla bakarsanız diğer tarafı eksik kalacaktır. Şu son zamanlarda gündeme gelen en önemli konu sosyal korumadır. İslam Dünyası'nda sosyal koruma bağlamında sosyal koruma tarafı çok gelişmemiş. Bayağı yol alınması gerekmektedir. Bugüne kadar İSEDAK yoksulluk çalışma grubu toplantılarında Kalkınma Bankaları'nın yoksullukla mücadele politikalarıyla ilgili bir tema oluşmamıştır. Ancak çeşitli stk'lar gelip

yoksullukla ilgili çalışmalarını anlatmaktadır. Sanayi ve Ticaret Odaları çocuklara verilecek burslar tarzı destekleri yoksullukla mücadele bağlamında yapması gerekmektedir. 300 400 yıldır bilime batı yön verdiği için her şey onların istediği şekilde ilerliyor. Bilimin doğu kaynağı geride bırakılmış. 1300'lü yıllara kadar bayağı şeyle üretilmiş ama sonra üretim bırakılmış. Osmanlı'da da çok önemli değerler üretilmiştir. Akademik bir şey yazıldığında kaynaklar hep batı'dan geliyor. Büyük ölçekli bakıldığında İslam İşbirliği Teşkilatı dünya'da ne kadar tanınıyor. Türkiye İslam İşbirliği Teşkilatına biraz hız verecektir.

S.E.(Erkek) - Kıdemli Teknik İşbirliği Uzmanı

Ben daha çok tarım sektörüyle uğraşıyorum. Türkiye'de 2002 ile 2014 yılı arasında 4.3 dolarla yaşayan nüfus %28'lerden %2 küsürlere kadar düştü bu düşen oranın üçte biri katkısı doğrudan yoksulluk politikalarından geliyor. İslam Kalkınma Bankası'nın içerisinde ulaştırma, tarım ve enerji gibi çeşitli departmanları var. Yani bu en az gelişmiş ülkelerde Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu'nun yaptıkları ortadadır. O ülkelerde genelde projeler ağırlıklı olarak tarım, gıda güvenliği gibi konulardan geçiyor. Doğrudan yoksullukla mücadele politikaları olmasa da dolaylı olarak yoksulluğa bir katkı sağlıyor mesela yapılan bir tarım projesi gıda güvenliğini sağlıyor bu da yoksullukla mücadelede faktörlerinden bir tanesidir. Türkiye artık bu konuları çok aşmış bir ülkedir. Mesela Gambiya'dan, Benin'den, Togo'dan bahsediyoruz. Bu ülkelerde tarım sektörü ve bununla ilgili olan gıda güvenliği sektörü projeleri son derece önemli. Enerji, sağlık, tarım, ulaştırma gibi sektörler İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele politikasını gidermede son derece önemlidir. Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu yoksulluğun giderilmesine yönelik spesifik projeler yapıyor. Konut, ulaştırma, sağlık projeleri yapıyorlar. Yeni bir ekip geldi. Bu ekiple birlikte Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fon'un da olacak olan yeni enerji İslam Kalkınma Bankası'nı da canlandıracak gibi gözüküyor. TİKA ile yoksullukla mücadeleye yönelik olarak yapılabilecek projelerle ilgili görüşmeler var. Türkiye'nin altyapı olsun diğer alanlarda olsun yaptığı büyük yatırımlar var harcamalar var. Türkiye'yi düşündüğümüz zaman uluslar arası kuruluşların Türkiye'ye sağlamış olduğu krediler denizde bir damla gibidir. Ama tabi diğer küçük ülkelerde örneğin Gambiya'da 10 veya 50 milyon dolar gibi bir rakam orada ciddi bir alanda bir etki yapabilir. Uluslar arası kuruluşların Türkiye için sağladığı bu milyar dolarlık finansal yardımlar denizde bir damla kadardır. İran ve Malezya'da bu durum Türkiye gibi aynı

olabilir. Ancak bir Benin'e veya Gambiya'ya gittiğiniz zaman orada Dünya Bankası, İslam Kalkınma bankası ya da diğer uluslararası kuruluşların yaptığı yardımlar yardım kuruluşu demeyelim de yaptığı çalışmalar, finanse ettiği projeler var. Tabi İslam Kalkınma Bankası bağlantılı da çok ciddi yardımlar var. Orada mesela İslam Kalkınma Bankası'nın verdiği bir 50 milyon dolarlık bir kredi ile üniversite kuruluyor, hastane yapılıyor, yol yapılıyor ve orada daha etkili olabiliyor. Ülkelerin yönetim kademesindeki insanların liderliği önemli bir konu, az gelişmiş ülkelerin makroekonomik politikaları, siyasi istikrarı, ekonomik istikrarı bütün bunlar birbirini tamamlayan konular yolsuzluk büyük sorun bu ülkelerde Türkiye'de büyük bir sorun diğer ülkelerde çok daha fazla. Liderlik, hesaplanabilirlik, şeffaflık, yolsuzluk, siyasi istikrar ülkenin kalkınmasında dolaylı olarak etkileyen parametrelerdir. İslam Kalkınma Bankası yoksullukla mücadeleye ne kadar katkı sağlayabiliyor bunu tam olarak bilemeyiz ancak yaptığı desteklerle kalkındırıyor. Dolayısıyla insan kaynağı, tarım, sağlık gibi konularda yatırımlar yapıyor. Malezya, İran, Endonezya gibi ülkeler Türkiye ile benzerlik gösterebilmektedir. Teknik İşbirliği olarak yoksullukla mücadelede kapasite geliştirme programları yapılmaktadır. Örneğin; Gambiya Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin İnsan Gücü Kapasitesini geliştirme çalışmalarına yönelik proje İslam Kalkınma Bankası, TİKA, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Gambia Üniversitesi'nin işbirliği ile yürütülmüştür. Sağlık alanında da teknik işbirliği çalışmaları yapılmaktadır.

M.F.(Erkek) – Uzman(İslam İşbirliği Teşkilatı'ndan Sorumlu)

Öncelikle İslam İşbirliği'ne bağlı ülkelerde bir küresel gündem var. Dünya Bankası yoksulluk sınırını 1.25 dolar kullanıyordu bu sene onu 1.90 dolar yaptı. Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'nün Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi vardır. İslam Kalkınma Bankası yoksulluğun çok fazla olduğu 27 az gelişmiş ülkeye bakmaktadır. En az gelişmiş ülke olmayıp yoksulluk barındıran ülkeler var Nijerya gibi. Küresel gündemde zaten Binyıllık Kalkınma Hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle ele alınmaktadır zaten. Türkiye'nin 2011 yılında yaptığı en az gelişmiş ülkeler konferansı var. Geçenlerde ara dönem izleme toplantısı yapıldı. Dış yardımların etkinliği konusunda Paris deklarasyonu önemli bir meseledir. En son Busan'da toplandı. Yoksulluk sarmalında temelde eğitim ve sağlık önemli bir meseledir. Dünya Bankası'nın Senegal'de uyguladığı yoksullukla mücadele politika uygulamaları önemlidir. Dünya'da Japon Kalkınma Ajansı gibi kuruluşların yaptığı yoksullukla mücadele çalışmaları da farklı bakış açıları sağlamaktadır.

Dünya Bankası'nın Türkiye'ye uyguladığı projeler bir dış yardım faaliyetidir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası parayı birilerinden alıyor birilerine aktarıyor. İslam Kalkınma Bankası'nın hangi ülkelere ne kadar yardım ettiğiyle ilgili veriler bulunmaktadır. İslam Dünyası batı kadar sistematik değildir. Örneğin İslam Dünyası'nda bir izleme değerlendirme sistemi yok. Milyar dolarlık program uygulanıyor. Ama bir izleme değerlendirme sistemi yok. Böyle sıkıntılar var. Batı bir de belki pazarlamasını çok daha iyi yapıyor. Yeni yeni İslam Kalkınma Bankası'na bağlı ülkelerin sosyo ekonomik faktörlerini gösteren çalışmalar yapılmaktadır. Dünya Bankası, Japon Kalkınma Ajansı gibi kuruluşlar proje bittikten sonra sahaya inerek oradaki durumu da ortaya çıkarmaktadır. İslam Kalkınma Bankası ise bu tip çalışmalar yapmamaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nı tanımak için öncelikle İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş hikayesine bakmak gerekmektedir. Çünkü İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı birçok projede İslam İşbirliği Teşkilatı'nda alınan kararlarında çok büyük etkisi vardır. İslam İşbirliği Teşkilatı 1969 yılında Kudüs'te Mescidi Aksa'yı kundaklama girişiminden dolayı kurulmuştur. 1969 yılında Fasta İslam Konferansı Örgütü toplanıyor. Bu örgütün 5 tane daimi komitesi var ve birçok alt örgütü var. Bu beş örgütten birisi COMCEC(ISEDAK)'tır. Ekonomik ve Ticari İşbirliği ile uğraşmaktadır. Kültürle uğraşan Senagal'de kurulan bir kurumu var.ISEDAK'ın başkanı Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. Teknolojiyle uğraşan kurum Pakistan'dadır. Bir de siyasi tarafı ele alan Kudüs Komitesi var. İslam İşbirliği Teşkilatı aynı Birleşmiş Milletler gibi geniş kapsamlı bir kurumdur. SESRIC İslam Kalkınma Bankası'ndan projeler için finansmanlar almaktadır. OIC VET diye Mesleki Eğitimle ilgili bir programları var. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın İstatistik birimi SESRIC'dir. Helal Gıda, Gençlik Forumu, İslam Kültür Merkezi gibi birçok İslam İşbirliği Teşkilatını oluşturan alt kuruluş vardır. COMCEC(İSEDAK)'ın temel görevi Ekonomik ve Ticari İşbirliğine bakan daimi komite olmasıdır. Üye 57 ülkeden 21 tanesi en az gelişmiş ülke statüsünde. Tabi 1986 yılında COMCEC(İSEDAK)'in ikinci toplantısından yoksulluk ikinci gündem maddesi olmuş. Sahra Altı Afrika ülkelerindeki oluşan yoksulluğa yönelik bir gündem oluşuyor. O günden bu yana yoksulluk COMCEC(İSEDAK)'in gündem maddesi. COMCEC(İSEDAK) ve İslam Kalkınma Bankası'nın ilişkisi buradan geliyor. Genelde İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı kurumlar ve İslam Kalkınma Bankası karar aşamalarında birbirlerine formal veya informal şekillerde atıflar yapmaktadırlar. Paranın kaynağı İslam Kalkınma Bankası olduğu için birçok kurum ona odaklı çalışmalar yapmaktadır. Para varsa çeşitli şeyler yapılabilir yoksa yapılamaz.

Bu yüzden İslam İşbirliği Teşkilatı kendi kararlarına sürekli İslam Kalkınma Bankası'nı ortak etmeye çalışır. Konsept şu şekildedir. Önce kararlar alınır. Mesela COMCEC(İSEDAK)'de ki veya İslam İşbirliği Teşkilatı'nda ki herhangi bir alt kuruluşun bir projesi için İslam Kalkınma Bankası'nda şu fon kurulsun ya da finanse edilsin denir. Böle bir ilişki var. Kararlar Bakanlar düzeyinde alınmaktadır. Tabi bu fonlara desteği üye ülkeler sağlamaktadır. Yani kararlar alınıyor kararların uygulanması İslam Kalkınma Bankası tarafından yapılıyor. İslam İşbirliği Teşkilatı ve COMCEC(İSEDAK)'ın 57 ülkesi İslam Kalkınma Bankası'nın ise 56 üye ülkesi vardır. O bir ülkelik fark da Fransız Guyanası'ndan gelmektedir. Genel olarak bakıldığında hepsinin üye ülkeleri ortak ve yönetim kurulları aynı ülkelerden oluşuyor. Çeşitli programlar geldiğinde de beraber hareket ediyorlar. COMCEC(İSEDAK) bünyesinde İslam Kalkınma Bankası'nın yürüttüğü ve her yıl raporlaması yapılan iki temel yapı var. Bunlardan biri (ISFD)Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu diğeri ise SPDA(*Afrika*'nın *Kalkınma* İçin *Özel Programı*)'dır. Bu programların hedef bütçesi birinin 10 milyar dolar diğerinin ise 5 milyar dolardır. (ISFD) Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu bir vakıf fonudur. Yani İslam Kalkınma Bankası bünyesinde bir birimdir. Fonun 10 milyar dolar hedef bütçesini İslam Kalkınma Bankası'na üye ülkeler vermektedir. Şu ana kadar 2.4 milyar doları ödenmiştir. Bundan elde edilen karla projeler finanse ediliyor. Her yıl değişiyor bu rakamlar.Ancak bu yapılarla ilgili izleme ve değerlendirme mekanizması yok. Mesela bu fonda İslam kalkınma Bankası'nın İHH ile uyguladığı bir işbirliği projesi var. İSFD ve Türkiye'de ki Sivil Toplum Kuruluşlarından biri olan İHH'nin 2014 yılında Nijerya'da harekete geçirdiği Engellenebilir Körlük Projesidir. Bu çalışmanın sağlık alanında olması nedeniyle önemli bir örnek uygulama olarak görülmektedir. SPDA(*Afrika*'nın *Kalkınma* İçin *Özel Programı*) ise 2005 yılında 3. Olağanüstü İslam Zirvesi'nde alınan karar gereğince kurulmuş bir yapıdır. Mesela Uganda'ya İslam Ülkesi denmektedir ancak ülkenin %80'i Hristiyan'dır. Ancak İİT'ye üye ülkedir. Geçen sene Cumhurbaşkanı'nın bir konuşmasında Nanoteknoloji konusunda İslam Ülkelerinin yani 57 ülkenin ihracatının %60'ı sadece Malezya'dan yapılmaktadır. Türkiye birçok ülkeden iyi olsa da Malezya gibi İran gibi ülkelerle rekabet etmektedir. SPDA(*Afrika*'nın *Kalkınma* İçin *Özel Programı*)'nın1.8 milyar dolar ödenmiş sermayesi vardır. Tabi bunun çalışma sistematiği daha farklıdır. Doğrudan bir destek mekanizması söz konusudur. Bu programın süresi dolmuştur. Bununla ilgili bir rapor hazırlatıldı başarılı olup olmadığıyla ilgili. Bu raporun sonucuna göre de bu programın uzatılması düşünülüyor. Aslında burada yoksulluğun yanında çok farklı

sektörlerle ilgili projelere destek verilmektedir. Birleşmiş Miletlerin Milenyum Köyleri projesinin bir çeşidini de İslam Kalkınma Bankası yürütmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın çok çeşitli alt kuruluşları ve bu kuruluşların çok farklı çalışmaları bulunmaktadır. ISFD(Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu)'na mesela Türkiye 5 milyon dolarlık bir destek vermektedir. Türkiye tam nasıl çalıştığını bilmediği için çok fazla ödeme yapmamaktadır. Mesela Cezayir 50 milyon dolar ödemiştir. En fazla ödemeyi ise Suudi Arabistan yapmıştır. İslam Kalkınma Bankası bunun 1 milyar dolarını ödemiştir. OIC pamuk programı ise yoksulluk alt gündeminde ele alınan bir programdır. 2005'li yıllarda Pamuk Türkiye, Pakistan gibi ülkeler için çok önemli bir araçtı. Afrika'da Pamuk dörtlüsü diye bir tabir vardır. Benin, Çad, Togo gibi ülkeleri kapsamaktadır. Bunlar Dünya Ticaret Örgütü'nün görüşmelerini tıkayacak kadar bir güce sahiplerdi. Çünkü onlar için tek çözümdü. Türkiye mesela bu konuda Benin'e destek veriyor. Türkiye bir dönem başkanlığını yapıyor ancak asıl finansmanı İslam Kalkınma Bankası yapmıştır. Orada mesela üye ülkeler 27'ye yakın proje sunmuşlardır. Bazen bu ülkelerin proje sunacak kapasiteleri bile sınırlı olabilmektedir. Bir fikri proje diye göndermektedirler. Bir proje verilirken İslam Kalkınma Bankası'na belirli prosedürlerdengeçmesi gerekmektedir. Mesela Guvernörler Kurulu var. Türkiye'den bir projenin finanse edilmesi istenirse Hazine Müsteşarlığı vasıtasıyla bu süreç devam etmelidir. Pamuk programı ile ilgili beş ülkeye 17 milyon dolar civarında bir ödeme yapılmıştır. O yüzden iç prosedürler önemlidir.Mesela Kamerun'un iki projesine 11.4 milyon dolar verilmiştir. Üye ülkeler doğrudan da İslam Kalkınma Bankasına başvurabilmektedir. Dünya Bankası'nın çalışma sistematiği İslam Kalkınma Bankasına göre daha düzenlidir. Ancak Dünya Bankası'nın yaptığı projelerin raporlamalarında da sıkıntılar vardır. Dünya Bankası'nın birçok projesiyle ilgili detaylı raporlara internet sitesinde ulaşılamamaktadır.Bağımsız değerlendirici raporları tekrar revize edilebilmektedir. Ancak realite olarak Dünya bankası sahada çok daha yaygındır. İslam Kalkınma Bankası'na göre daha çok yere ulaşabilmekte ve daha çok ofisi bulunmaktadır. Yani en azından Dünya Bankası dışarıdan ulaşılamasa bile kendi iç raporlamasını yapıyordur çünkü o paranın hesabını veriyordur.Dünya Bankası'da İslam Kalkınma bankası gibi bir şirket çok uluslu bir bankadır. Çok Taraflı Donör Vakfı ve Uluslararası Kalkınma Birliği Dünya Bankası'nın yoksullukla ilgili çalışan önemli alt kuruluşlarındandır. Mesela Senegal'de ki projede 6.6 milyon doları Uluslararası Kalkınma Birliği verirken 3.1 milyon doları fondan alınmıştır. OECD'nin raporuna göre Binyıllık Kalkınma hedefleri bağlamında en fazla ilerleme kaydedilen sektör sağlıktır. Bunun nedeni

de sadece İslam Kalkınma Bankası'nın üye ülkelerinin yaptığı çaba değildir. Bu uluslararası sektöründe sağlık konusunda odaklı olmasıyla ilgili de bir konudur. Örneğin Bill Gates Fonu diyor ki; ben şu kadar ilaç alacağım bana şu fiyattan şu kadar ver. Mesela Gambiya'da Dünya Gıda Programı vardır. Yaptığı şey çocukların okula gitmesini sağlamak için okulda iki gün ücretsiz yemek veriyor. O yemeğin içeriği değişebilir. O projenin ne kadar uygulanabilir olduğu ancak sahada görülmektedir. Yani diyor ki ben bu yemeği üreten köylüden alırsam o zaman o köylüyü çiftçiyi de desteklemiş olurum. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın girmediği sektör çok yokturhemen hemen hepsinde vardırlar. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi'nde temel konular eğitim, sağlık, yaşam standardıdır. Dünya Bankası İslam Kalkınma Bankası gibi sadece eğitim ve sağlığa ağırlık vermemektedir aynı zamanda ulaştırmaya da, savunmaya da ağırlık vermektedir. Dünya Bankası'nın İslam Kalkınma Bankası'ndan ayrıldığı nokta ise bankacılıktır. Dünya Bankası proje, program finansmanı noktasında konvansiyonel bankacılıkla ilgilenirken İslam Kalkınma Bankası ise İslami Bankacılıkla faaliyetlerini sürdürmektedir. Yoksullukla ilgili en önemli noktalardan biri de mikrofinanstır. İslami Bankacılık kar payı noktasında çok kullanışlı olup olmadığıyla ilgili bir tartışma vardır. Yoksulluk ölçülmesi çok zor bir şeydir. Mesela Türkiye'de 1.25 dolara göre yoksul yok denmektedir ama gerçekten yok mudur. Dünya Bankası o değeri yeni 1.90 dolar yaptı. Yoksul Türkiye'de vardır. İslam Kalkınma Bankası Dünya Bankası'nın çalışmalarını takip etmektedir. Mesela Mozambik'te İslam Kalkınma Bankası'nın pamuk programında 50 milyon dolar verildi o verilirken kredi ile mi verildi, düşük faiz ile mi verildi yani faiz demiyoruz da kar payı veya murabaha diyoruz. Dünya Bankası izleme ve değerlendirme raporlarını bazen yayınlamasa da kendi içerisinde onları oluşturuyordur. Dünya Bankası ben bilgiyi üretirim herkes bu bilgiye ulaşır. Mesela Dünya Bankası COMCEC'e bir rapor yazdı para verildi. Dünya Bankası'nın sadece kendi gözünden değil altyapıdaki kişilerde sahadaki kişilerde ne diyor ona da bakmak gerekmektedir. Mesela Türkiye Hızlı Tren projesi için İslam Kalkınma Bankası'ndan kredi kullanmıştır. İslam Kalkınma Bankası'nda ki 4 başkan yardımcısından birinin Türk olması üst düzey yetkililerden bazılarının Türk olması guvernörler kurulunda Türkiye'nin etkili olması o konuda Türkiye'nin İslam Kalkınma Bankası ile yapacağı projelerin etkin olması açısından çok önemlidir. İslam Kalkınma Bankası'nın kurulduğu günden bu yana hiç başkanı değişmemiştir. İslam Kalkınma Bankası'nın Dünya Bankası'na göre yoksullukla mücadele noktasında bazı noktalarda avantajları da olabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası projelerin riskli konularında gerekli

olan sigorta vb. alanlarda kolaylıkla karar alabilmektedir. Çünkü mesela İran'a bir proje yapılacaksa o ülkenin en üst düzeyindeki kişilerden güvence alabilmektedir. Türkiye'nin de bu bankalarla çalışırken bir izleme ve değerlendirme sistemi yoktur. COMCEC çeşitli minimum ve maksimum rakamlarda projelere finansman vermektedir. Raporlar yazılıyor çalıştaylar yapılıyor. İslam Kalkınma Bankası iki tane Türkiye'de program uyguluyor. SESRIC'in OIC VET denilen yoksulluk programı yapılıyor. Hiçbir çalışma toplantısındaki raporlarda projenin uygulama etkinliğiyle ilgili bir veriye rastlanmamaktadır. İslam Kalkınma Bankası'nın Türkiye'ye verdiği yardımlar çok fazla değildir. Türkiye'nin en az gelişmiş ülkelere yönelik 100-200 milyon dolarlık bir taahhüdü var. Mesela TİKA biz bunu yaptık diyor 2011 yılında taahhüt etmiştik diye. Ancak şöyle düşünmek gerekmektedir. TİKA'nın 2011 verilerine bakıldığında Afganistan ve Somali'ye yardımlar toplanıldığında 218 milyon dolar etmektedir diğer üye ülkeleri toplanıldığında toplam 278 milyon dolar yapmış oldu yine efektif olarak bu iş dağıtılmamış olmaktadır. Yapılan taahhütler yerine getirilmelidir. Mesela Türkiye'nin Kalkınma Plan'ın da en az gelişmiş ülkelere yönelik bir stratejinin yazılması gerektiği söylenmektedir. Stratejilerin altında yoksulluk öncelikli gündem maddesi olarak görülmektedir. Türkiye dış yardımlarla ilgili kendi kalkınma planıyla uyum içerisinde bir strateji yazmalıdır. Yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili eğitim ve sağlığın öncelikli sektörler olması gerekmektedir. İzleme ve değerlendirme sistemi olması gerekmektedir. Projelendirme sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Mesela Nijerya'dan biri TİKA'ya geldiğinde bizim şurada bir okulumuz var destek olabilir misiniz demekte ve projelendirme yapılmamaktadır. Yardımlar yoksulluk odaklı olmadan önce 10 milyon kişi kurtuluyorsa yoksulluk odaklı olursa 19 milyon kişi olabilir bununla ilgili yapılan çalışmalar var. Yani hangi sektör olursa olsun yoksulluk odaklı davranılması gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda OECD ülkeleri ele alındığında bu ülkelerdeki okullaşma oranı GSYİH' sına yıllık 0.44 artış sağlamaktadır. Okullaşma oranı direk yoksullukla ilgilidir. Mesela Cibuti'de okullara kayıt oranı 2014 yılında %64, Nijer'de %63 dünya ortalaması ise %91'dir. Mezuniyet oranları daha da düşüktür. Senegal'de temel eğitim %61, Benin'de %53'dür. Sağlıkta dönüşüm projesi Dünya Bankası'nındır. Dünya Bankası projeden finansmanı çektiği anda eskiden her şey ücretsizken paralı olmaya başladı. 1970'lerde daha çok konuya sektörel bakılmaktadır. 1980'lerde İnsani Gelişmişlik konusuna bakılıyor. 1990'larda bir çöküş yaşanmıştır. Amartya Sen'in Özgürlük ve Kalkınma isimli çalışması İnsani Gelişmişlik endeksi açsısından çok önemli bir yer tutar. Türkiye 2002 yılı ile birlikte yönetimsel olarak daha iyi

konuma geldiği için projeksiyonlarda daha olumlu olmuştur. Ancak eş zamanlı olarak yan faktörlerde bu iyileşmeye küresel anlamda katkı sağlamıştır. Hepsi birbiriyle bağlantılıdır. 2002 öncesi koalisyonla bir dip yaşanmıştı 2002 sonrası olumlu olarak önemli bir süreç oluşturuldu. COMCEC yoksullara dönük temel hizmetlerden eğitim, sağlık, elektrik, su ve atık su alanlarıyla ilgili bir çalışma yapmıştır. Yoksullukta ülkelerde büyük bir sorun olduğu için COMCEC'in çalışma alanına girmiştir. Proje Döngü Yönetimi konusunda da ülkelerin çok taraflı olarak bir araya gelmesine yönelik bir çalışma vardır. En az üç ülkenin bir araya gelerek raporlar hazırlamasına tecrübe paylaşımı yapmasına yöneliktir. COMCEC İslam Kalkınma Bankası'na çeşitli öneri raporları hazırlamaktadır. COMCEC 57 ülkeye dönük rapor hazırladığı için özele gidememektedir. Ancak bazı örnek ülke uygulama örnekleriyle ilgili çalışmalar yapmaktadır. İşbirliğine dönük öneriler yapılmaktadır. Mesela Tarımda değer zinciri çalışılırken Türkiye'de iyi bir örnek uygulama varsa o davet ediliyor ve ilgili ülkelerde bu sistemin kullanılmasıyla ilgili sunum yaptırılıyor. Özel sektörle bir birliktelik sağlanmışta oluyor. Yani bilgiyi üretip paylaşmak önemli bir amaçtır. Batı eksenli Dünya Bankası tarafı daha çok özel sektöre kaymaktadır. İslam Kalkınma Bankası ise daha çok devlet odaklı bakmaktadır. Ancak özel sektörde gündem maddelerinden biridir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin Binyıllık Kalkınma Hedefleri'ne göre farklarından biri de finansman nasıl olacak noktasıdır. 7 tane alt başlık altında toplanılmış ve özel sektöre büyük bir vurgu yapılmıştır. Özel sektör kendi fonlarını kullansın, kar marjı daha düşük yerlere yatırım yapsın ya da devlet onları oraya yönlendirsin anlayışı vardır. Örneğin; bal konusunda bir ağ oluşturulacak çiftçilerden sırasıyla toplanacak toplanan ballar şirket tarafından piyasaya ulaştırılacak bu örnek güzel bir uygulamam örneği olursa COMCEC bu örneği alıp diğer ülkelerinde uygulaması için öneriler yapmaktadır. Bundan sonraki projeksiyonlarda İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın ülkelerin kapasitelerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapması önem arz etmektedir. COMCEC'de bu doğrultuda olaya bakmaktadır. İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nda veri yenileme noktasında bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. İslam Kalkınma Bankasına üye ülkeler genellikle yoksul olmasına rağmen veri üretmede problemler yaşanmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı çok fazla kurumlar kurulmaktadır ancak içerik olarak etkisiz kalabilmektedirler. Ancak yine de İslam İşbirliği Teşkilatı'nın en çok çalışan kurumlarından birisi İslam Kalkınma Bankasıdır çünkü para kaynağı ondadır. Batıda yoksulluk konusunda çok çalışılmaktadır ancak İslam Dünyası'nda bu konu eksiktir.

Doç Dr.Ö.B.(Erkek) – Siyasetçi, Eski STK Başkanı

Cidde'ye 1995 yılında Erol Yarar Bey ve Müsiad heyetiyle gittiğimizde yayınlarında Londra'da basılmıştır yazıyordu. Başımızdan aşağı kaynar sular döküldü. Suudi Arabistan'da yayıncı vardır. Hadi Suudi Arabistan yetersiz bulunsun diyelim Türkiye'de de birçok yayıncı matbaacı vardır. Dr. Ahmet Tıktık İslam Kalkınma Bankası'nda ki birkaç başkan yardımcısından biridir bu konu önemlidir. TİKA'NIN İslam Kalkınma Bankası ile yaptığı projeler önemlidir. İslam Kalkınma Bankası ya petrol ticaretinin finansmanını yapar ya da ticaretin finansmanını yapar. Üye ülkelere kredi açar. Üye ülkelere o krediyi Eximbank tarzı kuruluşlarla kullandırır. Faiz kullanılmaz maliyet artı mark up(kar payı) kullanılır. 21 sene öncesiyle bugün arasındaki sürece bakıldığında bir arpa boyu yol alınamamıştır. Müsiad Genel Başkanı olduğum 28 Mayıs 2006 yılında Kuveyt'te İslam Kalkınma Bankası Guvernörler Kurulu toplantısı yapıldı. Her ülkedeki Guvernörleri Merkez Bankaları, Kalkınma Bankaları başkanları ve ilgili ekonomi bakanları katılıyor. Türkiye'den de Ali Babacan katılmıştı. Toplantı Kuveyt Emiri'nin Beyan adlı Sarayı'nda yapılmıştı. Suudi Arabistan Temsilcisi Bakan dedi ki Kuran'ı Kerim Tilaveti ve bir iki açılıştan sonra bir önerimiz var dedi divan başkanına. İslam Kalkınma Bankası'nın başarılı çalışmalarından dolayı Banka başkanı Dr. Ahmad *Mohamed Ali* Al-Madani'ye 1 milyon dolar ikramiye verilmesini öneriyoruz dediler. Divan başkanı doğrudur çok başarılıydı dedi. Görüş oylamaya sunuldu ve herkes kabul etti. Dünya Bankası'nın kalkınma çalışmalarını sorgulayıcı şüpheci yönüyle bakmak gerekmektedir. Dünya Bankası'da ülkelere kalkınma yardımı verirler faizli. Bir de IFC(Uluslararası Finans Kurumu) adlı kurumu özel sektör şirketlerine sermaye desteği verir. Mesela Koç Grubu'na bağlı Arçelik'in kurulmasında kuruluş desteği vermiştir bu kurum. Fakat sosyal programları hep kapitalist ve batı'nın ideolojik yaklaşımlarına göre verilmiştir. Yani mesela aile planlaması sosyal meseleler gibi konularda kendi görüşleri doğrultusunda operasyonlarını sürdürmektedirler. Mesela Ilısu barajında destek verilmedi. Son dönem Türkiye'de yapılan bütün Mega Projelere Batılı Kalkınma Bankaları bir kuruş para vermemiştir. Hepsi Ziraat, Halka ve Vakıfbank'ın paralarıyla yapılmıştır. Yani tuzağa orada da tuzağa dikkat etmek gerekmektedir. Dünya Bankası'nın Afrika'da Açlıkla Mücadele programındaki gönderdikleri uzmanların bir elinde ekmek bir elinde İncil. Misyonerlik çok yapılmaktadır. Bir anda Güneydoğu Anadolu Bölgesine aşırı ilgi gösteriyorlar. Karadeniz, Akdeniz, İç Anadolu bölgelerinde de çok fazla yoksul insanlar var. Doğuda illa bir bilinç uyandırmaya çalışıyorlar. Kobani hadisesi çıktı Batılı bütün yardım kuruluşları Suruç'a gitti. Yüzlerce

yardım kuruluşu vardı. Şimdi anlaşılıyor niçin gidildiği. Fransa'da, Amerika'dan, İngiltere'den gelen yardım kuruluşları fonları Türkiye'ye vermiyorlardı. Türkiye iki üç günde 200.000 kişiyi ağırlamıştır orada DAEŞ bastırdığında. Sonra arkasından ne çıkı oraları kurtarılmış bölge ilan ettiler kantonlar yaptılar özerklik ilan ettiler. Mesela Güney Sudan'da bir iç savaş vardı. Yardımlar oraya gidiyordu. Niçin Güney sudan'da petrol bulundu orayı koparmak içindi ve nitekim kopardılar Güney Sudan güneyini kaybetti. Sonra Darfur meselesi geldi aynı şeyi Darfur'da yapmaya çalışıyorlar Sudan'ın batısını da parçalamak için. Aynı Türkiye'nin Doğusu'ndan Güneydoğusu'nda yapıldığı gibi. Mesela sağlık yardımları iğne programları yapılıyor birçok yerde ancak birçoğu kısırlaştırma programı. Bir de bu yardım olaylarında donör ülkeler olayı var. Oraya gönderdikleri uzmanların her birinin 10.000-15.000 dolar maaşları, otel harcamaları, araç harcamaları, para toplamak için yapılan yemekli toplantıları gibi harcamaları o ülkeye bağışlayacakları para miktarlarından düşüyorlar. Geriye'de fazla bir şey kalmıyor. Bunu Türk Hükümetinden biliyorum. Cumhurbaşkanımız, Başbakanımız anlatıyorlardı.

Dr.V.E.– Kurum Başkanı

Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Banaksı yoksullukla mücadele politikalar konusu derin bir konudur. Dünya Bankasıyla zaman zaman sermeye piyasasının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle Hazine Müsteşarlığı'nın Türkiye bağlamında Dünya bankası ve İslam Kalkınma Bankası ile ilgili birçok çalışması vardır. Genel olarak İslam ülkelerinde eğitim düzeyinin öne çıkarılması, demokrasinin güçlendirilmesi yönünde adımların atılması, Türkiye'nin bu konuda deneyimlerinden yararlanılması gerekmektedir. Artık sadece Amerika yerine Türkiye'de ki üniversitelerinde eğitim seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir. İşbirliğinin ve ticaretin arttırılması eğitimden başlamaktadır. Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti ülkelerinde de bu konuların ön planda tutulması gerekmektedir. Dünya Bankası ülkelerin proje finansmanlarını sağlamaktadır. Mesela İslam Kalkınma bankası bir otoyol projesinin finansmanını sağlamaktadır. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın karar süreçleri birçok üye ülkenin imzasıyla çıkmaktadır.

Dr.N.F.K.(Erkek)– Uluslararası Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği Daire Başkan Vekili – Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak Dünya Bankası ile 2007 yılına kadar süren üç yıllık bir proje yapılmıştır. 2001 krizinden sonra Sosyal Riski Azaltma Projesi altında bir

proje başlatılıyor. Dünya Bankası bu projeye 500 milyon dolar Hazine garantili kredi veriyor. Bu proje kapsamında ASPB'nın ilk düzenli yardımı olan Şartlı Nakit Transferi projesi başlıyor. Gelir getirici projeler yapılıyor yoksulların iş bulmasına yönelik. Bir de bakanlığın taşrası gibi çalışan Sosyal Yardımlaşma Vakıfları arasındaki ilişkileri elektronik ortama taşımaya yönelik bir otomasyon projesi yapıldı. 2007 yılı sonunda bu proje bittiğinde ilk düzenli yardım projesi olan ŞNT oturmuş bir program haline geldi. Ancak otomasyon projesi başarısızlıkla sonuçlanıyor ve Dünya Bankası'nın oradaki tecrübesi şu oluyor. ASPB içerisinde kendi ekibi gibi bir takımı Genel Müdürlük bünyesinde toplamış ve bütün çalışmaları onlar yürütmüştür ve proje bittiğinde de yeni bir krediyle projeyi devam ettirmek istediler. Bu projeleri yürütecek bir kurumsal kapasitesinin olmadığını da belirtmişlerdi. 2006 yılında ASPB'a alınan uzman yardımcıları iki yıllık süreç içerisinde uygulamayı öğrenip bu projelerdeki süreçleri çok iyi bir şekilde devam ettirdiler. Otomasyon projesinden 5 milyon dolarlık bir zarar olmuştur. 2008 yılında o zaman Devlet Planlama Teşkilatı şimdi ki Kalkınma Bakanlığı'nın 20 milyon TL'lik bir yatırım projesiyle daha büyük makro bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi'ne başlandı TÜBİTAK ile işbirliği içerisinde. Bu proje otomasyon projesinden çok daha kapsamlı bir projeydi. Yalnızca ASPB ile taşra arasında bir iletişim ağının kurulması değil ASPB ile diğer kamu kurumları arasında veri tabanlı sorgulamaların yapılması, SOYBİS adı altında bir projenin oluşturulması, diğer kamu kurumları arasındaki iletişimlerin sağlanması, bakanlığa bağlı taşradaki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuran yoksul vatandaşların başvuru sürecinden onaylanmasına kadar olan süreç, SYDV'nın kişilere yapacakları ödemelerin kararlarının alınması, ödeme emirlerinin bankalara verilmesi ve bu gibi süreçlerle ilgili merkezin bilgilendirilmesi, her ödeme döneminde yoksul kişilerin yoksulluğunun devam edip etmediğinin merkezden sorgulanması yaklaşık 28 kurumdan 109 ayrı web tabanından ASPB anlık bir sorgulama yapılmaktadır bu kişilerin sosyo ekonomik durumuna ilişkin. Bu sorgulama ile bu kişilerin sosyal güvencesi var mı, bir iş yerine sahipler mi, düzenli gelirleri var mı, evi, arabası veya arazisi var mı, evli mi, evliyse eşinin sosyo ekonomik durumu tüm bu sorgulamaların bütün aile bireylerine yapılması hanedeki bütün kişilerin ekonomik gelirlerinin hesaplanması bütün bunları ASPB web tabanlı olarak birkaç saniyede bütün kamu kurumlarının veri tabanlarından çekmektedir ve o kişilerin sosyo ekonomik durumu hakkında bilgi edinilmektedir. Başlangıçtaki otomasyon projesinde bunların hiçbiri yoktu. ASPB o projeden daha makul bir projeyi birkaç yıl içerisinde verildi ve o proje başarılı bir şekilde yürümektedir. ŞNT projesinde

fakir çocukların okula devam şartıyla o çocukların ailelerine düzenli yardımların yapılması şu anda onun yanında 4, 5 düzenli yardım programı daha var onlarda bu bütünleşik programa yerleştirildi. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım programı muhtaç asker yardımı, öksüz yetim yardımı gibi yardım programları şu an bütünleşik sisteme entegre edilmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun da Gelir Testi var. Gelir testini de APB yapmaktadır. Genel Sağlık Sigortası konusu da SYDV aracılığıyla bütünleşik projesi üzerinden yürütülmektedir. Şu an 35 milyon kişinin sosyo ekonomik verileri sistem üzerinden otomatik olarak tutulmaktadır. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi ile yeni bir yardım projesi geliştirileceği zaman bu projenin maliyeti nedir bu projenin Türkiye'de ki hedef kitlesi sayısal olarak nedir kaç kişiye ne kadar yardım yapılır tüm bunları yardım projesi başlamadan önce sistem üzerinden tespit edilebilmektedir. Daha önceden bir yardım programı başlatıldığında maliyeti nedir veya sürdürülebilir midir gibi konularda tahminler yağılamıyordu ancak şu an bir yardım programının fayda maliyet analizi, sürdürülebilirliği gibi konular bu sistem üzerinden görülebilmektedir. SYDV'nın yaptığı yardımlarda merkezden kontrol ve denetimleri çok rahat bir şekilde yapılabilmektedir. Türkiye'nin tüm il ve ilçelerinde SYDV vardır. Bunlar özel hukuk tüzel kişisidir. Ama kaynakları ASPB'dan aldıkları için yardım programları da ASPB tarafından belirlenmektedir. SYDV'nın taşrada bir mütevelli heyeti vardır. Mütevelli heyeti taraından ilgili kişinin yardım programı için uygun olup olmadığıyla ilgili karar veriliyor ve bunun bilgisi ASPB'a iletiliyor. ASPB'da bu kişilerin düzenli yardımlarını yapmaktadır. Dünya Bankası'nın başarısız projesinden çok daha başarılı ve kapsamlı bir projeyi ASPB uzmanları ve TÜBİTAK işbirliği ile birkaç yıl içerisinde devreye sokulmuş oldu. Sistem kendisinin maliyetini çoktan amorte etti. Ama Dünya Bankası'nın ASPB'a katkısı şu oldu. Düzenli yardımların başlaması ŞNT ile yaşanılmış oldu. Ancak Dünya Bankası'nın verdiği 500 milyon dolarlık destek bir kredi ve faizli geri ödemeydi. Daha sonra ASPB bunu sürdürerek kamunun kendi kaynaklarıyla Dünya Bankası kredisi olmadan da yürütülmeye devam edildi. Şu anda Dünya Bankası ile sadece teknik işbirliği vardır. Şu an Türkiye'de yürütülen sistemin analizine yönelik ortak çalışmalar yürütülmektedir. 2016 yılı Ekim ayında da bu analizler kamuoyu ile paylaşılacaktır. Yani Dünya Bankası'nın personelinin direk ASPB'nda çalışması yerine dışarıdan teknik işbirliği yapılması çok daha faydalıdır. Çünkü eğer ASPB uzmanları bu konunun dışında kalırsa bu konuyu öğrenemeyecekler ve Dünya Bankası'na muhtaç kalınacaktı. İslam Kalkınma Bankası ve ASPB arasında bazı temaslar vardır. SESRIC ile işbirliği vardır ve İSEDAK Yoksullukla Mücadele Masasını

ASPB temsil etmektedir. Ancak burada da şöyle bir konu oluyor. Toplantılarda Türkiye'nin tecrübeleri paylaşıldığında büyük bir ilgi topluyor ve o insanlar ya ülkelerine ASPB'nı davet ediyorlar ve orada Türkiye'nin sistemi anlatılıyor ya da oradan Türkiye'ye heyet geliyor ve Türkiye'nin sistemi yerinde inceleniyor. Bu süre bütün bir sistemin alınıp uygulanmasıyla ilgili yeterli olmuyor. Sadece Türkiye'de güzel bir sistemin olduğunu görüyorlar. İslam Kalkınma Bankası ASPB ile ortaklaşa olarak Reverse Linkage Project(Ters Bağlantılar Projesi)'ni bazı İslam ülkeleri üzerinde uygulanmak istemektedir. Şu ana kadar birkaç ülkeyle temas oldu. Bu projenin genel amacı bir ülkenin know how'ını alıp diğer bir ülkeye anlatılması entegre edilmesi olayıdır. Yani sadece çalıştay ya da birkaç günlük çalışma ziyareti değildir. İslam Kalkınma Bankası bu projeye yaklaşık 300.000 dolarlık bir finansman sağlamaktadır. Faydalanıcı ülkeden de bir o kadar destek istemektedir. Yani yaklaşık olarak 500.000 – 600.000 dolarlık bir proje ortaya çıkmış oluyor ve know how'a sahip olan ülkenin uzmanları o ülkeye gidip uzun süreli bir şekilde giderek hem o ülkenin yapısını iyi bir şekilde analiz ediyorlar eksiklerini tespit ediyorlar. Hem de kendi sistemleri o ülkede nasıl entegre edilebilir onla ilgili bir etüt çalışması yapıyorlar. Ve faydalanıcı ülkenin uzmanları da know how'a sahip olan ülkede uzun süreli çalışma ziyareti yapıyorlar. Faydalanıcı ülke o sistemi çok iyi bir şekilde öğrendikten sonra kendi ülkesindeki know how'a sahip olan ülkenin uzmanlarıyla birlikte kendi sistemini kuruyor. Yani çalıştay ve çalışma ziyaretlerine göre çok daha faydalı bir sistemdir. Bu sistemle somut adımlar projenin de detaylarıyla birlikte ülke tarafından atılabilmektedir. Bununla ilgili şu ana kadar iki ülke ilgilendi. Birisi İran diğer ise Endonezya'dır. İran ile Suudi Arabistan arasındaki krizden dolayı İran bu projeyi uygulayamadı. Malezya'da ise proje teklif aşamasındadır. Malezya birkaç defa Türkiye'ye gelmişti ve Türkiye'nin sistemini uygulamak istemektedir. Ancak proje o bürokratik ilişkilerin başlangıç aşamasındadır. Önce o ülkenin ilgili bakanlıkları kabul edecek sonra o ülkenin projeyi finanse edecek Hazine Bakanlığı projeyi kabul edecek sonra o talep bilgisi İslam Kalkınma Bankası'nın Cidde'de ki merkezine gönderilecek. İslam Kalkınma Bankası Faydalanıcı ülke ile know how'a sahip ülke arasındaki kapasitelere bakacak bu proje uygulanabilir mi ona bakacak karar verdikten sonra ilgili ülke masasına yazıyı göndererek bu projenin uygulanabilir olduğuyla ilgili bilgi verecek. Ondan sonra proje başlayacak. En az 5, 6 aylık bir süreç var önümüzde tüm bu aşamalar geçilirse. Bunlarında zorluğu uzun bir bürokratik süreci olmasıdır. SESRIC ile şu ana kadar ASPB iki defa çalıştay yaptı. Sosyal yardım sistemini anlatan bu çalıştayların en sonuncusu 2015 Ekim

ayındaydı. Yaklaşık 15-20 İslam ülkesi katılmaktadır. İki üç gün sürmektedir. Türkiye'de ki uzmanlar gelen davetlilere Türkiye'nin sistemini anlatmaktadırlar. Ama ağza bir parmak bal çalmak gibi oluyor gerisi gelmeyince orada kalıyor. Gelen davetliler ülkelerine çalışma ziyareti daveti yapıyorlar. Şimdiye kadar Arnavutluğa, Ürdün'e, Kuveyt'e, Gambiya'ya, Endonezya'ya ve Surinam'a çalışma ziyaretlerinde bulunuldu. Türkiye'ye çalışma ziyaretine gelen ülkelerden ise kendi ülkesine bu sistemi kurabilen olmamıştır. Bir sıkıntıda ilgilenen ülkelerin altyapısının projeye uygun olabilmesidir. İran ve Malazya'nın özellikle ilgilenmesinin sebebi bu ülkelerin Türkiye'nin sistemini kurabilecek veri altyapı sistemine sahip olmasıdır. Mesela bu sistemdeki temel şartlardan birisi de her ülke vatandaşının bir ID numarasının olması gerektiğidir. Bu konu maalesef birçok İslam ülkesinde yapılabilmiş değildir. Elektronik olarak bir veri tabanının kurulmuş olması gerekmektedir. Ve bu vatandaşlık numarasıyla ilgili veri tabanına bu vatandaşların bilgilerinin girilmiş olması gerekmektedir. Çünkü vatandaşlık numarası olmazsa her kamu kurumu farklı bir kodla kişilerin bilgilerini kodlamış olacaktır. Her kurum farklı koda bilgileri veri tabanına ekleyince bu bilgiler birbirine entegre edilemiyor. Bazı ülkelerde kamu kurumlarının veri tabanları yok. Bazılarında veri tabanı var ancak vatandaşlık numarası yok. Her ikisinin de olduğu az sayıda ülke var. Türkiye'nin bu konuda ilgili ülkelere önerisi ise ülkelerin benzersiz bir vatandaşlık numarasını geliştirmeleri gerektiğidir. Daha sonra ise kamu kurumlarının kendi veri tabanlarını buna göre kurması lazım ki güçlü ve sağlıklı bir e-devlet altyapısı oluşturulabilsin. Bu sistemle de sosyal yardım uygulamaları uygun bir şekilde gerçekleşebilsin. O zamanda İslam Kalkınma Bankası ve ASPB devreye girerek tecrübelerini paylaşmış olabilecektir. Dünya Bankası ise daha çok kendi kredilerini pazarlayabilme güdüsüyle hareket etmektedir. Yani Türkiye'nin gelişmesinden çok kendine odaklı bir yapıda hareket ettiği için amaçlar bazen çelişmekte ve uzun süreli işbirlikleri olamayabilmektedir. Ancak İslam Kalkınma Bankası APB ile çalışabilecek bir kurum olarak görülmektedir. Onunda bürokratik süreçleri biraz uzundur. Avantaj ise İslam ülkelerinin ortak bir kültürü var ortak bir tarihi geçmişi var tüm bunlar ortak sorunlara ve ortak çözüm yollarına sahip olunabilmeyi sağlamaktadır.

Dr.C.E.(Erkek) – Ekonomi Başdanışmanı

"Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele bağlamında politikaları ve çalışmaları olabilir ancak İslam Kalkınma Bankası'nın olup olmadığı tartışmaya açıktır. Dünya Bankası IMF gibi Bretton Woods kuruluşlarından bir tanesidir. Dünya bankası yoksulluğun daha çok

kalkınma tarafıdır. Dünya Bankası özellikle 1970'li yıllardan sonra yoksullukla mücadelede az gelişmiş ülkelerin politikalarını etkilemektedir. Dünya Bankası'nın Yoksulluk ve Kalkınma programları ve çalışmaları IMF ile benzerlik gösterebilmektedir. Kaynakları belirli bir yerde toplamda ve belirli bir yerde konsolide etmeye dönük programlardır. Dünya Bankası Kalkınma Programlarıyla yoksullukla mücadele edildiği söylense de örtülü ve niteliksel olarak bunun yapıldığı çok söylenememektedir. İslam Kalkınma Bankası daha çok İslami camiaya dönük daha bölgesel ve daha spesifik amaçları olan bir kurumdur. Dünya Bankası kadar geniş bir perspektifi İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele gibi bir çalışması var mıdır tartışılır. Eğer İslam Kalkınma Bankası Kalkınma adı altında yoksullukla ilgili bir bağlantı kuruyorsa o ayrı bir konudur. İslam Kalkınma Bankası doğrudan bir yoksulluk tanımı yapıyor mudur. Dünya Bankası'nın bu konuda yoksulluk ölçüm araçları vardır. Dünya Bankası yoksullukla mücadele ederken ki paradigmasının sorgulanması önemli olabilmektedir. İslam Kalkınma Bankası'nın paradigmasıyla farklılık gösterebilir. İslam Kalkınma Bankası faizsiz ve katılımcı bir ekonomiyi öne sürmektedir. Bir ekonomik paradigma tartışması meydana gelebilir. Dünya Bankası küresel sistemi inşa eden temel kurumlardan bir tanesidir. İslam Kalkınma Bankası ise belirli bir coğrafyaya belirli bir anlayışı hedefleyen kurumdur. Bir proje anlayışı farklı Dünya bankası ve İslam kalkınma arasında olabilmektedir. Niteliksel bir tartışma yapılması gerekmektedir. 2002 sonrası Türkiye'de birçok alan gündem maddesi oldu. Bunlardan bir tanesi küreselleşmenin genel durumuydu. Diğer birileri ekonomik kriz ve bununla birlikte İslam ekonomisi konusunun konuşulmaya başlanması, Bretton Woods sisteminin tartışılmaya başlanması, Amerika'da ki kriz ve kaynakların sınırlılığıydı. Dünya Bankası'nın sadece Yoksul ülkelerde yaptığı projelerle yoksullukla mücadele edilememektedir. Yoksullukla mücadele adalet temelli ekonomi politikalarıyla olur. Kaynaklar ne kadar olursa olsun sistemin yarattığı tahribat her şeyi etkileyebilecektir. Ya yapılan yardımlar etkili olamayacak ya da yoksullara ulaşamayacaktır. Dünya Bankası'nın yoksullukla mücadele noktası yoksullardan ziyade daha çok entelektüel kesimin yararlandığı bir noktada olmuştur. Dünya Bankası yoksullukla mücadele politikaları sistemi belirli ölçülerde tamir edip daha çok kaynak aktarımına dönük müdahalelerdir. Bunlar daha çok kısmi ve dışsal özelliğe sahip palyatif projelerdir tam anlamıyla yoksullukla mücadele ettiği söylenemez. İslam Kalkınma Bankası ise daha çok kalkınmayı yaygınlaştırmak, İslam ülkelerindeki faizsiz kredi sistemini, katılımcı ekonomiyi ve üretime dönük hayatı ortaya çıkarmak konusunda çabası vardır ve bu anlamda gerçek

manada bir yoksullukla mücadele hedefi vardır. Dünya Bankası'nın anlamak için Bretton Woods sistemini iyi anlamak gerekmektedir. Bundan sonraki dönemde Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki olumlu ilişkiler İslam Kalkınma Bankası ile olan ilişkilere de olumlu olarak yansıyabilecektir. Petrol ihraç eden İslam Ülkelerinin dışa açılarak tek bir mala bağlı kalmadan elindeki kaynakları yeni sanayi çerçevesinde teknolojik yatırıma dönüştürmek söz konusudur. Bu anlamda daha ucu açık ve derin bir ekonomi söz konusudur. Bu anlamda Türkiye'ye ihtiyaçları olduğu söylenebilir. İslam Kalkınma Bankası ile İstanbul Finans Merkezi dolayısıyla ortak çalışmalar yapılabilmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası birbirini tamamlayan değil de ayrışan kurumlar olarak görülmektedir.(C.E.)"

Prof. Dr. Ö.T.(Erkek) – Kurum Başkanı

"Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadele politikalarının çeşitli parametrelerle arka planının sorgulanması çok önemlidir. Dünya Bankası'nın kalkınma programları ve yoksulluğu önlemeye yönelik yardım fonları açısından bakıldığında bunların üç temel güdüyle verilebilmektedir. Birinci temel güdü tamamen gerçek anlamdaki bu işin özüyle ilgili olabilmektedir. Dünya'nın şu ülkesinde şu bölgesinde şöyle bir problem var. Bu probleme katkı verilmesi gerekir. Dünya Bankası olarakta kuruluş amacına uygun olarak bu katkının verilmesi ile ilgilidir. Bu olması gereken doğal bir motivasyondur. İkincisi ise birtakım uluslararası ilişkiler var. Konjonktürel ve uluslararası ilişkilerin sonuçlarına dayalı olarak uluslararası yardımlar yönlendirilebilir. Üçüncüsü ve en kötüsü ise üçüncü şahıslara kaynak aktarımıdır. Evet bir kakı yapılacak ancak birileri de bu katkıdan faydalanmalıdır görüşü hakimdir. Nitekim Dünya Bankası bağlamında değil ama hatta haber olarakta çıkmıştı. Birleşmiş Milletler Yardım Programlarından birinde Birleşmiş Milletlerde üst düzey yöneticilik yapan birinin oğlunun bu tip şeylere adının karıştığı duyulmuştu. Programın üzerinden para aktarılmıştı. İslam Kalkınma Bankası açısından bakıldığında ise odaklaşamama probleminin olduğu görülmektedir. Bu problemin temelinde de mantalite birliğinin olmaması görülmektedir. Çünkü İslam Dünyası'na bakıldığında alt kırılımlar mezhepler ayrılıklar İslam Kalkınma Bankası'nın yaptığı yardımlarda noktasında olumsuzluklara yol açabilecektir. Uluslararası ilişkilerin getirebileceği bazı baskılarda vardır. Mesela OPEC tarafından gelecek bir baskı İslam Kalkınma Bankası projelerini etkisiz bırakabilir veya başka bir yere yönlendirebilir. Mesela Petrol fiyatları konusundaki OPEC'in tutumu bu projelerin geleceğini etkileyebilir. İslam Kalkınma Bankası'nın odaklanamama ya da misyonuna uygun hareket edememe

sorunu vardır. İletişimin yaygınlaşmış olması sadece İslam Dünyası'nda değil tüm dünyada duyarlılıkları azalttı. Televizyonda, internette, medyada her şey görüldükçe daha çok konular içselleştirildi. Bunlar doğal manzara olarak karşılanmaya başlandı. Mesela susuzluktan ölenlere karşı ciddi bir duyarsızlık olmaya başladı. Bugün 21. Yüzyıl insanında ciddi bir duyarsızlaşma olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yoksullukla mücadele eden kurumlarda da aynı duyarsızlaşma olabilmektedir.Her bir ülkenin kendi şartları ve koşulları farklıdır. Mesela Sudan'dan İngilizler ayrılırken Sudan'ın önemli petrol kaynaklarını betonlamışlardır. Muhtemelen o betonlanmadan ötürü petrol kaynakları içerde kaldığı için aynı yerde değillerdir. Sudan'da bir petrol kaynağı veya Afrika'da ki herhangi bir ülkede bulunan maden kaynağı yoksullukla mücadelede bir etkisi olabilmektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ülkenin yoksullukla mücadelesine ve kalkınmasına olumlu etki sağlanmaya çalışılması önemlidir. Dolayısıyla bu konudaki yoksullukla mücadele enerji yardımlarını çalışmak çok önemlidir. Diğer bir konu ise su kaynaklarını etkili ve verimli kullanmak konusudur. Mesela bu konuda Afrika'da ki en önemli su kaynağı Nil'dir. Nil Havza'sında ki birçok ülkede aynı zamanda farklı enerji kaynakları bulunmaktadır. Yine Bu ülkelerde sağlık konusu önemlidir. Yetersiz beslenme, sağlıksız beslenme ve susuzluktan kaynaklanan 2016 yılında bile ölümler olmaktadır. Eğer bir üçüncü dünya savaşı gündeme gelirse en temel sebeplerden biri enerji ve su ile olur. Enerji ve su olmazsa olmazdır. Dolayısıyla Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın da yoksullukla mücadele ve kalkınmayı desteklemek konusundaki çalışabilecekleri üç temel alanda ortaya çıkmış olmaktadır. Alternatif enerji kaynaklarının üretilmesine yönelik katkılar, suyun verimli kullanılmasına yönelik katkılar ve sağlıklı beslenmeyi sağlayacak temel gıdaları destekleyecek bir mekanizmanın oluşturulmasıdır. İnsanlara balık vermeyi değil de balık tutmayı öğretmeyi vermek gerekmektedir. Bu tip programlar düzenlenirken de geçici olana değil kalıcı olana yatırım yapmak gerekmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın yaptıkları faaliyetler çok bilinçli olamayabilmektedir. Gerçekten stratejik olarak bir bütün halinde derli toplu sistematik halde bir çaba olmadığını düşünüyorum. Bundan daha kötüsü belki de etki analizlerinin yapılmadığı söylenebilir. Bunlar olmadığı sürecede bu projeler palyatif uygulama olmaya mahkumdur. Bugün bir problem çıktığında bir probleme karşı oluşan hassasiyet yarın başka bir problem çıktığında başka bir probleme karşı oluşan hassasiyet şeklinde mi olmaktadır. İşte bu doğrultuda olursa yetersiz kalınabilmektedir. Dolayısıyla bunları hem sistematik hale getirilmeli hem de etkileri ölçülerek bir sonraki yapıya dönüştürecek hale getirilmelidir. Bu şekilde daha

anlamlı olunabilecektir. Hükümet politikası gelir dağılımında düzen oluncaya kadar rekabet olur mu olmaz mı diye bakmak gerekmektedir. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası'nın rekabet yapılarını iyi incelemek ve buna göre kararlar almak da önemli bir noktadır(Ö.T.)"

K.D.(Erkek) - Uzman(Sorumlu Olduğu Alanlar: Dünya Bankası)

"Dünya Bankası 188 ülke ile çalışmaktadır. Dünya Bankası'nın altında 5 tane kuruluş vardır. Bunlardan bir tanesi Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankasıdır. Türkiye alacağı kredileri bu kuruluş üzerinden sağlamaktadır. Bu kurum gelişmekte olan ülkelere katkı sağlamaktadır. Yaklaşık olarak 1.200 dolarla 12.000 dolar seviyesinde kişi başına düşüne GSMH'sı olan ülkelere yardım yapıyorlar.Diğer bir kuruluş ise Uluslararası Kalkınma Birliği'dir. Bu da az gelişmiş ülkelere yani 1.200 dolardan daha az kişi başına GSMH'sı olan ülkelere veriyor. Uluslararası Kalkınma Birliği'nin süresi Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası süresine göre çok daha uygundur. Hem daha uzun vadeli hem de bazen faizi olmamaktadır. Olduğu zamanda çok düşük bir faizi olmaktadır. Dolayısıyla Dünya Bankası yoksulluğu azaltmada özellikle IDA'yı kullanmaktadır. Çünkü yoksul kesim orada çok daha fazla olduğu için IDA üzerinden bu yoksulluğu azaltma politikasını yürütmektedir.Özellikle Uluslararası Kalkınma Birliği az gelişmiş ülkelere ve kırılgan ülkelere çok uzun vadeli neredeyse hibe niteliğinde olan paralar verilmektedir. Sadece bir hizmet bedeli istemektedir. Onun dışında verdiği parayı 40 sene boyunca geri almak istiyor. Özellikle Hindistan Bangladeş gibi ülkeler de konunun içindedir.Dünya Bankası'nın özel sektöre para verdiği kuruluşu ise Uluslararası Finans Kurumu'dur. IFC'nin verdiği para ticari maliyetlerde olmaktadır. IFC bunu kendi teknik desteğiyle vermektedir.Bir diğer kurumu ise Çok taraflı Yatırım Garanti Ajansı'dır. Bu kuruluşta yatırım garantisi vermektedir. Yani firmalara yatırım garantisi veriyor bu sayede yatırımlarda bulunuyorlar firmalar Türkiye'de ve Türkiye dışında.Bir de bu grubun içerisinde Çok Taraflı Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi vardır. Dünya Bankası 2030 yılı hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma hedefleri doğrultusunda özellikle altyapı yatırım finansmanı alanında elinden geldiği kadar şeyleri kurmaya çalışmaktadır. Çeşitli fonlar aracılığıyla yardımcı olmaya çalışıyor. Dünya Bankası şu an için özellikle altyapı sektörü, enerji sektörü, reel sektör alanlarında yoğunlaşmış durumdadır. Özellikle Sürdürülebilirlik noktasında bütün sektörlerle çalışırken Climate Finanse denilen Yeşil Finansman noktasında bu sektörleri destekleyici olarak Cross Cutting projelerine

yedirmeye çalışmaktadır. Bunun dışında Dünya Bankası'nın yeni geliştirdiği bir projesi vardır. İkiz hedefleri vardır. Birinci ikiz hedefi yoksulluğu azaltmak ikinci hedefi de paylaşılan refahtır. Refahı genele yaymak. Bu anlamda hem Türkiye'de hem'de dünya'da bazı çalışmalar yapılmaktadır.G20 kapsamında da verilen taahhütler ve sözler üzerine çok uluslu bankalar bir araya gelip ortak bir şey oluşturmaya çalışıyorlar. 2000 yılından bu yana hem makroekonomik hem de finansal anlamdaki reformlar yapıldı. Bu bir şekilde ekonomiyi güçlendirdi. Ondan sonra onun devamında da altyapıya çok fazla ağırlık verildi. Yapılan harcamalar ve kredilerle altyapı sektörü bayağı ileri gitmiştir. Türkiye Orta Gelir Tuzağı konusunda sıkışıp kalmıştır. Genel olarak 12.000 – 13.000 dolar bandındaki ülkeler Dünya Bankası indikatörlerine göre gelişmiş ülke statüsünde sınıflandırılıyor. Türkiye bu bandı bir türlü aşamamaktadır. Bu konuyla ilgili hem Türk Hükümeti hem de diğer ülkeler uluslararası alanda ne yapılabilir sorusunun cevabının bulmaya çalışmaktadırlar. Bu anlamda inovatif ve yenlikçi teknoloji üzerinde yoğunlaşmak konusunda hem fikir olunmuştur. Bir tren veya yol yapılmaktadır ancak bunun bir tık daha ötesinde yani daha gelir getirici bir noktanın olması gerekmektedir. Bu anlamda teknoloji yatırımlarının ve inovatif yaklaşımların önemli olduğu görülmektedir. Türkiye üzerinde bu şekilde düşünülebilir. Hazine Müsteşarlığı'nın her ay yayınladığı Kamu Borç Yönetimi Raporu vardır. Bu raporda garantili, tahsisli ve ikrazlı krediler vardır. O raporda sektörlere göre ayrımlara da yer verilmektedir. Uzun yıllardır birçok kredi alınmaktadır. Altyapı projelerine güncel olarak ağırlık verilmektedir. Kamu ve Özel Sektör İşbirliği projeleri devam ettirilmektedir. STK projeleri genel olarak hibe şeklinde devam etmektedir. Önce Hazine Müsteşarlığı Banka'dan bu parayı almakta ve uygulayıcı kuruluşa aktarmaktadır. Burada STK'ların sahada olması denetleyicilik ve etkililik konusunda önem arz etmektedir. İslam Kalkınma Bankası tarafından yapılan Ülke İşbirliği Stratejileri Dünya Bankası tarafından da yapılmaktadır. 2016 Haziran'da bitecek ve yenisine başlanacaktır. Bu kapsamda da 4 yıllık çerçeve planı çizilirken Dünya Bankası ilgili STK'lara danışmaktadır. Eklemek istedikleri bir husus veya değerlendirme yapmaları noktasında sorular sormaktadır. Daha sonra o taslak uygulamanın Hazine Müsteşarlığı üzerinden geçmektedir. Yani STK'ların payı yavaş yavaş önemli olmaya başlamıştır. Tarihsel olarak bakıldığında Kalkınma Bankaları'nın hızlanma sürecini kredilere bakıp ne kadar kredi sağlandığıyla ilgili verilere bakmak olumlu olacaktır. KBYR'de dış borçlanma rakamları altında görülebilmektedir. Türkiye'de ki 2000 ve 2001 sürecinde yaşanan krizin sonrasında bütün uluslararası kuruluşlarında raporlarında belirttiği gibi Türkiye'de yeniden yapılanma

gibi bir sürece geçildi. Çok sağlam reformlar yapıldı. Makroekonomik alanlarda bankacılık alanlarında çok derin reformlar yapıldı. Bu reformların neticesi takip eden üç dört yıl içerisinde alınmaya başlandı. Gerek Türkiye'nin kişi başına düşen GSMH'sı olsun gerek dünya'da ki yeri olsun bunlar yavaş yavaş toplanmaya başlandı. Biraz önce denilen gelişmiş ülkeye geçme noktasına gelindi. İnovasyon kredileri doğrultusunda orta gelir tuzağından kurtulmak için beşeri sermayenin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir.Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan kredi alma noktasında genel olarak ilk on ülke içerisinde görülmektedir. Teknik yardım ve kredi olarak iki farklı süreç vardır. Teknik yardımı yaparken banka bir yerlerden bir şekilde bütçe buluyor o şekilde yapıyor. Bunu hibe olarak adlandırmamak gerekmektedir. Asıl yaptığı çalışmalar Türkiye'de ki sektörlere bakıyor. O sektörleri nasıl geliştirebilirim o anlamda bazı raporlar yapmaktadır. Dünya Bankası'nın 2014 sonunda çıkardığı Türkiye Dönüşüm Raporu Türkiye'nin değişim sürecinin görülmesi açısından önemli bir noktadır. Teknik çalışmada hangi sektörlerin nasıl geliştirilebileceği gibi tespitlerde bulunulmaktadır. Ondan sonra ilgili kuruluşlarla görüşmeler neticesinde proje bağlamında kredi koşulları konuşulmaktadır. Başta sektörel bazda genel tanımlar yapılmakta daha sonra bu tanımların altında daha detaylı çalışmalar yapılmaktadır. Dünya Bankası'da Kalkınma planlarıyla uyumlaştırılmış bir halde süreçlerini yönetmektedir. Bu prensipler çerçevesinde ülke öncelikleriyle uyumlu olması isteniyor ki ülkede bir sahiplenme olsun ona göre yürütülsün. Dünya Bankası program kredisi veriyor. Program Kredisi denilen olayda bütçe kredisi oluyor. Hükümetin eylem ve reform planları çerçevesinde bazı reformlar ortaya çıkmaktadır. Bu reformlar sonrasında Dünya Bankası Türkiye'de bu reformlar yapıldı deyip doğrudan genel bütçeye para aktarıyor. Bunu yapan Dünya'da ki tek banka Dünya Bankası'dır. Paris Deklarasyonunda özellikle Harmonizasyon diye bir kavram var. Uluslararası kuruluşların yaptıklarının bir şekilde sektörel anlamda ya da coğrafi anlamda kesişmesini engellemek istiyorlar. Türkiye'de yapılan yardımlarda aynı yere birden fazla yardım yapıldığında etkinliğin azalacağını düşünüyorlar. Uluslararası kuruluşların kendi içerisinde koordine olup nereye hangi yardım yapılacağını bir araya gelip karar vermeleri gerekmektedir. Bu da örtüşmeyi engeller. Özellikle G20 kapsamında yavaş yavaş yapılmaya başlanmıştır. Bu anlamda ülkelerin sinerji içerisinde birbirlerini destekleyici faaliyette olmaları çok önemlidir. Bir banka eğer bir ülkeye yeterince destek olamıyorsa başka bankalarla ortaklaşa iş yaparak bu bankalarla açığını da kapatmaktadır. Dünya Bankası'nın ikiz hedeflerinden biri olan paylaşılan refahın altındaki sosyal içerme kavramı önemlidir. Mesela yeni doğanların ölüm

sayısının azaltılması, hastalıklardan kurutulması gibi birçok hedefler bulunmaktadır. Bu alt hedeflere ulaşılmaya çalışılmaktadır. Sadece altyapı veya yol yapımı değil aynı zamanda hastane yapıp okul yapıp bu sosyal sektörlere de katkı sağlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde beşeri sermayenin geliştirilmesiyle ilgili konuları sürekli gündemlerinde tutmakta ve faaliyetlerini yapmaktadırlar. Dünya'da ki altyapı projeleri ihtiyacı yaklaşık olarak 1 – 1.5 trilyon dolar civarındadır. Dolayısıyla bu rakamı ne tek başına ülkeler karşılayabilir ne uluslararası kuruluşlar karşılayabilir özel sektörün bir şekilde devreye girmesi bu noktada önemlidir. Dünya Bankası en büyük kuruluşlardan biri olmasına rağmen 40 milyar dolar civarında bir destek verebilmektedir. İslam Kalkınma Bankası Dünya Bankasını örnek alarak yoluna devam etmektedir. Kore örneği önemli bir örnektir. Mesela Kore Gelişmekte Olan ülke Statüsünden Gelişmiş ülke statüsüne geçti. Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası rekabetçilikten ziyade birbirlerininboşluklarını doldurma gidemedikleri yerlere gitme gibi ortak hedefleri var. Dünya Bankası sermaye yapısı ve ülke sayısı itibariyle bütün bankaların en büyüğü denebilir. Dünya Bankası yaptığı çalışmalarla dünya'da lider konumda olan bir kuruluştur. Diğer kuruluşlarla beraber bu anlamda çalışmalar yapıyor onlara öncü oluyor.

Y.A.(Erkek) – Uzman(Sorumlu Olduğu Alanlar: İslam Kalkınma Bankası)

"İslam Kalkınma Bankası'nın da Dünya Bankası gibi 5 adet kuruluşu var. Zaten İslam Kalkınma Bankası'da grup diye geçiyor. İslam Kalkınma Bankası kendi verdiği kredilerden daha çok altyapı finansmanına kaynak sağlamaktadır. Rakamlara bakıldığında %78 altyapı, tarım ve kırsal kalkınma %8, eğitim %7, sağlık %4'tür. Genelde altyapı ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik finansman sağlamaktadır İslam Kalkınma Bankası. Bankanın alt kuruluşlarından birisi olan ITFC(Uluslararası İslami Ticaret Finans Şirketi) kısa vadeli ticaret finansmanı sağlamaktadır. Daha çok OIC üyesi ülkelere petrolün ithalatı gibi konularda finansman sağlamaktadır. Asıl mantığı ticaret hacmini genişletmektir. OIC üyesi ülkelerin birbirleri arasındaki yaptıkları ticareti %20 boyutuna ulaştırmak hedefleri arasındadır. Şu an bu amacı %19 seviyesine kadar ulaştırmıştır. Bir yıla kadar vadeli ticaret finansmanı sağlamaktadır. ICD(Özel Sektörün Geliştirilmesi İslami Kurumu) ise Dünya Bankası'nda ki IFC'ye karşılık gelmektedir. Özel sektör kuruluşların kobilere kredi vermektedir. ISFD bir diğer kuruluştur. İlk kurulduğunda vakıf statüsündeydi Kalkınma İçin İslami Dayanışma Fonu bugünlerde farklı bir statüye dönüşme aşamasındadır. İslam Kalkınma Bankası'nın yoksullukla mücadelede ana elemanlarından birisi bu kurumdur. 10

milyar dolarlık bir sermaye taahhüdü var. Hali hazırda 2.7 milyar dolarlık bir sermayesi var. ISFD İslam Kalkınma Bankası'nın sağladığı kredilere sübvansiyon sağlamaktadır. Kredi kar oranlarını indiriyorlar. Uzun vadede Dünya Bankası'nın IDA'sı gibi bir faaliyet sürdürmektedir. ISFD'de şu kadar gelir seviyesinin altındakilere kredi sağlarım diye bir durum yoktur. Ancak daha düşük kredi seviyesindekilere kredi sağlamaya özen göstermektedir. Yine altyapı ön plandadır. Kanalizasyon, enerji, ulaştırma alanlarında krediler sağlamaktadır. ISFD 2007 yılında kuruldu. ISFD imtiyazlı finansman sağladığı için proje bulmakta sıkıntıları oldu. O açıdan kurulduğu günden bu yana çok fazla kredi kullandırabilmiş değildir. İslam Kalkınma Bankası destek olduğu yerler genelde OIC'ye bağlı yoksul ülkelerdir. 2015 yılı verilerine göre en iyi ülkeler Mısır, Bangladeş, Pakistan, Senegal ve Türkiye olarak görülmektedir.2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde 17 tane ana başlık vardır. Bunların 8 9 tanesi alt yapı ile ilgilidir ve yoksulluğun altyapı yatırımları ile azaltılabileceğini İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar düşünmektedir. Afrika Kalkınma Bankası, Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi kuruluşların hepsi altyapı finansmanı yapmaktadırlar. Afrika'da da yol, temiz su kaynaklarına erişim noktasında büyük sıkıntılar var. İslam Kalkınma Bankası'nın altyapı yatırımları ise genellikle yol ve su ekseninde olmaktadır. Kırsal Kalkınmayı Destekleme projeleri de bulunmaktadır. Türkiye üzerinde bakılırsa çoğunlukla altyapı olmamaktadır.2010 öncesine kadar Türkiye ile İslam Kalkınma Bankası ilişkileri çok fazla değildi teknik destek çok azdı. 2010 sonrasında Türkiye ile ilk defa Üye Ülke Stratejik Ortaklığı yapıldı. Bu belge üye ülkelerle nasıl işbirliği içerisinde olunacak onun stratejisini çizen bir belgedir. Türkiye ile yapıldığı için Türkiye'de ki finansman faaliyetlerini içermektedir. Diğer birçok ülkeyle de yapılmaktadır. Bu stratejiyle beraber bankada yavaş yavaş bir atılım oldu. Daha ileriye doğruda gitmektedir.Yoksullukla ilgili Afrika Özel Programı var. Afrika'da ki yoksul ülkelere finansman sağlıyorlar. En son Vakıf Katılım kurulurken kredi alınmıştır. Ana sermayesi oradan alınmıştır. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'na Kobi Kredisi alınmıştır. Exim Bank'a alınan krediler vardır. Türkiye altyapı sıkıntısını PPP(Kamu Özel Sektör Ortaklığı) ile hallettiği için daha çok diğer sektörlerde projeler olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde altyapı önemlidir. Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan Kamu Borç Yönetim Raporu'nda özel sektöre verilen krediler yoktur. Genelde bütün Kalkınma Bankaları strateji hazırlarken STK'lara danışmaktadır. İslam Kalkınma Bankası Kalkınma Efektifliği adlı bir raporu 2016 yılında yayınlamıştır. Asya Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'nın yaptığı raporlara benzer bir yapıdadır. İslam Kalkınma Bankası bitmiş

projeleri seçip değerlendirmesini yapmaktadır diğer bankalar gibi. Kalkınma Etkililiği Raporu ile 10 yıllık bir strateji belirlendi. O strateji kapsamında yoksulluk, kapsayıcılık gibi konular ölçülmektedir. Raporun bir kısmı da bankanın faaliyetlerini ölçmektedir. Banka'nın kendi kendine denetleme mekanizması vardır. Türkiye'de önceden İslam Kalkınma Bankası ile ilişkiler hemen hemen yok iken 2010 yılında Türkiye ile ilk strateji yapıldıktan sonra 2013 yılında Ankara ofisi açıldı. 2014'ün sonuna doğru da İstanbul ofisi açıldı. 2015 sonu itibariyle Türkiye en çok kredi kullanan ikinci ülke konumundadır. Bu konuda açılan ofislerin çok faydası olduğu düşünülmektedir. Hibe ayağı Türkiye için çok dardır. Yüzde 2-3'ü geçmez. Belki o kadar bile yoktur. Mesela Teknik destek Faaliyetleri oluyor. İslam Kalkınma Bankası'nda şöyle bir yapı oluyor. Genelde gelişmekte olan ülkeler sadece 3 tane G20 üyesi var. Geri kalanlar ise Az gelişmiş ülke statüsündedir. Ters Bağlantı Projesi ile Ekonomik Bakanlığı ihraç sürecine ilişkin kendi oluşturduğu fiziki altyapısını Kırgızistan'da ki Maliye Bakanlığı'na bir şekilde öğretiyor sistem kuruyor. Bunu yaparken de masrafları İslam Kalkınma Bankası ödüyor. Çok fazla masraflı olmuyor. 100.000 dolar gibi tutarları banka ödemektedir. Teknik destek sadece STK anlamında değil kendi aralarındaki işbirliğine de katkı sağlamış oluyor. TİKA, İHH gibi STK kuruluşlarının da Afrika'da İslam Kalkınma Bankası ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu kuruluşlar Banka ile ortak finansmanda koyabilmektedirler. İslam Kalkınma Bankası teknik destek vermekten çok üye ülkelerin birbirleri arasındaki teknik destek ve yardım faaliyetlerini destekleme yönelmiş bulunmaktadır. Ülkelerin istekleri ve kalkınma planları doğrultusunda bir yol izlemektedir. Mesela en son banka Türkiye'nin 10. Kalkınma Planına bakmaktadır. Banka kendi elindeki portföy yapısına göre çeşitli alanlarla ilgili destek olabileceğe yönelik alternatifler sunmaktadır. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın Türkiye'yi Doğu Avrupa ülkeleriyle kapsayan bir geçiş süreci raporu da bulunmaktadır sadece Türkiye'ye özgü bir rapor değildir ancak Türkiye bölümleri de raporun içerisinde bulunmaktadır. Ekonomi Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı bünyesinde; İslam Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Asya Altyapı Yatırım Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası, Karadeniz Ticaret Kalkınma Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası ve Ecobank ile olan ilişkiler ve çalışmalar Türkiye bağlamında yürütülmektedir. Yeni kurulan kalkınma bankalarına eskiden beri var olan güçlü kalkınma bankaları destek olabilmektedir. Mesela yeni kurulan bankanın teknik olarak kapasitesi ilk zamanlarda yeterli değilse geçici olarak bu yönteme başvurulabilir. Bu kapsamda İslam Kalkınma bankası biraz yalnız kalıyor. Daha çok kendi içinde sisteminin

döndürüyor. Mesela sukuk ihraç ediyor ona kredi veriyor. Türkiye'de sürekli İslam Kalkınma bankası ve diğer kuruluşlar arasında bir işbirliği ve sinerji bulunmaktadır. Görüş alışverişi içerisindedirler. Düşük gelirlere bakıldığında her türlü istikrarsızlık vardır. Bir bankanın projelerin içerisinde olması riski dağıtmakta ve daha çok o ülkeye de güven vermektedir. İslam Kalkınma Bankası 'da geçmiş yıl 10 yıllık stratejisini kabul etti. Üç bileşenden biri de içermeciliktir. Son dönemde artan bir ilgi var. Zaten su, kanalizasyon gibi alt yapı veya kırsal kalkınma gibi projeleri finansmana erişimi en az olan insanlara, sosyal haklara erişimi en az olan insanlar a yönelik şekilde oluşturmaktadırlar. Asıl amaç en yoksullara yardımları ulaştırmaktır. Mesela Katarakt Türkiye'de yaşlı hastalığı olarak bilinmektedir. Afrika'da çocuklar katarakt bir saatte yapılacak bir operasyonla giderilebilecekken insanlar kör olabilmektedir. Bunu gidermek için tarama yapılarak güzel bir sağlık hizmetinin verilmesi gerekmektedir. Mesela Ebola tarzı hastalıklara karşı Afrika ülkelerine giderken aşı olmadan gidemiyorsunuz. Mozambik, Etiyopya, Fildişi gibi ülke ziyaretlerinde görülen şey Afrika'nın çok yetersiz olduğuydu. Şehirler temiz değil. İslam Kalkınma Bankası'nın bu anlamda yaptığı şeyler olumludur. Yenilenebilir Enerji şu an için Afrika için lükstür. Yeni yeni doğalgaz bulunan yerler var. Bir şekilde elektrik, enerji üretiyorlar. Daha acil ihtiyaçlara yönelmeleri gerekmektedir."

Ek-3: 2002 – 2016 Yılları Arasındaki Dünya Bankası Türkiye Projeleri

Renewable Energy Integration	P144534	300.0	Active	May 9, 2014
PMR TURKEY	P126101	3.35	Active	December 30, 2013
TR Third Access to Finance for SMEs (SME III)	P130864	300.0	Active	June 26, 2013
Competitiveness and Savings Development Policy Loan (CSDPL)	P127787	800.0	Closed	June 6, 2013
SME ENERGY EFFICIENCY	P122178	201.0	Active	March 27, 2013
Turkey SME Energy Efficiency Project	P132189	3.64	Active	March 27, 2013
Environmental Sustainability and Energy Sector (ESES) DPL3	P121651	600.0	Closed	March 27, 2012
Private Sector Renewable Energy and Energy Efficiency Additional Financing	P124898	500.0	Active	November 22, 2011
Second Restoring Equitable Growth and Employment Programmatic Development Policy Loan	P123073	700.0	Closed	May 5, 2011
ISMEP - ADDITIONAL FINANCING	P122179	150.0	Closed	April 21, 2011

Fourth Export Finance Intermediation Project Add. Fin. (EFIL IV AF)	P121743	300.0	Closed	March 17, 2011
Energy Community of South East Europe APL6 Project - Turkey	P110841	220.0	Closed	August 30, 2010
Second Environmental Sustainability and Energy Sector Development Policy Loan	P117651	700.0	Closed	June 15, 2010
Second Turkey Access to Finance for Small and Medium Enterprises Project	P118308	500.0	Closed	June 15, 2010
MUNICIPAL SERVICES - ADDITIONAL FINANCING	P110770	240.0	Active	May 6, 2010
RESTORING EQUITABLE GROWTH AND EMPLOYMENT PROGRAMMATIC DEVELOPMENT POLICY LOAN	P112495	1300.0	Closed	March 23, 2010
Access to Finance for SMEs - Second Additional Financing	P108140	250.0	Closed	December 15, 2009
Project in Support of Restructuring of Health Sector	P102172	75.13	Closed	June 11, 2009
PROGRAMMATIC ELECTRICITY SECTOR DEVELOPMENT POLICY LOAN	P110643	800.0	Closed	June 11, 2009

Private Sector Renewable Energy and Energy Efficiency Project	P112578	500.0	Active	May 28, 2009
Second Competitiveness & Employment Development Policy Loan	P096840	500.0	Closed	December 16, 2008
Access to Finance for SMEs - Additional Financing	P112949	200.0	Closed	December 9, 2008
Second Programmatic Public Sector Development Policy Loan (PPDPL 2)	P088837	400.0	Closed	June 19, 2008
Fourth Export Finance Intermediation Loan (EFIL IV)	P096858	600.0	Closed	May 22, 2008
Turkey Land Registration and Cadastre Modernization Project	P106284	203.0	Active	May 1, 2008
Istanbul Municipal Infrastructure Project	P100383	322.15	Closed	June 28, 2007
Competitiveness and Employment Development Policy Loan (CEDPL)	P074181	500.0	Closed	June 28, 2007
Access to Finance for SMEs	P107173	66.7	Closed	June 19, 2007
Electricity Distribution Rehabilitation Project	P096801	269.4	Closed	April 19, 2007
Programmatic Public Sector Development Policy Loan (PPDPL)	P071052	500.0	Closed	June 29, 2006

Access to Finance for SMEs	P082822	180.21	Closed	June 8, 2006
Electricity Generation Rehabilitation and Restructuring Project	P085561	336.0	Closed	June 6, 2006
Avian Influenza & Human Pandemic Preparedness & Response APL 2 Project	P096262	34.4	Closed	April 24, 2006
Energy Community of South East Europe APL 3 Project	P096400	150.0	Closed	March 24, 2006
GAS SECTOR DEVELOPMENT	P093765	325.0	Active	November 29, 2005
Municipal Services Project	P081880	275.0	Active	June 23, 2005
Privatization Social Support Project 2	P094167	465.4	Closed	June 14, 2005
Railways Restructuring Project	P077328	184.7	Closed	June 9, 2005
Seismic Risk Mitigation Project	P078359	400.0	Closed	May 26, 2005

Export Finance Intermediation Loan 3 (EFIL 3)	P093568	305.0	Closed	May 17, 2005
Energy Community of South East Europe (APL #2) (Turkey)	P094176	66.0	Closed	April 4, 2005
Secondary Education Project	P066149	104.0	Closed	March 15, 2005
Programmatic Financial & Public Sector Adjustment Loan 3 (PFPSAL 3)	P082996	1000.0	Closed	June 17, 2004
Anatolia Watershed Rehabilitation Project	P070950	20.0	Closed	June 1, 2004
Anatolia Watershed Rehabiliation GEF Project (Black Sea)	P075094	7.0	Closed	June 1, 2004
Health Transition Project	P074053	60.61	Closed	May 20, 2004
Renewable Energy Project	P072480	202.03	Closed	March 25, 2004
Export Finance Intermediation Loan 2 (EFIL 2)	P082801	303.1	Closed	January 13, 2004

Kaynak:(http://www.worldbank.org/en/country/turkey/projects/all?qterm=&lang_exact=English&status_exact=Active&tf=y, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Ek 4: Dünya Bankası Ülke İşbirliği Stratejisi Kalkınma Ortakları

Donör kuruluş / Uluslararası Finansal Kuruluş	Strateji ve Operasyonlar	Finansman / Resmi Kalkınma Yardımı (ODA)	Banka ile Ortak Çalışma Alanları
Çok Taraflı İşbirliği			
Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası	Odak alanları; sosyal entegrasyonun güçlendirilmesi, çevre yönetimi ve beşeri sermayenin geliştirilmesi	2008-2011 dönemi için yaklaşık 1,5 milyar Avro	Eğitim, sosyal krediler, kentsel gelişim, yargı sisteminin geliştirilmesi, ekolojik ve doğal afetler
Avrupa Yatırım Bankası	İşletme ve altyapı geliştirme ve enerji sektörü için destek sağlamak; finansmana erişimi ve çeşitliliğini arttırmak ve yatırım ortamını iyileştirmek için yerel bankalar ve finans kuruluşları ile birlikte çalışmak	2008 ve 210 arasında yıllık en az 2 milyar Avro	Enerji, deprem riskinin azaltılması, KOBİ desteği, ulaştırma ve çevre ve altyapı
Avrupa Birliği	MEDA ve Türkiye için Katılım Öncesi Yardım yoluyla devam etmekte olan destek. Katılım Öncesi talimatları yoluyla yeni destek. Odak alanları; kurumsal kapasite oluşturma, bölgesel ve sınır ötesi işbirliği, bölgesel kalkınma (ulaştırma, çevre, bölgesel rekabetçilik), insan kaynaklarının geliştirilmesi (istihdam, eğitim, sosyal içerme) ve kırsal kalkınma	2008 ile 2010 arasında 1,759 milyar Avro bekleniyor	Eğitim, tarım ve kırsal kalkınma, ulaştırma, finans ve kamu sektörü reformları, sulama, çevre, Kuş Gribi
IMF	Gelirler politikası, acil gelir ve harcama önlemleri ve bütçe izleme de dahil olmak üzere mali uyumlaştırma	2005-2008 için üç yıllık Stand-by Düzenlemesi: 10 milyar ABD$	Sosyal güvenlik reformu, bankacılık denetlemesinin güçlendirilmesi ve kamu bankalarının özelleştirilmesi dahil olmak üzere finans sektörü
İslam Kalkınma Bankası	Üye ülkelerin ve üye olmayan ülkelerdeki Müslüman toplulukların ekonomik kalkınması ve sosyal ilerlemesi üzerinde odaklanmaktadır	Yıllık 150-200 milyon ABD$ düzeyinde bir kredi vermeyi hedefliyor	Ticaret ve Proje Finansmanı
Montreal Protokolü	Ozon tabakasına zarar veren kimyasalların üretiminin ve tüketiminin önlenmesi. Uygulayıcı kuruluş olarak Dünya Bankası'nın amacı; stratejik planlama, politika formülasyonu, proje tanımlama, hazırlama ve uygulamada teknik yardım yoluyla müşteri ülkelerin ozon koruma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak.	Ozon Tabakasına Zarar Veren Maddeler hibesi kapsamında 2004 ile 2007 arasında 4,4 milyon ABD$ harcandı	Ozon tabakasına zarar veren maddelerin kademeli olarak kaldırılmasına yönelik Dünya Bankası tarafından uygulanan hibe
OPEC Fonu	Altyapı / ulaştırma	2006 yılında Antalya Hafif Raylı Sistem ve Samsun Hafif Raylı Sistem projeleri (60 milyon ABD$). 2009-2010 için projeksiyon mevcut değil (hükümetin talebine bağlı)	Afet yönetimi, ulaştırma ve altyapı
BM Grubu	Odak alanları; yönetişim, yoksulluğun azaltılması, çevre ve sürdürülebilir kalkınma, demokratik yönetişim için kapasite geliştirme,toplumsal cinsiyet ve gençlik, özel sektör ortaklığı ve bilgi teknolojileri.	UNDP: 2006 ve 2007 arasında 33 milyon ABD$ sağlandı; 2008-2010 döneminde programlı olarak 75-90 milyon ABD$ temin edileceği tahmin ediliyor. UNHCR: Brüt ODA (2004-05) ortalama 6 milyon ABD$	Yoksulluğun azaltılması, gençliğin katılımcılığı ve yerel yönetim seviyesinde teknik yardım üzerinde odaklanan sosyal sektörler

Kaynak:(worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)

Donör Ülke	Strateji ve Operasyonlar	Finansman / Resmi Kalkınma Yardımı (ODA)	Banka ile Ortak Çalışma Alanları
İkili İşbirliği			
Fransa (Agence Française de Dévelopement – AFD)	Üç alan üzerinde odaklanıyor: (i) sosyal ve çevresel olarak sağlıklı uygulamaların teşviki için KOBİ desteği, (ii) çevre (sürdürülebilir enerji ve endüstriyel kirlilik) ve (iii) belediye düzeyinde finansman da dahil olmak üzere, yerelleşmenin desteklenmesi yoluyla bölgesel kalkınma (Kayseri, Bursa ve İstanbul)	- PROPACO'dan (AFD'nin özel sektör desteği üzerinde odaklanan bağlı kuruluşu) 151 milyon Avro da dahil olmak üzere 2005 – 2007 arasında 550 milyon Avro taahhüt edilmiştir. AFD Türkiye'deki faaliyetlerine 2004 yılında başlamıştır.	Enerji, KOBİ'lere destek ve yerel yönetimlere kredi verilmesi
Almanya (Kreditanstalt Wiederaufbau - KfW) ve (Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit – GTZ)	KfW aracılığıyla: su sektörü ve finans sektörünün geliştirilmesi GTZ aracılığıyla: Çevre koruma ile ilgili teknik yardım; KOBİ'ler, yerel yönetim kapasite oluşturma desteği	-2007 taahhütleri 4,5 milyon Avro, 2008 taahhütleri 4 milyon Avro -2008 yılında KfW aracılığıyla 57,25 milyon ABD$ tutarında mali yardım kullandırılmıştır. -2008-2010 arasında GTZ aracılığıyla 1 milyon Avro'luk Teknik Yardım	KfW: Altyapı ve çevre alanında işbirliği GTZ: çevre ve altyapı
Japonya (Japon Uluslararası Kalkınma Bankası ve Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı)	Öncelikli alanlar; çevre altyapısının geliştirilmesi, katı atık yönetimi, enerji verimliliği, afet önleme ve kurtarma önlemleri, trafik yönetimi, eşitsizliklerin azaltılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, ve kamu görevlileri için uzmanlaşmış teknik/çevre/sektör eğitim programları	-Toplam 101,5 milyar JPY – yen krediler için, hibe ve teknik yardım (2004-2005) - Bunun içinde; 2005 yılında İstanbul Boğazı Raylı Tüp Geçiş Projesi için sağlanan 98 milyar JPY dahil (yaklaşık 936 milyon ABD$)	Çevre koruma, çevre altyapısı, afet yönetimi. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfına (TESEV) sağlanan büyük hibe kapsamında Yönetişim ve Yerelleşme
Kore (Kore İhracat-İthalat Bankası –KEXIM)	32 Set Elektrikli Banliyö Tren Seti Projesi	- 2006 yılında 50 milyon ABD$	
İspanya	Öncelik alanları; hafif raylı sistem/ulaştırma, enerji ve atık su	-2006 yılında Hızlı Tren Projesi için 24 milyar JPY (Instituto de Credito Oficial) - 2008 için 87 milyon ABD$ hedefleniyor (Instituto de Credito Oficial)	
İsviçre	Çoğunlukla UNDP vasıtasıyla uygulayıcı kuruluş olarak. Odak alanları: afet sonrası insani yardım, Doğu ve Güneydoğudaki kadın ve çocukların geliştirilmesi ve gençlik girişimleri de dahil olmak üzere sosyal sektörler	-2004 ve 2005 arasında devam eden projeler için yaklaşık 6 milyon CHF tahsis edildi -UNDP aracılığıyla uygulanan bir gençlik projesi kapsamında 2008-09 için 1 milyon CHF taahhüt edildi.	
Hollanda	Hafif raylı sistem, çevre, tarım, sanayi, çevre, telekomünikasyon, insan hakları ve KOBİler.	- 2004 ve 2007 arasında başlatılan projeler için yaklaşık 23 milyon Avro tahsis edildi; bunun yarısı Hollanda'nın Büyüyen Pazarlarla İşbirliği Programı (PSOM) yoluyla finanse edildi.	Demiryolları ve PPP
Birleşik Arap Emirlikleri (Abu Dhabi Bankası/Vakfı)	Belediye altyapısı ve afet yönetimi	- Belediye altyapı projeleri (tahmini 5 milyon ABD$)	İller Bankası ile altyapı, ve afet yönetimi
İngiltere	AB'ye katılım desteği -bakanlıklar için kapasite oluşturma ve yargı reformu. İklim değişikliği konusunda da girişimleri var.	-2004-2005 arasında yaklaşık 680.000 Sterlin - 2008-2010 dönemi için yıllık yaklaşık 1,5 milyon Sterlin	
ABD (USAID)	Eğitim, sağlık, yoksulluk	- 2005 – 2007 arasında yaklaşık 10 milyon ABD$	Dünya Bankası tarafından desteklenen Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında Şartlı Nakit Transferi. (USAID katkısı 8,82 milyon ABD$) Kuş Gribi Projesi için Dünya Bankası/USAID ortak finansmanı (USAID katkısı 1 milyon ABD$)

Kaynak:(worldbank.org, Erişim Tarihi: 01.03.2016)fmüsiad

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı : ASLAN, Enes

Uyruğu : TC

Doğum Tarihi : 07 Haziran 1988

Doğum Yeri : Yenimahalle

Telefon : +90 533 251 59 57

Email : enesaslan11@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Doktora	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2016

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum
2013-…	Ankara Ticaret Odası

YABANCI DİLLER

İngilizce (Çok iyi) – Amerika, Malezya

ÖDÜLLER

Hasvak 40. Yıl Ödülü